CANONES POENITENTIALES,

QVIBVS ORDINE SVCCEDVNT HI TRACTATVS.

ID EST:

I. Pœnitentiale Romanum.
II. De remedijs peccatorum, Venerabilis Bedæ Preſbyteri.
III. Pœnitentium Liber, Rabani Mauri Maguntinenſis Archiepiſcopi.
IV. Epiſtola canonica Sancti Gregorij Nycæni Epiſcopi, ad Sanctum Letoium Melitenes Epiſcopum.
V. Epiſtolæ canonicæ Sancti Gregorii Thaumaturgi, Epiſcopi Neoceſarienſis canon vltimus.
VI. Canones pœnitentiales Aſtenſis.

Cum quibuſdam Notis ANTONII AVGVSTINI. Archiepiſcopi Terraconenſis.

Epiſcopis, Archiepiſcopis, Cardinalibus, Pænitentiariis, Theologis, & Confeſſoribus quibuſcunque delictorum pænitentiam impoſituris, ſcitu ad modum digni: vt animabus peccatorum laqueis irretitis, opportuna noſcant adhibere remedia.

Cum Indicibus materierum, & Capitum, ſingulorum Tractatuum.

PARISIIS,

Apud { MICHAELEM SOLY. MATTHÆVM GVILLEMOT. ET GERVASIVM ALLIOT. } viâ Iacobæâ

M.DC.XXXXI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ANTONII AVGVSTINI ARCHIEPISCOPI TERRACONENSIS.

PRAEFATIO.

TRES Pœnitentiæ Sacramenti partes conſtat eſſe: Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem. De ſatisfactione in Concil. Tridentino tum ſeſſione ſexta capite quartodecimo, tum ſeſſione XIV. capite octauo, agitur, docenturque ieiuniis, eleemoſynis, orationibus, & aliis piis ſpiritalis vitæ exercitationibus faciendam, hos enim fructus dignos pœnitentiæ vocat, qui à Chriſto Domino Patri offeruntur. Debent ergo, inquit, ſynodus Sacerdotes Dominis quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares, & conuenientes; ſatisfactiones iniungere; ne ſi forte conniueant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum, participes efficiantur. Habeant autem præ oculis: vt ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad nouæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem. Nam Claues Sacerdotum non ad ſoluendum dumtaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent. Et Seſſione XXIV. capite octauo, Apoſtolus monet, publice peccantes palam eſſe corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice, & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, vnde alios ſcandalo offenſos, commotoſque fuiſſe non dubitandum: huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice iniungi oportet, vt & quos exemplo ſuo ad malos mores prouocauit ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam reuocet vitam. Epiſcopus tamen publicæ hoc hoc pœnitentiæ genus in aliud ſecretum poterit commutare, quando ita magis iudicauerit expedire. De hoc genere ſatisfactionum permulta exſtant antiqua Patrum teſtimonia, & omnium temporum exempla. Nam & Clemens Petri ſucceſſor libro ſecundo capite XVI. conſtitutionum Apoſtolorum aperte de pœnitentia peccantibus indicenda ab Epiſcopis ieiunii duarum, aut trium, aut quinque, aut ſeptem hebdomadum conſcribit, & Canone Apoſtolorum LXXII. LXXIII. LXXIV. & LXXVI. ἐπιτίμιον, ἐπιτιμᾶσθε, καὶ μετανοῆσαι ſcribit, quibus vocibus poſtea pro pœnitentia, ſiue ſatisfactione, & pro pœnitere,

& pœnitente, poſteriores vſi ſunt. Apertius beatus Cyprianus, exorta Nouati, & Nouationorum hæreſi, multa de hac ipſa ſatisfactione ſcripſit, vt lib. I. epiſt. VIII. & lib. III. epiſt. VIII. & XIV. & lib. IV. epiſt. IV. & in libro de lapſis, cuius initium eſt, Pax ecce dilectiſſimi. Exſtant hodie Græci hac de re canones multorum virorum ſanctiſſimorum: quorum principes ſunt Dionyſius Alexandrinus, & Gregorius Neocæſarienſis cognomento Thaumaturgus, & Petrus Martyr Alexandrinus Epiſcopus, qui antiquiores Nicæno Concilio fuerunt Sed & Synodus Ancyrana, & Neocæſarienſis, quæ itidem priores fuerunt. Nicænâ, diligenter de hac eadem ſatisfaciendi parte canônes conſcripſerunt. Iam vero ipſa Nicæna ſynodus œcumenica, & prouinciales Eliberitana, & Arelatenſes duæ magna diligentia pœnas criminibus, & ſatisfactionem Pœnitentibus ſtatuunt. Aurei quoque illius ſæculi ſingulos Patres, qui fuerunt poſt Nicænam ſynodum, & in aliis duabus generalibus ſynodis Conſtantinop. & Epheſina interfuerunt, & in multis prouincialibus Græcis, atque Latinis, longum eſt enumerare. Sed eorum referam nomina, qui canones Græcos conſcripſerunt. Athanaſius Alexandrinus, Baſilius Cæſarienſis, Gregorii duo, alter cognomento Theologus Nazianzenus, alter Nycænus, cuius epiſtolam ad Letoium infra ſcripſimus: tem Alexandrini tres Epiſcopi, Timothæus, & Theophilus, & Cyrillus. Adduntur his Gennadii Conſtantinopolitani, & Tharaſii epiſtolæ, qui poſteriores ſuperioribus fuerunt. Si quis etiam canones ſynodorum aut Græcos, aut Latinos legat eorum temporum, multo magis id animaduertet, & magnam illam diligentiam in ſingulis criminibus coercendis admirabitur. Addantur illa, quæ in hiſtoriis leguntur de magno illo Antiſtite Ambroſio Mediolanenſi, qui Theodoſium Imper. coegit agere pœnitentiam de Theſſalonicenſi cæde, qua negauit pollutum adire poſſe ſanctiſſima numina. Quo exemplo in Gallia Ludouicus Pius Imp. Caroli Magni filius pœnitentiam publice agere à Sacerdotidus coactus eſt: & Henricus Imp. à Gregorio VII. non ante abſolutus eſt, quam pœne nudus publice ſatisfaceret. Quid illud Nectarii CP. aliud facinus docet, quam fuiſſe in ea vrbe Presbyterum conſtitutum huic pœnitentiæ iudicio, & ſolere ſatisfactiones publice, cauſaſque earum omnibus referri? At ex Leonis quoque reprehenſione epiſtola LXXIIX. ca II. ad EPiſcopos Campaniæ, conſtat, aliquando in vſu fuiſſe, vt publice ſe reum quiſque confiteretur etiam eorum criminum, quæ occulte geſſiſſet. Neque verum eſt, quod hoſtes huius ſacramenti dicunt, Nectarium expuliſſe confeſſioni præfectos ſacerdotes, neque amplius in Oriente Pœnitentias indictas fuiſſe. Nam contra eſt, quod permultis Græcis ſynodis, poſtea habitis eadem eſt religio Pœnitentiarum, atque obſeruatio. Et in octaua ſynodo ſub Hadriano Minori habita CP actione IX. nominatim, quod genus ſatisfactionis ſingulis reſipiſcentibus, aut antea indictum ſit, aut tum primum indicatur, diſerte exponitur. Interrogantur enim Græci imaginum fractores, & venientes ex ſchiſmate Photiano, num antea fuerint crimen confeſſi, & quod epitimium acceperint? illi expouunt, quid egerint, & eis, qui non ſatisfeciſſent, epitimia indicuntur. Iam illa, quid recenſere opus eſt, quæ multis nota ſunt, & veterum decretis conſtituta? Initio quadrageſimæ eiici ſolitos ex Eccleſia Pœnitentes ſacco indutos, & cinere aſperſos, feria quinta ante Paſcha abſolui. Aliis quoque anni temporibus pœnitentes cum cathecumenis foras mitti, ex formulis ſacrificiorum tam Græcis, quam Latinis conſtat. Id ad audientes proprie exſpectat. Erant enim alii, qui extra portas Eccleſiæ flentes dicebantur, alii, qui conſiſtentes, atque ſubiecti, ſacris non arcebantur,

ſed ſolius oblationis, atque communionis Euchariſtiæ expertes fuerunt. Sed operæ pretium eſt Theodulphi Epiſcopi Aurelianenſis verba referre cap XXXVI. ad presbyteros Aurelianenſes. Fuit autem is temporibus Caroli Magni, & Ludouici Pii Imperatorum. Hebdomada vna, inquit, ante initium quadrageſimæ confesſiones ſacerdotibus dandæ ſunt, pœnitentia accipienda, diſcordantes reconciliandi, & omnia iurgia ſedanda, & dimittere debent debita inuicem de cordibus ſuis, vt liberius dicant: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Et ſic ingredientes in beatæ quadrageſimæ tempus, mundis, & purificatis mentibus ad ſanctum Paſcha procedant, & per pœnitentiam ſe renouent, quæ eſt ſecundus baptiſmus. Quibus verbis apparet, magnopere nos à veterum diſciplina receſſiſſe, cum hodie nullo magis tempore digna magnis pœnis, ac pœnitentia fiant, quam illis proximis ante quadrageſimam diebus, quibus oportuit confesſiones fieri, vt quadrageſimæ initio ſatisfacere pœnitentes poſſemus. Et quidem non pœnitentes ſolos, ſed & omnes Chriſtianos cilicia, & cineres accipere ſolere, indicant quæ hodie cærimoniæ ſacræ fiunt, verbisque concilii quarti Toletani cap. X. confirmantur. Tunc enim, inquit, opus eſt fletibus ac ieiunio inſiſtere, corpus cilicio, & cinere induere, animum mæroribus deiicere, gaudium in triſtitiam vertere, quouſque veniat tempus reſurrectionis Chriſti. Et in concilio Toletano tertio cap. XII. Quicumque inquit, ab Epiſcopo, vel presbytero ſanus, vel infirmus pœnitentiam poſtulat, id ante omnia Epiſcopus ſeruet, & presbyter, vt ſi vir eſt ſiue ſonus, ſiue infirmus, prius eum tondeat, aut in cinere, & cilicio habitum mutare faciat: & ſic pœnitentiam ei tradat. Si vero mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam, niſi prius velata fuerit, aut mutauerit habitum. Et in Agathenſi concilio cap XV. ita ſcriptum eſt. Pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum, & concilium ſuper caput à ſacerdote, ſicut vbique conſtitutum eſt, conſequantur. Si autem comas non depoſuerint, aut veſtimenta non mutauerint, abiicianrur, & niſi digne pœnituerint, non recipiantur. Et in concilio Meldenſi cap. LXXVI. Nemo Comitum, aut quiſquam ex iudiciaria poteſtate poſt quartam feriam, quæ caput ieiunii nominatur, in qua omnes pœnitentes manus impoſitionem ad vacandum ſolummodo pœnitentiæ, & diuinis officiis accipiunt, placitum, aut mallum tenere præſumant. De quinta feria ante Paſcha ita ſcriptum inuenio ab Innocentio epiſt. 1. cap. VII. de pœnitentibus qui ſiue ex grauioribus commiſſis, ſiue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interueniat ægritudo, quinta feria anta Paſcha eis remittendum, Romanæ eccleſiæ conſuetudo demonſtrat.

Cum igitur hæc eſſet vetus ſatisfactionis, & pœnitentiæ obſeruatio: in tanta hominum & temporum varietate, neceſſe fuit, vt modus, & ratio indicendi has pœnas conſcriberetur, & vt canones colligerentur de eiſdem delictis, ſiue criminibus ſcripti, eos poſteri Pœnitentiales libros, & canones dixerunt. A Græcis autem nomocanones vocantur, quibus regulæ conciliorum, & illorum Patrum, quorum nomina ſupra ſcripſimus, colliguntur. A Latinis in Corpore canonum poſiti ſunt canones conciliorum Orientis, interprete Dionyſio Exiguo, & canones Sardicenſes, & Africani, ſiue Carthaginienſes, atque etiam canones quorundam Romanorum Pontificum à Syricio ad Gregorium minorem. Pœnitentiales libri tres commemorantur, Theodori Cantuarienſis Archiepiſcopi, & Bedæ presbyteri, & quod Pœnitentiale Romanum vocatur. Fuit autem Theodorus natione Græcus à Vitaliano Papa miſſus in Britanniam inſulam, in qua tum

alia multa, tum has pœnitentiæ regulas conſtituit. Hunc non longo interuallo Beda ſecutus eſt, qui etiam Romanum librum vidiſſe dicitur, & ex eo Theodori librum auxiſſe, aliis etiam aliunde acceptis. Hos libros fateor me numquam legiſſe, ſed tantum in Burchardi Vormacienſis, & Iuonis Carnotenſis collectionibus fragmenta quædam eorum inueniſſe, rem apud Anſelmum Lucenſem, & alios, quorum mentionem in notis noſtris inuenies. Et quamuis à nobis collectio quædam nomen Bedæ præferens, & alia Pœnitentialis Romani edatur: non eſſe credimus veteres illos libros, ſed Bedæ libellum inuenimus inter opera Bedæ editum cum ea inſcriptione. De remediis peccatorũ, vt à nobis quoq; in vulgus datur. Eius libri aliquam partem inueni à Burchardo referri alio nomine · & facile ex his, quæ in notis dixi, & ex collatione cũ fragmẽtis Bedæ Pœnitentialis, ab eodem Barchardo, & ab aliis relatis differẽtia vtriuſq; libri apparebit Pœnitentiale Romanũ à nobis editũ multo poſterius eſt Beda, & illo veteri Romano libro, quorũ verba etiã refert. Nãque hic Gregorii VII. & Vrbani & Caliſti, & Innocentii Minoris verba ſcribitur, qui multis annis fuerunt Beda poſteriores. Sed & quædam videntur ex Gratiani libro eſſe accepta, vt poſtea dicemus. Hunc librum in Michaelis Thomaſij Ilerdenſis Epiſcopi bibliotheca inueni ſine ſcriptoris, aut libri inſcriptione, quem non inutilem eſſe iudicaui, & Romanum appellaui; quod ex ea vrbe ad noſtras manus venerit. Tertius à me liber hac de re eſt editus Rabani libellus, qui pœnitentium inſcribitur, qui licet nonullorum manibus tereretur, non ſatis erat cognitus, quantum in hoc genere excelleret. Fuit is Archiepiſcopus Maguntiæ, temporibus Ludouici Pii Imp. Caroli filij, de quo ſupra diximus. Vſus autem Rabanus eſſe videtur Corpore canonum & Iſidori Mercatoris priori editione, quod ad concilia tantum attinet prouincialia. Nam Romanorum Pontificum epiſtolas nullas refert, præter eas, quæ poſt Damaſum conſcriptæ ſunt, & in Corpore canonum exſtant. Quarto loco poſuimus pulcherrimam Gregorii Nycæni epiſtolam, qua tota hæc ſatisfactionis diſciplina acurate traditur: Cui addita eſt de locis pœnitentium breuis collectio, quæ Gregorii Thaumaturgi eſſe dicitur. Poſtremo Canones XLVII. Pœnitentiales, ſine nomine in Gratiani collectione referri ſolitos, poſuimus ex Aſtenſis ſumma, qui ab oſtienſi acceperat ſumptos: quos falſo nonnulli putant ad forum tantum iudiciale pertinere. Non tamen negamus, & illos, & magnam eorum partem, quæ hoc volumine continentur, vix poſſe extra iudicium ab his, qui occulta crimina audiunt, & ſatisfactiones indicunt, exequi. Tamen admonere pœnitentes poſſunt, quam olim veteres vindictam eiſdem criminibus indixiſſent. In publicis vero criminibus coercendis in vtroque, vt vocant, foro maior eſſe vſus poteſt: illis exceptis, quæ temporum ratio non patitur, Eſt etiam delectus habendus, & ratio auctoritatis conſtituentium, in quo video multos iuris Pontificii ſtudioſos vehementer decipi, qui Gratiani collectionem parem vim cum Gregoriana habere putant. Cum tamen Gregorius nonus Pontificia auctoritate vſus omnibus in eo volumine Decretalium contentis vim legis ſtatuerit, Gratianus vnius Magiſtri, & monachi perſonam gerens ea, quæ refert, non maiori pollere potuit efficere auctoritate, quam antea fuerunt. Itaque ſi qua ſunt ab eodem relata ex Pontificis epiſtolis, aut ex conciliis generalibus ſumpta, ea ſuprema illa poteſtate, qua excellunt, apud omnes viam legis obtinent: at quæ ex prouincialibus conciliis, aut ex Epiſcoporum, aut aliorum ſanctorum virorum libris, aut epiſtolis accepta ſunt, ea generalem non habent auctoritatem. Accidit autem ſæpe vt falſæ ſint apud Gratianum inſcriptiones ſingulorum capitum, quod etiam in noſtro

Pœnitentiali Romano euenit, vt ex notis noſtris cognoſci poteſt: ita fit, vt ne illa quidem capita vim legis obtineant, quæ dicantur eſſe ſumpta ex Romanorum Pontificum, aut ex generalium Conciliorum decretis: ſed neceſſe eſt adire fontes, vnde emanarunt, vt certa ab incertis diſtinguamus. Quod ſupra de Gratiani auctoritate diximus, idem in Theodori, Bedæ, & Rabani pœnitentialibus libris, idem in Burchardi, Iuonis, Anſelmi collectionibus locum habet. Rabanus tamen ceteris præſtat in aliorum verbis referendis, quæ vel ex Conciliis, vel cex orpore Canonum ſunt: qui liber approbari videtur à Leone quarto in epiſt. ad Epiſcopos Britanniæ. Ad extremum id lectores admoneo vt in hoc genere librorum Pauli Apoſtoli oraculi meminerint: OMNIA probate: quod bonum eſt, tenete.

EDTIONIS AVCTORITAS.

EGo Iacobus Reig I. D. Canonicus Eccleſiæ Tarraconenſis, atque Officialis, & Vicarius generalis illuſtriſſimi Domini mei Antonij Auguſtini Archiepiſcopi, viſa relatione facta per Reuerendum Bartolomæum Roca Doctorem Theologum, Canonicum, ac Pœnitentiarium huius ſanctæ metropolitanæ Eccleſiæ, cui commiſſus fuit videndus liber hic, qui CANONES POENITENTIALES, cum quibuſdam notis Antonij Auguſtini Archiepiſcopi Tarraconenſis, inſcribitur; licentiam concede imprimendi, atque vendendi in vrbe, & diœceſi Tarraconenſi dictum librum In cuius rei fidem has litteras fieri iuſſimus Tarracone die xvij. Mart. 1582.

V. Reig Vicar. Generalis, & Offic. Tarracon.

POENITENTIALE ROMANVM

Tit. I. De Homicidio.

INDEX CAPITVLORVM.

DE infectoribus ſacerdotum. CAP. I.
De eadem re. II.
De homicidio non ſponte commiſſo. III.
De domina quæ in furore ſuo ancillam ſuam verberauerit, & ſic perierit. IV.
De illo, qui publice pœnitentem occiderit. V.
De inſano, ſi homicidium perpetrauerit. VI.
Quod tria ſint genera homicidarum. VII.
De illo, qui non vult reconciliari fratri ſuo. VIII.
De detractoribus. IX.
De illis, qui pro vindicta parentum homicidium committunt. X.
De illo, qui vxorem ſuam ſine iudicio occiderit XI.
De eadem re. XII.
De his, qui patrem, matrem, aut ſororem occiderint. XIII.
De diuerſis homicidiis voluntarie, ſiue nolenter. XIV.
Si plures homines vnum impugnauerint. XV.
De homicidiis diuerſis ab eccleſiaſticis viris commiſſis. XVI.
De illo, qui conſentit ad homicidium faciendum, XVII.
De illo, qui aliquem percuſſerit, & ſanguinem fuderit. VIII.
De eo, per cuius conſilium homiciduim fit. XIX.
De illo, qui iuſſu Principis tyrannum occiderit. XX.
De eo, qui pugnauerit cum aliis contra aliquem, & occiſus fuerit. XXI.
De illo, qui patrem, aut matrem, aut alios propinquos occiderit. XXII.
De illo, qui debilitauerit aliquem in aliquo membro. XXIII.
De illo, qui interfecerit furem, aut latronem. XXIV.
De illo qui accuſauerit aliquem, & occiſus fuerit. XXV.
De ea, quæ filium ſuum occiderit. XXVI.
De eadem re. XXVII.
De eadem re. XXVIII.
De his, qui opprimunt infantem ſuum nolenter. XXIX.
De eadem re. XXX.
De his, quorum filii ſine baptiſmo per negligentiam moriuntur. XXXI.
De illis, qui conceptum excutiunt. XXXII.
De illis, quæ aborſum fecerint. XXXIII.
De illo, qui occiderit aliquem de eccleſiaſticis viris. XXXIV.

docebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita & detractores eorum, eosque odientes, homicidas eſſe manifeſtabat. Quia & qui occidit, & qui odit fratrem ſuum, & qui detrahit, pariter homicida eſſe monſtratur.

Ex decreto Fabiani Papæ.

De illo, qui non vult reconciliari fratri ſuo.

CAP. VIII.

SI quis non vult reconciliari fratri ſuo, quem odio habet, tamdiu in pane, & aqua pœniteat, vſque dum reconcilietur ei.

Ex concilio Agathenſi.

De detractoribus.

C P. IX.

SI quis promptus, facilisque ad detrahendum eſt, dicensque quod verum non eſt: ſeptem dies in pane, & aqua ſequeſtratus à fraterno conſortio pœniteat.

Ex pœnitentiali Theodori.

De illis, qui pro vindicta parentum homicidium committunt.

CAP. X.

QVi pro vindicta fratris, aut aliorum parentum hominem occiderit, ita pœniteat, vt homicidia ſponte commiſſa: cum ipſa veritas dicat, Mihi vindictam, ego retribuam.

Ex decreto Pii Papæ.

De illo, qui vxorem ſuam ſine iudicio interfecerit.

CAP. XI.

ADmonere te cum lacrymis, & multo gemitu curo, fili Heiſtulfe: ſi tamen filius dici debeas, qui tam crudeliter infelix homicidium perpetraſti. Nam occidiſti partem corporis tui, ſcilicet vxorem tuam legitimo matrimonio ſociatam, ſine cauſa mortis, non tibi reſiſtentem, non inſidiantem quoquo modo vitæ tuæ, non inueniſti eam cum alio viro nefariam rem facientem: ſed incitatus à diabolo, impio inflammatus furore, latrocinii more, atrocior, & crudelior omni bellua, eam gladio tuo interemiſti. Et nunc poſt mortem eius addis iniquitatem ſuper iniquitatem, filiorum tuorum improbe prædo, qui matri non pepercisti, & filios tuos ideo orphanos feciſti, vt ſuperinduceres mortis cauſam poſt mortem Et per vnum homicidam, & reprobum teſtem incuſare vis mortuam, hoc nec Euangelium, nec vlla diuina, humanaque lex concedit, vt vnius teſtimonio, etiam idoneo, aliquis condemnetur, vel iuſtificetur. Quanto magis per iſtum tam flagitioſum, & ſceleſtum, nec illa viua debuit condemnari, nec tu poteris poſt eius mortem excuſari. Prius cauſa criminis ſubtiliter erat inueſtiganda: & tunc, ſi rea fuiſſet inuenta ſecundum legis tramitem debuit excipere vltionis vindictam. Nam & ſi verum, quod abſit, fuiſſet, ſicut ille adulter mentitus eſt, poſt ſeptem annos pœnitentia peracta dimittere eam per approbatam cauſam poteras, ſi voluiſſes: occidere eam nullatenus debuiſti. Duo conſilia proponimus tibi, accepia tecum deliberatione, duorum elige magis, quod placeat, & miſerere animæ tuæ: & tu hic in iſto anguſto tempore poſitus: ne ſis tu ipſe tuimet homicida, & in æternum pereas. Relinque hoc malignum ſæculum, quod te traxit ad tam immaniſſimum peccati facinus: ingredere monaſterium, humiliare ſub manu Abbatis, & multorum fratrum precibus adiutus, obſerua cuncta ſimplici animo, quæ tibi ab Abbate fuerint imperata, ſi forte ignoſcat infinita Dei bonitas peccatis tuis. Iſtud conſilium, vt certiſſime ſcias, leuius, ac ſalubrius eſt, vt ſub alterius cuſtodia lugeas deflenda peccata. Secundum autem conſilium tale eſt. Arma depone, & cuncta ſæcularia negotia dimitte. Carnem, & ſagimen omnibus diebus vitæ tuæ non comedas, excepto vno die Reſurrectionis Domini, & vno die Natalis Domini. Ceteris temporibus pane, & aqua. & interdum leguminibus, & oleribus pœniteas. In ieiuniis, in vigiliis, & orationibus, & in eleemoſynis perſeuera omni tempore. Vinum, & medonem, & melliiam, & ceruiſam nunquam bibas, niſi in illis prædictis tribus diebus. Vxorem ne ducas, concubinam non habeas, adulterium non facias, abſque coniugio in perpetuo permaneas. Numquam te in balneo laues, equum non aſcendas, cauſam tuam, & alterius in conuentu fidelium non agas. In conuiuiis lætantium numquam ſedeas, in eccleſia ſegregatus ab aliis Chriſtianis poſt oſtium humiliter ſtes, ingredientium, & egredientium orationibus te ſuppliciter commendes. Communione ſacri corporis, & ſanguinis Domini, cunctis diebus vitæ tuæ indignum te exiſtimes: in vltimo termino vitæ tuæ pro viatico, ſi obſeruaueris conſilium, vt accipias, tibi concedimus. Sunt & alia multa duriora, quæ tibi iuxta pondus tanti facinoris eſſent adiicienda. Sed ſi hæc omnia, quæ ſupradicta, miſericorditer dicta ſunt, perfecto corde, Deo auxiliante, perfeceris, & cuſtodieris, confidimus de immenſa clementia Dei, remiſſionem tuorum peccatorum te habiturum, & ſecundum boni, iuſtique paſtoris imperium, reſoluit te ſancta Eccleſia ab hoc vinculo peccati in terris, vt per ipſius gratiam qui eam ſuo ſanguine redemerat, ſis

ſolutus in cœlis. Sin autem aliter feceris, & ſanctæ matris Eccleſiæ ſalubre conſilium deſpexeris, ipſe tibi ſis iudex, & in laqueo diaboli, quo irretitus teneris, maneas: ſanguiſque tuus ſit ſuper caput tuum, & ſub indiſſolubili anathemate permaneas, donec Deo, & ſanctæ Eccleſiæ ſatisfacias.

Ex concilio Elibertano.

De eadem re.

CAP. XII.

SI mulier maritum ſuum cauſa fornicationis veneno interfecerit, aut quacumque arte perimere facit, quia dominum & ſeniorem ſuum occidit, ſæculum relinquat, & in monaſterio pœniteat.

De his, qui patrem, matrem, fratrem, aut ſororem occidunt.

CAP. XIII.

GRegorius Bonifacio Maguntino Archiepiſcopo. De his, qui patrem, matrem, fratrem, aut ſororem occiderunt, decreuimus, vt toto vitæ ſuæ tempore corpus non ſuſcipiant Dominicum, niſi in ſui temporis exitu, pro viatico. Abſtineant autem ſe à carnis comeſtione, & potu vini, donec vixerint. Ieiunent ſecundam, & quartam, & ſextam feriam, vt ſic poſſint deflentes diluere commiſſum ſcelus.

SYNODVS CL. patr. ſub Theodoſio ſeniore Conſtantinopoli congregata.

De diuerſis homicidijs voluntarie, ſiue nolenter.

CAP. XIV.

QVi voluntarie genitorem ſuum, aut genitricem occiderit extra patriam ſeptem annis exul fiat: tunc demum vſque ad mortem cum fletu, & gemitu pœniteat. Si autem nolens occidit, decem annis pœniteat, iudicio ſacerdotis. Qui voluntarie filium ſuum, vel filiam ſuam, vel germanum, aut germanam ſuam occiderit, quinque annis extra metas ipſius terræ exul fiat: deinceps viginti annis inermis cum fletu, & luctu pœniteat. Si autem nolens, ſeptem annis pœniteat. Qui vero voluntarie auum ſuum, vel auiam, vel neptem ſuam, vel patruum, aut auunculum, ſeu amitam, ſiue materteram, aut filium, vel filiam germani ſui, aut germanæ, ſeu conſobrinum ſuum, ſiue conſobrinam ſuam occiderit, viginti annis inermis cum fletu, & luctu pœniteat. Qui voluntarie de propria cognatione ſua occiderit, id eſt à tertia vſque ad ſeptimam: ſi vero tertia fuerit, duodecim annis inermis pœniteat: ſi quarta, vndecim annis pœniteat: ſi quinta, decem: ſi ſexta nouem, ſi ſeptima, octo annis pœniteat. Si autem nolens arbitrio ſacerdotis pœniteat. Qui voluntarie patrem ſuum, aut matrem, vel filium, aut filiam de Sancto lauacro, ſeu fratrem, ſiue ſororem in Chriſto, aut dominum ſuum, vel dominam, ſeu vxorem ſuam occiderit, quinque annis extra metas ipſius terræ exul fiat: tunc demum quindecim annis inermis pœniteat. Si vero nolens, ſeptem annis pœniteat. Qui vitricum ſuum voluntarie occiderit, aut nouercam ſeu priuignum, ſiue priuignam, vel ſocerum ſuum, aut ſocrum ſuam, ſeu generum ſuum, ſiue nurum, decem annis pœniteat. Si vero nolens, quinque annis pœniteat. Si laicus alterum laicum occiderit, ſeptem annis pœniteat. Si autem in ſecularibus hominibus hoc deteſtamur ſcelus, quanto magis in clericis, & in monachis. Fortaſſis & enim ſi quando femineus ſexus de his ſceleribus aliquod malum attrectauerit, ſimiliter vt congruum femineo eſt ſexui, ita pœniteat. Valde penſandum eſt ſupraſcriptis omnibus perſonis, & quibus aliquid ex his ſæuiſſimis malis aliquibus irrepſerit, ſi per ignorantiam, ſi per infirmitatem, ſi per induſtriam. Grauius eſt infirmitate, quam per ignorantiam, grauius induſtria, quam per infirmitatem peccare. Sic ſemper prouidendum eſt, peritiſſimis ſacerdotibus.

Ex concilio apud Vvarmerias.

Si plures homines vnum impugnauerint.

CAP. XV.

SI quatuor, aut quinque homines, ſeu etiam plures contra vnum hominem rixati fuerint, & ab his vulneratus mortuus fuerit, quicumque eorum plagam ei impoſuit, ſecundum ſtatuta canonum vt homicida iudicetur. Reliqui autem, qui eum impugnabant, volentes eum interficere, ſimiliter pœniteat. Qui nec eum impugnabant, nec vulnerabant, nec concilio, nec auxilio cooperatores fuerint, ſed tantum affuerunt, extra noxam ſint.

De homicidiis diuerſis ab eccleſiaſticis viris commiſſis

CAP. XVI.

IVdicium canonum. Si quis homicidium fecerit, ſi Epiſcopus, quindecim annis pœniteat & deponatur: cunctos dies vitæ ſuæ peregrinando finiat. Presbyter duodecim annis pœniteat, quatuor & his in pane, & aqua: & deponatur ſuperiori ſententia. Diaconus decem annis pœniteat, tres ex

his

his in pane, & aqua. Clericus, & laicus ſeptem annis pœniteat tres in pane, & aqua: ad gradus cuiuſlibet ſacerdotii accedere non præſumat.

De illo, qui conſentit ad homicidium faciendum.

CAP. XVII.

SI quis ad homicidium faciendum conſenſerit, & factum fuerit, ſeptem annis pœniteat, tres in pane, & aqua. Si autem voluerit, & non poterit, tribus annis pœniteat. Si quis nolens homicidium fecerit, quinque annis pœniteat, duobus in pane, & aqua.

De illo, qui aliquem percuſſerit, & ſanguinem fuderit.

CAP. XIII.

SI quis aliquem per iram percuſſerit, & ſanguinem fuderit, aut debilitauerit, ſoluat ei prius impenſas, & opera, & medicum quærat: & ſi laicus eſt, quadraginta diebus in pane, & aqua pœniteat: ſi clericus, duas quadrageſimas: ſi diaconus, ſeptem menſibus: ſi presbyter, anno vno.

De eo, per cuius conſilium homicidium fit.

CAP. XIX.

COnſiliatus es homicidium, & non feciſti, & occiſus eſt homo ille propter tuum conſilium: quadraginta dies in pane, & aqua, cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas.

De illo qui iuſſu Principis tyrannum occiderit.

CAP. XX.

FEciſti homicidium in bello iuſſu legitimi Principis, qui pro pace hoc fieri iuſſerat, & interfeciſti tyrannum, qui pacem peruertere ſtuduit: tres quadrageſimas per legitimas ferias pœniteas. Si autem liter fuerit, id eſt, ſi ſine iuſſu legitimi principis, vt homicidium ſponte commiſſum pœniteas, id eſt, quadraginta dies, cum ſeptem ſequentibus annis.

De eo, qui pugnauerit, cum aliis contra aliquem, & occiſus fuerit.

CAP. XXI.

FViſti cum aliis, qui pugnauerunt contra aliquem, aut in domo propria, aut in alterius domo, aut in aliquo loco, vbi ſe defendere ſperauerat, & lapidem in eum proieciſti, aut ſagittam, aut ſpiculum aliquod aduerſus eum miſiſti, & occidere voluiſti, & non eſt à te percuſſus: nec vulneratus, tamen ab aliis, cum quibus eum impugnabas, occiſus eſt: quadraginta dies in pane, & aqua pœniteas, & ſeptem ſequentes annos ita obſerues, vt conſuetudo eſt.

De illo, qui patrem aut matrem, aut alios propinquos occiderit.

CAP. XXII.

FEciſti parricidium, id eſt, interfeciſti patrem, aut matrem, fratrem, ſororem, patruum, auunculum, materteram, aut aliquid tale feciſti: ſi caſu, non ſponte, neque in ira tua percutere voluiſti, ſed caſu euenit, vt homicidium ſponte commiſſum debes pœnitere: ſi autem ex induſtria, & in ira tua feciſti, iſtud obſeruare debes, vt per vnius anni circulum ante fores baſilicæ orans Domini clementiam perſeueres completo anni circulo introducaris in eccleſiam, tamen in angulo eccleſiæ, vſque dum vnius anni ſpatium finiatur, ſtes. his ita peractis, ſi pœnitentiæ fructus in te conſpicitur, corporis, & ſanguinis Domini particeps fias, vt non obdureris deſperatione. Carnem non manduces omnibus diebus vitæ tuæ. Ieiunes autem vſque ad Nonam quotidie, exceptis feſtis diebus, atque Dominicis. Abſtineas autem te à vino, medone, mellita, ceruiſa, tres dies per hebdomadem. Arma portare non debes, niſi contra paganos. Et vbicunque ire volueris, nullo vehiculo deducaris, ſed pedibus propriis pergas. Ab vxore, ſi habeas, non ſepareris, ſi autem non habueris, aliam non ducas. Tempus autem huius pœnitentiæ in Epiſcpoi tui arbitrio ſit, vt ſecundum conuerſationem tuam, aut extendere, vel minuere valeat.

De illo, qui debilitauerit aliquem in aliquo membro.

CAP. XXIII.

FEciſti truncationem manuum, aut pedum, aut oculos fratris tui eruiſti, aut vulneraſti aliquem: pro truncatione, quia proximum, & fratrem tuum debilem, & ſibi inutilem feciſti, niſi pro furto, aut pro latrocinio, ſiue pro pace communi feciſſes, vno anno grauiter pœnitere per legitimas ferias debes: pro vulnere autem, ſi graue eſt, & ſi cicatrices deformes habuerit, eo quod proximum tuum, & fratrem deformem reddideras, quadraginta dies in pane, & aqua pœnitere debes.

De illo, qui interfecerit furem, aut latronem.

CAP. XXIV.

INterfeciſti furem, aut latronem, vbi comprehendi poterat abſque occiſione, & tamen interfeciſti, quia ad imaginem Dei creatus, & in nomine eius baptizatus, & ſanguine eius redemptus eſt, quadraginta dies non intres eccleſiam, lanea veſte indutus ab eſcis, & potibus, qui interdicti ſunt, & à thoro, à gladio, & ab equitatu illos ſupradictos dies abſtineas. In tertia autem feria, & in quinta, & ſabbato, aliquo genere leguminum, vel oleribus, & pomis, vel paruis piſciculis, cum mediocri ceruiſa vtere, & temperate. Si autem ſine odii meditatione, te tuaque liberando, diaboli membrum interfeciſti, ſecundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei, ſi aliquid ieiunare volueris, bonum eſt tibi, & eleemoſynam fac largiter. Si presbyter eadem fecerit, non deponatur: tamen quamdiu viuit, pœnitentiam agat.

De illo, qui accuſauerit aliquem, & occiſus fuerit.

CAP. XXV.

ACcuſaſti aliquem, & per tuam accuſationem occiſus eſt, niſi pro pace, quadraginta dies in pane, & aqua, cum ſeptem ſequentibus annis pœnitere debes. Si autem per tuam delaturam debilitatus eſt, tres quadrageſimas pœnitere debes per legitimas ferias.

De ea, quæ interficit filium ſuum poſt partum.

CAP. XXVI.

INterfeciſti filium, vel filiam voluntarie poſt partum, duodecim annis pœnitere debes, & nunquam ſis ſine pœnitentia. Mulier autem paupercula, ſi fecerit pro difficultate nutriendi, ſeptem annis pœniteat.

De eadem re.

CAP. XXVII.

MVlieres quædam, vt audiuimus, quæ ex fornicatione concipientes, metuentes, ne ſcelus, quod occulte perpetrauerunt, manifeſtum fieret, infantes, quos pepererunt, occiderunt, in terræ congerie cooperuerunt, aut in aquas proiecerunt. Quod quantum nefas ſit, canones Ancyrani, & Elibertani, atque Ilerdenſis concilii teſtes ſunt. His itaque vix in fine dandam eſſe communionem decernunt. Sed humanius tractantes, poſt decem annorum pœnitentiam, tales placuit ad communionem recipi.

De eadem re.

CAP. XXVIII.

DE mulieribus quæ fornicantur, & partus ſuos necant, vel quæ agunt ſecum, vt vtero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio vſque ad exitum vitæ eas ab Eccleſia remouet. Humanius autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus ſecundum præfixos gradus pœnitentia largiatur.

De his, qui opprimunt infantem ſuum nolenter.

CAP. XXIX.

OPpreſſiſti infantem tuum ſine voluntate tua, aut pondere veſtimentorum tuorum ſuffocaſti, & hoc poſt baptiſmum factum fuerit, quadraginta dies in pane, & aqua, & oleribus pœniteas, atque leguminibus & à coniuge te abſtineas, donec illi quadraginta dies pertranſeant. Poſt tres annos pœniteas per legitimas ferias, & tres quadrageſimas in anno obſerues. Quod ſi ante baptiſmum infans oppreſſus fuerit, proximos quadraginta dies, vt ſupra dictum eſt, pœniteas, poſtea vero quinquennium expleas.

De eadem re.

CAP. XXX.

INueniſti infantem tuum iuxta te oppreſſum, vbi tu, & vir tuus ſimul in lecto iacuiſti, & non apparuit, vtrum à patre, ſeu à te ſuffocatus eſſet, non debetis ſecuri eſſe, nec eſſe ſine pœnitentia. Sed tamen in his magna conſideratio debet eſſe pietatis, vbi nulla mala voluntas fuit, ſed propria mors, tamen propter negligentiam, quadraginta dies debetis pœnitere. Si autem vos non latet, interfectores eſſe infantis, non voluntate, ſed negligentia, tres annos pœnitere debetis, vnum ex his in pane, & aqua: & tempore pœnitudinis ab omni luxuria vos cuſtodire debetis.

De his quorum filii ſine baptiſmo per negligentiam moriuntur.

CAP. XXXI.

CVius paruulus ſine baptiſmo per negligentiam moritur, tres annos pœniteat, vnum in

pane,& aqua. Infans infirmus,& paganus commendetur presbytero: ſi moritur abſque baptiſmo, deponatur,& ſi per negligentiam parentum fuit annum vnum pœniteat.

De illis qui conceptum excutiunt.

CAP. XXXII.

SI quis cauſa explendæ libidinis, vel odii meditatione, vt non ex eo ſoboles naſcatur homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, vt non poſſet generare, aut concipere, vt homicida teneatur.

Ex Pœnit. Rom.

De illis fœminis, quæ aborſum fecerint.

CAP. XXXIII.

SI qua mulier aborſum fecerit voluntarie, tres annos pœniteat.

De illo, qui occiderit aliquem de eccleſiaſticis viris.

CAP. XXXIV.

OCcidiſti tu ipſe, aut aliquis per tuum conſilium aliquem de eccleſiaſticis viris Deo dicatis, aut pſalmiſtam, aut oſtiarium, aut lectorem, aut exorciſtam, aut acolythum, aut ſubdiaconum, aut diaconum, aut presbyterum, per ſingulos ordines,& ſingulos gradus ſingulariter pœnitere debes. Ita faciendum eſt tibi, vt pro pſalmiſta, quadraginta dies in pane,& aqua, quod Theutonice carina vocatur, cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas, Pro oſtiario, ſimiliter. Pro lectore, ſimiliter. Pro exorciſta, ſimiliter. Pro acolyto, ſimiliter. Pro ſubdiacono, ſimiliter. Pro diacono, ſimiliter. Pro presbytero, ſimiliter: quia omnis presbyter octo ordines habet. Quapropter omnis qui interfecerit voluntarie presbyterum, ita debet pœnitere vt octo homicidia ſponte commiſſa,& numquam debet eſſe ſine pœnitentia: Tamen ſecundum Vvormacienſe concilium ita debes pœnitere, Si ſacerdotem voluntarie occideris, carnem non manduces, vinum non bibas cunctis diebus vitæ tuæ. Ieiunes quotidie vſque ad veſperam exceptis diebus feſtis,& Dominicis. Arma non feras, equum non aſcendas, eccleſiam per quinquennium non ingrediaris, ſed ante fores eccleſiæ ſtes. Poſt quinquennium eccleſiam ingredere, nondum vero communices, ſed in angulo eccleſiæ ſtes, vel ſedeas. Cum autem fuerit duodecimi anni circulus finitus, communicandi tibi licentia concedatur,& equitandi tribuatur remiſſio. Maneas autem in reliquis obſeruationibus tres dies per hebdomadam, vt perfectius purificari merearis.

Tit. II. De periuriis, & de pœnitentia eorum.

INDEX CAPITVLORVM.

De illis, qui iubentibus dominis ſuis periurium fecerint. CAP. I.
De illis qui pro vita redimenda periurium fecerint. II.
De eadem re. III.
De illis, qui ſe ſcienter periurauerint. IV.
De eadem re. V.
De eadem re. VI.
De illis, qui ſacramentum regis violant. VII.
De illo, qui periurat, per cupiditatem. VIII.
De eadem re. IX.
De eadem re. X.
De eadem re. XI.
De illo, qui conſentit ad falſum teſtimonium. XII.
De falſo teſtimonio, quod capitale ſit crimen. XIII.
Qualiter puniatur falſus teſtis. XIV.
Quod iuramenta ſoluenda ſunt, quæ ad malum faciendum facta ſunt. XV.
Quod definitio incauta ſoluenda ſit. XVI.
De eadem re. XVII.
Iuramentum filii. XVIII.

De illis, qui iubentibus dominis ſuis, periurium fecerint.

CAP. I.

QVI compulſus à domino, periuratſe ſciens, vtrique ſunt periuri, & dominus, & miles, dominus quia præcepit, miles, quia plus dominum, quam animam dilexit. Si liber eſt, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteat, & ſeptem ſequentes annos. Si ſeruus eiuſdem eſt, tres quadrageſimas per legitimas ferias pœniteat.

De illis, qui pro vita redimenda periurium fecerint.

CAP. II.

SI quis coactus, pro vita redimenda, vel pro qualibet cauſa vel neceſſitate ſe periurat, quia plus corpus, quam animam dilexit, tres quadrageſimas, alii iudicāt tres annos, vnam ex his in pane, & aqua pœniteat. Qui periurium in eccleſia fecerit, decem annos pœniteat.

De eadem re.

CAP. III.

FEciſti periurium coactus per neceſſitatem, aut pro vita tua, quia dilexiſti corpus, plus quam animam, quadraginta dies in pane, & aqua pœnitere debes, & omnes ſextas ferias, quæ ſunt in vnius anni circulo, in pane, & aqua pœniteas, & non redimas in vllo pretio.

Ex Pœnit. Theod.

De illis, qui ſe ſcienter periurauerint.

CAP. IV.

SI quis ſuſpicatur, quod ad periurium ducatur & tamen ex conſenſu iurat, quadraginta dies pœniteat, & ſeptem ſequentes annos, & numquam ſit ſine graui pœnitentia.

Ex decreto Pelagii Papæ.

De eadem re.

CAP. V.

SI quis ſe periurauerit, & alios ſciens in periurium duxerit, quadraginta dies pœniteat in pane, & aqua, & ſeptem ſequentes annos, & numquam ſit ſine pœnitentia. Et alii, ſi conſcii fuerint, ſimiliter pœniteant: ſin autem, ſinguli, vt periurium non ſponte commiſſum pœniteant.

Ex decreto Fabiani Papæ.

De eadem re.

CAP. VI.

QVicumque ſciens ſe periurauerit quadraginta dies in pane, & aqua, ſeptem ſequentes annos pœnitat, & numquam ſit ſine pœnitentia, & numquam in teſtimonium recipiatur, & poſt hæc communionem percipiat.

Ex dictis Auguſtini.

De illis, qui ſacramentum Regis violant.

CAP. VII.

SI quis laicus iuramentum violando profanat, quod Regi, & domino ſuo iurat, & poſtmodum peruerſe eius regnum, & doloſe tractauerit, & in mortem ipſius aliquo machinamento inſidiatur: quia ſacrilegium peragit, manum ſuam in Chriſtum domini mittens, anathema ſit, niſi per dignam pœnitentiæ ſatisfactionem emendauerit, ſicuti conſtitutum eſt à ſancta ſynodo: id eſt, ſæculum relinquat, arma deponat, in monaſterium eat, & pœniteat omnibus diebus vitæ ſuæ. Verumtamen communionem in exitu vitæ cum euchariſtia accipiat. Epiſcopus vero presbyter, vel diaconus, ſi hoc crimen perpetrauerit, degradetur.

De illo, qui periurat per cupiditatem.

CAP. VIII.

FEciſti periurium per cupiditatem, quadraginta dies in pane, & aqua, quod vulgus carinam vocat, & ſeptem ſequentes annos ita obſerues, vt conſuetudo eſt, & quamdiu viuis, omnes ſextas ferias in pane, & aqua ieiunes. Et ſi redimere volueris, vno denario, vel pretio vnius denarii, vel tres pauperes paſcendo, poteſtatem habeas redimendi. Talem pœnitentiam Pœnitentialis Romanus præcipit.

SI quis per cupiditatem periurauerit, omnes res ſuas vendat, & pauperibus diſtribuat, &

monaſterium ingreſſus, iugi pœnitentiæ ſe ſubdat.

De eadem re.

CAP. IX.

FEciſti periurium ſciens,& alios in periurium adduxiſti,quadraginta dies in pane, & aqua pœnitere debes,& ſeptem ſequentes annos,ita vt conſuetudo eſt, obſeruare debes: & tot periuria debes ieiunare, quot homines ſciens ad periurium adduxiſti. Et ipſi ſua periuria emendent,vt ſupra notatum eſt, ſi ſcienter fecerint: ſin autem, leuius.

De eadem re.

CAP. X.

SI iuraſti per capillum Dei,aut per caput eius vel alio modo blaſphemia contra Deum vſus fueris:ſi ſemel neſciens feciſti,ſeptem dies in pane, & aqua pœniteas.Si ſecundo, vel tertio increpatus feciſti, quindecim dies in pane, & aqua pœniteas.Si per cœlum,aut per terram, ſiue per ſolem,aut lunam, aut per aliam aliquam creaturam,quindecim dies pœniteas.

De eadem re.

CAP. XI.

SI ſacramento te obligaſti,vt ad pacem alicuius inimicitui nullo modo redires, pro periurio vno anno à corpore, & ſanguine Domini ſis ſequeſtratus,& quadraginta dies in pane,& aqua pœniteas.Ad caritatem vero, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter redi.

De illo qui conſentit ad falſum teſtimonium.

CAP. XII.

QVi conſentit ad falſum teſtimonium,quinque annos pœniteat.

De falſo teſtimonio, quod capitale ſit crimen.

CAP. XIII.

NOuerint falſi teſtes, quod ſi falſum teſtimonium capitale crimen non eſſet,nequaquam Dominus in Euangelio inter principalia crimina, hoc annumeraſſet. Ait enim:De corde exeunt homicidia,adulteria,furta,falſa teſtimonia. Et ideo ſimiliter debet pœnitere,& excommunicari falſus teſtis,ſicut adulter,& fur, & homicida.

Qualiter puniatur falſus teſtis.

CAP. XIV.

FViſti in falſo teſtimonio,ita dico,vt teſtimoniares,& affirmares, & hoc verum eſſe, quod falſum erat, & hoc feciſti propter amorem alicuius,ſiue per præmium, ſiue propter timorem,ita debes pœnitere,ſicut adulterium,& homicidia ſponte commiſſa, Domino dicente: De corde enim exeunt homicidia, adulteria, furta,teſtimonia.Et ideo debet pœnitere, & excommunicari falſus teſtis,ſicut adulter, & fur,& homicida.Si propter timorem feciſti illius, à quo timere potuiſti, & membra perdere,aut vitam,& ad vltimum bona tua,tunc diuide pœnitentiam,& poſtea præuide, ne tibi vlterius contingat.

Hieronymus.

Quod iuramenta ſoluenda ſunt, quæ ad malum faciendum facta ſunt.

CAP. XV.

TRia iuramenta ſoluenda ſunt. Primum, cum quis malefacere iurat,hoc eſt, homicidium,vel quodlibet malum,non eſt ſeruãdum iuramentum, vel ſacramentum, veluti ſi quiſpiam adulteræ coniunctus, perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur,tolerabilius eſt, non implere ſacramentum,quam permanere in ſtupri flagitio, inde dicitur: Omnem nodum iniquitatis diſſolue.Secundo,cum incaute iurat, non putans eſſe peccatum.Tertio,ſi mulier ſita in ætate puerili, in domo patris,ſe iuramento conſtrinxerit,ſi pater ſtatim cum audierit,contradixerit, vota eius, & iuramenta irrita erunt.

Ex concilio Hibernenſi.

Quod definitio incauta ſoluenda ſit.

CAP. XVI.

DEfinitio incauta laudabiliter ſoluenda: nec præuaricatio eſt, ſed temeritatis emendatio.

Ex eodem.

De eadem re.

CAP. XVII.

SI puella ſita in puerili ætate,in domo patris ſe iuramento conſtrinxerit,& ſi pater ſtatim vt audierit,contradixerit, vota eius,& iuramenta irrita erunt,& facilius emendabitur.

Ex concilio Aurel.

Iuramentum filii.

CAP. XVIII.

IVramentum filii, aut filiæ,neſciente patre,& vota monachi, neſciente Abbate, & iuramenta irrita ſunt pueri.

Tit. III. De fornicatione, & inceſto diuerſi generis, & de pœnitentia vtriuſque ſexus. & diuerſæ ætatis.

INDEX CAPITVLORVM.

SI laicus abſolutus cum laica abſoluta peccauerit. CAP. I.
De vxore, quæ conſcio marito mœchata fuerit. II.
De viro vxorem non habente, ſi cum alterius vxore adulterium perpetrauerit. III.
De eo, qui habens vxorem ſemel lapſus fuerit. IV.
De illo, qui ſe ignorante cum ſorore vxoris ſuæ fornicatus eſt. V.
De eadem re. VI.
De eadem re. VII.
De illo, qui cum duabus ſororibus, vel cum nouerca ſua, vel cum ſorore, vel cum reliquis propinquis fornicatus eſt. VIII.
De illo, qui cum matrem habuerit vxorem, cum filiaſtra fornicatus fuerit. IX.
De illo, qui cum filia ignorante matre, fornicatus eſt. X.
De illo, qui ſtuprauerat quandam, quam frater eius poſtea duxerit vxorem. XI.
De muliere, cum qua pater & filius fornicati ſunt. XII.
De illo coniugato, qui cum filia matertera ſuæ, vel auunculi, vel patrui, vel amitæ fornicatus fuerit. XIII.
Qualiter pœnitere debeat, qui inceſtum fecerit. XIV.
De mulieribus, quæ aliquo molimine inter ſe fornicantur. XV.
De his, qui irrationabiliter verſati ſunt. XVI.
De illis, qui cum pecudibus fornicantur. XVII.
De illis, qui fornicantur ſicut Sodomitæ. XVIII.
Item de commixtione animalium. XIX.
Item de fornicatoribus. XX.
De illis, qui per illecebroſos amplexus fœminarum polluuntur. XXI.
De clericis, qui per malas cogitationes ſemen effuderint. XXII.
De ſodomitico peccato. XXIII.
De his qui fornicati ſunt vt Sodomitæ. XXIV.
De eo, qui fornicari vult, & non poteſt. XXV.
De inceſtis occultis commiſſis. XXVI.
De illis, qui libidinoſe puellam obtrectauerint, aut mulierem. XXVII.
De illis, qui in balneo cum mulieribus ſe lauerint. XXVIII.

Si laicus abſolutus cum laica abſoluta peccauerit.

CAP. I.

SI laicus cum laica fœmina, id eſt vterque abſolutus à lege coniugii, concubuerit, tres annos pœniteat: & quanto ſæpius, & negligentius ea peccata commiſerit, tanto magis & tempus addatur, & modus pœnitentiæ.

Ex concilio Magotienſi.

De vxore, quæ conſcio marito, mœchata fuerit.

CAP. II.

SI conſcio marito, & ipſa conſentiente, vxor fuerit mœchata, placuit nec in finem dandam eis communionem. Si vero eam reliquerit, & ſeparati fuerint, & digne pœnituerint, poſt decem annos accipiant communionem.

De viro vxorem non habente, ſi cum alterius vxore adulterium perpetrauerit.

CAP. III.

QVod ſi vir non habens vxorem, cum alterius vxore adulterium perpetrauerit, aut ſi qua mulier non habens virum, cum alterius viro: ille qui fœdus violauit coniugii, ſeptem annos pœniteat, ille qui lege coniugii non tenetur, quinque annos pœniteat. Neque enim æqualis pœnitentia danda eſt his, quibus ſufficere poterit ad explendam libidinem

ſuam coniugem amplexus, & illis, qui coniuge carentes, ardore libidinis impellente, in fornicationem inciderunt.

De eo, qui habens vxorem ſemel lapſus fuerit,

CAP. IV.

SI quis forte habens vxorem, ſemel lapſus fuerit, placuit eum quinquennium agere debere pœnitentiam; & ſic reconciliari: niſi neceſſitas infirmitatis coëgerit; ante tempus dare communionem. Hoc & circa feminas obſeruandum eſt.

Ex concilio Triburienſi.

De illo, qui ſe ignorante cum ſorore vxoris ſuæ fornicatus eſt.

CAP. V.

IN lectum mariti, abſente vxore, ſoror iuit vxoris, quam ille vxorem ſuam putans, dormiuit cum ea. Super hoc viſum eſt, ſi ipſe per ſecuritatem veram hoc probauerit, quod inſcius fecerit, pœnitentiam quidem, quæ ſibi indicta fuerit, agat, legitimum ſuum coniugium habere permittatur: illam digna vindicta affligi, & in æternum coniugio priuari.

Ex eodem concilio.

De eadem re.

CAP. VI.

SI quis cum duabus ſororibus fornicatus fuerit, & ſoror ſororem ab eodem antea ſtupratam neſcierit, vel ſi ipſe ſororem eius, quam antea ſtuprauit, non intellexerit, ſi digne pœnituerit, & ſe continere non valuerit, poſt ſeptem annos coniugium illis non negetur. Si autem non ignorauerit, vſque ad mortem à coniugio abſtineat.

Ex eodem concilio.

De eadem re.

CAP. VII.

SI quis cum duabus ſororibus fornicatus fuerit, vir diebus vitæ ſuæ pœniteat, ſoror autem, quæ de alia ſorore neſciuit, licentiam habeat nubendi.

Ex concilio Maguntienſi.

De, illo qui cum duabus ſororibus, vel nouerca ſua, vel cum ſorore ſua, vel cum reliquis propinquis fornicatus eſt.

CAP. VIII.

SI quis fornicatus fuerit cum duabus ſororibus, vel cum nouerca ſua, vel cum ſorore ſua, vel cum amita ſua, vel cum matertera ſua, vel cum filia patrui ſui, aut auunculi ſui, vel cum filia amitæ ſuæ, ſiue materteræ ſuæ, vel cum nepte ſua, vel cum commatre ſua, vel filiola ſua, quam de fonte ſuſcepit, vel ante Epiſcopum tenuit, & ſi qua mulier ſimili modo fornicata fuerit, abſtineat ſe ab ingreſſu domus Dei anno vno, & eodem anno, niſi Dominicis & feſtis diebus ſolummodo pane, & aqua, & ſale vtatur, arma non ferat, oſculum nulli præbeat, ſacrificium, niſi pro viatico, minime ſumat. Sex deinde annis ingrediatur quidem domum Dei, ſed carnibus, & vino, & ſicera minime vtatur, niſi feſtis diebus: de armis vero, & oſculo, ſiue ſacrificio, ſicut ſupra dictum eſt. Poſtea vero duobus annis quando carne veſcitur, à potu omni, quo inebriari poteſt, ſe contineat. Et ſi potum biberit, minime carne veſcatur, niſi Dominicis diebus, atque præcipuis feſtis: de armis vero, vel oſculo, & ſacrificio modum teneat iam dictum. Inde vſque ad obitum ſuum, niſi prædictis feſtis diebus à carne abſtineat. Tres ferias legitimas in omni hebdomade, & tres quadrageſimas in anno legitime cuſtodiat. De armis vero, vt ſupra dictum eſt, & numquam coniugio copuletur. Hæc eadem pœnitentia imponenda eſt parricidis, fratricidis, vel conſanguinei interfectoribus, & qui ſponte per fraudem, & auaritiam hominem innoxium occidunt, quod morchidum vocant.

De illo, qui cum matrem habuerit vxorem, cum filiaſtra fornicatus fuerit.

CAP. IX.

SI quis viduam vxorem duxerit, & poſtea cum filiaſtra fornicatus fuerit, ſeu cum duabus ſororibus concubuerit: aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum patre, & filio fornicata fuerit, tales copulationes anathematizari, & diſiungi præcipimus; nec vmquam amplius coniugio copulari, ſed ſub magna diſtrictione eſſe.

De illo, qui cum filio, ignorante matre, fornicatus eſt.

CAP. X.

SI quis cum matre, & filia fornicatus fuerit, ignorante matre de filia, & filia de matre, vir qui hæc fecerit, numquam accipiat vxorem. Illæ vero, ſi voluerint, accipiant maritos, tamen pœnitentiam agant. Si autem hoc ſcierint ipſæ

fœminæ, abſque maritis in perpetuo maneant.

De illo, qui ſtuprauerit quandam, quam frater eius poſtea duxerit vxorem.

CAP. XI.

SI homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater eius neſciens eandem duxerit vxorem, frater, eo quod fratri crimen celauerit, quatuor annos pœniteat, & poſt pœnitentiam, ſi vult, nubat. Mulier autem vſque ad mortem pœniteat, & ſine ſpe coniugii maneat.

De muliere, cum qua pater, & filius fornicati ſunt.

CAP. XII.

QVidam fornicatus eſt cum quadam muliere: poſtea filius, neſciens patris factum, ſtuprauit eandem, quod cum pater reſciuiſſet, de ſe, filioque confeſſus eſt. Statuerunt, melius eſſe, vt taliter lapſis cum digna pœnitentia legitima permittantur coniugia, quam forte deterius delinquant. Fornicaria autem ſine ſpe coniugii maneat.

De illo coniugato, qui cum filia materteræ ſuæ, vel auunculi, vel patroni, vel amitæ fornicatus fuerit.

CAP. XIII.

INterrogatum eſt, ſi quis cum filia materteræ ſuæ, vel amitæ, vel auunculi, vel patrui concubuerit, ſi coniugatus fuerit, liceatne illi vlterius ſuo vti coniugio, aut non coniugatus vxorem accipere. Iuſtum eſt enim, ſicut aliqua ſtatuta priorum habent, vt in perpetuum à coniugio tales abſtineant. Viſum eſt tamen humanæ fragilitatis intuitu, vt poſt pœnitentiam non quidem penitus priuentur coniugio, duriſſime tamen tam immanis fornicatio vindicetur: ſicut ſanctus Papa Nicolaus, & alii Romani Pontifices ſtatuerunt, ne forte deſperati multiplicius peccent.

Qualiter pœnitere debeat, qui inceſtum fecerit.

CAP. XIV.

QVi dormierit cum nouerca ſua, & qui cum nuru ſua, & qui filiam, & matrem duxerit, & qui acceperit ſororem ſuam, morte moriatur. Si enim in lege turpitudinem inceſtus mortis ſententia vindicare iuſſit, quomodo in Euangelio, vbi ſumma iuſtitia eſt, inceſtuoſus peccati pœnitentiam euadet? Igitur Theodorus iudicauit, eum, qui inceſtum fecerit, duodecim annos pœnitere debere, alii quindecim, alii decem, alii ſeptem. Sed nos priſcorum Patrum veſtigia ſequentes, his ſolis ſpatium pœnitentiæ temperemus, qui deuote, & cum lacrymis pœnitentiam egerint. Ceteri definitum tempus obſeruent.

De mulieribus, quæ aliquo molimine inter ſe fornicantur.

CAP. XV.

MVlier, quocumque molimine aut in ſe ipſa, aut cum altera fornicans, duos annos pœniteat.

De his, qui irrationabiliter verſati ſunt.

CAP. XVI.

DE his, qui irrationabiliter verſati ſunt, ſiue verſantur, id eſt, qui cum pecoribus, & maſculis ſe coinquinauerint, quotquot ante viginti annos ætatis tale crimen commiſerint, quindecim annis exactis in pœnitentia, communionem mereantur orationum, deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis ſacramenta contingant. Diſcutiatur autem & vita eorum, qualis tempore pœnitudinis extiterit, & ita miſericordiam conſequantur. Quod ſi inexplebiliter his hæſere criminibus, ad agendam pœnitentiam prolixius tempus inſumant. Quotquot autem poſt viginti annos ætatis vxores habentes in hoc peccatum prolapſi ſunt, viginti quinque annos pœnitentiam agentes ad orationis communionem recipiantur, in qua quinquennio perdurantes, tunc demum plenam communionem, & oblationis ſacramenta percipiant. Quod ſi vxores habentes, & tranſcendentes quinquageſimum annum ætatis, ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam conſequantur.

De illis qui cum pecudibus fornicantur.

CAP. XVII.

QVi cum pecude peccat, quidam iudicant annos decem, quidam ſeptem, quidam tres, quidam centum dies, iuxta qualitatem pœniteat perſonæ.

De illis, qui fornicantur ſicut Sodomitæ.

CAP. XVIII.

QVi fornicatus fuerit ſicut Sodomitæ, ſi ſeruus eſt, ſcopis caſtigabitur, & duos annos pœniteat, ſi liber eſt, & coniugatus, decem annos pœniteat. Pueri centum dies, ſi in conſuetudine eſt. Laicus coniugatus, ſi in conſuetudine habet, quindecim annos pœniteat. Si ex ordinibus eſt, & in conſuetudine habet, degradatus, vt laicus pœniteat. Qui autem cum fratre naturali fornicatus fuerit per tam ſordidam commixtionem, ab omni carne ſe abſtineat, & quindecim annos pœniteat. Si clericus eſt, amplius pelli debet.

Ex pœnitentiali Romano.

Item de commixtione animalium.

CAP. XIX.

SI quis cuiuſlibet animalis commixtione peccauerit, quindecim annis in humilitate ſubiaceat ad eccleſiæ ianuam, & poſt hos aliis quinque annis in orationis communione receptus

ceptus,pœnitentiam agat, & ſic gratiam ſacramenti percipiat. Interrogentur autem alii de eo qualem vitam, & pœnitentiam egerit, & ſic communionis miſericordiam conſequatur. Si quis autem poſt viginti annos habens vxorem huic peccato ſuccubuerit viginti quinque annos humilitati ſubiaceat, & quinque annos in orationibus: & ſic communicet.

Item de fornicatoribus.

CAP. XX.

MOechatus es cum vxore alterius tu non habens vxorem, quadraginta dies in pane, & aqua, quod in cõmuni ſermone carina vocatur, cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas.

SI mœchatus es tu vxoratus cum alterius vxore, quia habuiſti quomodo impleres tuam libidinem, duas carinas, cum quatuordecim ſequentibus annis pœniteas, vnam, quia ſuper vxorem tuam alteram habuiſti, ecce vnum adulterium, habuiſti etiam alterius vxorem: ecce alterum adulterium, & numquam debes eſſe ſine pœnitentia.

SI tu ſolutus ab vxore cum fœmina vacante ſtuprum perpetraſti, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteas: ſi cum propria ancilla, ſimiliter pœniteas.

SI feciſti fornicationem cum ſanctimoniali id eſt, cum ſponſa Chriſti: quadraginta dies in pane, & aqua, cum ſeptem ſequentibus pœniteas, & quamdiu viuas, omnes ſextas ferias in pane, & aqua obſerues.

Si corrupiſti virginem, & poſtea eam ſuſcepiſti vxorem, eo quod ſolas nuptias, quod maximum eſt, violaſti, annum vnum per legitimas ferias pœniteas. Si autem non duxiſti eam poſt corruptionem vxorem, duos annos per legitimas ferias pœniteas. Si autem non duxiſti eam poſt corruptionem vxorem, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

ACcepiſti illam tibi vxorem, quam alter ſibi deſponſatam habuerat: dimitte illam, quia numquam tibi poteſt fieri legitima, & quadraginta dies in pane, & aqua, cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas.

COntigit tibi, vt vxor tua, te conſcio, & hortante, cum alio viro, illa autem nolente, adulterium perpetraret: ſi feciſti, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteas, & ſeptem annos, vnum ex his in pane, & aqua, & numquam ſis ſine pœnitentia. Si autem vxor tua hoc probare potuerit, quod tua culpa, & tuo iuſſu ſe renuente, & luctante adulterata ſit, ſi ſe continere non poteſt, nubat cui voluerit, tantum in Domino. Tu autem ſine vxoria ſpe in perpetuo maneas. Illa autem, ſi conſentiens fuerat, eadem ieiunet, quæ tibi propoſita ſunt, & ſine ſpe coniugii maneat.

Concubuiſti cũ vxore tua vel cum alia retro canino more, quadraginta dies pœniteas.

COncubuiſti cum vxore tua die Dominico, quatuor dies pœniteas.

SI concubuiſti cum vxore tua poſtquam infans motum in vtero fecerat, vel ſaltem quadraginta dies ante partum, vel in tempore purificationis ſuæ, vel mẽſtruo tempore, decem dies pœniteas.

SI feciſti fornicationem cum matre tua, quindecim annos pœniteas, vnum ex his in pane, & aqua, & abſque ſpe coniugii permaneas, & numquam ſis ſine pœnitẽtia. Mater autem tua, ſi non conſentiens fuit, iuxta arbitrium ſacerdotis pœniteat, & ſi ſe continere non vult, nubat in Domino.

SI feciſti fornicationem cum commatre tua, ſeparari debes ab ea, & quadraginta dies in pane, & aqua, cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas.

SI feciſti fornicationem cum filiola tua ſpirituali, quam de fonte ſuſcepiſti, aut ad manus Epiſcopi tenuiſti, ſeparari debes ab ea quadraginta dies, cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas.

SI feciſti fornicationem cum ſorore tua, decẽ annos per legitimas ferias, vnum ex his in pane, & aqua pœnitere debes: & quamdiu viuas, pœnitentiam agas, & eſſe ſine ſpe coniugii. Soror autem tua, ſi conſentiens non fuit, pœnitentia peracta, ſi ſe continere non poteſt, nubat in Domino.

FEciſti fornicationem, ſicut Sodomitæ fecerunt, ita vt in maſculini terga, & in poſteriora virgam tuam immitteres, & ſic ſecum coires more Sodomitico: ſi vxorem habuiſti, & ſemel, vel bis feciſti, decem annos per legitimas ferias pœnitere debes, vnum ex his in pane, & aqua. Si in conſuetudine habuiſti, duodecim annos per legitimas ferias pœnitere debes. Si cum fratre tuo carnali idem ſcelus perpetraſti, quindecim annos per legitimas ferias pœniteas.

SI cum maſculo inter coxas, vt quidam ſolẽt, fornicationem feciſti, ita dico, vt tuum virile membrum inter coxas alterius mitteres, & ſic agitando ſemen effunderes, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteas.

FEciſti fornicationem, vt quidam facere ſolent, ita dico, vt tu ipſe in manum tuam, veretrum alterius acciperes, & alter tuum in ſuam, & ſic alternatim veretra manibus veſtris commoueretis, & ſic per illam delectationem ſemen à te proiiceres, triginta dies in pane, & aqua pœniteas.

SI feciſti ſolus tecum fornicationem, vt quidam facere ſolent, ita dico, vt tu ipſe tuum virile membrum in manum tuam acciperes, & ſic duceres præputium tuum, & manu propria cõmoueres, & ſic per delectationem ſemen à te proiiceres, decẽ dies in pane, & aqua pœniteas.

FEciſti fornicationẽ, vt quidam facere ſolent, vt tuum virile membrum in lignum perforatum, aut in aliquod huiuſmodi mitteres, & ſic per illam commotionem à te ſemen proiiceres, viginti dies in pane, & aqua pœniteas.

FEciſti fornicationem contra naturã, id eſt, vt cum maſculis, vel cum animalibus coires, id eſt, cum equa, vel vacca, vel cum aſina, vel cum alio aliquo animali, ſi ſemel, vel bis feci-

ſti, & ſi vxorem non habuiſti, quod adimplere tuam libidinem potuiſſes: quadraginta dies in pane, & aqua, cum ſeptem ſequentibus annis pœnitere debes, & numquam ſis ſine pœnitentia. Si autem vxorem habuiſti, decem annos per legitimas ferias pœniteas. Si autem in conſuetudine habuiſti ſcelus illud, quindecim annos pœnitere debes. Si in pueritia tibi contigerit, centum dies in pane, & aqua pœnitere debes. Si autem ſeruus eſt qui hæc fecerit, & vxoratus eſt, & cum animalibus peccat, ſi cum ſcopis bene caſtigatus fuerit, tres annos per legitimas ferias pœniteat. Si autem ſeruus ſine vxore hæc fecerit, item verberibus caſtigatus, duos annos per legitimas ferias pœniteat. Si autem talis eſt ſeruus, vt gratis verbera pati non velit, & eſt tam digna perſona, ita pœniteat, vt ille qui ingenuus eſt.

SI obtrectaſti turpitudinem tu coniugatus alicuius fœminæ, ita dico, mammillas eius, & verenda obtrectaſti: tres dies in pane, & aqua pœniteas. Si autem non fuiſti coniugatus, vno die in pane, & aqua pœnitere debes.

FEciſti quod quædam facere ſolent, quando libidinem ſe vexantem extinguere volunt, quaſi coire debeant, & poſſint coniunguntinuicem puerperia ſua, & ſic confricando pruritum illarum extinguere deſiderant: ſi feciſti, tres quadrageſimas per legitimas ferias debes pœnitere.

Ex pœnitentiali Bedæ.

De illis, qui per illecebroſos amplexus fœminarum polluuntur.

CAP. XXII.

QVi per illecebroſos amplexus fœminæ, vel oſculo polluitur, tres pœniteat. Qui tetigerit inuerecunde carnem eiuſdem fœminæ, tres dies pœniteat. Qui per turpiloquium polluitur, ſeptem dies pœniteat. Presbyter, ſi oſculatus fuerit per immundum deſiderium fœminam, decem dies pœniteat. Si inquinatus fuerit, viginti dies pœniteat. Qui in eccleſia per ſomnum polluitur, tres dies pœniteat. Qui inſomnis voluntate pollutus eſt, ſurgat, & cantet ſeptem pſalmos pœnitentiales, & in die triginta. Qui peccare voluerit inſomnis, & non fuerit pollutus, viginti quatuor pſalmos cantet.

Ex pœnit. Rom.

De clericis, qui per malas cogitationes ſemen effuderint.

CAP. XXIII.

CLericus, ſi ſemen fuderit non tangendo per malas delectationes, ſeptem dies pœniteat. Si tangit cum manu, decem dies pœniteat. Si diaconus viginti dies. Si presbyter, tres hebdomadas. Presbyter, ſi ſemen fuderit per cogitationem, ſeptem dies pœniteat. Monachus ſimiliter. Qui voluntarie ſemen fuderit in eccleſia, ſi clericus eſt, duodecim dies: ſi monachus, aut diaconus, triginta dies, ſi presbyter, quadraginta: ſi Epiſcopus quinquaginta.

Ex pœnitentiali Romano.

De Sodomitico peccato.

CAP. XXIII.

EPiſcopus fornicationem faciens naturalem, duodecim annos pœniteat, presbyter decem, diaconus nouem, ſubdiaconus octo, clericus ſeptem, laicus ſex annos pœniteat. Frater carnalis cum fratre carnali fornicationem faciens, quindecim annos ab omni carne ſe abſtineat, ſi ſemen in os miſerit, ſeptem annos pœniteat. Alii dicunt, vſque in finem vitæ pœnitere debere. Viri inter femora fornicantes, vnum pœniteant. Si inter nates, duos. Si inter crura fornicantes, ſi pueri ſunt, vnum annum pœniteant: ſi viri, duos annos: ſi autem in conſuetudine eſt, modus pœnitentiæ addatur iudicio ſacerdotis. Vir ſemetipſum coinquinans, primo decem dies pœniteat: ſi iterans, viginti dies: ſi cum gradu eſt, addatur pœnitentia. Pueri quindecim annorum quadraginta dies pœniteant. Qui concupiſcit mente fornicari ſed non potuit, decem dies pœniteat. Qui per turpiloquium, vel aſpectum coinquinatus eſt, tamen non voluit peccare corporaliter viginti dies pœniteat, ſi autem impugnatione tentationis violenter coinquinatus eſt, viginti dies pœniteat. Qui diu illuditur à cogitatione, molliter ei repugnans, ſeptem dies, vel quantum exegerit diuturnitas cogitationis pœniteat. Pueri ante viginti annos ſe inuicem manibus coinquinantes, & confeſſi, antequam communicent, viginti dies pœniteant. Si iterauerint poſt pœnitentiam, centum dies pœniteant. Si vero frequentius, ſeparentur, & annum vnum pœniteant. Supradicta ætas inter ſeniora fornicans, centum diebus pœniteat, ſi id iterans, annum vnum pœniteat. Puer paruulus oppreſſus à maiore, decem annos habens hedomadem ieiunet, ſi conſenſerit, viginti pœniteat: ſi autem coinquinatus eſt, centum diebus pœniteat: ſi vero, vt moris eſt, ſuam compleat voluntatem annum pœniteat.

Ex Pœnitentiali Theodori.

De his, qui fornicati ſunt vt Sodomitæ.

CAP. XXIV.

SI quis fornicatus fuerit, vt Sodomitæ fecerunt, ſi Epiſcopus, viginti quinque annos pœniteat, quinque ex his in pane, & aqua, & omni officio deponatur, peregrinando finiat dies vitæ ſuæ. Presbyter quindecim annos pœniteat, quinque ex his in pane, & aqua ſuperiori ſententia deponatur. Diaconus, & monachus duodecim annos, tres in pane, & aqua, & deponatur, peregrinando vitam finiat.

Theodo-

Theodorus.

De eo, qui fornicari vult, & non poteſt.

CAP. XXV.

SI quis concupiſcens fornicari, non poterit, aut mulier non ſuſceperit eum, ſi Epiſcopus, ſeptem annos pœniteat, presbyter quinque, diaconus, vel monachus tres, ex his vnum in pane, & aqua, clerici, vel laici duos annos pœniteant.

Ex dictis Auguſtini.

De inceſtis occulte commiſſis.

CAP. XVI.

SI quis inceſtum occulte commiſerit, & ſacerdoti occulte confeſſionem egerit, indicetur ei remedium canonum, quod ſubire debuiſſet, ſi eius facinus publicatum fuiſſet. Verum quia latet commiſſum, detur ei à ſacerdote conſilium, vt ad ſalutem animæ ſuæ pro occulta pœnitentia proficiat: hoc eſt, vt veraciter ex corde ſe grauiter deliquiſſe confiteatur, & per ieiunia, & eleemoſynas, vigiliaſque atque ſacras orationes cum lacrymis ſe purgare contendat, & ſic ad ſpem veniæ per miſericordiam Dei peruenire confidat.

Ex pœnitentiali Romano.

De illis, qui libidinoſe puellam obtrectauerint, aut mulierem.

CAP. XVII.

SI quis obtrectauerit puellæ, aut mulieris pectus, vel turpitudinem earum, ſi clericus eſt, quinque dies pœniteat: ſi laicus, tres dies pœniteat. Monachus, vel ſacerdos, à miniſterio diuino ſuſpenſi, ſi aliquid tale fecerint, viginti dies pœniteant, ſcriptum eſt enim: Neque tetigeritis neque obtrectaueritis turpitudinem fœminarum.

Theodorus.

De illis, qui in balneo cum mulieribus ſe lauerint.

CAP. XXVIII.

SI quis in balneo cum mulieribus ſe lauare præſumpſerit, tres dies pœniteat, & vlterius non præſumat.

Qualiter pœnitere debeat, quæ lenocinium operatur.

CAP. XXIX.

EXercuiſti lenocinium, aut in te ipſa, aut in aliis, ita dico, vt tuo meretricio more tuis amatoribus corpus tuum ad tractandum, & ad ſordidandum, pro pretio tradidiſſes: ſeu quod crudelius eſt, & periculoſius, alienum corpus, filiæ dico, vel neptis, & alicuius Chriſtianæ amatoribus vendidiſti, vel conceſſiſti, vel internuntia fuiſti, vel conſiliata es, vt ſtuprum aliquod tali modo perpetraretur, duos annos pœniteas per legitimas ferias. Tamen in concilio Elibertano præcipitur, vt illa, quæ hæc perpetrauerit, niſi in fine, non accipiat communionem.

Tit. IV. De prædatoribus, & furibus, & incendiariis, & pœnitentia eorum.

INDEX CAPITVLORVM.

De rebus eccleſiaſticis, quomodo reſtitui debeant. CAP. I.
Quod ſacrilegi ſunt eccleſiarum prædones. II.
Maioris pœnæ eſt, violenter aliquid eripere, quam furari. III.
De eadem re. IV.
De eadem re. V.
De eadem re. VI.
De violatoribus ſepulchrorum. VII.
De eadem re. VIII.
De furto eccleſiæ. IX.
De clericis furtum facientibus. X.
Quod vt ſacrilegus iudicandus eſt, qui patrem, vel matrem expulerit. XI.
De eadem re. XII.
De eadem re. XIII.
De illis, qui de miniſterio eccleſiæ aliquid furati fuerint. XIV.
De eadem re. XV.
De eadem re. XVI.
De illo, qui incenderit eccleſiam. XVII.
De illo, qui domum, vel aream proximi ſui incenderit. XVIII.
De illo, qui truncationes membrorum fecerit. XIX.
De eadem re. XX.

De rebus eccleſiaſticis, quomodo reſtitui debeant.

CAPVT I.

SI quis eccleſiaſticas oblationes, & quod Deo conſecratum fuerit rapuerit, vel conſenſerit facientibus, vt ſacrilegus diiudicetur, & damnum in quadruplum reſtituat, & canonice pœniteat.

Quod ſacrilegi ſunt eccleſiarum prædones.

CAP. II.

SAcrilegi ſunt eccleſiarum prædones: vnde & in concilio Agathenſi ſub IV. cap. habetur ita. Amico quidpiam rapere furtum eſt: Eccleſiæ vero fraudari, vel abſtrahi, ſubripique ſacrilegium. Omnes enim contra legem facientes, reſque Eccleſiæ diripientes, vel eccleſias, ſacerdoteſque contra diuinas ſanctiones vexantes, ſacrilegi vocantur, atque indubitanter infames, ſacrilegique habendi ſunt.

Auguſtinus.

Maioris pœnæ eſt, violenter aliquid eripere, quam furari.

CAP. III.

POenale eſt, occulte auferre: multo maioris eſt pœnæ, viſibiliter rapere. Auferre ergo nolenti, ſiue occulte, ſeu palam, habet præceptum ſuum: furti enim nomine bene intelligitur omnis illicita vſurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permiſit, qui furtum prohibuit, ſed ſub furti nomine rapinam intelligi voluit: à parte enim totum ſignificauit, quidquid aufertur.

Theodorus.

De eadem re, CAP. IV.

SI quis per neceſſitatem furatus fuerit cibaria vel veſtem ad pecus per famem, aut per nuditatem, pœniteat hebdomadas tres. Si reddiderit, non cogatur ieiunare.

Idem.

De eadem re.

CAP. V.

SI qui furtum capitale cõmiſerit, id eſt, quadrupedia tulerit, vel caſas effregerit, ſeptem annos pœniteat, & quod furatũ eſt, reddat. Si quis autem de minoribus ſemel, aut bis furtum fecerit, reddat quod tulit, & anno vno pœniteat.

Hieronymus.

De eadem re.

CAP. VI.

FVr autem non ſolum in maioribus, ſed in minoribus etiam iudicatur, nõ enim quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione non idcirco diuerſa ſit fornicatio, ſi mulier pulchra, aut deformis, aut ancilla, aut ingenua, pauper, aut opulenta: ſed qualiſcumque illa fuerit, vna eſt fornicatio: ita in furto quantumcumque quis abſtulerit, furti crimen incurrit.

De violatoribus ſepulchrorum.

CAP. VII.

SI quis ſepulchrum violauerit, ſeptem annos pœniteat, tres ex his, in pane, & aqua.

De eadem re.

CAP. VIII.

VIolaſti ſepulchrum, ita dico dum aliquem videres ſepeliri, & in nocte infringeres ſepulchrum, & tolleres veſtimenta eius: ſi feciſti, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Ex Pœnitentiali Theodori.

De furto eccleſiæ.

CAP. IX.

PEcunia eccleſiaſtica furata, vel rapta reddatur in quadruplum, populi vero duplicetur. Si quis aliquid de miniſterio eccleſiæ quolibet modo furatus fuerit, ſeptem annos pœniteat.

Ex pœnitentiali Romano.

De clericis furtum facientibus.

CAP. X.

SI quis clericus furtum capitale fecerit, id eſt, quadrupedem, vel domum fregerit, aut quamlibet rem melioris pretii furatus fuerit, ſeptem annos pœniteat: laicus quinque. Si quis de minoribus ſemel, aut bis furtum fecerit, reddat proximo ſuo, & annum vnum pœniteat: ſi reddere non poterit, tres annos pœniteat.

Theodorus.

Quod vt ſacrilegus iudicandus eſt, qui patrem, vel matrem expulerit.

CAP. XI.

SI quis patrem, vel matrem expulerit, impius, & ſacrilegus iudicandus eſt: pœniteat autem æquali tempore, quamdiu in impietate illa extiterit.

De eadem re.

CAP. XII.

MAledixiſti patri, vel matri tuæ, vel flagellaſti eos, vel in aliquo dehoneſtaſti, quadraginta dies in pane, & aqua cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas, quia Dominus dixit: Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur.

Ex Pœnitentiali Romano.

De eadem re.

CAP. XIII.

SI quis inhonorauerit patrem aut matrem, tres annos pœniteat, quod ſi manum leuauerit, aut ei percuſſionem tulerit, ſeptem annos pœniteat.

De illis, qui de miniſterio eccleſiæ aliquid furati fuerint.

CAP. XIV.

FVratus es aliquid de eccleſiaſtico Theſauro, infra eccleſiam, ſiue aurum, ſiue argentum: ſiue gemmas, ſiue libros, ſiue pallia altaris, ſiue ſacerdotalia veſtimenta, ſiue vela, ſiue tapetia, ſiue aliquid, quod ad eccleſiæ vſum, vel datum eſt, vel factum eſt, ſi feciſti, redde quod tuliſti, & tres carinas, cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas. Si ipſas ſacras reliquias furatus es, reportatis ſacris, ſeptem carinas ieiunare debes.

De eadem re.

CAP. XV.

SI infregiſti alicuius Chriſtiani domum per noctem, & ibi tuliſti eius quadrupedia, id eſt, equum, aut bouem, aut alia eius animalia, aut fortiorem cauſam valentem quadraginta ſolidos, pretium redde, & anno vno pœnitere debes, ſi non reddis, duos annos pœnitere debes. Si malus furtum feciſti, magis debes pœnitere: & ſi ſæpe feciſti, tanto magis debes augere pœnitentiam. Si paruum feciſti, decem dies in pane & aqua pœnitere debes. Pœniteant pueri quinque dies in pane, & aqua.

De eadem re.

CAP. XVI.

SI rapinam feciſti, grauius debes pœnitere, quia miſerabilius eſt, quod per vim ſe vidēte rapuiſti, quam quod ſi dormienti, vel abſenti furatus es. Si feciſti furtum neceſſitatis cauſa, ſic dico, vt non haberes vnde viueres, & propter famis penuriam, & tantum furatus es victualia extra eccleſiam, & non propter conſuetudinem feciſti, redde quod tuliſti, & ſex ferias in pane, & aqua pœniteas. Si autem reddere non potueris, decem dies in pane, & aqua pœniteas.

De illo, qui incenderit eccleſiam.

CAP. XVII.

INcendiſti eccleſiam, aut conſenſiſti: ſi feciſti, eccleſiam reſtitue, & pretium tuum, id eſt, vvireldum tuum pauperibus diſtribue, & quindecim annos pœniteas.

De illo, qui domum, vel aream proximi ſui incenderit.

CAP. XVIII.

SI quis domum, vel aream cuiuſcumque, voluntarie igne cremauerit, ſublata, vel incenſa omnia reſtituat, & tres annos pœniteat.

De illo, qui truncationes membrorum fecerit.

CAP. XIX.

QVi per rixam ictu debilem, vel deformem hominem fecerit, reddat impenſas medici, & medium annum pœniteat. Si non habuerit vnde reddat, vnum annum pœniteat. Et ſi non habet vnde reddat, ſoluat opera proximi ſui quamdiu infirmus eſt, & poſtea quadraginta dies in pane, & aqua pœniteat.

De eadem re.

CAP. XX.

QVi ictum proximo dederit, & non nocuerit, tres dies pœniteat in pane, & aqua: ſi clericus, vnum annū pœniteat, vel dimidium. Si quis alicui quodlibet membrum voluntate ſua truncauerit, tres annos pœniteat, vnum ex his in pane, & aqua. Paruuli inuicem ſe percutientes, tres pœniteant, ſi vero adoleſcentes, viginti dies pœniteant.

Tit. V. De crapula,&ebr.

INDEX CAPITVLORVM.

VT malum ebrietatis omnino vitetur. CAP. I.
Quales conuiuæ ſacerdotum epulis intereſſe debeant. II.
De eadem re. III.
De eadem re. IV.
De illis, qui per ebrietatem vomitum fecerint. V.
De eadem re. VI.
De eadem re. VII.
De illo, qui euomit ſacrificium. VIII.
De euchariſtia inueterata. IX.
De hoc, ſi aliquid de calice ſacri ſanguinis ſtillauerit X.
De illis, qui non bene cuſtodierint corpus, & ſanguinem Domini. XI.
De eadem re. XII.

Vt malum ebrietatis omnino vitetur.

CAPVT I.

MAGNVM malum ebrietatis, vnde omnia vitia pullulant, Chriſtianis modis omnibus cauere præcipimus. Qui autem hoc vitare noluerit excommunicandum eſſe decreuimus vſque ad congruam emendationem.

Quales conuiuæ ſacerdotum epulis intereſſe debeant.

CAP. II.

OPortet Epiſcopum moderatis epulis contentum eſſe, ſuoſque conuiuas ad comedendum, & potandum non vrgere, quin potius ſemper ſobrietatis præbeat exemplum. Remoueantur ab ejus conuiuio cuncta turpitudinis argumenta, non ludicra ſpectacula, non ioculatorum vaniloquia, non fatuorum ſtultiloquia, non ſcurrilium admittantur præſtigia. Adſint peregrini, & hoſpites, pauperes, & debiles, qui de ſacerdotali menſa Chriſtum benedicentes, benedictionem percipiant. Recitetur ſacra lectio, ſubſequatur viuæ vocis exhortatio vt non tantum corporali cibo, immo verbi ſpiritualis alimento conuiuantes ſe refecti gratulentur, & in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum.

Theodorus.

De eadem re.

CAP. III.

SAcerdos quiſlibet, ſi inebriatur per ignorantiam ſeptem dies pœniteat in pane, & aqua, ſi per negligentiam, quindecim dies, ſi per contemptum, quadraginta dies. Diaconus, vel monachus, ſecundum ordinem, vt ſcriptum eſt, ſeu & reliqui clerici, vt miniſtri iuxta ordinem, iudicio ſacerdotis pœniteant. Laici, velut vota non habentes, ſi inebriantur, arguantur à ſacerdote, quod ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt, & interitus ſit ebrietas, & compellat eos pœnitere. Qui cogit hominem, vt inebrietur humanitatis gratia, acerrime corripiatur, & ſeptem dies pœniteat, ſi per contemptum, triginta dies. Nullus Chriſtianus alium plus bibere cogat, quam naturæ ſufficiat: quod ſi fecerit, iuxta id, quod in Pœnitentiali habetur, pœniteat.

De eadem re.

CAP. IV.

SI quis eccleſiaſtica præditus ordinatione, aut monachus repertus fuerit ebrioſus, in pane, & aqua tribus menſibus pœniteat.

De illis, qui per ebrietatem vomitum fecerint.

CAP. V.

QVi per ebrietatem vomitum facit, ſi preſbyter, aut diaconus eſt quadraginta dies pœniteat: ſi monachus, triginta dies, ſi laicus, quindecim dies.

De eadem re.

CAP. VI.

LAicus, ſi per ebrietatem vomitum facit, tres dies à carne, & vino, & ceruiſa ſe abſtineat.

De

De eadem re.
CAP. VII.

FEciſti vomitum corporis, & ſanguinis Domini, propter ebrietatem, quadraginta dies, id eſt, carinam vnam pœniteas. Si per nequitiam alios inebriaſti, viginti dies in pane, & aqua pœniteas.

Theodorus.

De illo qui euomit ſacrificium.
CAP. VIII.

QVi ſacrificium euomerit, quadraginta dies pœniteat: ſi infirmitatis cauſſa, ſeptem dies: ſi in ignem proiicit, centum pſalmos cantet: ſi vero canes lambuerint talem vomitum, centum dies qui euomit pœniteat.

Ex concilio Aurel.

De Euchariſtia inueterata.
CAP. IX.

OMne ſacrificium ſordida vetuſtate perditum, igne comburendum eſt, & cinis iuxta altare ſepeliendus.

Ex decreto Pii Papæ.

De hoc, ſi aliquid de calice ſacri ſanguinis ſtillauerit.
CAP. X.

SI vero per negligentiam de calice aliquid ſtillauerit in terram, linguabitur, tabula radetur. Si non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus conradetur, & igne conſumetur, & cinis intra altare recondetur, & ſacerdos quadraginta dies pœniteat. Si ſuper altare calix ſtillauerit, ſorbeat miniſter ſtillam, & III. dies pœniteat: ſi per linteum altaris ad aliud ſtilla peruenerit, quatuor dies pœniteat: ſi vſque tertium, IX. dies: ſi vſque quartum, XV. dies pœniteat, & linteamina, quæ tetigerint ſtillam, tribus, VI. cibis miniſter abluat, calice ſubter poſito, & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recondatur.

De illis, qui non bene cuſtodierint corpus, & ſanguinem Domini.
CAP. XI.

QVi non bene cuſtodierint ſacrificium, & mus, vel aliquod aliud immundum animal comederit illud, quadraginta dies pœniteant. Qui autem perdiderit illud in eccleſia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, XXX. dies pœniteat. Perfundens aliquid ſuper altare de calice quando offert, ſex dies pœniteat, aut ſi abundantius, VII. dies pœniteat, qui autem perfundens calicem dum ſolemnitas Miſſæ celebratur, quadraginta dies pœniteat. Si vero celebrata Miſſa presbyter neglexerit accipere ſacrificium, ſimiliter quadraginta dies pœniteat. Et quia acceperit ſacrificium pollutus nocturno tempore, VII. dies pœniteat. Diaconus obliuiſcens oblationem offerre, donec offeratur linteamen, quando recitantur nomina pauſantium, ſimiliter pœniteat. Qui negligentiam erga ſacrificium fecerit, aut à vermibus conſumptum ad nihilum deuenerit, III. quadrageſimas in pane, & aqua pœniteat. Si integrum inuentum fuerit, in eo vermis comburatur, & cinis ſub altare condatur: & qui neglexerit, quaternis diebus ſuam negligentiam ſoluet. Si cum amiſſione ſaporis decoloratus ſacrificium, viginti dies expleantur ieiunio. Conglutinatum vero, ſeptem dies qui merſit pœniteat.

Ex pœnit. Rom.

De eadem re.
CAP. XII.

SI ceciderit ſacrificium de manibus offerentis, terra tenus vt non inueniatur, omne quodcunque inuentum fuerit in loco in quo ceciderit, comburetur, & ignis vt ſupra abſcondatur: & cui acciderit, medium annum pœniteat. Si verò ſacrificium inuentum fuerit, locus ſcopis mundetur, & ſtramen, vt ſupra ignetur, & cinis vt ſupra recondatur, & ſacerdos viginti dies pœniteat.

Tit. VI. De incantatoribus, & auguribus, de diuinis, de ſortilegiis, & variis illuſionibus diaboli, & de maledicis.

INDEX CAPITVLORVM.

De illis, qui diuinationes requirunt. CAP. I.
De illis, qui auguriis, & incantarionibus ſeruiunt. II.
De illo, qui immiſerit tempeſtatem. III.
De illis, qui dies, & menſes obſeruant. IV.
De mulieribus incantatricibus. V.
De illis, qui manducant, aut bibunt, aut portant aliquid ſuper ſe ad Dei iudicium ſubuertendum. VI.
De illis, qui in tabulis, vel in codicibus futura requirunt. VII.
De illis, qui ad faſcinum incantationes fecerint. VIII.
De illis, qui murmurant. IX.
De eadem re. X.
De contentioſis. XI.
De eadem re. XII.
De illis, qui in lingua laſciui fuerint. XIII.
De clericis maledicis. XIV.
De eadem re. XV.
De illis, qui Prioribus ſuis detraxerint. XVI.
De illis, qui contra Epiſcopos ſuos inſurgunt. XVII.
De clericis, vel monachis coniurantibus, vel conſpirantibus contra Epiſcopum ſuum. XVIII.
De eadem re. XIX.
De eadem re. XX.

De illis, qui diuinationes requirunt.

CAPVT. I.

QVi diuinationes expetunt, & more Gentilium ſubſequuntur, aut in domos ſuas huiuſcemodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi cauſa, ſub regula quinquennii iaceant ſecundum gradus pœnitentiæ definitos.

De illis, qui auguriis, & incantationibus ſeruiunt,
CAP. II.

QVi auguriis, vel diuinationibus inſeruiunt, vel qui credit, vel aliqui hominum ſint inmiſſores tempeſtatum, vel ſi qua mulier diuinationes, vel incantationes diabolicas fecerit, ſeptem annos pœniteat.

De illo, qui immiſerit tempeſtatem.
CAP. III.

SI quis immiſſor tempeſtatum fuerit, ſeptem annos pœniteat, tres in pane, & aqua.

De illis, qui dies, & menſes obſeruant.
CAP. IV.

APoſtolus dicit: Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos: timeo, ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis. Dies obſeruant, quii dicunt: Puto, craſtino proficiſcendum non eſt, poſt craſtinum enim non debet aliquid inchoari, & ſic ſolent magis decipi. Hi autem colunt menſes, qui curſum Lunæ perſcrutantur, dicentes: Septima Luna inſtrumenta confici non debent, nona autem Luna emptum ſeruum domum duci non oportere, & per hæc facilius ſolent aduerſa prouenire. Tempora vero obſeruant, cum dicunt: Hodie veris initium eſt, & ideo feſtiuitas eſt, & rurſum: Poſterum eſt, domum egredi non licet. Annos ſic colunt, cum dicunt: Kalendæ Ianuarii nouus annus eſt, quaſi non quotidie annus impleatur. Hæc ſuperſtitio longe debet eſſe à ſeruis Dei. Si quis in hac perfidia detegitur, clerici anno vno; laici dimidium pœniteant.

De mulierculis incantatricibus.
CAP. V.

MVlier, ſi diuinationes, vel incantationes diabolicas fecerit, annum vnum pœniteat, vel tres quadrageſimas, vel quadraginta dies, ſecundum qualitatem delicti.

De

De illis qui manducant, aut bibunt, aut portant ſuper ſe aliquid ad Dei iudicium ſubuertendum.

CAP. VI.

SI quis manducat, aut bibit, aut portat ſuper ſe, vnde exiſtimet Dei iudicium peruertere poſſe, & exinde comprobatus fuerit, eadem ſententia feriatur, qua magi, & arioli, & incantatores feriuntur.

De illis, qui in tabulis, vel in codicibus futura requirunt.

CAP. VII.

IN tabulis, vel in codicibus ſorte futura non ſunt requirenda. & vt nullus in Pſalterio, vel in Euangelio, vel in aliis rebus ſortiri præſumat, nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus obſeruare. Quod ſi fecerit, quadraginta dies pœniteat.

De illis, qui ad faſcinum incantationes fecerint.

CAP. VIII.

SI quis præcantauerit ad faſcinum, vel qualeſcumque præcantationes, excepto ſymbolum, & orationem dominicam: qui cantat, & cui cantatur, tres quadrageſimas in pane, & aqua pœniteat.

Ex concilio Maguntienſi.

De illis, qui murmurant.

CAP. IX.

SI quis murmurans extiterit, videat, ne pœnam murmurantium incurrat, de qua Apoſtolus dicit: neque murmurraueritis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatiore, iuxta menſuram, opuſque peccati: quia in hoc ſententia Apoſtoli pleniter declaratur, ſacerdotis iudicio pœniteat.

Ex eodem.

De eadem re.

CAP. X.

QVi contentioſus, aut murmurans extiterit, ſecundum arbitrium Prioris ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

De contentioſis.

CAP. XI.

SI quis contentioſus videtur eſſe, dicente Apoſtolo: Nos talem conſuetudinem non habemus, neque eccleſia Dei, ſi quis hoc facit, notetur vſquequo corrigatur.

De eadem re.

CAP. XII.

SI quis contentiones, vel rixas amauerit, vel manifeſtum conuicium fratri intulerit: iuxta arbitrium Prioris, vel Rectoris, modumque peccati, diuturna expietur pœnitentia.

De illis, qui in lingua laſciui fuerint.

CAP. XIII.

SI quis in lingua laſciuus fuerit, triduana pœnitentia expietur.

Ex concilio Carthaginenſi.

De clericis maledicis.

CAP. XIV.

CLericus maledicus maxime à ſacerdotibus cogatur ad poſtulandam veniam: ſi noluerit, degradetur, nec vmquam ad officium abſque ſatisfactione reuocetur.

De eadem re.

CAP. XV.

SI detraxiſti, vel maledixiſti alicui cauſa inuidiæ, ſeptem dies in pane, & aqua pœniteas.

De illis, qui Prioribus ſuis detraxerint,

CAP. XVI.

SI quis detraxerit ei qui præeſt, ſeptem dies à conuentu Eccleſiæ ſeparatus, vt Maria ſoror Aaron, quæ detraxit Moyſi, pœniteat.

De illis, qui contra Epiſcopos ſuos inſurgunt.

CAP. XVII.

QVisquis per dolum mittit manum ſuam in Chriſtum Domini, Epiſcopum videlicet, patrem, & paſtorem ſuum quia ſacrilegium committit, vt qui eccleſiam Dei deuaſtat, & incendit, quia & hoc ſacrilegium eſt, placuit ſanctæ ſynodo, vt in vno loco, id eſt, in monaſterio, pœniteat omnibus diebus vitæ ſuæ.

De clericis, & monachis coniurantibus, vel conſpirantibus contra Epiſcopum ſuum.

CAP. XVIII.

SI qui ergo clerici, vel monachi reperti fuerint coniurantes, aut conſpirantes, aut inſidias ponentes Epiſcopis, aut clericis, gradu proprio penitus abiiciantur.

De eadem re.

CAP. XIX.

COnſpiraſti cum aliis inſidiatoribus contra Epiſcopum tuum, aut aduerſus cooperatores ſuos, ita dico, vt doctrinam vel præcepta tui Epiſcopi, vel presbyteri irrideres, vel ſubſannares, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteas.

De eadem re.

CAP. XX.

IGitur ſi clerici, aut monachi fuerint coniurati, aut per coniurationem calumniam machinantes Epiſcopis, vel clericis, proprium

amittant gradum.

CONſuluiſti magos, & in domum tuam induxiſti, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi cauſa, vel conſuetudinem Paganorum ſequens diuinos, qui tibi diuinarent, & futura ab eis requirens, quaſi à Propheta, & illos qui ſortes exercent, vel qui per ſortes ſperant ſe futura præſcire, vel illos, qui vel auguriis, vel incantationibus inſeruiunt, ad te inuitaſti: ſi feciſti, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

COllegiſti herbas medicinales cum aliis incantationibus, niſi cum oratione dominica & ſymbolo, viginti dies pœniteas.

REquiſiſti ſortes in codicibus, vel in tabulis, vt plures ſolent, qui in Pſalteriis, & in Euangeliis, vel in aliis huiuſmodi rebus ſortiri præſumunt: ſi feciſti, decem dies pœniteas.

CRedidiſti vmquam, vel particeps fuiſti illius perfidiæ, vt incantatores, & qui ſe dicunt eſſe tempeſtatum immiſſores eſſe poſſent per incantationes dæmonum, aut tempeſtatum commonere, aut mentes hominum mutare: ſi credidiſti, aut particeps fuiſti, vno anno per legitimas ferias pœniteas.

Tit. VII. De variis criminibus.

INDEX CAPITVLORVM.

De illis, qui ballationes fecerint, & ſe in alienas formas taanſmutauerint. CAP. I.
De his, qui abſque neceſſitate præuaricati ſunt. II.
De eadem re. III.
De his, qui de Eccleſia catholica ad hæreſim tranſitum fecerint. IV.
Quod non licet clerico, vel monacho, poſtquam Deo ſe vouerit, ad ſæcularem habitum reuerti. V.
De eccleſiaſtico theſauro ablato. VI.
Vt per totius anni circulum abſtineat à carne, qui in quadrageſima carnem comederit. VII.
Quod coniugati, in quadrageſima abſtinere debeant à coniugibus. VIII.
Quibus temporibus viri ab vxoribus abſtinere debeant. IX.
De eadem re. X.
De illo, qui contemnit indictum ieiunium. XI.
De illo, qui Miſſam ſpernit ſacerdotis coniugati. XII.
Vt nullus iniuſtas menſuras, & iniuſta pondera, & à ciuibus non collaudata, lucri cauſa dare præſumat. XIII.
De eadem re. XIV.
De illo, qui tenet oblationes mortuorum. XV.
De illo, qui retraxit, vel tenuit aliquid de oblationibus quæ Deo oblatæ ſunt. XVI.
De illo, qui decimam ſibi retinuit: XVII.
De illo, qui pauperes opprimit. XVIII.
De illo, qui in eccleſia ad fabulas, & ad vaniloquia feſtinat. XIX.
De illis, qui reticuerint peccatum fratris, quod eſt ad mortem. XX.
De eadem re. XXI.
De illo, qui fœtus animalium verbo, vel viſu, vel auditu obfaſcinare, & perdere poſſe affirmat. XXII.
De illo, qui negligit infirmos viſitare. XXIII.
De illo, qui de cibo Iudæorum, vel aliorum Paganorum comedit. XXIV.
De illis, qui eundo ad eccleſiam otioſa loquuntur. XXV.
De illo, qui alicui fratri ſuum imputat peccatum, niſi cum prius arguerit ſeorſum. XXVI.
De illis, qui diu reticent peccata ſua. XXVII.
De illis, qui aliquem in ira percuſſerint. XXVIII.
De illis, qui ad feriendum hominem ſurrexerint, volentes eum occidere, ſed non potuerunt. XXIX.
De illis, qui Chriſtiana mancipia captiuauerint. XXX.
De adminiſtratione xenodochii, & decimæ. XXXI.

De

De illis, qui ballationes fecerint, & ſe in alienas formas tranſmutauerint.

CAPVT I.

SI quis ballationes ante eccleſias Sanctorum fecerit, ſeu qui faciem ſuam transformauerit in habitu muliebri; & mulier in habitu viri, emendatione pollicita, tres annos pœniteat.

Ex concilio Nicæno.

De his, qui præter neceſſitatem præuaricati ſunt.

CAP. II.

DE his, qui præter neceſſitatem præuaricati ſunt, aut præter oblationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid huiuſmodi, quod factum eſt ſub tyrannide Licinii, placuit ſanctæ ſynodo, licet indigni ſint miſericordia, tamen aliquid circa eos humanitatis oſtendi. Si ergo ex animo pœnitent, tribus annis extra eccleſiam, id eſt, inter audientes habeantur, ſi tamen fideles ſint, & ſeptem annis aliis inter pœnitentes ſint, duobus autem annis extra communionem: in oratione ſola participent populo.

De eadem re.

CAP. III.

SI quis à fide catholica diſceſſerit ſine vlla neceſſitate, & poſtea ex toto animo pœnitentiam acceperit, tres annos pœniteat extra eccleſiam, id eſt, inter audientes, iuxta Nicænum concilium, ſeptem annos in eccleſiis inter pœnitentes, & adhuc duos extra communionem pœniteat.

De his, qui de Eccleſia catholica ad hæreſim tranſitum fecerint.

CAP. IV.

SI quis de catholica Eccleſia ad hæreſim tranſitum fecerit, ruſuſque ad Eccleſiam recurrerit, placuit huic pœnitentiam non eſſe denegandam, eo quod cognouerit peccatum ſuum: qui etiam decem annis agat pœnitentiam: cui poſt decem annos præſtari communio debet. Si vero infantes fuerint tranſducti, quod non ſuo vitio peccauerunt, incunctanter recipi debent.

Iudicium canonum.

Quod non licet clerico, vel monacho, poſtquam Deo ſe vouerit, ad ſæcularem habitum reuerti.

CAP. V.

SI quis clericus, vel monachus, poſtquam ſe Deo vouerit, ad ſæcularem habitum iterum reuerſus fuerit, aut vxorem duxerit, decem annos pœniteat, tres ex his in pane, & aqua: & numquam poſtea coniugio copuletur. Quod ſi noluerit, ſancta ſynodus, vel ſedes Apoſtolica ſeparabit eum à communione catholicorum. Similiter & mulier.

De eccleſiaſtico theſauro oblato.

CAP. VI.

TVliſti aliquid de eccleſiaſtico theſauro, in quadruplum reſtitue, aut tres annos per legitimas ferias pœniteas.

Vt per totius anni circulum abſtineat à carne, qui in quadrageſima comederit carnem.

CAP. VII.

QVicumque in quadrageſimæ diebus eſum carnium præſumpſerit attentare, non ſolum reus erit reſurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab eiuſdem diei ſancta communione: & hoc illi cumuletur ad pœnam, vt in ipſius anni circulo ab omni eſu carnium abſtineat, quia ſacris diebus abſtinentiæ oblitus eſt diſciplinam.

Ex concilio Elibertano.

Quod coniugati in Quadrageſima abſtinere debeant à coniugibus.

CAP. VIII.

QVi in quadrageſima ante Paſcha cognouerit vxorem ſuam, & noluerit abſtinere ab ea, vnum annum pœniteat, aut pretium videlicet viginti quinque ſolidorum ad eccleſiam tribuat, aut pauperibus diuidat. Si per ebrietatem, & ſine conſuetudine acciderit, quadraginta dies pœniteat.

Ex eodem.

Quibus temporibus viri ab vxoribus abſtinere debeant.

CAP. IX.

IN tribus quadrageſimis anni, & in die Dominica, & in quarta feria, & in ſexta feria coniugales ſe continere debent, nec illis diebus copulari, quamdiu grauata fuerit vxor, id eſt, à quo die filius in vtero motum fecerit vſque ad partum: à partu poſt triginta tres dies, ſi filius eſt, ſi autem filia, poſt ſexaginta quinque:

De eadem re.

CAP. X.

NEglexiſti vt non acciperes, corpus, & ſanguinem Domini iſtis quatuor temporibus, id eſt, in cœna Domini, & in Paſcha, & in Pentecoſte, & in Natale Domini: & totam quadrageſimam non te ſuſtinuiſti à coitu, & poſtea in aliis prædictis temporibus, aut ſeptem dies, aut quinque ante acceptionem ſacri corporis Domini, viginti dies debes pœnitere in pane, & aqua.

De illo, qui contemnit indictum ieiunium.

CAP. XI.

COntempſiſti indictum ieiunium à ſancta Eccleſia, & noluiſti illud obſeruare cum ceteris Chriſtianis, viginti dies in pane, & aqua pœniteas.

NOluiſti ieiunium quatuor temporum, & non cuſtodiſti illud cum ceteris Chriſtianis, quadraginta dies pœniteas.

De illo, qui Miſſam ſpernit ſacerdotis coniugati.

CAP. XII.

SPreuiſti Miſſam, vel orationem, vel oblationem coniugati presbyteri, ita dico, vt nolles tua peccata ſibi confiteri, vel ab eo accipere corpus, & ſanguinem Domini, ob hoc, quia peccator tibi eſſe videretur, vno anno pœniteas in pane, & aqua, per legitimas ferias.

Vt nullus iniuſtas menſuras & pondera iniuſta, & à ciuibus non collaudata lucri cauſa dare præſumat.

CAP. XIII.

ET menſuræ, & pondera iuſta fiant ſicut in diuinis legibus cenſitum eſt, & in capitulari Dominico continetur, & iſte ſacer conuentus ſtatuit. Sic omnibus nobis obſeruare placet. Et ſi quis iuſtas menſuras, & iuſta pondera lucri cauſa mutare præſumpſerit, in pane, & aqua pœniteat.

De eadem re.

CAP. XIV.

FEciſti falſitatem, vel fraudem aliquam in menſuris, aut in ponderibus, ita dico, vt falſo modio, aut cum ponderibus iniuſtis tua bona venderes aliis chriſtianis: ſi feciſti, aut conſenſiſti, viginti dies in pane, & aqua pœnitere debes.

De illo, qui tenet oblationes mortuorum.

CAP. XV.

TEnuiſti oblationem mortuorum, ita vt Eccleſiæ tradere noluiſſes: vno anno pœniteas.

De illo, qui retraxit, vel tenuit aliquid de oblationibus, quæ Deo oblatæ ſunt.

CAP. XVI.

DEtraxiſti, vel tenuiſti aliquid de oblationibus, quæ Deo oblatæ ſunt in mancipiis, in terris, ſiluis, vineis, vtenſilibus, veſtimentis, & in reliquis poſſeſſionibus, & quæ eccleſiis ſine dubio Chriſto qui earum ſponſus eſt, oblata ſunt, vel teſtamento eccleſiis ab aliquo fideli relicta: ſi feciſti, vel conſenſiſti, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteas.

De illo, qui decimam ſibi retinuit.

CAP. XVII.

NEglexiſti decimam tuam Deo dare, quam Deus ipſe ſibi dare conſtituit, id eſt, non dediſti ei decimam de cunctis fructibus tuis, quos ad tuos vſus colligere deſideraſti, vel collegiſti, & de cunctis tuis animalibus, & decimum animal quod Deo dare debueras, & quod ſuum erat, illum peiori commutaſti: ſi feciſti, vel conſenſiſti, Deo quod ſuum erat in quadruplum prius reſtitue, & viginti dies in pane, & aqua pœniteas.

De illo, qui pauperes opprimit.

CAP. XVIII.

OPpreſſiſti pauperes, qui tibi vicini erant, & qui ſe defendere non poterant, vel eorum bona, illis nolentibus tuliſti, redde illis ſua, & triginta dies in pane, & aqua pœniteas.

De illo, qui in eccleſiam ad fabulas, & ad vaniloquia feſtinat.

CAP. XIX.

FEciſti quod quidam facere ſolent, dum ad eccleſiam venerint, in primis labia commouent, quaſi orent, propter alios circunſtantes, vel ſedentes, & ſtatim ad fabulas, & ad vaniloquia feſtinant, & cum presbyter eos ſalutat, & adhortatur ad orationem, illi ad fabulas ſuas reuertuntur, non ad reſponſionem, nec ad orationem: ſi feciſti, decem dies in pane, & aqua pœniteas.

De illis, qui reticuerint peccatum fratris, quod eſt ad mortem.

CAP. XX.

SI reticuiſti peccatum fratris, quod erat vſque ad mortem, neque corripuiſti eum, nec exhortatus es eum vt reſipiſceret, nec ſuccurriſti fratri ſub onere iacenti, tamdiu pœniteas, quamdiu reticuiſti.

De eadem re.

CAP. XXI.

QVi reticuerit delictum fratris, quod eſt vſque ad mortem neque eum corripuerit iuxta regulam Euangelicam primum inter ſe, & ipſum ſolum, deinde inter alios, deinde ad Eccleſiam culpam referens, ſi neceſſe fuerit, & quanto tempore fuit, tanto pœniteat.

De illo, qui fœtus animalium verbo, vel viſu, vel auditu obfaſcinare, & perdere poſſe affirmat.

CAP. XXII.

CRedidiſti quod quædam credere ſolent, vt in quamcumque domum intrauerint, pullos aucarum, pauonum, pullos gallinarum, etiā porcellos, & aliorum animalium fœtus verbo, vel viſu, vel auditu obſaſcinare, & perdere poſſe affirmant: ſi feciſti, aut credidiſti, vnum annum per legitimas ferias pœniteas.

De illo, qui negligit infirmos viſitare.

CAP. XXIII.

NEglexiſti viſitare infirmos, & non veniſti ad eos, qui in carcere erant, & ſubminiſtraſti eis, decem dies, in pane, & aqua pœniteas.

De illo, qui de cibo Iudæorum, vel aliorum Paganorum comedit.

CAP. XXIV.

SI comediſti de cibo Iudæorum, vel aliorum Paganorum, quem ipſi ſibi præparauerunt: decem dies pœniteas.

De illis, qui eundo ad eccleſiam otioſa loquuntur.

CAP. XXV.

FEciſti quod quidam facere ſolent, dum ad eccleſiam vadunt, in ipſa via proferunt ſuas vanitates, & loquuntur otioſa, nec in eadem via cogitant aliquid, quod ad animæ vtilitem pertineat, & cum venerint in atrium eccleſiæ, vbi ſepulta ſunt corpora fidelium, & dum calcauerint ſepulchra proximiorum, non recordantur, quod eis futurum ſit, nec vllam mentionem, nec vllas preces pro eis ad Dominum fundunt, quod facere debuerunt: ſi neglexiſti, decem dies in pane, & aqua pœniteas, & vide vlterius ne tibi contingat: ſed quandocumque in atrium eccleſiæ intraueris, ora pro eis, & roga illas ſanctas animas, quarum corpora ibi requieſcunt, vt quantum poſſint, pro tuis peccatis ad Dominum intercedant.

De illo, qui alicui fratri ſuum imputat peccatum niſi cum prius arguerit ſeorſum.

CAP. XXVI.

QVi peccatum imputando fratri imponit, priuſquam ſeorſum arguat eum, ſatisfaciens ei tres dies pœniteat.

De illis, qui diu reticent peccata ſua.

CAP. XXVII.

SCiendum vero eſt, quanto quis tempore moratur, in peccatis, tanto ei augenda eſt pœnitentia.

De illis, qui aliquem in ira percuſſerint.

CAP. XVIII.

SI quis alium per iram percuſſerit, & ſanguinem effuderit, ſi laicus eſt, viginti dies pœniteat, clericus triginta, illi autem qui gradum habent, amplius pelli debent, diaconus ſex menſes, presbyter vnum annum, Epiſcopus duos annos, & ſex menſes.

De illis qui ad feriendum hominem ſurrexerint, volentes eum occidere, ſed non potuerunt.

CAP. XXIX.

QVi ad feriendum hominem ſurrexerit, volens eum occidere, tres hebdomadas pœniteat: ſi clericus fuerit, ſex menſes, quod & ſi vulnerauerit, dies quadraginta, ſi clericus clericum, annum vnum, ſed & pecuniam pro modo vulneris, cui inflixit tribuat.

Ex Pœnitentiali Theodori.

De illis, qui Chriſtiana mancipia captiuauerint.

CAP. XXX.

SI quis quemcumque hominem quolibet ingenio captiuauerit, aut tranſmiſerit, tres annos pœniteat.

Eiuſdem.

De adminiſtratione xenodochii, & decimæ.

CAP. XXXI.

SI quis xenodochia pauperum adminiſtrat, vel decimas populi ſuſceperit, & exinde vel ſuis ſæcularibus lucris ſectandum aliquid ſubtraxerit, quaſi rerum alienarum inuaſor reus damnum reſtituat, & ſub canonico iudicio reformetur, & agat pœnitentiam tres annos: ſcriptum eſt enim, Talem Dominus diſpenſatorem quærit, qui ſibi de ſuis nihil vſurpet.

Tit. VIII. De variis criminibus:

INDEX CAPITVLORVM.

De ordinatis, ſi ante, vel poſt ordinationem in criminalibus peccatis ceciderint. CAP. I.
De viris ordinatis, quorum occulta ſunt peccata. II.
Par pœnitentia indicitur cui ſpiritualem filiam, & pœnitentialem ſuam violauerit. III.
De eodem. IV.
De eodem. V.
Quæ pœnitentia ſit imponenda ſacerdotibus qui de fornicatione conuicti ſunt. VI.
Poſt profeſſam continentiam quiſquis vxorem duxerit, ab ea ſeparetur. VII.
Damnabile eſt vouentibus etiam velle nubere. IX.
Damnationem habebit ſi nupſerit, quæ virginitatem vouit. IX.
Nubentes poſt votum non ſunt ab inuicem ſeparandi. X.
De eodem. XI.
Inceſtæ ſunt virgines, ſi poſt conſecrationem nubunt. XII.
Turpior, & flagitioſior eſt vſus contra naturam quam fornicationis, vel adulterii. XIII.
Octo annis pœniteat, qui duabus commatribus commiſcetur. XIV.
Qui vxorem ſuam adulteram dimittere noluerit, duobus annis pœniteat, ſi debitum reddiderit. XV.
Qua pœna mulctentur incendiarii. XVI.
Quæ pœnitentia ſit imponenda inuaſoribus rerum eccleſiaſticarum. XVII.

Ex concilio Ilerdenſi:

De viris ordinatis, ſi ante, vel poſt ordinationem in criminalibus peccatis ceciderint.

CAPVT. I.

De his ergo viſum eſt vobis conſcribi, qui ſacros ordines habent, & ante, vel poſt ordinationem contaminatos in capitalibus criminibus ſe eſſe profitentur. In quibus, vt mihi videtur, hæc diſtantia eſſe debet: vt hi, qui deprehenſi, vel capti fuerint publice in periurio, furto, aut fornicatione, & cæteris huiuſmodi criminibus ſecundum ſacrorum canonum inſtituta à gradu proprio deponantur, quia ſcandalum eſt populo Dei, tales perſonas ſuper ſe poſitas habere, quas vltra modum vitioſas conſtat eſſe: nempe inde detrahuntur homines à ſacrificio Dei. Sic vt quondam filiis Heli peccantibus feciſſe leguntur: & rebelles hinc inde contrarii exiſtentes, eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autem de prædictis viris per occultam confeſſionem mala à ſe abſconſe commiſſa coram oculis Dei, præſente etiam ſacerdote, qui eis indicturus eſt pœnitentiam, confitentur, & ſemetipſos grauiter deliquiſſe accuſant, ſi veraciter pœnituerint, & ſe per ieiunia, & eleemoſinas, vigiliaſque, ſacras orationes cum lacrymis purgare certauerint, his etiam ſeruato gradu, ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, neque vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.

Ex concilio Toletano.

De viris ordinatis, quorum occulta ſunt peccata.

CAP. II.

De viris ordinatis, quorum occulta peccata ſunt, nec manifeſte ab aliquo argui poſſunt, ſi ſalubriter compuncti pro peccatis ſuis confeſſionem Epiſcopo, ſiue presbytero occulte faciunt: bonum mihi videtur, vt ſecundum id, quod ſibi decretum fuerit ab Epiſcopo, ſiue presbytero, pœnitentiam agant, non tepide, nec tarde, ſed feruenter, & ſollicite: ac ſic ſe veniam peccatorum à Domino percepturos, & gradum ſe retenturos confidant.

Symmachus Papa.

Par pœnitentia indicitur cui ſpiritualem filiam, & pœnitentialem ſuam violauerit.

CAP. III.

Omnes, quos in pœnitentia ſuſcipimus, ita noſtri ſpirituales ſunt filii, vt ipſi quos vel nobis ſuſcipientibus, vel ſub trinæ merſionis vocabulo mergentibus vnda ſacri baptiſmatis regenerauerit. Silueſter quoque docet, & admo-

& admonet vnumquemque ſacerdotem, vt nullus cauſa fornicationis ad ſuam pœnitentialem accedat, quia ſcriptum eſt: Omnes, quos in pœnitentia ſuſcipimus, vel accipimus, ita noſtri ſunt filii, vt baptiſmate ſuſcepti, quapropter, ſi quis hoc ſcelus perpetrauerit, non ſolum dignitatis honorem amittat, verum etiam vſque ad exitum vitæ iugi pœnitentiæ ſe ſubdat.

Cœleſtinus.

De eodem.

CAP. IV.

SI quis ſacerdos cum filia ſua ſpirituali fornicatus fuerit hoc eſt, pœnitentiali filia: ſciat, ſe graue adulterium commiſiſſe. Idcirco fœmina omnia derelinquat, & res ſuas pauperibus tradat, & conuerſa in monaſterio Deo vſque ad mortem ſeruiat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando quindecim annis pœniteat, poſtea vero ad monaſterium vadat ibique cunctis diebus vitæ ſuæ Deo ſeruiat.

Idem.

De eodem.

CAP. V.

NOn debet Epiſcopus, aut presbyter commiſceri cum mulieribus quæ ei ſua confeſſæ fuerint peccata. Si forte, quod abſit, hoc contigerit, ſic pœniteat quomodo de filia ſpirituali, Epiſcopus quindecim annis presbyter duodecim, & deponatur, tamen ſi in conſcientia populi deuenerit.

Ex concilio Gangrenſi.

Quæ pœnitentia ſit imponenda ſacerdotibus qui de fornicatione conuicti fuerint.

CAP. VI.

PResbyter, ſi fornicationem fecerit, quamquam ſecundum canones Apoſtolorum debeat deponi, tamen iuxta auctoritatem beati Silueſtri Papæ, ſi in vitio non perſeuerauerit, ſi ſua ſponte confeſſus adiecit vt reſurgat, decem annis in hunc modum pœniteat. Tribus ſiquidem menſibus à ceteris remotus, pane, & aqua à veſpera in veſperam vtatur, diebus autem Dominicis, & præcipuis feſtis modico vino, & piſciculis, atque leguminibus recreetur, ſine carne, & ſagimine, ouis, & caſeo, ſacco indutus humi adhæreat, die ac nocte miſericordiam Dei omnipotentis imploret, finitis tribus menſibus continuis exeat, tamen in publicum non procedat, ne grex fidelis in eo ſcandalum patiatur: nec enim debet ſacerdos publice pœnitere, ſicut laicus, poſtea aliquantiſper reſumptis viribus vnum annum, & dimidium in pane, & aqua expleat, exceptis Dominicis diebus, & præcipuis feſtiuitatibus, in quibus vino, & ſagimine, & caſeo, & ouis, iuxta canonicam menſuram vti poterit. Finito primo anno, & dimidio corporis, & ſanguinis Domini, ne indureſcat, particeps fiat, & ad pacē veniat. Pſalmos in choro cum fratribus vltimus canat, ad cornu altaris non accedat, iuxta beati Clementis vocem minora geret officia deinde vero vſque ad expletionem ſeptimi anni omni quidem tempore, exceptis paſchalibus diebus tres legitimas ferias in vnaquaque hebdomada in pane, & aqua ieiunet. Expleto ſeptimi anni circulo, ſi fratres, apud quos pœnituerit, eius condignam pœnitentiam laudauerint, Epiſcopus in priſtinum ordinem, iuxta beati Calixti Papæ auctoritatem eum reuocare poterit. Sane ſciendum eſt, quia ſecundam feriam vnum pſalterium canendo, aut vnum denarium pauperibus dando, ſi operarius eſt, redimere poterit. Finitis ſeptem annis, deinde vſque ad finem decimi anni ſextam feriam, nulla interueniente redemptione, obſeruet in pane, & aqua. Eadem quoque pœnitentia erit ſacerdoti de omnibus aliis peccatis, & criminibus, quæ eum in depoſitionem adducunt. Neque hoc cuilibet videatur oneroſum, ſi ſacerdos poſt lapſum, digne, vt ſupra dictum eſt, pœnitens ad priſtinos redeat honores.

Innocentius Papa. II.

Poſt profeſſam continentiam quiſquis vxorem duxerit ab ea ſeparetur.

CAP. VII.

VT lex continentiæ, & Deo placens munditia in eccleſiaſticis perſonis, & ſacris ordinibus dilatetur: ſtatuimus, quatenus Epiſcopi, presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, regulares Canonici, monachi, atque conuerſi profeſſi, qui ſacrum tranſgredientes propoſitum, vxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur; huiuſmodi namque copulationem, quoniam contra eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus, qui etiam ab inuicem ſeparati pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant Id ipſum quoque de ſanctimonialibus fœminis, ſi, quod abſit, nubere tentauerint, obſeruari decernimus.

Calixtus Papa.

In ſacris ordinibus conſtituti non ducant vxores, & ſi duxerint, ſeparentur.

CAP. VIII.

PResbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere, penitus interdicimus, contracta quoque matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi, & perſonas ad pœnitentiam debere redigi, iuxta ſacrorum canonum definitiones iudicamus.

Hieronymus.

Damnabile eſt vouentibus etiam velle nubere.

CAP. IX.

VOuentibus virginitatem non ſolum nubere, ſed etiam velle damnabile eſt.

Idem.

Damnationem habebit ſi nupſerit, quæ virginitatem vouit.

CAP. X.

SI nupſerit virgo, non peccat, non illa virgo quæ ſemel ſe cultui diuino dedicauerit: harum enim, ſi qua nupſerit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit.

Auguſtinus.

Nubentes poſt votum non ſunt ab inuicem ſeparandi.

CAP. XI.

QVidam nubentes poſt votum aſſerunt adulteros; ego autem dico vobis, quod grauiter peccant, qui tales diuidunt,.

Theodorus.

De eodem.

CAP. XII.

SI vir votum virginitatis habens adiungitur vxori, poſtea non dimittat vxorem, ſed tribus annis pœniteat.

SIC diſtinguendum eſt, quod vouentium alii ſunt ſimpliciter vouentes, de quibus Auguſtinus, & Theodorus locuti ſunt, alii ſunt, quibus poſt votum accedit benedictio conſecrationis, vel propoſitum religionis, de quibus Hieronymus, & Calixtus, & Innocentius ſcripſerunt: vnde Hieronymus contra Iouinianum dicens.

Inceſtæ ſunt virgines, ſi poſt conſecrationem nubunt.

CAP. XIII.

VIrgines, quæ poſt conſecrationem nupſerint, non tam adulteræ ſunt, quam inceſtæ.

Turpior, & flagitioſior eſt vſus contra naturam, quam fornicationis, & adulterii.

CAP. XIV.

VSus naturalis & licitus eſt, ſicut in coniugio, & illicitus, ſicut in adulterio: contra naturam vero, ſemper illicitus, & proculdubio flagitioſior, atque turpior, q[illegible]m ſanctus Apoſtolus, & in fœminis & in maſculis arguebat, damnabiliores volens intelligi, quam ſi vſu naturali, vel adulterando, vel fornicando peccarent.

Ex concilio Chalcedonenſi.

Octo annis pœniteat, qui duabus commatribus commiſcetur.

CAP. XV.

SI pater, & filius aut duo fratres cum vna muliere, aut ſi cum matre, & filia, aut cum duabus ſororibus, aut cum duabus commatribus aliquis concubuerit, ſecundum antiquam, & humaniorem definitionem, octo annis pœniteat.

Ioannes Chryſoſtomus.

Qui vxorem ſuam adulteram dimittere noluerit, duobus annis pœniteat, ſi debitum reddiderit ſibi.

CAP. XVI.

SI quis vxorem inuenerit adulteram, poſtea deinceps placuerit eam habere in matrimonio, duobus annis pœniteat, ideo quia cum adultera admixtus ſit, quæ adhuc crimine ſuo non eſt purgata, aut abſtineat ſe à matrimonio eius, donec expleatur ſatisfactio criminis pœnitentiæ ſuæ: ideo quia poſt ſatisfactionem pœnitentiæ non meretur vocari adultera. Similiter ſi vxor virum ſuum inuenit adulterum, non ad impatia iudicatur.

Innocentius. II.

Qua pœna mulctentur incendiarii.

CAP. XVII.

PEſſimam ſi quidem, & depopulatricem, & vrendam incendiorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli omnino deteſtamur, & interdicimus. Si quis igitur poſt huius noſtræ prohibitionis promulgationem malo ſtudio, ſiue pro odio, ſiue pro vindicta ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium vel auxilium ſcienter tribuerit excommunicetur, & ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura: nec abſoluatur, niſi prius damno, cui intulit, ſecundum facultatem ſuam reſarcito, iuret, ſe vlterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia autem ei detur, vt aut Hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſeruitio Dei per annum integrum permaneat: Si quis autem Archiepiſcopus vel Epiſcopus hoc relaxauerit, damnum reſtituat, & per annum ab officio epiſcopali abſtineat. Sane regibus, & Principibus faciendæ iuſtitiæ facultatem, conſultis Archieſpiſcopis, & Epiſcopis, non negamus.

Nicolaus Papa.

Quæ pœnitentia ſit imponenda inuaſoribus rerum eccleſiaſticarum.

CAP. XIX.

DE viro nefando Burgando nomine, qui rabie inſaniæ commotus, diabolicis

ſe irretire laqueis non dubitauit, atque Gentilium more per abrupta itinera,& compita inſidians vobis, in veſtræ eccleſiæ villa vnà cum clericis veſtris manentibus,& populum ſalubribus inſtruere dogmatum monitis decertantibus paneque ſpirituali verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile ſalutis propriæ deſiderium habentibus, ſancta Apoſtolorum Petri,& Pauli limina viſitare,collectis malitiæ ſuæ ſequacibus,& iniquitatis complicibus, nefarias inuaſiones,& deprædationes violentas inferre dæmoniaco auſu præſumpſit, & vt epiſtolæ veſtræ textus eloquitur,ſacrum altare,ſacraque Dominici corporis,& ſanguinis vaſa, inſuper & ſanctum chriſma pollutis manibus arripere,quaſi vilia,& ad vſum communem apta præſumpſit,dilectio veſtra conſuluit,ſi ipſe, vel qui cum eo in tam impio, & iniquo ſcelere fuerunt,ad pœnitentiam quandoque gratia tacti Diuina venire voluerint, quo eos pœnitentiæ vinculo conſtringatis noſtræ inſtitutionis cenſuram expoſcere curaſtis. De quibus, ſi tamen ita eſt,iubemus,cum ad pœnitentiam accelerauerint, vno anno extra eccleſiam Dei conſiſtere, cuius ſacratiſſima vaſa, extra ritum Fidei Chriſtianæ diripiendo auferre non dubitauerunt.Secundo vero anno ante fores eccleſiæ ſine communione maneant. Tertio vero anno eccleſiam Dei ingrediantur,& inter audientes aſtent ſine oblatione non manducantes carnem,neque bibentes vinum, præter Natalis, & Reſurrectionis Dominicæ diem. Quarto præterea anno,ſi his prioribus eorum fructuoſus fuerit pœnitentiæ labor communioni fidelium reſtituantur, totaque mentis intentione ſpondentes,talia ſe vlterius numquam facturos, corpus & ſanguinem Domini ſuſcipere mereantur,& vſque ad ſeptimum annum tribus in hebdomada diebus ſine eſu carnium, & vini potatione maneant pœnitentes.

Tit. IX. De variis criminibus & pœnitentiis.

INDEX CAPITVLORVM.

QVi plus quam dederit, expetit, vſuram accipit. CAP. I.
Quando amplius exigitur, quam detur, vſura accipitur. II.
Rapinam facit,qui vſuram accipit. III.
De pœnitentia eorum, qui vſuras extingunt. IV.
Furtum committit, qui inuentum non reddit. V.
Peccat qui rem inuentam non reddit. VI.
In periculo conſtitutis pœnitentiæ quantitas non eſt imponenda, ſed innoteſcenda. VII.
Tempus, & modus pœnitendi delinquentium præſidentium imponatur iudicio. VIII.
De eodem. IX.
De eodem. X.
De modis pœnitentiæ qualiter imponenda ſit. XI.
Quod diuerſitas culparum diuerſitatem facit pœnitentiarum. XII.
Quod multi ſunt fructus pœnitentiæ. XIII.
Quæ ſit falſa pœnitentia. XIV.
De eodem. XV.
De admonitione octo principalium vitiorum, & eorum ſpeciebus. XVI.
Item de virtutibus, quibus eadem vitia ſuperari poſſunt,& de pœnitentia eorum. XVII.
Vt vnuſquiſque presbyter octo principalia vitia per ordinem ſciat. XVIII.
Vt ſacerdotes diligenter examinent confitentium peccata. XIX.
Vt ſinguli presbyteri capitula auctoritatiua habeant ad ſuccurrendum pœnitentibus. XX.
Quod ſecundum canonum, & Pœnitentialium ſtatuta pœnitentiæ dandæ ſunt XXI.
Vt ſacerdotes nulli pœnitentiam iniungant ex corde,ſed ex auctoritate. XXII.
Pœnitentiam illius anni,qui in pane, & aqua ieiunandus eſt,iſto ordine obſeruare debet. XXII.
Iſte annus ſecundus eſt ab illo qui in pane, & aqua ieiunandus eſt. XXIII.
De redemptione illius anni,quem in pane, & aqua ieiunare debet. XXV.
Item alio modo. XXVI.
De illis,qui ieiunare non poſſunt, & Pſalmos neſciunt,quomodo pœnitentiam vnius anni, quem in pane & aqua ieiunare debent,redimere poſſint. XXVII.
Item de redemptione illius anni,quem in pane, & aqua ieiunare debent. XXVIII.

De illis qui ieiunare non poſſunt, & habent vnde redimere poſſint. xxix.
De illis, qui non poſſunt adimplere quod in Pœnitentiali ſcriptum eſt. xxx.
De illis, qui ieiunare non poſſunt, & non habent vnde redimere poſſint. xxxi.
Quo tempore nuptiæ celebrandæ ſint. xxxii.

Auguſtinus.

Qui plus quam dederit, expetit, vſuram accipit.

CAPVT. I.

SI fœneraueris homini, id eſt, ſi tu mutuum dederis pecuniam tuam, à quo plus quam dediſti, expectes, non pecuniam ſolam ſed aliquid plus quam dediſti, ſiue illud triticum ſit, ſiue vinum, ſiue oleum, ſiue quodlibet aliud, ſi plus quam dediſti, expectes accipere, fœneratores, & in hoc improbandus, non laudandus.

Ex concilio Agathenſi.

Quando amplius exigitur quam detur, vſura accipitur.

CAP. II.

VSura eſt, vbi amplius requiritur, quam quod datur verbi gratia, ſi ſolidos decem dederis, & amplius quæſieris, vel dederis frumenti modium vnum, & ſuper aliquid exegeris.

Ambroſius.

Rapinam facit, qui vſuram accipit.

CAP. III.

SI quis vſuram accipit, rapinam facit, vita non viuit.

Ex Pœnitentiali Romano.

De pœnitentia eorum, qui vſuras exigunt.

CAP. IV.

SI quis vſuras vndecumque exegerit, tribus annis pœniteat, in vno pane, & aqua.

Auguſtinus.

Furtum committit, qui inuentum non reddit.

CAP. V.

SI quis inueniſti, & non reddidiſti, rapuiſti, feciſti, quia plus non inueniſti, ideo plus non inueniſti, ideo plus non rapuiſti. Qui alienum negat, ſi poſſet, & tolleret, Deus cor interrogat, non manum.

Hieronymus.

Peccat qui rem inuentam non reddit.

CAP. VI.

MVlti ſine peccato putant eſſe, ſi alienum, quod inuenerint, teneant, dicunt, Deus mihi dedit, cui habeo reddere? Diſcant hoc ergo peccatum ſimile eſſe rapinæ, ſi quis inuenta non reddat.

In periculo conſtitutis pœnitentiæ quantitas non eſt imponenda, ſed innoteſcenda.

CAP. VII.

AB infirmis in periculo mortis poſitis pura eſt inquirenda confeſſio peccatorum, non tamen illis imponenda eſt quantitas pœnitentiæ ſed innoteſcenda, & cum amicorum orationibus, & eleemoſynarum ſtudiis pondus pœnitentiæ ſubleuandum, ſi forte migrauerint, ne obligati, & communione, & conſortio veniæ fiant alieni: à quo periculo ſi diuinitus erepti conualuerint, pœnitentiæ modum à ſacerdote ſibi impoſitum diligenter obſeruent. Et ideo ſecundum auctoritatem canonicam ne illis ianua pietatis clauſa videatur, orationibus, & conſolationibus eccleſiaſticis ſacra vnctione olei inuncti, ſecundum ſtatuta ſanctorum Patrum, communione viatici reficiantur.

Tempus, & modus pœnitendi delinquentium, præſidentium imponatur iudicio.

CAP. VIII.

HOc ſit poſitum iudicio eorum qui præſunt vel quanto tempore, vel quali modo pœnitere debeant, qui delinquunt: quia ætas ad eruditionem multam haberi differentiam pœnarum facit.

De eodem.

CAP. IX.

POenitentibus ſecundum differentiam peccatorum, Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

De eodem.

CAP. X.

PRo qualitate delicti pœnitentiæ tempus impendatur.

De modis pœnitentiæ, qualiter imponenda ſit.

CAP. XI.

MOdus, tempuſque pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum canonum inſtitutionem, aut per ſanctarum ſcripturarum auctoritatem, aut per eccleſiaſticam conſuetudinem approbatam, imponi debet

debet à ſacerdotibus. Nam qui peccatis grauibus leues quoſdam, & inuſitatos imponunt pœnitentiæ modos, conſuunt puluillos, ſecundum Propheticum ſermonem, ſub omni cubitu manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas, ſed diſcretio ſeruanda eſt inter publice pœnitentes, & abſconſe. Nam qui publice peccat, oportet vt publice mulctetur pœnitentia, & ſecundum ordinem canonum pro merito ſuo excommunicetur, & reconcilietur.

Quod diuerſitas culparum diuerſitatem facit pœnitentiarum.

CAP. XII.

DIuerſitas culparum diuerſitatem facit pœnitentiarum: nam & corporum medici diuerſa medicamenta componunt, vt aliter vulnera, aliter morbum, aliter tumores, aliter putredines, aliter caligines, aliter confractiones, aliter combuſtiones curent, ita & ſpiritales medici diuerſis curationum generibus animarum vulnera ſanare debent. Sed quia hæc paucorum eſt, ad purum ſcilicet cuncta cognoſcere, & curare, & mederi, atque vt in integrum ſalutis ſtatutum valeant reuocare, ideo ſolerter admonemus doctum quemque ſacerdotem Chriſti, vt non ex ſuo ſenſu, ſed ſecundum canonum ſtatuta, & traditiones Patrum vniuerſa diſponat, & conditionem vtriuſque ſexus, ætatem, paupertatem, cauſam, ſtatum, perſonam cuiuſque pœnitentiam agere volentis, ipſum quoque cor pœnitentis aſpicit: & ſecundum hæc, vt ſibi viſum fuerit, vt ſapiens medicus ſingula quæque diiudicet.

Quod multi ſunt fructus pœnitentiæ.

CAP. XIII.

MVlti ſunt pœnitentiæ fructus, per quos ad expiationem criminum peruenitur, non enim tantum illo ſimplici pœnitentiæ nomine ſalus æterna repromittitur, iuxta Apoſtolum, Pœnitemini, inquit, & conuertimini, vt deleantur veſtra peccata, & illud Propheticum: Cum conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris. Propter illum nudum gemitum, & propter illud nudum nomen pœnitentiæ nullus ſaluabitur, ſed per veram confeſſionem, & ſacerdotis intelligentis conſilium, & per caritatis affectum, & per eleemoſynarum fructum peccatorum moles ſubruitur.

Quæ ſit falſa pœnitentia.

CAP. XIV.

FAlſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem ſanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis grauioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius iniuſte detinet, vel qui odium in corde gerit recognoſcat veram pœnitentiam non poſſe peragere, per quam ad æternam vitam peruenire valeat, niſi negotium relinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bona quæ iniuſte abſtulit, reſtituat, arma deponat, vlteriúſque non deferat, niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum pro defendenda iuſtitia; nec tamen deſperet: interim quidquid boni facere poterit, hortamur vt faciat, vt omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.

De eodem.

CAP. XV.

FRatres noſtros Epiſcopos, & presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipiant, & ad infernum pertrahi patiantur. Falſam autem pœnitentiam eſſe conſtat, cum ſpretis pluribus, de vno ſolo pœnitentia agitur: aut cum ſic agitur de vno, vt non diſcedat ab alio: vnde ſcriptum eſt: Qui totam legem obſeruauerit, & offendat in vno, factus eſt omnium reus, ſcilicet quantum ad vitam æternam, ſicut enim ſi peccatis omnibus eſſet inuolutus, ita ſi in vno tantum maneat, æternæ vitæ ianuam non intrabit. Falſa etiam eſt pœnitentia, cum pœnitens ab officio, vel curiali, vel negotiali non recedit, quod ſine peccatis nullatenus agi præualet: aut ſi odium in corde geſſerit, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfaciat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat, aut ſi arma quis contra iuſtitiam gerat.

De admonitione octo principalium vitiorum, & eorum ſpeciebus.

CAP. XVI.

NVnc tibi octo principalia vitia explicabo, ſi in illis te percuſſum, tactum, vulneratum ſentis, vide ne me cæles: id eſt, ſuperbiam, vanam gloriam, inuidiam, iram, triſtitiam, auaritiam, ventris ingluuiem, luxuriam. Ex quibus ſi te culpabilem recognoſcis, pœnitentiam ſuſcipe, nam ex his omnia vitia oriuntur.

De ſuperbia, quæ initium omnis peccati eſt, & regina omnium malorum, naſcitur omnis inobedientia, omnis præſumptio, & omnis pertinacia, contentiones, hæreſes, arrogantia:

De vana gloria iactantia, arrogantia, indignatio, diſcordia, inanis gloriæ cupido, & hypocriſis.

De inuidia naſcitur odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, & afflictio in proſperis.

De ira ordiuntur rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, præſumptio, blaſphemiæ, ſanguinis effuſio, homicidia, vlciſcendi cupiditas, iniuriarum memoria.

De triſtitia naſcitur malitia, rancor animi, puſillanimitas, amaritudo, deſperatio, torpor, vagatio mentis, ſæpe etiam & præſentis vitæ nulla delectatio.

De auaritia oriuntur inuidiæ, furta, latro-

cinia, homicidia, mendacia, periuria, rapinæ, violentiæ, inquietudo, iniuſta iudicia contemptus veritatis, futuræ beatitudinis obliuio, obduratio cordis.

De ventris ingluuie propagatur inepta lætitia, ſcurrilitas, leuitas, vaniloquium, immunditia corporis, inſtabilitas mentis, ebrietas, libido, hebetudo ſenſus.

De luxuria generatur cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia oculorum, vel totius corporis præcipitatio, amor immoderatus ſui, odium mandatorum Dei, affectus præſentis ſæculi, horror, & deſperatio futuri.

Item de virtutibus quibus eadem vitia ſuperari poſſunt.

CAP. XVII.

Ergo ſi ſuperbus vſque modo fuiſti, humilia te ipſum in conſpectu Dei.

Si vanam gloriam dilexiſti, cogita, ne propter tranſitoriam laudem æternam perdas mercedem.

Si inuidiæ rubigo te hucuſque conſumpſit, quod eſt peccatum maximum, & ſuper omnia deteſtabile, quia diabolo comparatur inuidus, qui primo homini inuidit datum, quod ipſe per ſuam culpam perdiderat, age pœnitentiam, & profectum aliorum tuum deputa.

Si triſtitia te ſuperat, patientiam, & longanimitatem meditare.

Si auaritiæ morbus te grauat, cogita, quia radix eſt omnium malorum, & idololatriæ comparatur, & ideo largum te eſſe oportet.

Si ira te vexat, quæ in ſtultorum ſinu requieſcit, dominari debes animo tuo, & hanc à te mentis tranquillitate fuga

Si ventris ingluuies te ad vorandum pertrahit, ſobrietatem ſectare.

Si luxuria, caſtitatem voue.

Ex concilio Maguntienſi.

Vt vnuſquiſque presbyter octo principalia vitia per ordinem ſciat.

CAP. XVIII.

Ventilata eſt ratio octo principalium vitiorum, vt vnuſquiſque diuerſitatem illorum ſciat, & ab illis Domino auxiliante ſe inteligat cuſtodire, & aliis prædicare.

Vt ſacerdotes diligenter examinent confitentium peccata.

CAP. XIX.

Vt Epiſcopi, & presbyteri examinent qualiter confitentibus peccata diiudicent, & tempus pœnitentiæ conſtituant.

Vt ſinguli presbyteri capitula auctoritatiua habeant ad ſuccurrendum pœnitentibus.

CAP. XX.

Vt vnuſquiſque presbyter capitula habeat de maioribus, vel minoribus vitiis, per quæ cognoſcere valeat, vel prædicare ſubditis, vt caueant ab inſidiis diaboli.

Quod ſecundum canonum, & Pœnitentialium ſtatuta pœnitentiæ dandæ ſunt.

CAP. XXI.

Cum igitur omnia conſilia canonum, quæ recipiuntur, ſint à ſacerdotibus legenda, & intelligenda, & per ea ſit eis viuendum, neceſſarium duximus, vt ea, quæ ad Fidem pertinent, & vbi de extirpandis vitiis, & plantandis virtutibus ſcribitur, hoc ab eis crebro legatur, & in populo prædicetur.

Vt ſacerdotes nullam pœnitentiam iniungant ex corde, ſed ex auctoritate

CAP. XXII.

Omnibus his actis ventilata eſt ratio pœnitentiæ, vt ſacerdotes certius intelligerent, quomodo confeſſionem recipere, & pœnitentiam ſecundum canonicam inſtitutionem pœnitentibus deberent indicare.

Ex Pœnit. Romano.

Pœnitentia illius anni, qui in pane, & aqua ieiunandus eſt, iſto ordine obſeruari debet.

CAP. XXIII.

Pœnitentia vnius anni, qui in pane, & aqua ieiunandus eſt, talis eſſe debet. In vnaquaque hebdomada tres dies, id eſt, ſecundam feriam, quartam, & ſextam in pane, & aqua ieiunet, & tres dies, id eſt, tertia feria: & quinta, & ſabbato à vino, & medone, mellito, ceruiſa, à carne, & ſanguine, & à caſeo, & ouis, & ab omni pingue piſce ſe abſtineat: manducet minutos piſciculos, ſi habere poteſt, ſi habere non poteſt: tantum vnius generis piſcem, & legumina, & olera, & poma ſi vult comedat, & ceruiſam bibat. Et in diebus Dominicis, & Natalis Domini illos quatuor dies, & in Epiphania Domini vnum diem, & in Paſcha vſque in octauum diem, & in Aſcenſione Domini, & in Pentecoſte quatuor dies, & in Miſſa ſancti Ioannis Baptiſtæ, & ſanctæ Mariæ, & duodecim Apoſtolorum, & ſancti Michaelis, & ſancti Remigii, & omnium Sanctorum, & ſancti Martini, & in illius Sancti feſtiuitate, qui in illo epiſcopio celebris habetur, in his ſupradictis diebus faciat caritatem cum ceteris Chriſtianis, id eſt, vtatur eodem cibo, & potu, quo illi: ſed tamen ebrietatem & ventris diſtenſionem ſemper in omnibus caueat.

Iſte annus ſecundus eſt ab illo anno qui in pane, & aqua obſeruandus eſt, & poſt illum ieiunandus. Qui etiam dandus eſt illis, qui viros eccleſiaſticos ſponte occidunt, & in conſuetudine habent Sodomiticum ſcelus, & qui in conſuetudine habent contra naturam peccare, & in eccleſiis homicidia ſponte committunt, & eccleſias incendunt, & in eccleſiis adulteria committunt, & qui alia huiuſcemodi perpetrauerint.

CAP. XXIV.

POenitentia illius anni talis eſſe debet, vt hos duos dies, id eſt, ſecundam feriam, & quartam in vnaquaque hebdomada ieiunet vſque ad veſperam, & tunc reficiatur de ſicco cibo, id eſt, pane, & leguminibus ſiccis, ſed coctis, aut pomis, aut oleribus crudis, vnum eligat ex his tribus, & vtatur, & ceruiſam bibat, ſed ſobrie: & tertium diem, id eſt ſextam feriã, in pane, & aqua obſeruet: & tres quadrageſimas ieiunet, primam ante Natalem Domini, ſecundam ante Paſcha, tertiam ante Miſſam ſancti Ioannis, & ſi totam quadrageſimam ante Miſſam ſancti Ioannis implere non poſſit, poſt Miſſam impleat. Et in his tribus quadrageſimis ieiunet duos dies in hebdomada ad nonam, & de ſicco cibo comedat, vt ſupra notatum eſt: & ſexta feria ieiunet in pane, & aqua. Et in diebus Dominicis, & in Natali Domini illos quatuor dies, & in Epiphania Domini vnum diem, & in Paſcha vſque in octauum diem, & in Aſcenſione Domini, & in Pentecoſte quatuor dies, & in Miſſa ſancti Ioannis Baptiſtæ, & ſanctæ Mariæ, & duodecim Apoſtolorum, & ſancti Michaelis, & ſancti Remigii, & omnium Sanctorum, & ſancti Martini, & in illius Sancti feſtiuitate, qui in illo epiſcopatu celebris habetur. In his ſupradictis diebus faciat caritatem cum ceteris Chriſtianis, ſed tamen ebrietatem, & ventris diſtenſionem ſemper in omnibus caueat,

Ex eodem.

De redemptione illius anni, quem in pane, & aqua ieiunare debet.

CAP. XXV.

PRo vno die, quem in pane, & aqua ieiunare debet, quinquaginta pſalmos genibus flexis, in eccleſia, ſi fieri poteſt, decantet: ſin autem in loco conuenienti eadem faciat, & vnum pauperem paſcat: & eodem die, excepto vino, carne, ſagimine, ſumat quidquid velit.

Ex eodem.

Item alio modo.

CAP. XXVI.

QVi in eccleſia genua centies flexerit, id eſt, ſi centies veniam petierit, ſi fieri poteſt vt in eccleſia fiat, hoc iuſtiſſimum eſt: ſi autem hoc fieri non poteſt, ſecrete in loco conuenienti eadem faciat: ſi ſic fecerit, eo die, excepto vino, carne, & ſagimine; ſumat quod placeat.

Ex eodem.

Item alio modo.

QVi pſalmos non nouit, vnum diem, quem in pane, & aqua pœnitere debet, diues tribus denariis, & pauper vno denario redimat: & eo die, excepto vino, carne, & ſagimine, ſumat quidquid velit.

Ex eodem.

De illis, qui ieiunare non poſſunt, & pſalmos neſciunt, quomodo pœnitentiam vnius anni, quem in pane, & aqua ieiunare debent, redimere poſſint.

CAP. XXVII.

QVi vero pſalmos non nouit, & ieiunare non poteſt, pro vno anno, quem in pane, & aqua pœnitere debet, det pauperibus in eleemoſynam viginti duos ſolidos, & omnes ſextas ferias ieiunet in pane, & aqua, & tres quadrageſimas, id eſt, quadraginta dies ante Paſcha, & quadraginta dies ante feſtiuitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ, & ſi ante feſtiuitatem aliquid remanſerit, poſt feſtiuitatem adimpleat & quadraginta dies ante Natiuitatem Domini. In his tribus quadrageſimis quidquid ſuo ori præparatur in cibo, vel in potu, vel cuiuſcumque generis illud ſit æſtimet, quanti pretii ſit, vel eſſe poſſit, & medietatem illius pretii diſtribuat in eleemoſynam pauperibus, & aſſidue oret: & roget Deum, vt oratio eius, & eius eleemoſynæ apud Deum acceptabiles ſint.

Ex Pœnitentiali Theodori.

De redemptione illius anni, quem in pane, & aqua ieiunare debet.

CAP. XXVIII.

ITem qui ieiunare non poteſt, & obſeruare quod in Pœnitentiali ſcriptum eſt, faciat hoc quod ſanctus Bonifacius Papa conſtituit. Pro vno die, quem in pane, & aqua ieiunare debet, roget presbyterum, vt Miſſam cantet pro eo, niſi ſint crimina capitalia, quæ confeſſa prius lauari cum lacrimis debent, & tunc ipſe adſit, & audiat Miſſam, & deuote ipſe offerat propriis manibus ſacerdotis, & intente reſpondeat, quantum ſapit ad ſalutationes, & exhortationem ſacerdotis, & humiliter Deum deprecetur, vt oblatio, quam ipſe presbyter pro ſe & pro peccatis ſuis Deo obtulerit, Deus omnipotens miſericorditer per Angelum ſuum ſuſcipere dignetur, & eo die, excepto vino, &

carne, & ſagimine, comedat quidquid vult: & ſic redimat reliquos anni dies.

Ex eodem.

De illis, qui ieiunare poſſunt, & habent vnde redimere poſſint.

CAP. XXIX.

SI quis forte non potuerit ieiunare, & habuerit vnde poſſit redimere, ſi diues fuerit, pro ſeptem hebdomadibus det ſolidos viginti: ſi non habuerit, vnde tantum dare poſſit, det ſolidos decem: ſi autem multum pauper fuerit, det ſolidos tres. Neminem vero conturbet, quia iuſſimus dare ſolidos viginti, aut minus: quia ſi diues fuerit, facilius eſt illi dare ſolidos viginti, quam pauperi tres. ſed attendat vnuſquiſque cui dare debeat, ſiue pro redemptione captiuorum, ſiue ſuper ſanctum altare, ſiue Dei ſeruis, ſiue pauperibus in eleemoſynam.

Ex eodem.

De illis, qui non poſſunt adimplere quod in Pœnitentiali ſcriptum eſt,

CAP. XXX.

QVi non poteſt ſic agere pœnitentiam, vt ſuperius diximus, faciat ſic. Si tres annos continuos ieiunare debet, & non poteſt, ſic redimere poteſt. In primo anno eroget in eleemoſynam ſolidos viginti ſex, in ſecundo anno eroget in eleemoſynam ſolidos viginti, in tertio anno ſolidos decem & octo, hi ſunt ſexaginta quatuor ſolidi. Potentes autem homines plus dare debent, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Et qui illicita committunt, etiam à licitis ſe abſtinere debent, & corpus debent affligere ieiuniis, vigiliis, & crebris orationibus: caro enim læta trahit ad culpam, afflicta reducit ad veniam.

Ex pœnitentiali Bedæ.

De illis, qui ieiunare non poſſunt, & non habent vnde redimere poſſunt.

CAP. XXXI.

QVi ieiunare non poteſt, & non habet vnde redimat, & pſalmos nouit, pro vno die, quem ieiunare debet in pane, & aqua, tribus vicibus, Beati immaculati, vſque ad Dominum cum tribularer, decantet, & ſexies, Miſerere mei Deus, & ſeptuagies proſternat ſe in terra, & per ſingulas genuflexiones Pater noſter decantet. Qui autem pſalmos neſcit, pro vno die, quem in pane, & aqua ieiunare debet, centies proſternat ſe in terra, & per ſingulas genuflexiones Pater noſter.

Ex concilio Ilerdenſi.

Quo tempore nuptiæ celebrandæ ſunt.

CAP. XXXII.

QVod non oporteat à ſeptuageſima vſq; in octauas Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtiuitatem ſancti Ioannis, & ab Aduentu Domini vſque poſt Epiphaniam nuptias celebrare. Quod ſi factum fuerit, ſeparentur.

De quodam ſacerdote, qui ſcienter ſacrificauit corpus Chriſti, ſcilicet hoſtiam iam conſecratam.

CAP. VLT.

DE quodam ſacerdote quæſtio propoſita eſt, qui cum populo deberet cantare Miſſam, & fuiſſet oblitus portare hoſtiam, pro verecundia populi ſcienter ſacrificauit corpus Chriſti, hoſtiam, ſcilicet iam conſecratam, cum non haberet aliam. Concilium Cardinalium, & plurium Epiſcoporum in hoc conſenſit, quod ſi occultum fuit, moneretur, deterreretur que vt omni tempore vitæ ſuæ in pœnitentia eſſet, & ſi poſſet ſine ſcandalo, abſtineret à conficiendo corpore Domini: ſi autem publicum, toto tempore ceſſaret à Miſſæ celebratione. Pars tamen eorum dicebat, niſi ſe fecerit monachum, vel Canonicum, & tunc meritis exigentibus permiſſu Abbatis, & conſilio Apoſtolici, vel Epiſcopi, in neceſſitate poſſet accedere.

IN POENITENTIALE ROMANVM NOTÆ.

Titul. I. De Homicidio.

CAP. I. ex concilio Maguntienſi cap. XXIV.) *Ex ſynodo Moguntina ſub Rabano Archiepiſcopo c. 24. in conciliis Surianæ editionis. Habet Burchar. Vormacien. lib. 6. c. 7. Iuo Carnoten. parte 10. c. 136. decret. Gratian. ſiue Palea. 17. quæſt. 4. cap. 24.* Bernar. *Papien. cap. 2. de purgat. vulg. in prima collectio. decretal. Gregor. 9. cap. 2. de pœniten. & remiſſ.*

ſuper duodecim vomeres feruentes ſe expurget) *Hæc recte omiſſa ſunt à Gregorio nono, vt potè cum ſint hæ ferri candentis, aquæ feruentis. & ſingularis certaminis probationes, quæ purgatio vulgaris dicebatur, prohibitæ Cæleſtini, Innocentii, & Honorii tertii conſtitutionibus, quæ exſtant ſub titulo de purgatione vulgari lib. 5. decretal. Olim tamen hæc à barbaris accepta diu obſeruata ſunt, vt ex Iuonis Carnoten. epiſtolis tempore Vrbani, & Paſchalis minoris ſcriptis conſtat, epiſt. 68. ad Gildebertum Cenoman. Epiſcopum, & epiſt. 200. ad Guillelmum militem, & epiſt. 245. ad Ioan. Aurelian. Epiſcopum, & epiſt. 250. ad Ricardum Rhemen. Archiepiſcopum. Viden. Grat. 2. q. 5. vel aliis q. 4. c. 7. Menam in fine. & c. 15. nobilis. & c. 20. conſuluiſti. & c. 22. monomachiam. & c. 23. ſæpe. & aliis. &* Burch. *in concilio Salegunſt. c. 7. & 14. Vide etiam probationem aquæ amaræ ad Zelotypiæ purgationem Numeror. cap. 5. & apud Grat ſiue Paleam c. 21. in libro d. q. 5.*

Cap. 2. ex concilio Vormacien. cap. III.) *cap. 26. eſt in conciliis, non tamen eiſdem verbis. Sed eiſdem habet Burchar. lib. 6. c. 8. & Iuo parte 10. c. 137. decr. Vide Magun. ſub Arnul. c. 16. & Tribur. c. 5. & infra cap. 34. huius tituli.*

Cum autem fuerit duodecim annorum curſus finitus) *duodecimi anni, habent* Burch. *& Iuo. Dum autem duodecimi anni curſus fuerit finitus, Magun. Et cum decimus anni curſus fuerit finitus, Vormacien. Cum decimi anni curſus fuerit finitus. Tribur. Cum autem fuerit duodecimi anni circulus finitus, infra cap. 34. & Burchar lib. 19.*

Cap. 3. ex concilio Ancyritano) *Exſtat in Nannetenſi cap. 18. in conciliis, & apud Burch. lib. 6. c. 16. & Iuon. par. 10. c. 145. decr. & Anſel. Lucen. lib. 11. cap. 48.*

Cap. 4 ex concilio Elibertano) *Adde cap. 5. & in concil. Vormacien. c. 39. & Magun. ſub Raban. c. 22. Refert. Raban. 14. pœniten. Burch. lib. 6. c. 19. Iuo part. 10. c. 22. & 148. decret. Anſel. lib. 11. c. 35.* Gratian. *diſt. 50. c. 43. ſi qua femina.*

ſi caſu, poſt quinquennii tempora, &c.) *ſic etiam Iuo d. c. 148. & Anſel per pro poſt, Magun. & Raban. & Burch per quinq. annorum tempora, Eliber. & Iuo d. c. 22. poſt quinq. annorum tempora, Grat. ſi caſu, quinq. annorum tempora legitimam agat pœnitentiam, Vorma. aliis omiſſis, quæ habent alii, excepto Anſelmo, qui ita ſcribit ſi caſu, poſt quinquennii tempora, acta legitima pœnitentia, ad communionem placuit admitti. ceteris omiſſis.*

Cap. 5. ex decreto Silueſtri Papæ) *ſic etiam Burch, lib. 6. c. 20. Iuo par. 10. c. 149. decr Anſel. lib. 11. c. 49.*

niſi in finem.) *fine, Burch. & Iuo.*

Cap. 6. ex concilio Turonenſi) *Exſtat in Vormacien. cap. 28. & apud Burch. lib. 6. cap. 25.*

& Iuon. parte 10. c. 145. decr. & Grat. 15. q. 1. c. 12.

Cap. 7. ex epiſt. Clementis Papæ) adde epiſt. 1. prope finem. Refert. Burch. lib. 6. c. 28. Iuo par. 10. c. 157. decr. Anſel. lib. 11. c. 43. & Grat. de pœnit. diſt. 1. c. 24. homicidior.

Cap. 8. ex decreto Fabiani Papæ) ſic etiam Burch. lib. 10. c. 60 Iuo par. 13. c. 61. decr.

Cap. 9. ex concilio Agathenſi) ſic etiam Burch. lib. 10. cap. 62. & Iuo parte 13. c. 64. decr.

Cap. 10. ex pœnitentiali Theodori) Burch lib. 6. c. 32. Iuo par. 10. c. 161. decr. Anſel. li. 11. c. 53.

veritas dicat) Deut. 32. Ezech. 9. Rom. 12. Hebr. 10.

Cap. 11. ex decreto Pii Papæ) Ex epiſt. Paulini Forоiulien. Epiſcopi ad Heiſtulfum, Burch. lib. 6. c. 40. Stefan. v. Aſtulfo, Iuo lib. 7. tit. 2. c. 3. Panor. & par. 8. c. 126. decr. & Grat. 33. q. 2. c. 8.

Pag. 6. ver. 3. poſt ſeptem annos) poſt octo annos, Iuo d. c. 126. & in veteri libro Panor. ſeptem eſt in edicto, & apud Burch. & Grat.

Ver. 5. nullatenus debuiſti) addit Iuo. Non enim Deus vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur ad pœnitentiam, & viuat. Ezech. 33. Sic etiam Grat.

Ver. 16. Secundum autem conſilium. &c.) Si autem, publicam pœnitentiam permanens in domo tua, vel in hoc mundo vis agere, quod tibi peius, & durius, & grauius eſſe non dubites: ita vt agere debeas, exhortamur. Omnibus diebus quibus pœnitere debes, vinum, & omnem ſiceram non bibas: carnem numquam vllo tempore comedas &c. Iuo, & Grat. de ſicera viden. Hieron. epiſt. 2. ad Nepotian.

Ver. 17. Arma depone, & cuncta &c.) Armis numquam cingere, nec in quolibet loco litigare præſumas. Iuo, & Grat.

Verſ. 19. excepto vno die Reſurrectionis Domini) & vno die Pentecoſtes, addit Burch. ſolus tam d. c. 40. quam lib. 19. p. 266.

Ver. 12. & interdum leguminibus, & oleribus pœniteas) ſic etiam Burch. ſaleque pœnitere debes. Iuo d. c. 126. & ſale pœnitentiam age, Iuo in Panor. & Grat.

Ver. 23. Vinum, & medonem, & mellitam, & ceruiſam numquam bibas) & mellitam ceruiſam, Burchar. omnia hæc omittunt Iuo, & Grat. mellitam conicio eſſe cum melle confectam potionem. Ceruiſa, vel ceruiſia, potio nota eſt Germanis, & Britannis. medonem ignoro, ſed potionis genus eſſe apparet. Vinum & omnem ſiceram non bibas, habent, Iuo, & Grat. A vino, & medone, ac mellita ceruiſa abſtineat, Triburien. c. 56. & 58. Vide infra c. 22.

Ver. 28. equum non aſcendas, cauſam tuam &c. Hæc omittunt Iuo, & Gratian.

Pag. 7.) ver. 6. quæ ſupradicta) quæ ſupra, Burch. aptius, & Iuo. quæ tibi, Grat.

Ver. 15. ſuper caput tuum) addit Burch. nos alieni à conſortio tuo item Iuo, qui addit his etiam alia pro aliorum filiorum Dei ſalute, ipſo opitulante, omni ſollicitudine nitimur deſudare, & Domini attentius miſericordiam quotidie implorare. Qui cum Patre &c. Eadem ferme Grat. refert vſque ad verbum implorare, vt etiam eſt in Pan. lib. edito. Vetus vero liber habet omnia ſupraſcripta.

Ver. 16. & ſub indiſſolubili &c) ſic etiam Burchar. omittunt hæc Iuo, & Grat.

Cap. 12. ex concilio Elibertano.) cap. 85. addit Burchar. lib. 6. c. 39. & Iuo par. 10. c. 168. decr. ſed in conciliis non inueni.

Cap. 13. Gregorius Bonifacio Maguntino Archiepiſcopo) Exſtat Gregorii minoris epiſt. 8. in conciliis. Refert eadem verba Anſel. lib. 11. c. 51.

decreuimus, vel decernimus) decernimus. Anſelm. tantum. deſiderantur hæc in concil.

niſi ſui temporis exitu) ſic etiam Anſel. vetus. niſi tempore exitus, concil. obitu pro exitu Romanus liber Anſ.

Cap. 14. Synodus CL. Patrum &c. ſic etiam Anſel. lib. 11. c. 48. in Rom. inſcriptionem falſam eſſe ſuſpicamur.

Pag. 8. ver. 11. nolens accidit) ſic Anſel. quoque nolens occidit malo, aut nolenti accidit.

Ver. 17. vel neptem) ſeu nepotem, aut neptem, Anſel. plenius.

Ver. 20. viginti annis) duodecim annos Anſel.

Ver. 21. pœniteat.) addit Anſel. Si enim nolens, ſeptem annos pœniteat. vero pro enim, ſcribo.

Cap. 15. ex concilio apud Vuarmerias) Burch. lib. 6. c. 42. Iuo parte 10. c. 179. decr. & Grat. 23. q. 8. c. vlt.

Cap. 16. Iudicium canonum) ſic etiam Anſel. lib. 11. c. 33. ſine inſcriptione Grat. ſiue Palea. diſt. 50. c. 41.

Cap. 17. Si quis ad homicidium &c.) Iudicium canonum Anſel. lib. 11. cap. 34.

non poterit) ſic etiam Anſel. non potuerit malo.

Cap. 18. Si quis aliquem &c.) Anſel. lib. 11. c. 36. etiam ſine inſcriptione.

aut debilitauerit) & pro aut, Anſel.

Cap. 19. Conſiliatus es &c.) Burchar. lib. 19. pag. 264. ſine inſcr. proxima eſt; ex Pœniten. Romano.

quadraginta dies) id eſt, carinam, addit Burchar. de qua voce mox ſcribemus.

Cap. 20. Feciſti homicidium &c.) Burch ibid. ante cap. 19.

quadraginta dies) carinam vnam, Burch.

Cap. 21. Fuiſti cum aliis &c.) Burch. ibid. pag. 265. poſt verba capitis 19.

quadraginta dies) id eſt, carinam, addit Burch.

Cap. 22. Feciſti parricidium &c.) Burch. ibid.

materteram) amitam addit Burch.

à vino, medone, mellita, ceruiſa) mellita ceruiſia, Burch. Vide ſupra cap. 11.

Cap. 23. Feciſti truncationem &c.) Burch. vbi ſupra pag. 266. Anſel. lib. 11. c. 62. in Rom. ex pœnit. Romano.

per legitimas ferias) ſic etiam Anſelm. omittit hæc Burch.

reddideras) ſic Anſel reddideris Burch.

Cap. 24. Interfeciſti furem &c. Burchar. ibid. ex Pœniten. Romano. Bernard. Papien. c. 4

de

de homicid.in 1. *collect. & Greg.9.c.2.eiuſd. tit.Viden.Burchar.li.*11.*c.*60. *Iuo parte* 13.*cap.* 46.*decr.*Grat.*ſiue Palea* 13.*q.*2.*c. Vlt. Bernar. Papien.c.*3.*de homicid.in* .1 *collect.*

Cap.25. Accuſaſti aliquem,&c.] *Burch. vbi ſupra,ex Burchardo lib.*19. *Bern. Papien. c.*9. *de accuſat. in* 1.*collect. & Greg.*9. *cap.* 8. *eiuſd. tituli.*

quadraginta dies,in pane,& aqua) *quod carinam vocant addunt Burch. & alii.*

Cap.26. Interfeciſti filium,&c.) *Burch. d. li.* 19. *pag.*277.

pœnitere debes) *ante hæc verba addit Burchar. per legitimas ferias.*

Mulier autem,&c.) *Burch. li.*19.*c.*159.*Iuo par.* 15. *c.*164.*decr.ex concil.* Elibertino.

ſeptem annis) *annos Burch ſex annos,Iuo.*

Cap.27. Mulieres quædam, &c.) *Ex concilio Arelaten.c.* 6.*apud Burch.li.*17.*c.*53.*& Iuon. parte* 9. *c.*103.*decr.*

Ancyrani) *c.*22. *Mart.Brac.c.*78.*infra cap.*28.

Elibertani) *cap.*63.*Burch.li* 17.*c.*51. *Iuo par.* 9. *c.* 109.

Ilerdenſis) *c.*2.*Burch.li.* 17.*c.* 52. *& li.*19. *pag.* 277 *Iuo par.*10.*cap.*182.*decr. Anſel.li.*11.*c.*56.

Cap.28. De mulieribus,&c.] *Dionyſii Exigui verba in interpret.cap.*21.*Græci Ancyrani in Corpore canonum.Eſt autem Latinis cap.* 20. *Refert Raban.c.*11.*Pœniten.Burch li.*17.*c.*54. *Iuo par.*8.*c* 314. *& par.*10.*c.*181. *&* 183.*decr. Anſel.li.*11.*c.* 40. Tarrac. *li.* 5. *c.*32. *Vid n. Mart.Brac.c.*78 *Anſel lib.*11.*c.*42.*in Roma. & concil. Magun ſub Rabano.* 21.

Cap.29. Si oppreſſiſti infantem,&c.) *Burch. li.* 19.*pag.*279.*Viden. idem B li.*17.*c.*58.

quadraginta dies) *id eſt,carinam, addit. Burch.*

Cap.30. Inueniſti infantem, &c.) *Burch. ibidem. Vid.li.*17.*c* 59.

iacuiſti] *iacuiſtis,Burch.*

ſuffocatus eſſet) *addit Burch. an propria morte defunctus eſſet.*

quadraginta dies *in pane, & aqua,addit Burch.*

tres annos] *per legitimas ferias. addit. idem B.*

Cap.31. Cuius paruulus,&c) *Anſel lib.* 11. *c.*41. *&* 42. *ex Pœnitentiali Romano.Viden.Beda. c.*2.*de remed. peccat.*

Cap.32. Si quis cauſa,&c.) *ex concilio Vormacien. Burch lib.*17. *c.* 57. *Bern. Papien. cap. vlt. de homicid. in* 1.*collect. Greg.*9. *cap.* 5. *eidſd.tit.*

Cap.33. Ex Pœniten.Romano *ſic etiam Burch. li.*17.*c.vlt; Iudicium cano. Anſel.lib.* 11. *c.*39.

tres annos pœniteat; *tribus annis pœniteat,Burch. duos annos pœniteat,& ſi nolens,tres quadrageſimas. Anſel.*

Cap.34. Occidiſti,&c.) *Burch lib.*19.*pag.* 260.

quadraginta dies in pane,& aqua,quod Theotonice carina vocatur) Teuthonice, *Burch. Longobardorum eſſe vulgarem vocem ait* Tancred.*c.*9.*de accuſat in* 1.*collect. à carentia hominum,vel ciborum, & carenam , ſiue carentenam quidam vocant apud Greg.*9.*c* 8. *eiuſd.tit.& c.*2.*de ſponſa duor.hoc eſſe credimus, quod indulgentiis Apoſtolicis dicitur, tot annos,& totidem quadragenas de iniunctis pœnitentiis indulgemus.Hoc ipſum eſſe exiſtimamus,quod ex conſtit.* Innoc. III. *in concilio gen.Later.c.*62. *quadraginta dies de iniunctis pœnitentiis indulta remiſſio Epiſcopor. excedere non debet in litteris indulgentiarum: cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis,hoc in talibus inquit,moderamen cõſueuit obſeruare. Vid.c.*5.*de pœnit. & remiſſ.in* 4 *coll & Greg.*9.*c.*14.*cum ex eo eiuſd. tituli. Ab hoc itaq; quadraginta dierum numero credimus,carenas,& carinas & carantenas, & quadragenas dictas eſſe Inuenies carinæ mentionem in conc Salegunſt.c.*17.*&* 19.*poſt Bur. decr & apud Iuo par.*15.*c.*183 *&* 185 *decr.*

presbyter octo ordines habet) *ſic etiam Burch. melius diceretur ſeptem:quatuor minores, tres ſacros , ſed hic addit Pſalmiſtæ ordinem ante Oſtiarium: nos primam tonſuram clericalem appellamus.*

Vuormacienſe concilium] *cap.*26. *& ſupra c.* 2.

duodecimi anni circulus) *ſic etiam Burch. decimus anni curſus,Vorm. Vid capitis* 2.*notas.*

Tit. II. De Periuriis.

CAp.1. Qui compulſus,&c.] *Ex decretis Pii Burch. li.* 12. *c.*4.*Iuo parte* 12.*c.*61. *decr.* Tarrrac.*libor Galeſianus li.*1.*c.* 241. *& Grat.* 22.*q.*5.*c.*1.*Sed ex* Pœniten.Theodori *Anſel. li.* 11 *c.*58.*Viden. Beda.de remed.peccat.c.*3.

per legitimas ferias) *& proper, Burch. & alii.*

Cap.2. Si quis coactus,&c.) *Ex Pœniten. Romano.Burch.lib.*12. *c.*6 *& Iuo parte* 12. *c.*63. *decret. &* Tarra *li.* .*c.*6. *Ex Pœnit.*Theodori, *Anſel li.*11 *c.*60.*Grat.*22 *q.*5.*c.*3.

ſe periurat; *ſe peierat,Burc.ſolus, vocem ſe omittit Tarra & Grat.*

Qui periurium,&c.) *hæc omittit Burch.& cæteri. Viden Beda.c.*9 *de remed peccat.*

Cap.3. Feciſti periurium,&c.] *Burch.li.*19.*pa.*267.

quadraginta dies] *id eſt, carinam , addit Burch.*

Cap.4. Ex Pœniten.Theodori] *Theodori, Burc. lib.*12.*c.*11. *Iuo par.*12. *c.*68 *decr. Anſ lib.*11. *c.* 63.

dicatur) *perducatur, Anſel. inducatur, Burch. & Iuo.*

Cap.5. Ex decreto Pelagii Papæ) *ſic etiam Burch li.*12.*c.*9.*Iuo par.*12 *c* 66. *decr & Anſel. lib.*11. *c.*61. *Gelaſius; Grat.*22.*q.*5.*cap* 4.

Cap.6. Ex decreto Fabiani Papæ *Burch.lib.*12. *c.*8.*Iuo par.*12.*c.*65.*decr. Anſel.li.*11 *c.*62.*Tarracon.li.*5.*c.*5.*Grat.*6.*q.*1.*c.*18.

ſe periurauerit) *Anſel. &* Tarra. *vocem ſe omittunt.*

& numquam ſit ſine pœnitentia) *hæc ab eiſdem ſunt omiſſa.*

Cap.7. Ex dictis Auguſtini] *Burch.li.* 12. *c.* 21. *Iuo par.*12. *cap.*78.*decr. Anſ.lib.*11.*c.*68. *Grat.* 22 *q.*5.*c.*19.*Vide* Tolet. 16.*cap.*9. *&* 10.

Tarrac. *lib.6. c.158.* & *Grat.32. q.7.c. 20.* & *Capitul.Caroli* & *alior.li.7 c.116.in addit.Vide Magun.2 ſub Rabano c.29.*

cum patre,& filio,*Iuo d c.2.* & *d. c.77. addit. Si quis relictam fratris,ſi quis neptem, aut nouercam, aut nurum, aut conſobrinam aut filiam auunculi aut eius relictam aut priuignam polluerit, eos disiungi,* & *vlterius numquam coniugio copulari præcipimus Hæc eadem habet Grat.*

diſtrictionem eſſe,*fieri pro eſſe, concil.* & *Burch.* & *Iuo d.c.71.* & Tarrac. & *Capitul.*

Cap.10. Si quis cum matre,&c. *Ex concilio apud Vermeriam c 4 Burch.lib 17.c.12.* & *Iuo parte 9 c.72 decr.* & *Grat.35. q 2.cap.5. ex concil.*Tribur.*Grat 34 q.1.cap.9. Vide concil.Vormac.cap.63.*

Cap.11 Si homo,&c.) *Ex eod.concil.cap.5.Burch lib.17.c.13.Iuo c.73. vbi ſupra Grat. 35. q.2. c. 6. Vide concil.*Tribur *c.44.*

quatuor annos] *ſeptem annos, Grat. omittunt hæc Burch* & *Iuo. prædura arceatur pœnitentia,* Tribur.

Cap.12. Quidam fornicatus, &c.] *Ex concil. Triburien.c.6.apud Burch lib.17. c.16.* & *Iuo parte 9 c 76.* & *Grat. 34 q.1.c vlt. Vide* Tri-*burien c.43.*

Cap.13. Interrogatum eſt,&c.) *Ex concil.* Tri-*burien c.1. apud Burch.c.20. eiuſd. libri,* & *Iuo c.78. vbi ſupra.*

non coniugatus] *non coniugato, Bur.* & *Iuo.*

Cap.14. Qui dormierit,&c.) *Ex concil. Maguntino c.5. apud Burchard.li. 17. c. 21.* & *Iuo. d. par.9.c 76. latius, ſic enim verba eius capitis referunt Interrogatum eſt, ſi pater,* & *filius, vel ſi duo fratres, vel auunculus,* & *nepos cum vna muliere fornicati ſunt, quid inde faciendum ſit? Manifeſtum eſt, quod graui vindicta plectendum eſt, quod graue facinus eſſe reperitur. Omnis enim mœchia interdicitur, vbi*

Exo.20. *ſcriptum eſt Non mœchaberis: quanto magis cum cognata, vel cum coniuge, ſeu concubina cognati Hinc in Leuitico ſcriptum eſt Si mœchatus fuerit quis cum vxore alterius, morte*

Leui.20 *moriantur* & *mœchus,* & *adulter. Qui dormierit,* &c.

pœnitentiam euadet) *Burch.* & Iuo *addunt. Vnde Apoſtolus. Irritam qui fecerit legem Moyſi ſine vlla miſeratione, ſub duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium* Dei *conculcaue*

Hebr. 10. *rit* & *ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit in quo ſanctificatus eſt* & *Spiritui gratiæ contumeliam fecerit.*

Cap 15. Mulier quocumque,&c.) *Ex Pœniten* Theodori,*Burch lib.17.cap.27.* & *Iuo par. 9. cap.85. decr. Viden. Beda. cap. 2. de remed. peccat.*

duos annos) *tres annos. Burch.* & *Beda. ſed in veteri Burch libro, duos annos,* & *apud Iuon.*

Cap.16. De his, qui, &c. *verba ſunt Dionyſii Exigui interpretis cap. 16. concilii Ancyrani Græci, vt in corpore canon. eſt, c. 15.* Re-*fert Raban.c.6 Pœniten. Burch. lib. 17. c. 30. Iuo par.9.cap. 88. decr. Anſel.lib.11.c.96. Viden Mart.Brac.c.82.* & *Capitul. lib. 1. c. 49.* & *Anſel c 99.d.libri 11.*

id eſt, qui cum pecoribus,& maſculis ſe coinquinauerint] *hæc verba in Corpore canonum omittuntur, hoc loco ſed in titulo ſic eſt De his qui fornicantur irrationabiliter. id eſt qui miſcentur pecoribus, aut cum maſculis polluuntur, eadem verba habet Raban. In alia editione apud Iſidorum Mercatorem ſic ſt in veteri libro. In hoc titulo Græca verba ſunt,* περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ καὶ ἀλογευομένων, *quæ nos Latine poſſumus dicere. De his qui irrationabiliter verſati ſunt ſiue verſantur. Senſu aut in hac ſententia duplex eſſe poteſt,* † *qui ex ſubiectis conicitur. Aut de his cum pecoribus* † quod / † oportet. *coitu mixti ſunt, aut more pecorum* † *inceſtu, cum propinquis ſanguine commixti ſunt. In* † pecudum *Capitul li.7.c.356 poſt Græcor verbor interpretationem additur. In qua ſententia ſenſus triplex eſt, id eſt, de his, qui cum pecoribus coitu mixti ſunt: aut more pecorum cum conſanguineis vſque* † *affinitatis lineam inceſtum commiſerunt: aut cum maſculis concubuerunt,* † ſiue per *Martinus Braccar. c. 82. ſic ait. Si quis ante xx. annos in cuiuſlibet animalis commixtione peccauerit Anſel d. c 99. Si quis more pecorum cum propinqua ſanguinis ſui inceſtus nuptiis coniunctus fuerit.*

plenam communionem] *Hæc non ſunt in Corpore canon. neque apud Raban. neque apud Martin. Brac. neque apud* Burc Iuo. & *Anſel d.c 99. neque in Græcis libris, ſed ſunt in editione Iſidori mercatoris in veteribus libris,* & *in aliis omnibus a me lectis,* & *apud Anſel d.96.*

Cap.17. Qui cum pecude, &c.] *Ex Pœniten.* Theodori *Burch. lib.17. cap 32.* & *Iuo par. 9. cap 90. decr.*

quidam tres] *ſic etiam Burchar. duo pro tres, Iuo ſed in marg. tres.*

pœniteat perſonæ] *perſonæ pœniteat, Iuo perſonæ pœnitere, Burch. aptius.*

Cap.18. Qui fornicatus,&c.] *Ex eod Pœniten. Burch c 34. coll.* & Iuo *c. 92. vbi ſupra.* & Tarrac.*lib.5.c.33.*

& quindecim] *vel pro* &. *Burch. Iuo.* & *Tarr.*

Cap.19. Ex Pœniten. Romano *ſic etiam Burch. li.17.c 38.* & Tarrac. *lib. 5 c.34.*

& pœnitentiam *in pœnitentia, Burch.*

Cap. 20. Mœchatus eſt,&c. *Burch. lib. 19. pag 268.*

Si mœchatus eſt,&c. *Burch. ibidem.*

Si tu ſolutus,&c. *Burch ibidem.*

quadraginta dies, *decem dies, Burch.*

Si feciſti, &c. *Burch e. li.19. pag.268.*

in pane,& aqua, *quod carinam vocant, Burc. addit* ſequentibus, *annis, addit Burch.*

Si corrupiſti,&c. *Burch. vbi ſupra.*

Accepiſti illam,&c. *Burch. ibid. Bernar. Papien. c.2. de ſponſa duor, in 1. collect.* & *Greg. 9. ex Burchardo li.19.*

quadraginta dies in pane, & aqua] *quod carinam vocant, addit Burch. carenam. Bern. & Greg.*
Contigit tibi, &c.) *Burch ibidem.*
quadraginta dies] *id eſt. carinam. addit Burch.*
& luctante] *& reluctante. Burch.*
nubat cui noluerit) *poſt mortem viri, addi debuit.*
Concubuiſti, &c. *Bur. h. d. li. 19 pag. 269.*
quadraginta dies' *ſi feciſti, decem dies in pane, & aqua. Burch.*
Concubuiſti cum vxore, &c.) *Burch. ibid &* Tarrac. *li. 5. c. 26. Vide tit 7. c. 9.*
quatuor dies pœniteas] *ſic etiam Tarrac. quatuor dies in pane, & aqua pœnitere debes, Burch.*
Si concubuiſti, &c.] *Burch &* Tarrac. *vbi ſupra Vide d. c. 9.*
vel in tempore purificationis ſuæ, vel menſtruo tempore] *hæc alio loco Burch ſcribit, & in* Tarrac. *nulla ſunt.*
decem dies pœniteas] *viginti pro decem,* Tarrac. *xx dies in pane & aqua pœniteas Burch. ſed de menſtruo tempore ait: decem dies in pane, & aqua pœniteas.*
Si feciſti, &c. *Burch d. li. 19. pag. 273.*
quindecim annos] *per legitimas ferias, addit Burch Legitimæ feriæ ſunt ni fallor, ſecunda quarta, & ſexta feria.*
Si feciſti fornicationem, &c.] *Burch. ibidem.*
quadraginta dies] *id eſt, carinam, addit Burch.*
Si feciſti fornicat. cum filiola. &c. *Burch. ibid.*
quadraginta dies] *quod carinam vocant, addit Burch*
Si feciſti fornicat. &c.] *Burc vbi ſupra pag. 274.*
Feciſti fornicationem, &c.] *Burch. ibid.*
maſculini, *maſculi, Burch. aptius.*
Si cum fratre, &c., *Vide ſupra cap. 18.*
Si cum maſculo, &c. *Burch. ibid.*
inter] *intra, Burch. bis.*
Feciſti fornicationem, &c.] *Burch. vbi ſupra.*
Si feciſti, &c. *Burch. ibid.*
& ſic, *Vt ſic,* Burch.
commotionem, *& delectationem, addit Burch.*
Feciſti fornicat. contra nat. &c. *Burch. vbi ſupra*
in pane, & aqua, *quod carinam vocant, addit. Burch.*
quindecim annos *per legitimas ferias, addit idem Burch.*
Si obtrectaſti, &c. *Burch. d. li. 19. pag. 275. Vide cap. 27.*
tres dies *quinque dies, Burch.*
vno die, *duos dies, Burch.*
Feciſti, quod quædam, &c. *Burch. d. lib. 19 pag. 277.*
Cap. 21. Ex Pœnitentiali Bedæ *ſic etiam Burch. li. 17. c 42. Vide c. 27. & vide Bedam. c. 2. de remed peccat.*
polluitur, tres dies. *ſic eſt in veteri Bur. li. 20. dies. in editis.*
fœminæ, tres dies, *ſic etiam in veteri Burchar. libro, menſes pro dies, in editis.*
ſeptem dies *ſex dies, Burch vetus.*
decem dies. *ſic etiam vetus B. liber xx. dies, editi.*
viginti dies, *ſic idem vetus xl dies editi libri.*
Cap. 22. Ex Pœniten. Romano, *Bur. d. li. 17 c. 43*
delectationes, *cogitationes vetus B. liber.*
decem dies *ſic idem vetus liber. xx. dies, editi.*
Si diaconus, viginti dies. Si presbyter, tres hebdomadas *ſic etiam vetus B. liber xxx. dies, & iv hebdom. editus liber.*
ſeptem dies, *ſex dies, vetus B. liber.*
duodecim dies, *ſic etiam in veteri B. libro* XIV. *dies, in editis.*
Cap. 23. Ex Pœnit. Romano, *ſic etiam B. lib. 17. c. 56.*
De Sodomitico peccato. *ſic etiam Burch. ſed falſa inſcriptio eſt.*
Si inter nates, Si iterantes Bur.
Pag. 36. ver. 9. impugnatione tentationis, *cogitationis, Bur*
V. 12. ſeptem dies, *ſex dies. Bur.*
v. 13. Pueri ante, &c. *Ante hæc verba multa addit Burch. quæ habet Anſel. li. 11. c. 118.*
Ver. 16. Pœniteant, *in pane, & aqua, addit Anſel.*
Ver 17. Supradicta ætas, &c. *hæc omittit* Burch. *habet Anſel.*
inter, *circa Anſ.*
Ver. 21. viginti diebus pœniteat, *ſic etiam Anſelm xx. dies: mollis autem annum pœniteat, Burch.*
Ibid. Si autem, &c. *omittit hæc Burch: habet Anſelm.*
Cap. 24. Ex Pœniten. Theodori *ſic etiam Anſel lib. 11. c. 97*
dies vitæ ſuæ, *Si autem ſenex, aut æger fuerit; carceribus tenebroſis recluſus pœniteat omnibus diebus vitæ ſuæ. Anſel. addit.*
Cap. 25. Theodorus, *Theodori, Anſel. li. 11. c. 129.*
duos annos, *annum. Anſ.*
Cap. 26. Ex dictis Auguſtini, *ſic etiam B. li. 19. c. 36. & Iuo parte 15. c. 53. decr. Vide* Tit. 8. c. 1. *& 2.*
vt ad ſalutem, *vt ſaluti, Burch & Iuo.*
Cap. 27. Ex Pœniten. Romano *Burch. lib 19. c. 137. Iuo parte 15. c. 147. decr. Vide ſupra c. 20. prope finem, & c. 21.*
Cap. 28. Theodorus, *Ex Pœniten. Theodori, Burch lib. 19. c 138. & Iuo par. 15 c. 148.*
Cap. 29. Exercuiſti, &c. *Burch. d. li 19. pag. 278:*
vt tuo, *vt tu. Burch*
duos annos) *quinque annos, vetus B. liber: ſex editus.*
Elibertano) *cap. 12. refert Iuo par. 8. c. 306. decr:*
illa, quæ) *ille, qui Bur. eam, d. c. 12.*

Tit. IV. De prædatoribus, & furibus.

CAp. 1. Si quis Eccleſiaſticas, &c. *Ex decr. Euſebii Papæ apud Burch. li. 11. c. 27. in fine. Iuon. par. 13. c. 37. decr. Anſel. lib. 5. cap. 41. Cæſ. lib.*

lib.7.cap.42.& Grat.12.q.2.c.10. in legib. in fine Sed in conciliis non inuenimus: licet alia verba ab eiſdem relata exſtent epiſt.2. in fine eiuſdem Euſebii.

Cap.2.Sacrilegi ſunt,&c.] *Ex concil. Magunti. c.8. apud Burch. lib.11. c. 28. & Iuo par. 13. c.38 decr.*

in concilio Agathenſi ſub IV.cap.] *in Vaſenſi eſt in conciliis.*

Amico quidpiam,&c.] *Hieronymi verba ſunt in epiſtol. .. ad Nepotian refert concil. Vaſenſe cap 4. Iuo par.3. c.155.decr.Grat.12. q. 2. c. 71.gloria in medio,& 12 q. 2.c.10 oblationes.*

Cap.3.Auguſtinus] *Ex dictis Auguſtini, Burch. lib.11.c.54.ſed Iuo par.13.c.3 decr. & Anſel.li. 11. c.109 in Rom ex Aug in libro Quæſtion. Exodi & Grat. 14 q.5 c.13.*

viſibiliter rapere] *eripere pro rapere, Burch. & alii.*

bene intelligitur] *pœne pro bene, Bur.*

quidquid auſertur] *quidquid illicite rerum proximi aufertur Iuo & Anſ & Grat*

Cap.4.Theodorus] *Ex Pœniten.Theodori,Burch.li.11 cap.56. Iuo par. 13 c 42. decr. Bern. Pap c 5 de furtis in 1.collect & Greg. 9 c.3.e. tit. Vide infra c 16.*

Cap.5.Idem] *Ex Pœnit Theodori, Burch. lib. 11. c. 58.Iuo par.13.c.44. decr Aliis verbis Anſelm.lib 11.c.109 & Grat ſiue Palea.17.q. 4. c.17.ſi quis,ex Pœnit Romano, vt infra c. 10.*

quadrupedia tulerit,vel caſas effregerit] *quadrupedem vel domum fregerit. Anſ & Grat. qui addunt aut quamlibet rem melioris pretii, & infra c.10.*

ſeptem annos pœniteat] *hæc de clerico Anſel. & Grat.qui addunt,laicus quinque,& infra.c 10.*

anno vno pœniteat] *hæc de clerico, Anſel. & Grat qui addunt,laicus quinque. & infra c. 10.*

Cap.6.Hieronymus] *ſic etiam Burch.lib.11.c.55. & Iuo vbi ſupra c.41.Hieron.in ep.ad Titum. Grat 14.q.6.c.vlt ſine inſcri. Anſel.lib. 11.c. 102 Exſtant in d. epiſt cap.2.*

in fornicatione, *& adul erio, addit Hier.*

ſit fornicatio, *ſit fornicatis , aut adulterium, Hier.*

ſimulier pulchra,&c *ſi pulchra vel diues. deformis aut pauper , meretrix vel adultera ſit, Hier.*

fornicatio) *vel adulterium addit. Hier.*

quis abſtulerit) *ſeruus pro quis Hier.*

Cap.7.Si quis ſepulchrum] *Ex Pœnit.Theodori; Burch.li.11.cap.58. poſt verba capitis quinti, item Iuo par.13.c.44.*

Cap.8.Violaſti ſepulchrum, &c.] *Burch. li. 19. pag.269.*

Cap.9.Ex Pœniten.Theodori] *Anſel. li. 11. c. 107.& Grat ſiue Palea.17.q. 4.c.16.*

pœniteat] *tres in pane, & aqua addunt Anſel.& Palea.*

Cap.10.Ex Pœnit. Romano] *ſic etiam Grat. ſiue Palea.c.17.c.q.4.ſine inſcrip. Anſel. lib. 11. c.109.Vide ſupra c.5.*

annum vnum pœniteat] *in pane & aqua,addunt Anſel.& Palea.*

Cap. 11.Theodorus] *Eiuſd. Theodori, Anſel. c. 112 e libri.*

Cap.12.Maledixiſti patri &c.] *Burch.lib.19.pag. 270.*

quadraginta dies] *vnam carinam, addit Burch.*

Dominus dixit] *Exod. 21.b. Leui 20. b.*

Cap.13.Ex. Pœniten.Romano] *Burch. lib.19.c. 94.& Iuo par.15.c 106.decr.*

Cap.14.Furatus es,&c.] *Burch.d.li.19.pag. 267.*

Cap.15.Si infregiſti,&c.] *Burch. ibid.*

intuliſti] *ſic etiam Burch. inde tuliſti malo.*

anno vno] *annum tuum per legitimas ferias, Burch.*

Si paruum] *furtum addit Bur.*

Cap.16.Si rapinam,&c.] *Burch. vbi ſupra.*

Si feciſti furtum neceſſitatis cauſa] *Vide ſupra c.4.*

& ſex ferias] *& tres ſextas ferias, Burch.*

Cap.17.Incendiſti eccleſiam,&c.) *Burch. d. lib 19. pag.275. Vide n.idem B. li.3.c. 204.Iuo lib. .2.tit.0. c.7.Panor.& par.3. c.127. decr. Anſel.lib 5 c.18.Tarrac.lib.5.c.10. Cæſ li.15. c. 76. Grat ſiue Palea.17.q.4 c 14.Si quis.*

pretium tuum , id eſt, vuireldum tuum] *vuiregeldum pro vuireldum, Burch pretium ſuum diſtribuas pauperib idem B. d c. 204 & alii. Operæ pretium eſt notare mendum ſcriptorum apud Grat.ſiue Paleam 17 q 4.c 6.ex concilio Triburien c.5.Omnes presbyteri interfectores compoſitione Epiſcopi ad cuius parochiam pertinent, ſoluantur,ita videlicet, vt medietatem Renaldus Epiſcopus eius vtilitati eccleſiæ, cui præfuerit,tribuat &c. In Capitul Caroli, & Ludou li. ,.c 5.ita eſt Presbyteri interfecti Epiſcopo ad cuius parochiam pertinent, ſoluantur ſecundum capitulare glorioſi Caroli genitoris noſtri ita videlicet , vt medietatem Vuirgildi eius Epiſcopus vtilitatibus eccleſiæ, cui præfuit , tribuat &c. Apud Burchar.li.6. c.11.eſt. Presbyteri interfecti compoſitio Epiſcopo ad cuius parochiam pertinebat, ſoluatur, ita videlicet,vt medietatem vuirgildi eius Epiſcopus vtilitatibus eccleſiæ, cui præfuit tribuat &c. Eiſd. verbis v itur Iuo parte 10.cap. 140. decr. In concilio Tribur.cap.4. de presbytero vulnerato ſi ſuperuixerit, tota compoſitio, inquit, ſoluatur presbytero. Si autem articulo mortis præuentus obierit pretium vuirgildi tripartita partiatur diuiſione &c. Bern Papien. cap 2. de pœnis in 1. collect. Burchardi verbis vtitur, paucis exceptis, vt in notis diximus. At Greg.9 cap.2.e tit. vocem vuirgildi omiſit, voce compoſitionis retenta, quæ apertior eſt. Itaque apud Grat ſiue Paleam virigildi pro Renaldus ſcribendum eſt, & pro interfectores ſcribe interfecti.*

Cap.18.Si quis domum,&c. *Ex Pœniten. Romano, Burch.lib.19. c.136.& Iuo par.15. c. 145. decr.*

Cap.19. Qui per rixam,&c.) *Ex eod. Pœniten. Burchar.lib.19.c.101.& Iuo d.par 15.c.113.*

Et ſi non habet,&c.) *Ante hæc verba omiſſa ſunt hæcquæ habent Burch. & Iuo Si laicus per dolum ſanguinem effuderit,reddat illi tantum,quantum nocuit.*

ſoluat opera) *ſoluat in opera,Burch. ſoluat operas,male.*

Cap,20.Qui ictum,&c.) *Ex pœnitentiali Bedæ presbyteri,Burchar.d.lib.19.c.102.& Iuo ſupra c.114.*

Tit. V. De Crapula,& Ebrietate.

CAp.1. Ex decreto Eutychiani Papæ) *ſic etiam Burch.lib.14.cap.2. & Iuo parte 13. c.70. decreti,ſine inſcriptione, Capitul.lib 5. c. 96.& in addit. lib.7. c.35.Verba ſunt concilii Maguntini cap.46. in conciliis.*

Cap. 2. Oportet Epiſcopum,&c.) *Ex decr. Euſebii Papæ cap.12.Burch.lib.14.c.7. Iuo lib. 14. c.7.Iuo d.par.13.c.75.*

non ioculatorum vaniloquia) *acromatum pro, ioculatorum.Burchard. & Iuo acroamatum, ſcribendum:ſunt autem acromata dicta. ſicut dicteria Latinis,quæ ſæpe in conuiuiis iaciebantur in aliquos,aut alia dicta, aut recitata auditione digna.Sed & ipſi , qui dicebant, acromata vocabantur. Cicero in Verrem. Hic quaſi feſtiuum acroema , ne ſine corollario de conuiuio diſcederet, &c. & pro Sextio.Ille ipſe ludens non ſolum ſpectator ſed actor , & acroama. & pro Archia. Quod acroama,aut cuius vocem libenter audiret?*

& hoſpites) *omittit Bur. & Iuo.*

ſe refecti) *ſe refectos,Bur.& Iuo.*

Cap.3.Theodorus) *Ex Pœniten.Theodori,Burch.lib.14.c.8.& Iuo par.13.c.76.decr.qui addit.Epiſcopi.Fuit autem Epiſcopus Cantuarien.*

ſeu &) *ceu,&, Iuo.*

vt miniſtri) *& pro vt,Bur.& Iuo.*

quod ebrioſi,&c.) *1.Corin.6.*

Cap. 4.Si quis eccleſiaſtica &c.) *Ex dictis fructuoſi Epiſcopi Burchar.d lib. 14.c.9.& Iuo. c.77.vbi ſupra*

Cap. 5. Qui per ebrietatem,&c.) *Ex Pœniten. Romano, Burch. lib.14.c.13.& Iuo d.par.13.c. 81.*

ſi laicus] *Ante hæc verba Burchar. & Iuo ſcribunt ſi clericus.xx.dies.*

Cap.6.Laicus &c.) *Ex Pœniten. Bedæ presbyteri Burch. d.lib.14 c.14.& Iuo c. 28. vbi ſupra.*

ſe abſtineat) *voce,ſe carent Bur.& Iuo.*

Cap.7.Feciſti vomitum,&c.) *Bur.li.19.pag.271.*

Id eſt,carinam vnam) *in pane,& aqua,Bur.*

alios) *alium,Burch.*

& aqua pœniteas. *addit Burch.ſi per bonam voluntatem, decem dies in pane, & aqua pœniteas.*

Cap.8. Theodorus, *Ex Pœniten Romano. Burch.lib.5 cap.49.& Iuo par.2.cap, 58.decr.*

Si in firmitatis,&c.] *hæc omittit Iuo.*

Cap.9. Ex concilio Aurel.) *Aurelia. c.5.Burch. lib.c.50.Arelaten.3.c.5.Iuo d par.2.c.59.*

Cap.10.Ex decreto Pii Papæ] *ſic etiam Burch. li. 5.c.47.Iuo lib.1.tit.4.c.33 Panor. & par. 2. c. 56.decr.Anſel.lib.7 c.210.in Rom Tarracon. lib.6. c.229. Cæſar. lib.11. cap.14. & Grat. de conſecr.d.2.cap.27.*

linguabitur] *ſic etiam Burch.& vetus Panor.lib. lingua lambetur.editus liber, & d. c. 56. & Grat.linguabitur,Anſ.ligentur, Tarrac.linguatur,Cæſ.*

quæ tetigerint ſtillam] *ſic vetus B.li. tetigerunt, Bur.editus,quæ tetigerit ſtilla, Iuo in Panor. & d.c.56.& Grat vox ſtillam omittitur ab Anſ.Cæſ.vt Iuo.*

Cap.11.Qui non bene,&c.] *Ex concilio Aurel. c.6.Burch.lib 5.c.51. & Iuo c.34.d.tit. 4. Panor. Arelaten.3.c.6.Iuo par.2.cap. 60. decr. Arelaten.Grat.de conſecr.diſt.2.c.94. Viden. Beda c 13.de remed.pecc.*

immundum animal) *animal,Bur.& cæteri.*

xxx.dies] *xx.dies,Bur & cæteri.*

Perfundens,&c.] *hæc omittit Panor. & Grat.*

quando offert] *quando offeret, vetus B. liber, quando offertur,editus,& Iuo.*

qui autem perfundens] *perfundit Bur & Iuo.*

Diaconus obliuiſcens,&c.] *Hæc interpretem deſiderant.*

ſimiliter pœniteat) *ſeptem dies pœniteat,Bur.*

aut à vermibus] *vt aut vermibus vetus B.lib. vt vermib. edit.vt in eo vermis conſumptus ſit, Iuo non ſine mendo.*

in pane] *cum pane,Bur & Iuo.*

in eo] *& in eo,Iuo aptius.*

Cap.12.Ex Pœnit.Romano] *ſic Burch.d.lib.14. c.52. & Iuo c.61.vbi ſupra.*

non inueniatur] *non conculcetur,Iuo.*

& ignis] *& cinis,Bur.aptius.& Iuo.*

ignetur] *igni detur,Iuo igniatur, vetus B. liber ignetur,editus.*

Tit. VI. De Incantatoribus, &c.

CAp. 1. Qui diuinationes, &c.] Dionyſii *Exigui verba ſunt interpretis cap 24.Græcis,23. Latinis Ancyrani concilii ,vt conſtat ex Corpore canonum Refert Raban. c.23.Pœnit.Burch lib.10. c.5.Iuo lib. 8 tit.5. c. 2. Panor & parte 11.c.2.decr. & Grat. 26.q.5.c. 2. viden. Martin.Brac.c.71.concil.Troſl:ia.c.15. Leo 4.in epiſt.ad Epiſcopos Britan.c.4. Capitul.lib 7.c. 21 in addit.1.*

& more] *& morem, Dion,& Raban.& Iuo,& Grat.*

arte malefica] *ſic Raba. arte magica, Iuo, & Grat.*

Cap.2.Qui auguriis &c.) *Ex Pœniten. Romano, Burch.lib.10.c.8.Iuo par.11.c.36.decr. Vide in-*

frac.3. & c.20. in fine. & Bed. c. 10. & 11. de remed.pecc.

Cap.3. Si quis immiſſor &c.) *Ex eod. Pœn ten. Anſel. lib 11. cap. 120. in fine. Vide infra c. 20. in fine. ſupra cap. 2. & Bedam cap. 7. de remed. peccat.*

Cap. 4. Apoſtolus dicit &c.) *Ex dictis Ambroſii* Burc. *lib. 10. c. 21. Exſtant in commen. eiuſd. ad epiſt. ad* Gelat. *c.4.*

Dies obſeruatis &c.) *Galat. 4. b.*

timeo, ne forte ſine cauſa) *Timeo vos, ne fruſtra Amb. vox forte à Bur. eſt omiſſa.*

Puto) *vt puta. Amb.*

poſt craſtinum enim &c.) *Romani dies atros putabant eſſe poſtridie Kalendas, Nonas, & Idus. Varro lib. 5. de lin. Lat. Gell. lib. 5. c. 17. & alij.*

ſtrumenta, *ſic Ambr. & ſic fuerat in veteri B. libro, mox inſtrumenta ſcriptum eſt. Huic ſimile eſt, quod quidam Spaniam, & Spanos, & Spalim, & Spalenſe concilium, pro Hiſpania, Hiſpanis, Hiſpali, & Hiſpal concilio ſcripſerunt.*

nona autem luna) *nona item luna, Amb.*

feſtiuitas eſt) *poſt cras Vulcanalia ſunt. & talia. Ambroſ. addit.*

annus impleatur) *anni impleantur, ſed vt Iani illius recolant memoriam bifrontis, hac ſuperſtitione vtuntur, Amb.*

Si quis in hac &c.) *Hæc non leguntur apud Amb. habet Burch.*

anno vno) *annum vnum,* Bur.

Cap.5. Mulier &c.) *Ex Pœniten. Romano,* Burch. *d. lib. 10. c. 24. & Iuo par. 11. c. 50. decr.*

Cap. 6. Si aliquis manducat &c. *Ex concilio Triburien. c. 4. apud Burch. c. 25. & Iuo c. 51. vbi ſupra.*

Cap. 7. In tabulis &c.) *Ex Pœniten. Theodori,* Burch. *c. 26. & Iuo. c. 52. vbi ſupra. Bern. Papien c. 1. de ſortileg. in 1 collect. & Greg. 9. c. 1. epiſt. tit. Vide infra c. 20.*

futura *furta Greg. 9.*

& vt nullus &c. *hæc omiſit Greg.*

Cap. 8 Si quis præcantauerit &c. *Ex concilio Cabilon. cap. 5. apud* Burch. *lib. 10. c. 49. & Iuon. par. 11. cap. 74. decr. Vide infra cap. 20.*

ſymbolum & orationem dominicam, *ſymbolo, & oratione dominica, Iuo. Viden. Bur. d. lib. 10. c. 20.*

Cap. 9. Ex concilio Magotienſi, *Moguntino c. 8. apud* Burch. *lib. 10. c. 52. Maguntien. Iuo. par. 13. c. 53 decr. Ex VIII. ſynodo, Grat diſt. 90. c. 4. alienus. In conciliis non inueni.*

Si quis murmurans &c., *ſic etiam* Burch *& Iuo. Alienus ſit à fratrum vnitate, qui murmurat, & opus eius abiiciatur, qui murmurans exti- terit &c. Grat. &* Burch. *c. 54. & Iuo c. 55. vbi ſupra.*

Apoſtolus dicit, 1. *Corin* 10.

ab exterminatione iuxta, *ſcribe, ab exterminatore. Iuxta, vt apud* Burch. *& Iuon.*

peccati, quia, *ſcribe, peccati, quia.*

Cap. 10. Ex eodem, *ſic etiam* Burch. *c. 53. & Iuo c. 54. vbi ſupra, & Grat. c. 5. ſi quis, in fine epiſt. diſt. 90.*

Cap. 11. Si quis contentioſus &c., *Ex decr. Hilarii Papæ,* Burch. *lib. 10. c. 55. Iuo c. 56. vbi ſupra.*

dicente Apoſtolo, 1. *Corin. 11.*

Cap. 12. Si quis contentiones &c. *Ex concilio Agathen. c. 5. apud* Burch. *lib. 10 c. 62, & Iuon. c. 63, vbi ſupra. Ex VIII. ſynodo, Grat. diſt. 90. c. 5. ſi quis monachus contentiones.*

Prioris, vel Rectoris, *Rectoris,* Burch. *& alii.*

Cap. 13. Si quis in lingua &c. *Ex Pœniten. Theodori.* Burch *c. 56. & Iuo c. 57. vbi ſupra.*

Cap. 14. Ex concilio Carthaginen.] *adde quarto c. 57. ex concil. Refert Burch. lib. 10. c. 65. & Iuo par. 11. c. 11. & par 13. cap. 66. decr. & Cæſar. lib. 4. c. 112. &* Grat. *diſt. 46. c. 5.*

à ſacerdotibus] *in pro à, concil. & Iuo, & Cæſar. &* Grat.

Cap. 15. Si detraxiſti &c.] *Burch. lib. 19. pag. 272.*

Cap. 16. Si quis detraxerit &c.] *Ex dictis Baſilij Epiſcopi,* Burch. *lib. 10. c. 67 decr. In marg. dicitur, In regulis breuioribus ad quæſt. 27.*

Cap. 17. Quiſquis &c.] *Ex concilio Tungrenſi c. 5. apud Burch. lib. 10. c 65. & Iuon. par. 11. c. 86. & par. 13. c. 65. decr. Ex dictis* Gregorii *Papæ, apud* Grat *24. q. 3. c. 22.*

Epiſcopum patrem, & paſtorem ſuum] *Epiſcopum, vel presbyterum, Grat.*

vt qui] *& qui, Burch & Iuo & ſi quis,* Grat.

vt in vno] *vt in primis omnia bona eius proſcriptione publicentur, deinde in vno, Grat.*

Cap. 18. Si quis ergo &c.] *Dionyſii Exigui verba ſunt interpretis capitis 18. concilii Chalcedon. Græci ex Corp. cano. Refert Raban. c. 10. Pœnit. & Burch. lib. 10. c. 68. & ex alia interpret cap. 69. &* Iuo *par. 12. c. 87. & 88. decr. & Anſel. lib. 8. c. 16. & 18. & Grat. 11. q. 1. c. 24 & ex aliis interpr. c. 21. coniurationum in fine & c. 25. ſi clerici Viden. concil Tullen. poſt epiſt. ſynodi. Vide etiam infra c. 20.*

Cap. 19. Conſpiraſti &c.] *Burch. lib 19. pag. 272.*

Cap. 20. Igitur ſi clerici &c.] *Ex ſententia c. 18. concilii Chalcedon. vt ſupra c. 18. Refert Burch. lib. 10. c. 69. & Iuo parte 12. c. 88. & Anſel. lib. 8. c. 18. & Grat. 11. q. 1. c 25. ſi clerici.*

coniurati] *conſpiratores,* Grat.

Conſuluiſti magos &c.] *Burch. lib. 19. p. 269.*

Collegiſti herbas &c.] *Burch. ibid. p. 270. Vide ſupra c. 8.*

viginti dies] *decem dies, Burch.*

Requiſiſti ſortes &c. *Burch. vbi ſupra. Bern. Papien c. 2. de ſortileg. in 1. collect decr. ex Burch. lib. 19. Vide ſupra c. 7.*

decem dies, *ſic etiam Burch. XL. dies, Bern editi. veteres decem.*

pœnit[illegible]s] *in pane, & aqua, addit.* Burch. *editus, quæ neque in veteri* B. *libro ſunt, neque apud Bern.*

Credidiſti vmquam &c.] *Burch. ibid. Vide c. 2. & 3.*

Tit. VII. De Variis Criminibus.

HÆc inſcriptio non erat in veteri libro.

Cap. 1. Si quis ballationes.] &c. Ex ſexta pſeudoſynodo CP. in Trullo c. 62. Refert Burch. lib. 10. c. 39. & Iuo par. 11. c. 64. decr.

ante eccleſias Hæc in Græco canone non ſunt.

tres annos pœniteat] clericus deponatur, laicus excommunicetur, Græc.

Cap. 2. Ex concilio Nicæno] adde c. xi. Verba ſunt Dionyſii Exigui interpretis, vt conſtat ex Corpore canon. Refert Anſel. lib. 11. c. 126. Vide cap. 3.

placuit ſanctæ ſynodo &c.] quæ ſequuntur, non Dionyſii ſunt, ſed eius interpretis verba, qui refertur ab Iſidoro Mercatore. Eadem verba habet Anſel.

extra eccleſiam, id eſt] hæc non ſunt in concil. neque apud Anſel. neque Græci habent. ſunt infra c. 3.

inter audientes] ſic etiam Anſel. & vetus concil. liber. inter pœnitentes, editus [illegible] Græci.

extra communionem] ſic vetus concil. liber. & Anſel. iidem ſine oblatione, editus concil. liber. [illegible] Græci.

Cap. 3. Si quis à fide &c. Ex decret Eutychiani Papæ, apud Burch. lib. 19. c. 105. & Iuon. parte 15. c. 117. decr. & Anſel. lib. 11. c. 127. in fine.

inter audientes. iuxta Nicænum concil.] ſcribe, audientes iuxta &c. eſt autem c. 11. vt ſupra c. 2.

Cap. 4. Si quis de catholica &c. (Exſtat in concilio Elibertano cap. 22. Refert Anſelm. lib. 11. cap. 128.

Cap. 5. Iudicium canonum] ſic Anſel. d. lib. 11. c. 146.

Cap. 6. Tuliſti &c.] Burch. lib. 19. pag. 270.

Cap. 7. Quicunque in quadrag. &c. Exſtat in concilio Toletano 8. c. 9. Refert. Burch. lib. 19. c. 76. & Iuo par. 15. c. 89. decr. Sed in conciliis plura verba ſunt. & poſt multa. Quiſquis ſine ineuitabili neceſſitate, atque fragilitate, & euidenti languore, ſeu etiam impoſſibilitate ætatis diebus quadrageſimæ &c. Iuo quoque ita ſcribit. Quicumque ſine ineuitabili &c. vt in concil.

anni circulo) anni tempore, concil.

diſciplinam) alia adduntur in conciliis.

Cap. 8. Ex concilio Elibertano) cap. 5. addit Burch. lib. 19. cap. 75 & Iuo c. 88. vbi ſupra. ſed in conciliis non inueni.

Cap. 9. Ex eodem) Burch. d. lib. 19. c. 155. & Iuo vbi ſupra c. 163. Vide ſupra tit. 3. c. 20. & Bedam c. 2. & 10. de remed. peccat. & Burch. d. lib. 19. c. 141. & Iuo par. 15. c. 151.

poſt ſexaginta quinque) poſt LVI. Bur. & Iuo poſt XL. Beda.

Cap. 10. Neglexiſti &c.) Burch. lib. 19. pag. 271.

Cap. 11. Contempſiſti &c.) Burch. ibid. pag. 271.

Noluiſti ieiunium] Soluiſti ieiunium, Bur. aptius.

quadraginta dies] in pane, & aqua, addit Burch. editus. in veteri libro ea non ſunt.

Cap. 12. Spreuiſti Miſſam &c. Burch. d. p. 271. Vide conc. Grangr. c. 4. apud Grat. diſt. 28. c. 15. ſi quis.

Cap. 13. Et menſuræ &c.] Ex concilio Moguntino c. 21. apud Burchar. lib. 19. c. 148. & Iuon par. c. 158. decr. & Bern. Papien, c. 3. de empt & vend in collect. & Greg. 9. c. 2. epiſt. tit. In omnibus autem eſt, Vt menſura &c

in diuinis legibus] Leuit. 19. Prouer. 11. & 20.

in capitulari Dominico] lib. 1. c. 74. Capitular. Caroli, & in appendice 2. poſt lib. 4. c. 6.

Et ſi quis] Vt pro &, Burch.

pœniteat] viginti dies pœniteat, Burch. & Iuo. & Ber. xxx. dies. Greg. 9.

Cap. 14. Feciſti falſitatem &c.) Burch. d. lib. 19. pag. 275.

Cap. 15 Tenuiſti oblationem &c., Burch. ibid. p. 275. Retinuiſti oblationes &c.

eccleſiæ eccleſiis, Burch.

vno anno, vnum annum per legitimas ferias, Burch. editus, ſed in veteri eſt, vnum annum pœniteas

Cap. 16. Detraxiſti &c. Burch. vbi ſupra.

Cap. 17. Neglexiſti decimam &c. Burch. ibid. pag. 276.

Cap. 18. Oppreſſiſti pauperes &c. Burch. ibidem.

Cap. 19. Feciſti, quod quidam &c., Idem B. ibid.

Cap. 20. Si raticuiſti &c., Idem vbi ſupra.

Cap. 21. Qui reticuerit &c., Ex Pœniten. Theodori, Burch. lib. 19. c. 121. Iuo par. 15. c. 133. decr. Vide infra c. 26.

Cap. 22. Credidiſti, quod quædam &c., Burch. d. lib. 19. p. 278.

pullos aucarum, plebeio ſermone ocas vocant Itali anſeres. aliquando aucas forte eſſe: aut Latinis ex aula olla, ex Paulo Polla factus eſt.

Cap. 23. Neglexiſti viſitare &c., Idem Burch. ibid. pag. 279.

Cap. 24. Si comediſti &c., Idem Burch. ibid.

pœniteas, in pane, & aqua pœniteas, Burch.

Cap. 25. Feciſti, quod quidam &c., Burch. vbi ſupra.

quod animæ, quod ad animæ, Bur. aptius.

quod eis, quid eis. Bur.

Cap. 26. Qui peccatum &c. Ex Pœniten. Romano, Burch. lib. 19. c. 117. Iuo par. 15. c. 129. decreti. Vide ſupra c. 21.

Cap. 27. Scienuum &c. Ex Pœniten. Bedæ presbyteri, Burch. c. 118. & Iuo c. 130. vbi ſupra.

Cap. 28. Si quis alium &c., Burch. c. 119. Iuo c. 131. vbi ſupra, ex concilio Rothomagen. c. 9.

pelli debent, compelli debent, Iuo,

Cap. 29. Qui ad feriendum &c., Ex Pœniten. Romano, Burch. c. 120. Iuo c. 132. vbi ſupra.

Cap. 30. Ex Pœnit. Theodori, Burch. d. lib. 19. c 135. Iuo d. par. 15. cap. 145.

Cap. 31. Eiuſdem, Burch. c. 139. Iuo c. 149. vbi ſupra.

ſuis ſæcularib. lucris, ſuis lucris, Iuo.

Tit. VIII. De Variis Criminibus.

HIc etiam titulus ſine inſcriptione eſt in veteri libro.

Ca-

Cap.1.Ex concilio Ilerdenſi) *Rabani verba ſunt c. 1 Pœniten.in prin. Refert Iuo lib.3.tit.11. c.20.Panor. & par. 9.c. 400.decr & Tarracon lib.6.c.277 & Grat diſt.50 c. 34.*

Sicut quondam filiis Heli peccantibus feciſſe leguntur] *apud Raba. hæc verba poſita ſunt poſt illa peiores fiunt Adde 1. Re. 2.*

hinc inde] *hinc, atque Raba. & Iuo & Tarrac. & Grat.*

coram oculis Dei] *coram angelis Dei. Grat.*

vigiliaſque ſacras) *vigilias atque ſacras. Raba vigiliaſque & ſacras, Iuo. & Tarr & Grat.*

qui omnes &c) *hæc Iuo omiſit, & Tarrac. & Grat. Vide 1.Timo. 2.a.*

neque vult.&c. *Ezech 33.c.*

Cap.2. Ex concilio Toletano) *Rabanus vbi ſupra Vide titul.3.cap. 26.*

De viris ordinatis] *De his autem Rab.*

Cap.3. Symmachus Papa] *ſic etiam Tarracon. lib. .c.199.& Gra.30 q. .c.8.*

Silueſter &c.] *Tarrac 200.e.libr.*

vel accipimus] *omittit Tarrac accipimus, Grat. omiſſis illis ſuſcipimus, vel.**

Cap. 4. Cæleſtinus) *Tarrac. c. 201 vbi ſupra. & Grat. c. 9.d. q. 1. ſine inſcr. Cæſar. lib.15. c.37.*

hoc eſt pœnitentiali filia) *hæc non ſunt in Tarracon neque in Cæſar. neque apud Grat.*

Idcirco fœmina] *ſi laica eſt, addit Tarrac. & Cæſar. & Grat.*

ab omni officio) *ab omni diuino officio, Tarr.*

quindecim annis) *xii, annis.Grat,*

ibique cunctis &c. *hæc omittit Cæſ.*

Cap.5. Idem.) *Tarrac. vbi ſupra, & Cæſar.c.38. e.lib.& Grat.c.10. d.q.1.*

aut presbyter] *aut diaconus addit Tarrac. presbyter aut diaconus, Cæſ.*

presbyter duodecim] *diaconus decem, addit Tarrac & Cæſ.*

conſcientia populi] *Epiſcopi, Tarr,*

Cap.6. Ex concilio Gangrenſi) *ſic etiam Grat. diſt.82 c. vlt. Hibernien. Anſel lib. 8.c. vlt. in Rom Viden Burch lib. 17. c. 59 ex Pœniten.Theodori . & Beda l. 8.de remed. peccat.*

Pag.68.ver.8.Canones Apoſtolor. *cap 25.*

Ver.13.menſibus *priuato loco. addit Anſ.*

V 17.ac nocte] *iugiter addit Anſ.*

V.29.Clementis *epiſt 2.*

P.69.v.3.ſi fratres *ſi ſui confratres. Anſ.*

V.5.ordinem] *honorem Anſ. & Grat.*

Ibid.Calixti] *epiſt. 2 ad Epiſcopos Galliæ.*

V.8.ſi operatus eſt] *ſi opus eſt, Grat.*

Cap.7. Innocen. Papa 11. *in concil. Romano cap.5. exſtat poſt Iuonis Panor Refert. Grat. 27.q.1.c.40. Viden. Eugen 3 in conc. Rhemen. c 7.*

quoniam contra] *quam contra. Grat & Eug.*

Cap.8. Calixtus Papa *Calliſt. 2. in concilio Romano cap. 10. Refert Anſel lib. 4. c. vlt. in Rom & Grat. diſtin. 27. cap. 8. Vid. Vrban. 2.c 2. in decret. non editis.*

ſeu matrimonia contrahere] *omittit hæc Anſ.*

Cap.9. Hieronymus) *Auguſtinus, apud gloſſam ordin.1.Tim. 5.& Pet.Lombar.lib.4.d.38.Hierony.apud Grat.diſt.27.c.4.& 17 q.1.c.2. Viden. Auguſt. de bono viduitatis.c.9.& Grat. 27.q.1.c.41.nuptiar.*

Cap.10. Idem) *Verba Hieronymi ſunt lib. 1 contra Iouinian. Refert. Iuo li 3.tit 17.c. 6. Panor. & par.7.c.124. decr. & Cæſar. li.10.c.17. & Grat.diſt.27.c.5*

non peccat] *non peccauit, Hier. & Iuo. & Cæſ. Vide 1. Cor.7.*

quæ ſemel ſe cultui diuino dedicauerit) *quæ ſemet Dei cultui dedicauit, Hier quæ ſe ſemel cultui Dei dedicauit, Iuo, & Cæſ. quæ ſemet cultui diuino dedicauit, Grat.*

habebit damnationem &c *1. Tim 15.*

Cap.11. Auguſtinus] *in libro de bono coniugali ad Iulianum, Gra d 27.c.2. ſcribe, de bono viduitat s ad Iulianam c.10. etſi no eadem verba ſint.*

Cap.12. Theodorus *in Pœnitentiali, addit Grat. e.diſt. 27.c 3.*

Si vir votum] *Si vir ſimplex votum, Grat.*

Sic diſtinguendum &c) *Ex Gratiano diſt. 27. cap.12. presbyteris.par.1. Hic pro Sic, Grat.*

& Calixtus, & Innocentius) *& Nicolaus: & Calixtus, Grat.*

contra Iouianum) *contra Iouinianum Hieron. lib. 1. Grat.*

Cap.13. Virgines &c.) *Verba ſunt Hieron. d. lib. 1.contra Iouinian. refert Iuo d c.6. Panor & d. c. 124. decr. & Cæſar. d. cap. 117. & Grat. c. vlt. diſt. 27.*

Cap.14. Vſus naturalis &c.) *Auguſtinus contra Iulian. l.5. apud Iuonem par.9.c.106 decr. contra Iouin l.1. apud Grat.32.q.7.cap.14. ſed nõ inueni.*

Apoſtolus *Rom 1.*

Cap.15. Ex concilio Chalcedon.) *ſic etiam Grat. 30 q.4 cap.2. ſed non exſtat.*

Cap.16. Ioannes Chryſoſtomus) *Ex Pœnit. Theodori, Anſel. li. 11. c. 94. & Grat. 32.q.1.c: 6.cum magna varietate.*

inuenerit adulteram] *ſuam ſcit adulteratam, Anſ. & Grat.*

duob. annis] *tres annos, Anſ. trib. annis, Grat*

ideo quia &c.) *& quamdiu illa pœnitet, abſtineat ſe ab illa, Anſ. & quamdiu pœnitet, abſt. ſe ab illa, G.*

Cap.17. Innocen. 11.) *in concilio Romano c.18. & in calce Iuonis Panor.c.16. Refert Grat. 23. q.8.c.32. Viden. Eugen. 3. in concilio Rhemen.c. 15. quod eſt editum cap 9. Eugenii 2.*

ſiquidem] *quidem. Grat.*

vrendam] *horrendam. Iuo, & Grat.*

interdicimus *plura addit Iuo, & exſtant in ipſo concilio non edito.*

reſarcito iuret &c.) *reſtituat. & ſe vlterius emendauerit &c. Iuo ceteris omiſſis.*

Si quis autem Archiepiſcopus &c.) *cap.19. eiuſd. concilii. refert Grat. vbi ſupra. Mihi non videtur aliud caput eſſe, ſed pars ſuperioris.*

Sane Regibus &c. *Capit. 20. appellatur, ſed mihi pars eſt capitis 18.*

Cap.18. Nicolaus Papa, *Frontario Archiepiſcopo Burdegalen. addit Grat.12.q.2.c.17.*

Tit. IX. De Variis Criminibus & Pœnitentiis.)

H*ic etiam titulus, ſiue inſcriptio in veteri libro deſiderabatur.*

Cap.1. Auguſtinus, *in pſalm. 36. vt ait Iuo parte 15. cap 17. decret. & Cæſar. lib. 8. cap. 3. & Grat. 14. q. 3. cap.1. eſt autem apud B. Auguſt. concione 3. in eum pſalm. ver. Tota die miſeretur, & feneratur.*

ſi tu mutuum dederis pecuniam tuam, *mutuam pecuniam tuam dederis, Aug. voce tu, caret Iuo. ſi mutuo dederis pecuniam tuam, Grat.*

à quo plus *à quo aliquid plus, Aug.*

expectes, *expectes accipere, Aug.*

in hoc, *ob hoc, Iuo. ex hoc, Cæſ.*

Cap. 2. Ex concilio Agathenſi, *ſic etiam Burch. lib. 2. cap. 126. & Ico lib 3. tit. 13. c. 6. Panor. ſed par. 6. c. 200. decr. ex concil. Carthag. c 13 ex Agathen. Grat. d. q. 3. vlt. Ego in conciliis non inueni, ſed in Capitul. Caroli. lib. 1. c. 125.*

quam quod datur. *quam datur, Capit. &* Burch *& Iuo.*

ſi ſolidos decem dederis. *ſi dederis ſolidum, Cap.*

quæſieris, *requiſieris, Cap. &* Burch

vel dederis &c., *vel ſi dederis modium vini, frumenti, & iterum ſuper aliud exegeris, Cap.*

Cap.3. Ambroſius, *in libro de bono mortis, addit* Grat. 14. q. 4. c. 10. *Ambroſii verba ſunt in eod. libro cap. 12.*

accipit, *acceperit, Amb.*

Cap.4. Ex Pœniten. Romano. *ſic etiam Anſelm lib. 11. cap. 115. in Rom.*

vno, *omittit Anſel. in Roman. ſed in alio veteri eſt, c. 108.*

Cap. 5. Auguſtinus, *ſic etiam* Grat. 14. q. 5. c. 6. *exſtant huius cap. verba apud Auguſt. ſermone 19. c. 8. de verbis Apoſtoli. & ſermone 9. in libro 50. homiliar.*

Si quid inueniſti, *Nam quod inueniſti, Aug.*

non inueniſti, *non potuiſti, Aug.*

plus non rapuiſti, *non plus feciſti, Aug.*

Deus cor interrogat, non manum, *hæc Auguſt. poſtea c. 9. ſcribit.*

Cap.6. Hieronymus, *in libro Leuitici, addit Grat. c. 8 e. q. 5. Origenes eſt homil. 4. ad c. 6. Leuit. Rufino interpr.*

hoc ergo, *ergo peccatum hoc, Orig. hoc, Grat.*

Cap.7. Ab infirmis &c. *Ex Pœniten.* Theodori, Burch. *lib. 18. cap. 14. & Iuo par. 15. c. 36. decr. ſine inſcript. Cæſaraug. lib. 15. c. 26. Theodorus Cantuarien- Archiepiſcopus in Pœnitentiali ſuo. Gratian. 26. q. 7. cap. 1. Inuenitur in concil. Maguntin ſub Raban. cap. 26.*

poſitis, *per presbyteros, addit* Burch. *&* Iuo, *& Cæſ. & Conc.*

ſi forte. Burch. *& Iuo, & Cæſar. vt pro & conc.*

& communione &c.) *ex communione alieni, vel ex conſortio veniæ fiant, Burchar. edit. Vel conſortio, vetus* B. *liber. cetera, vt editus. & à communione alieni, vel conſortio veniæ fiant, Iuo. excommunicatione pro ex communione, Cæſar. cetera, vt* B. *editus. à communione pro & communione, Grat. cetera, vt edita ſunt. excommunicatione, alieni ex conſortio bene fiant, conc. non ſine mendo.*

à ſacerdote ſibi, *à ſuo confeſſore, conc. &* Burch. *&* Iuo. *à ſuo confeſſionario, Cæſ.*

canonicam, *canonum, Cæſ.*

vnctione olei iniuncti, *cum vnctione olei animati,* Burchard *&* Iuo. *cum ſacra vnctione olei animati, Cæſ.*

Cap.8. Hoc ſit poſitum &c., *In octaua ſynodo,* Grat. 26. q. 7. c. 8 *ſed non exſtat in conciliis*

Cap. 9. Pœnitentibus &c. *Verba ſunt concilii Carthagin. 3. cap. 31. & concilii Africani cap. 10. & Carthag.* Græci *cap. 13. Refertur Capitul. lib. 7. cap. 30. in concil. Trosleia cap. 13. à Rabano cap. 35. Pœniten, apud Burchar. lib. 19. cap. 40. &* Iuon. *par. 15. cap. 3. decr. & Anſelmus. lib. 11. c. 20. & Cæſar. lib. 15. cap. 46. & Grat. d. q. 7. c. 5.*

Cap. 10. pro qualitate &c., *In octaua ſynodo, Grat d. q. 7. cap. 7, Mihi videtur titulus eſſe, ſiue ſumma capitis 31. concilii Carthag. de quo ſupra c. 9.*

Cap. 11. Modus tempusque &c., *Ex concilio Moguntino cap. 10.* Burchard. *lib. 19. cap. 28. & Iuo parte 15. cap. 46. decret. Ego inueni in concilio Moguntino ſub Rabano cap. 31. & Cabilonenſi ſub Carolo cap. 38. incip. Modus autem pœnitentiæ, & in Capitul. lib. 7. cap. 64. in additis. Vide concil. Pariſien. ſub Ludouic. & Loth. libro 1. cap. 32.*

conſuetudinem approbatam] *conſuetudinem, ſicut ſuperius dictum eſt, concil. & Cabilonenſe. & Cap.*

imponi debet] *additur in concil. Cabilonenſi & in Capit. repudiatis, ac penitus eliminatis libellis, quos Pœnitentiales vocant, quorum ſunt certi errores, incerti auctores, de quibus recte dici poteſt: Mortificabant animas, quæ non moriuntur, † & viuificabant animas, quæ non viuebant. Sciendum autem hæc non de tribus Pœnitentialibus dici, Theodori, Bedæ, & Romano, ſed de aliis incerti nominis. Vide d. conc. Pariſ.* Ezec. 13 d. † morie bantur

à ſacerdotibus] *hæc omittunt conc. Cabilonenſe. & Cap.*

Nam qui peccatis] *Qui dum pro peccatis, concil. Cab. & Cap.*

conſuunt puluillos &c. *Ezech. 13. c.*

ſed diſcretio &c.) *hæc non ſunt in concil. Cabilonenſi neque in Capit. habet Magunt. &* Burch. *& Iuo. Vide Burchar. cap. 37. & Iuon. cap. 37. vbi ſupra.*

Cap. 12. Diuerſitas culparum &c., Burch. c. 29. *Iuo c. 47. vbi ſupra, Ex dictis Auguſtini.*

quia hæc, *quia hoc, Iuo.*

aſpiciat, *inſpiciat, Burch. & Iuo,*

Cap. 13 Multi ſunt &c., *Ex dictis eiuſdem, Bur. c. 30. Iuo cap. 48, vbi ſupra.*

illud Apoſtolicum, *Act. 3.*

Illud propheticum) *Eſa.30.*

Cap.14. Falſas pœnitentias &c.] *Gregor.* VII. *in concilio Romano 4.c.6. Pontif.an. 6. Chriſti* 1078. *Indict. 2.die* XIII. *Kal. Decemb. ex regiſtro. Refert Anſelmus. lib. 7. cap vltimo in Romano Tarraconenſi lib.5. cap.50. Gratian. de pœnit. diſtinctione 5. c.6. Viden. Gregor. 7.lib.7.regiſtri epiſt.10.*

miles) *quicumque miles, regiſtr. & Anſ. & Tarraconenſe.*

recognoſcat veram) *recognoſcat ſe veram, regiſt. & Grat. & Anſel. & Tarrac.*

nec tamen) *ne tamen, regiſt. & Tarraconenſe & Gratian. nec inde, Anſelm.*

ad pœnitentiam] *ad veram pœnitentiam Anſelmus.*

Cap. 15. Fratres noſtros &c.] *Innocentius* II. *in concilio Romano cap. 22. Vrban.* II. *in concil. Melfit.c.16. refert Cæſarauguſt. lib. 15. c.15. & Grat. cap. vltimo e. diſtinctione Viden. Gregor.7.lib.7. regiſt. in concilio Romano an.* 1080.*c.5.*

laicorum] *clericorum, Cæſar.*

ſcriptum eſt) *Iaco.2.*

vel negotiali] *negotio, Grat.*

Cap.16. Nunc tibi octo &c.) *Ex Pœniten. Theodori, Burch.lib 19. c. 6. Viden. Beda. c. 5. de remed. peccat. & fragmen. Caroli, vel potius Amilarii, ſic enim in veteri libro legi. Item Caſſian. lib.5. c.1. de inſtit. cœnob. & collat. 5. cap. 2. & 16. & Theodulph. ad presbyteros Aurelian.c.31.*

Pag.81.v.18. De ſuperbia &c.) *De ſuperbia, quod eſt caput omnium vitiorum, oriuntur ſuperſcripta ſeptem vitia criminalia. Amilar. De ſuperbia, contemptus, inuidia, inobedientia, blaſphemia, murmuratio, detractio, Caſſian. collat.5.c.16.*

V.22. De vana gloria &c.) *De inani gloria, id eſt vana, quæ Græce dicitur cenodoxia, naſcitur inobedientia, iactantia, hypocriſis, contentiones, pertinacia, diſcordiæ, & nouitatum præſumptiones. Amil. De cenodoxia, contentiones, hæreſes, iactantia, ac præſumptio nouitatum, Caſſian. d.c.16. Cenodoxia, id eſt, iactantia, ſeu vanagloria Idem c. 2. collat.5. Cenodoxia, quod ſonat vana, ſeu inanis gloria, Idem c.1. lib. 5. de inſt. cœnob. Vana gloria, Theodulph.*

V. 24. De inuidia &c.] *De inuidia, ſiue inuido, qui ab inuidendo alterius felicitati dicitur, naſcitur odium &c. Amil.*

V.26. De ira &c.) *De ira longa, quæ ab indignatione dicitur, à qua & iracundia, † eo quod accenſo ſanguine in furorem compellitur, naſcuntur rixæ &c. Amil. De ira, homicidium, clamor, & indignatio, Caſſian. d.c.16.*

V. 30. De triſtitia &c.) *De triſtitia, quæ oritur ex ira, naſcitur malitia &c. Amil. Accidia, ſiue triſtitia, Theodulph. De triſtitia rancor, puſillanimitas, amaritudo, deſperatio, Caſſian. d.cap.16.*

Pag. 82. verſ.1.) torpor, vagatio mentis) *torpor circa præcepta, vagatio mentis erga illicita, Amil. De acedia, otioſitas, ſommolentia, importunitas, inquietudo, peruagatio, inſtabilitas mentis, & corporis, verboſitas, curioſitas, Caſſian. d.c.16.*

Verſ.3. De auaritiâ &c.] *De auaritia, quæ Græce dicitur philargyria, id eſt, amor pecuniæ, ab auiditate dicta, naſcitur proditio, fraus, fallacia, periurium, † inquietudo, violentia, & contra miſericordiam obduratio cordis, Amil. philargyria, quod intelligitur auaritia, vel vt proprius exprimatur, amor pecuniæ, Caſſian. d. lib. 5.c.1. De phylargyria mendacium, fraudatio, furta, periuria, turpis lucri appetitus, falſa teſtimonia, violentia, inhumanitas, ac rapacitas. Idem d. c. 16. tertium philargyria, id eſt, auaritia, ſiue amor pecuniæ. Idem d.c.2.*

V. 7. De ventris ingluuie &c.) *quæ Græce dicitur gaſtrimargia, id eſt, horrida voracitas, atque guloſitas, † quæ à gula dicitur, naſcitur inepta lætitia &c. Amil addit. De gaſtrimargia namque naſcuntur comeſſationes. ebrietates. Caſſian. d. cap.16. Primum gaſtrimargia, quod ſonat ventris ingluuies. Idem d.c. 2. gaſtrimargia, quæ interpretatur gulæ concupiſcentia, Idem d. c. 1. gaſtrimargia, hoc eſt ventris ingluuies, Theodulph.*

Verſ. 8. vaniloquium) *ſtultiloquium, multiloquium, Amil.*

Verſ. 9. hebetudo ſenſus) *circa intelligentiam, addit Amil.*

Verſ.10. De luxuria &c.] *De luxuria, quæ à luxu nomen accepit, & eſt immunditia corporalis, vnde & luxurioſus, quaſi ſolutus, & corruptor dicitur, naſcitur cœcitas mentis &c. Amil. De fornicatione turpiloquia, ſcurrilitas, ludicra ac ſtultiloquia. Caſſian. d cap.16.*

Cap. 17. Ergo ſi ſuperbus &c.) *Burch. cap. 7. e. libri.*

Cap. 18. Ex concilio Magontienſi) *Maguntino cap. 5. Burch. d. lib. 19. c. 97. Maguntienſi c. 5. Iuo par. 15. c. 109. decr. Exſtat in concil. Rhemenſi cap. 13.*

vnuſquiſque) *presbyter, addit Iuo.*

Cap. 19. Vt Epiſcopi &c) *Ex eodem c. 6. Burch. c.98. & Iuo c.110. vbi ſupra.*

Cap. 20. Vt vnuſquiſque &c.] *Ex e.c. 26. Burch. c.99. Iuo c.111. vbi ſupra.*

Cap. 21. Cum igitur omnia &c.) *Ex concilio Maguntino 2. c. 2. & Cabilonenſi ſub Carolo c.37. in conciliis. Refert Burch. d.lib.19. c. 147. & Iuo par.15.c.157. decr.*

quæ recipiuntur) *qui pro quæ, Cabil.*

viuendum) *& prædicandum, addit Cabilonenſe & Burch. & Iuo.*

legatur) *& bene intelligatur, addit Cabilonenſe & Burch. & Iuo.*

Cap. 22. Omnibus his &c.) *Ex concilio Moguntino c. 24. apud Burch. d. lib 19. c. 96. & Iuon. d. par. 15. c. 108. Exſtat in conc. Rhemen. c.12.*

indicare) *indicere, Iuo in marg.*

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI DE REMEDIIS PECCATORVM.

PRÆFATIO.

DE REMEDIIS peccatorum pauciſſima hæc, quæ ſequuntur, ex priorum monimentis excerpſimus: in quibus tamen omnibus non auctoritate cenſoris, ſed conſilio potius compatientis vſi ſumus, ſolerter admonentes doctum quemque ſacerdotem Chriſti, vt in vniuerſis, quæ hic adnotata reperit, ſexum, ætatem, conditionem, ſtatum, perſonam cuiuſque pœnitentiam agere volentis, ipſum quoque cor pœnitentis curioſe diſcernat, & ſecundum hæc, vt ſibi viſum fuerit, ſingula quæque iudicet. Quibuſdam namque à cibis abſtinendo, nonnullis genua ſæpius flectendo, ſiue in cruce ſtando, aut aliud aliquid huiuſmodi, quod ad purgationem peccatorum pertineat, faciendo; plurimis vniuerſa hæc agendo, ſua neceſſe eſt errata corrigere, quæ vniuerſa in examine diſcreti debent pendere iudicis.

Excerptum de canonibus catholicorum Patrum, vel pœnitentiæ, ad remedium animarum, domini Agberti Archiepiſcopi.

CAPVT I.

DE fornicatione.		De iuramento.	IX.
De occiſione.	II.	De abſtinentia mulierum.	X.
De immunda carne.	III.	De auguriis, vel diuinationibus.	XI.
De capitalibus criminibus.	IV.	De ebrietate.	XII.
De minoribus peccatis.	V.	De Euchariſtia.	XIII.
De cupiditate cæteriſque flagitiis.	VI.	De diuerſis cauſis.	XIV.
De clericorum pœnitentia.	VII.	Item de pretio anni, vel diei.	XV.
	VIII.		

INſtitutio illa ſancta, quæ fiebat in diebus patrum noſtrorum, rectas vias numquam deſeruit, qui inſtituerunt pœnitentibus, atque lugentibus ſuas paſſiones ad vera medicamenta ſalutis:quia diuerſitas culparum diuerſitatem facit pœnitentibus medicamentorum, vel ſicut medici corporum diuerſa medicamina, vel potiones ſolent facere contra diuerſitatem infirmitatum, vel iudices ſæcularium cauſarum, diuerſa igitur * iudicia,qui boni ſunt, & recti penſant,& tractant,quomodo recte iudicent inter miſeros & diuites inter cauſam,& cauſam. Quanto magis igitur ô ſacerdotes Dei,diuerſa medicamenta animarum inuiſibilium hominibus penſare, & tractare oporteat,ne per ſtultum medicum vulnera animarum fiant peiora,Propheta dicēte:Computruerunt,& deteriorauerunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. O ſtulte medice,noli decipere animam,& illius, ne duplicem pœnam accipias,vel ſeptupla,vel millena. Audi Chriſtum dicentem. Si cæcus cæcum duxerit,ambo cadent in foueam.Si tu non cogitas iudicium meum,alter homo non audit, neque videt,qui me iudicet,ô non intelligis,quia Deus iudex iuſtus,& fortis videt,& audit,& in palam abſcondita deducit,& reddit ſecundum opera: & item vere ſunt nonnulli cæcorum,canum ſimilitudine currentium ad cadauera mortuorum, vel coruorum volantium, qui ad ſacerdotium vehuntur,qui non propter Dominum,ſed plus propter honorem terrenum inhiantes cæci * diuina ſapientia.* De talibus dixit Gregorius Nazianzenus:Timeo hoc, quod canes adſectantur officium paſtorale, maxime cum in ſemetipſis nihil paſtoralis præparauerint diſciplinæ.Ezechiel namque ait, Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos,& non gregem: lac bibebant,& lanis eorum operiebantur, & quod craſſum fuit manducabant,quod fractum fuit non alligabant,&c Item Ezechiel ait: Væ ſacerdotibus,qui comedunt populi mei peccata,hoc eſt,ſibi eorum ſumentes victimas,& non orantes pro eis,comedentes hoſtias,& non corripientes: qui vbi morituros homines audiunt inde gaudentes & præparant ſe ad prædam, quaſi corui ad cadauera mortuorum.Nunc ergo,ô fratres qui voluerit ſacerdotalē auctoritatem accipere in primis cogitet, propter Deum & præparet arma eius,ante quam manus Epiſcopi tangat caput, id eſt, pſalterium, lectionarium,antiphonarium,miſſale, baptiſterium, martyrologium, homilias in anni circulo ad prædicationem cum bonis operibus, & computum cum ciclo, hoc eſt ius ſacerdotum. Poſtea autem ſuum pœnitentialem, qui hoc ordine ſecundum auctoritatem canonum ordinatur, vt diſcretiones omnium cauſarum inueſtiget. Primitus ſine quibus rectum iudicium non poteſt ſtare,quia ſcriptum eſt:In nulla re appareas indiſcretus, ſed diſtingue quid, vbi, quamdiu, quando, qualiter debeas facere. Non omnibus ergo in vna eademque libra penſandum eſt,licet in vno conſtringantur vitio, ſed diſcretio ſit in vnoquoque eorum,hoc eſt, inter diuitem,& pauperem, liberum, ſeruum, infantem,puerum:iuuenem,adoleſcentem, ætate,ſenem,hebetem,gnarum,laicum, clericum monachum,Epiſcopum,presbyterum, diaconum, ſubdiaconum, lectorem, in gradu, vel ſine,in coniugio,vel ſine, peregrinum, virginem, fœminam canonicam,vel ſanctimonialem, debilem,infirmum,ſanum. De qualitate pecudum, vel hominum continens, vel incontinens, voluntate,vel in caſu,in publico,vel in abſcondito,quali compunctione emendat, neceſſitate, vel in voluntate loca,& tempora collationum conſtituerunt ſancti Apoſtoli,deinde ſancti Patres,& ſanctus Penufius, deinde canones ſanctorum Patrum, deinde alii, atque alii, vt Hieronymus, & Auguſtinus, & Gregorius, & Theodorus.Ex quorum omnium iſta deſcripſimus dictis, & ſententiis veraciter, vt ſalui ſint omnes,& non puſillanimes, quia potentes potenter tormenta patiuntur.Item in Ieſu filii Sirach:In iudicando eſto miſericors, puſillis, vt pater,& pro viro matri illorum. Item ſanctus Iacobus dixit:Iudicium ſine miſericordia erit illi,qui non facit miſericordiam,ſuperexaltat autem miſericordia iudicium, vt idem ipſe conſequatur:vt ſanctus Benedictus, hoc eſt, qui veram pœnitentiam faciunt in ieiunio, & fletu, in eleemoſynis,in orationibus & perpetrata iterum non faciunt,& ſi faciunt,tamen non perſeuerant in eis, quia Deus dixit: Malum feciſti, ignoui: malum dixiſti, ignoui, malum feciſti, ignoui, perſeueras in malo.non ignoſco. Ergo ſi qui perſeuerant in malo, non ignoſce, ſed iudica iudicium diſtrictum ſecundum canones,vt alii timorem habeant.

De fornicatione.

CAP. II.

ADoleſcens ſi cum virgine peccauerit, annum vnum pœniteat. Si ſemel, & fortuito,leuietur,& tamen vſque ad annum plenum.Si intra viginti annos puella adoleſcens tres quadrageſimas, & ferias legitimas. Si propter hoc peccatum ſeruitio humano addicti ſunt,quadraginta dies, ſi nitens tantum, & non coinquinatus,viginti dies pœniteat. Si vidua conſtuprata, annum totum, & dies ieiuniorum in altero:ſi vſque ad generatum filium, annos duos integros,& duos alios leuius.Si & occiderint,annos tres,& alios quatuor leuius: Si monachus laicam,tres annos pœniteat: illa duos, & legitimas ferias:Si monacham laicus, duos annos pœniteat,& legitimas ferias: illa tres. Si vſque ad generatum filium, annos quatuor: ſi

&oc-

& occiderint, ſeptem annos pœniteant. Si quis vacans vxorem alterius polluit, duos annos pœniteat. Si vxoratus virginem, ſimiliter: ita vt primo horum à ſua contineat, ſi ei conſenſerit: alioquin addatur modus pœnitentiæ. Si vxoratus vxorem alterius, tres annos pœniteat, primo horum à propria conſentiente abſtineat. Si vxoratus ancillam ſuam, annum vnum pœniteat, & tres quadrageſimas, & legitimas ferias tribus menſibus primis, & à ſua ſe contineat. Illa ſi inuita paſſa eſt, quadraginta dies pœniteat: ſi conſentiens, tres quadrageſimas, & legitimas ferias. Si adoleſcens ſororem, ſeptem annos pœniteat: ſi matrem, ſeptem annos, & quamdiu vixerit, nunquam ſine pœnitentia. Si Sodomita annos ſeptem: ſi in conſuetudine, annos ſeptẽ, vel ſi monachus, annos ſeptem, ſi inter femora, tres quadrageſimas. Si paruulus vi oppreſſus talia patitur, quadraginta dies pœniteat, vel pſalmis, vel cõtinentia caſtigetur. Mulier qualicũque molimine, aut ſeipſam, aut cum altera fornicans, annos tres, ſi ſanctimonialis fœmina cum ſanctimoniali per machinam, annos ſeptem pœniteat. Qui cum pecude peccat, annum vnum, ſi monachus eſt, duos annos. Qui ſæpe fornicatur, laicus cum laica, tres annos pœniteat, & quanto ſæpius, aut negligentius tanto magis & tempus addat, & modum. Qui diutius fornicationi, periurio, latrociniis, cæteriſque flagitiis ſeruiuit, annos ſeptem pœniteat. Si matrem cum filio ſuo paruulo fornicationem imitatur, annos duos, & tres quadrageſimas, cum legitimis feriis. Pueri ſe inuicem manibus inquinantes, dies quadraginta: maiores vero, centum. Pueri ſeſe inter femora ſordidantes, dies centum pœniteant: maiores, tres quadrageſimas, ac legitimas ferias. Paruulus à maiore puero oppreſſus, ſeptimanam: ſi conſenſerit, dies viginti. Qui complexu fœminæ illecebroſo, vel oſculo polluitur, dies triginta pœniteat, qui contactu eius inuerecundo ad carnem, tres menſes pœniteat. Puer ſeipſum voluntate polluens, triginta dies pœniteat, iuuenis quadraginta. Qui in turpiloquio polluitur negligens, ſeptem dies pœniteat. Qui impugnatione cogitationis, & naturæ inquinatur nolens per quatuor dies quinquagenos pſalmos canat, & quarta, & ſexta feria ieiunet ad nonam, vel ad veſperam. Qui in eccleſia conſecrata nubunt, qui in eccleſia per ſomnium polluitur, tres dies pœniteat. Vxoratus contineat ſe quadraginta dies ante Paſcha, vel Natale Domini, & omni die Dominico, & quarta, & ſexta feria, à conceptione manifeſta vſq; poſt natam ſobolem. Vir contineat ſe ab vxore tres menſes, vxor poſt natam ſobolem abſtineat ſe ab eccleſia, ſi filius eſt, dies triginta, ſi filia, quadraginta, ſed & in tempore menſtrui ſanguinis, nam qui tunc ſumpſerit,* triginta dies pœniteat, *qui ſeptem dies. * Si quis cum vxore ſua retro nupſerit quadraginta dies pœniteat, quia Sodomiticum ſcelus eſt. Parens, cuius filius per negligentiam non baptizatus obiit, vnum annum pœniteat, & nũquam ſit ſine aliqua pœnitentia. Si ſacerdos, ad quem pertinebat, vocatus venire neglexerit, ipſe in damnationem animæ iudicio Epiſcopi ſui caſtigetur. Sed omnibus licet fidelibus, vbi forte morituros inuenerint non baptizatos, immo præceptum eſt, animas eripere à diabolo, per baptiſma: id eſt, benedictam ſimpliciter aquam in nomine Domini, baptizare illos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, intinctos, aut ſuperfuſos aqua: vnde oportet, eos qui poſſunt fideles, monachos maxime, & ſcientiam habere baptizandi, & ſi longiùs alicubi exierint, Euchariſtiam ſemper ſecum habere.

De occiſione.

CAP. XV.

QVi occiderit monachum, aut clericum, arma relinquat, & Deo ſeruiat, vel ſeptem annos pœniteat. Qui laicum odii meditatione, vel poſſidẽdæ hæreditatis eius, annos quatuor. Qui pro vindicta fratris, vnum annum, & in ſequentibus duobus annis tres quadrageſimas, ac legitimas ferias. Qui per iram ſubitam, & rixam, tres annos pœniteat. Qui caſu, vnum annum. Qui in bello publico, dies quadraginta. Qui liber, iubente maiore ſuo innocentem, annum vnum, & ſequentes duos, tres quadrageſimas, & legitimas ferias. Qui ſuper rixam ictu debilem, vel deformem hominem reddit, impenſas in medicos, & maculæ pretium, & opus eius donec ſanetur, reſtituat, & dimidium annum, integrum. Qui ad feriendum hominem ſurrexerit, volens eum occidere, duas ſeptimanas pœniteat: ſi clericus fuit, ſeptem menſes, quod ſi & vulnerauerit, dies quadraginta, ſi clericus annum totum, ſed & pecuniam pro modo vulneris, licet lex non commendat, cui inflixit, tribuat, ne læſus ſcãdalizet. Mulier partum ſuum ante dies quadraginta ſponte perdens vnum annum pœniteat, ſi vero poſt quadraginta dies, tres annos pœniteat, ſi vero poſt quam natus fuit, quaſi homicida. Sed diſtat multum vtrum paupercula per difficultatem nutriendi, an fornicatio cauſa ſceleris colendi faciat. Qui periurat ſciens compulſus à domino ſuo, tres quadrageſimas pœniteat, ac legitimas ferias. Qui ſciens virtutem iuramenti, vel periurii, periurat in manu Epiſcopi, aut presbyteri, vel altari, vel cruce conſecrata, tres annos pœniteat, ſi vero in cruce non conſecrata, vnum annum pœniteat. Si autem in manu hominis, apud Græcos nihil eſt. Qui ſeducit neſcium periurare, pernoxio,* qui & poſt ea periurium ſuum cognouit, vnum annum pœniteat,

De immunda carne.

CAP. XV.

QVi manducat carnem immundam, aut dilaceratam à beſtiis, quadraginta dies pœniteat, ſi neceſſitate famis cogente, multo leuius

Mus ſi ceciderit iu liquorem tollatur inde, & aſpergatur liquor ille aqua benedicta: ſi vero mortuus ſit, abiiciatur totus liquor, nec ab hominibus ſumatur, ſiue lac, ſiue ceruiſia, vel aliquid huiuſmodi, quod ſi mortuus ſit liquor ille in quo mus, vel muſtela incidens moritur, purgetur, & aſpergatur aqua ſancta, & ſumatur, ſi neceſſitas ſit. Si auis ſtercorauerit in quemcumque liquorem, huiuſmodi tollatur ſtercus, & mundetur cibus aqua benedicta, & ſumatur. Qui ſanguinem neſcius cum ſaliua ſorbet, non ei nocebit. Qui manducans proprio polluitur inſcius, non ei nocet. Si autem ſcit, pœnitentiam agat iuxta modum pollutionis.

De capitalibus criminibus.

CAP. V.

NVnc igitur capitalia crimina ſecundum canones explicabo. Prima ſuperbia, inuidia, fornicatio, inanis gloria, ira longo tempore, triſtitia ſæculi, auaritia, ventris ingluuies. Auguſtinus adiecit ſacrilegium, id eſt, ſacrarum rerum furtum, & hoc eſt maximum furtum, vel idololatriis ſeruientē, id eſt, auſpiciis, & reliqua Deinde adulterium falſum teſtimonium, furtum, rapinam, ebrietas aſſidua, idololatria, molles, Sodomita, maledici, periuri. Iſta ſunt ergo capitalia crimina. Sanctus Paulus, & Auguſtinus, & alii Sancti computauerunt, pro iſtis fieri oportere eleemoſynas largas, & longum tempus ieiunium teneatur, id eſt, vt alii iudicant, pro capitalibus, id eſt, adulteris, homicidis, periuris, fornicariis, & ſimilibus, laicus quatuor annos pœniteat, clericus quinque, ſubdiaconus ſex, diaconus ſeptem, presbyter decem, Epiſcopus duodecim, ſi conſuetudo erat.

De minoribus peccatis.

CAP. VI.

DE furto, falſo teſtimonio, & ſimilibus, laici annum vnum, clerici duos, ſubdiaconus tres, diaconus quatuor, presbyter quinque, Epiſcopus ſeptem annos pœniteant. Item de Sodomitis, ſi conſuetudo erat, Epiſcopus quatuordecim annos pœniteat, presbyter duodecim, diaconus decem, ſubdiaconi octo, clerici ſeptem, laici quinque. Monachus ſi fornicationem facit cum ancilla Dei, quatuor annos pœniteat, ſi cum puella ſex annos pœniteat. De parricidis vel fratricidis, quidam ſeptem, quidam quatuordecim, * & ſeptem.

De cupiditate cæteriſque flagitiis.

CAP. VII.

ITem cupidus, vel auarus, vel ebrioſus, vel ſuperbus, vel inuidus, vel rapax, vel iracundia longa, vel maledicus, vel his ſimilia, quæ enumerare longum eſt, tres annos pœniteat. Item ſi clericus cum quadrupede fornicauerit, duos annos pœniteat, ſuddiaconus tres, diaconus quinque, presbyter ſeptem, Epiſcopus decem annos pœniteat. Qui cum matre fornicauerit, quindecim annos pœniteat, ſi cum filia, vel ſorore, duodecim annos pœniteat. Qui cum fratre naturali fornicauerit per commixtionem carnis ab omni carne ſe abſtineat, quindecim annos pœniteat. Si clericus venationes exercuerit, annum vnum pœniteat, diaconus duos, presbyter tres. Si mater cum filio ſuo paruulo fornicauerit tres annos abſtineat ſe à carne, & diem vnum in hebdomade ad veſperam ieiunet. Si presbyter, vel diaconus, vel monachus vxorem duxerit in conſcientia populi, deponatur, ſi adulterium perpetrauerit cum ea, & in conſcientia populi deuenit, proiiciatur extra eccleſiam, & inter laicos pœniteat, quamdiu vixerit. Qui dimiſerit vxorem ſuam alteri coniugi, ſeptem annos pœniteat. Si clericus homicidium fecerit, & proximum ſuum occiderit: decem annos pœniteat: exul ſeptem pœniteat, ſi odii meditatio fuit. Si laicus homicidium fecerit per furorem, & meditationem, quatuor annos pœniteat, vel quinque, vel ſeptem annos pœniteat, ſi per rixam, quatuor annos pœniteat. Item, qui immolant dæmonibus, in magnis, ſi conſuetudo eſt; decem annos pœniteat, in minimis annum vnum, auguriis, & diuinationibus, quinque annos pœniteat. Emiſſores tempeſtatum ſeptem annos pœniteant, vt pœnitentia ſemper iſto ordine ſeruata ſit ab vno anno, & deinceps de qualicumque peccato. Id eſt, in vnaquaque hebdomade tres dies ſine vino, & medone, & carne & ieiunet vſque ad veſperam, & manducet de ſicco cibo, & tres quadrageſimas ſemper de ſicco cibo, & ieiunet tres dies ad nonam, & tres ad veſperam, & in diebus Dominicis, & in Natale Domini quatuor dies, & in Epiphania, & in Paſcha vſque in albas, & Aſcenſione Domini, & Pentecoſte, & ſancti Michaëlis, & S. Mariæ. & S. Ioannis Baptiſtæ, & duodecim Apoſtolorum, & S. Martini, & illius Sancti feſtiuitate, qui in illa prouincia eſt: in his prædictis diebus faciat caritatem, ſicut ſui compares, clerici, ſiue laici. Ebrietatem, & ventris diſtenſionem in omnibus caueant. Faciant quod Apoſtolus dicit: Siue manducatis, ſiue bibitis, vel quidquid facitis, omnia ad gloriam Dei facite. Tunc ergo digna pœnitentia eſt, ſi hoc impleatur.

De clericorum pœnitentia.

CAP. VIII.

ITem in canone Apoſtolorum indicatur, vt Epiſcopus, presbyter, diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus eſt, deponatur: non tamen communione priuetur, quia non iudicat, Deus bis in id ipſum. Si quis Pontifex fornicationem faciens naturalem, iudicauit vt duodecim annos pœniteat, per multas lacry-

mas

mas,& eleemoſynas veniam à Domino petat: poſt annos tres,vel,quatuor leuius. Presbyter cum puella,non prælato monachi voto, annos tres, vel quatuor pœniteat, tres quadrageſimas, & quartas, & ſextas ferias ſemper de ſicco cibo. Si cum ancilla Dei, aut cum maſculo,plus addetur:id eſt,ſeptem annos pœniteat, ſi conſuetudo eſt. Similiter diaconi, ſi monachi non ſunt, duos, vel tres annos pœniteāt.Sic & monachus ſine gradu,ſi cum puella, annos tres,ſi diaconus,vel monachi ſunt, quinque,vel ſeptem annos pœniteant. Monachi cum gradu ſeptem annos pœniteant,ſi ſine voto monachi cum puella,nouem annos, vel decem pœniteant. Clericus ſine voto monachi fornicatus,vnum annum pœniteat, ſi frequenter, duos annos pœniteat. Si cum canonica,duos annos:frequenter,tres. Si genuerit filium,plus pœniteat:id eſt,quatuor, vel quinque annos,alii dicunt ſeptem,exul fiat. Sic & virgo ſanctimonialis cum laicis ſine gradu. Si clerici qui canonici ſunt vnum annum, frequenter, duos in gradu autem, ſicut monachus, id eſt, tres annos Theodorus dixit:Monachus faciens fornicationem,& non inuenit, vnum annum pœniteat,& dimidium.Item monachus faciens cum puella,ſex annos pœniteat. Si cum ſanctimoniali,ſeptem annos pœniteat.Laicus maculans ſe cum ancilla Dei, annos duos pœniteat. Si genuerit ex ea, tres annos pœniteat. Si ſine coniugio ſunt,tres quadrageſimas,quidam quadraginta dies iudicant, id eſt conſuetum. Item Sodomitæ quidam decem,id eſt, qui ſæpe fecerit, vel in gradu:quidam ſeptem annos: quidam annum,vt mollis, quidam centum dies, vt pueri,* viri inter annos, * ſi pueri, duos annos. Qui cum pecude peccauerit, vel iumento, decem annos pœniteat. quidam ſeptem, quidam tres, quidam vnum, quidam centum dies, vt pueri.Oportebat diſcretionem eſſe inter qualitatem pecudum,vel hominum,ſicut ſupra diximus.Item Epiſcopus ſi cum quadrupede fornicauerit,octo annos pœniteat, pœniteat ſi conſuetudo, decem, presbyter quinque, diaconus tres,clericus duos.

Da iuramento.

CAP. IX.

QVi iuramentum fecerit in eccleſia, aut in Euangelio, ſiue in reliquiis Sanctorum, ſeptē annos pœniteat,alii duodecim annos iudicant. Siue in manu Epiſcopi, aut presbyteri,vel diaconi,ſiue in cruce cōſecrata, vnum annū pœniteat,alii tres,vel quatuor iudicant.Et in cruce non conſecrata, vnum annum: vel ſeptem menſes,vt alii. Qui autem ſeductus ignorans, & poſtea cognoſcit,vnum annum pœniteat, vel tres quadrageſimas, vel quadraginta dies pœniteat.Si quis coactus pro qualibet cauſa neceſſitatis,tres quadrageſimas: alii annum vnum, & ex eis * in pane,& aqua,vt alii iudicant. Item periuri,tres annos.Qui ſuſpicatur prius,quam ad iuramentum ducatur, & tamen iurat per conſenſum,duos annos pœniteat.Si quis in manu laici iurauerit,apud græcos nihil eſt.

De abſtinentia mulierum.

CAP. X.

MVlier abſtineat ſe à viro ſuo, quando conceperit,ante quam pepererit: & poſt partum quadraginta dies. Qui autem nupſerit his diebus, decem dies pœniteat, vel triginta, vel viginti. Qui in matrimonio ſunt, abſtineant ſe tres quadrageſimas,& in Dominica nocte, & in ſabbato,& feria quarta, & tertia, quæ legitimæ ſunt & tres noctes abſtineant ſe ante quam communicent. Qui in quadrageſima ante Paſcha cognoſcit vxorem ſuam,& noluit abſtinere vnum annum pœniteat,vel ſuum pretium reddat ad eccleſiam,vel pauperibus diuidat,vel viginti ſex ſolidos reddat. Si per ebrietatem, vel aliqua cauſa acceſſerit ſine conſuetudine; quadraginta dies pœniteat.Mulier, ſi diuinationes fecerit,vel incantationes diabolicas; vnum annum pœniteat,vel tres quadrageſimas, vel quadraginta dies,iuxta qualitatem culpæ. Mulier,ſi aliquem interfecerit imitantem maleficia ſua: id eſt, per poculum, aut per artem aliquam: quatuor annos pœniteat Si paupercula,quatuor annos Mulier,ſi occiderit filium ſuum, per homicidium,vndecim annos pœniteat.Si vir cum muliere ſua retro nupſerit, pœniteat quomodo cum animalibus:id eſt, ſi conſuetudo erit, tres annos pœniteat.Si vero interea nupſerit, & cōſuetudo erit,ſeptem annos pœniteat.

De auguriis,& diuinationibus.

CAP. XI.

AVguria,vel ſortes,quæ dicuntur falſo ſanctorum, vel * diuinationibus obſeruare * vel quarumcumq; ſcripturarum inſpectione futura promittunt,vel votum vouerint in arborem, vel in quamlibet rem, excepta eccleſia, ſi clericus * laici excommunicentur ab eccleſia, vel tres annos clericus pœniteat, laici duos vel vnum,& dimidium.Mulier,ſi filium ſuum ſupra tectum ponit,vel in fornacem, pro ſanitate febrium;quinque annos pœniteat. Nolite exercere,quando luna obſcuratur,vt clamoribus,ac maleficiis ſacrilego vſu,ſe defenſare poſſe confidunt. Caragios, & diuinos præcantatores *, laici tres dies ſine ceruiſia, vel vino, & carne, alii duodecim dies.Si fidelis laicus ſit, qui pro nequitia inebriat alterum,quadraginta dies pœniteat. Si vomitum facit infirmitatis cauſa ſine culpa eſt.

De ebrietate.

CAP. XII.

SI per ebrietatem,vel voracitatem euomerit Euchariſtiam, quadraginta dies pœniteat, clericus,monachus,diaconus,ſexaginta, presbyter ſeptuaginta,Epiſcopus centum decem. Si infirmitatis cauſa, ſeptem dies vnuſquiſque, ſine infirmitatis cauſa ſacrificiū die quatuor dies;

quidam pſalterium*, quidam bis pſalterium *ſuum ſacrificij die in ignem proiecit, vel in flumine, centum pſalmos cantet. Si canes comeduntialem vomitum, centum diebus, ſi ſcit: ſi non ſcit, quadraginta. Qui vero inebriātur contra præceptum Domini, ſi votum ſanctitatis habent: hoc eſt ebrietas, quando ſtatum mentis mutat, & linguæ balbutiunt, & oculi turbantur, & vertigo erit, & ventris diſtenſio, ac dolor ſequitur: ſi clericus ſit, quatuor dies pœniteat, monachus quatuordecim, diaconus quatuor hebdomades, presbyter quatuor, Epiſcopus quinque Prælati tres, ſine vino, & carne.

De Euchariſtia.

CAP. XIII.

SI quis Euchariſtiam negligentiæ cauſa perdiderit, vnum annum pœniteat, tres quadrageſimas, ſeu quadraginta dies pœniteat. Si ſacrificium in terram ceciderit cauſa negligentiæ, quinquaginta pſalmos cantet. Qui neglexerit ſacrificium, vt vermes in eo ſint, vt colorem non habeat, ſaporemque viginti dies pœniteat, vel triginta, vel quadraginta, & in igne accendetur, cinis eius ſub altare abſcondatur, ſi vſque ad terram ceciderit, vnum diem pœniteat.* ſi ſtella arſerit, *altare ceciderit, quatuor dies pœniteat. Qui in eccleſia modicam partem perdiderit, & non inuenerit, viginti dies pœniteat vnoquoque die pſalmos quadraginta cantet. Qui autem in plebem ſuum chriſmalem perdiderit, & non inuenerit, quadraginta dies pœniteat, vel tres quadrageſimas. Qui perfuderit calicem in fine ſolemnitatis, triginta dies pœniteat.

De diuerſis cauſſis.

CAP. XIV.

QVi creaturam* perdiderit, thus, tabulas, aut ſchedulam ſuam, ſal benedictum, panem nouum conſecratum, vel aliquid huic ſimile, quatuor dies pœniteat. Qui morticinium inſcius comederit, quadraginta dies pœniteat, ſi autem ſciens, centum dies pœniteat. Qui fraudatum comedit, & eſt inops, vel hebes, quatuor dies pœniteat: ſani autem, & infirmi, ſi ſciunt, quadraginta dies pœniteant. qui ſæpe faciunt, tres quadaageſimas, vel annum. Qui comedit, vel bibit intinctũ à familiari beſtia, id eſt cane, vel catto, & ſcit, centum pſalmos cantet, vel vnum diem ieiunet. Si quis dederit alicui liquorem, in quo mus, vel muſtela, mortua inueniuntur, ſi ſæcularis, quatuor dies pœniteat, in cœnobiis tercentos pſalmos cantet, qui poſtea nouerit, quod talem potum biberit, pſalterium cantet. Si quis ſemicoctum comederit inſcius, tres dies pœniteat, vel pſalterium cantet: ſciens autem, quatuor dies pœniteat, pro modico furto triginta dies pœniteat in viginti annis. Pueri decem annorum aliquod furtum facientes, quatuor dies pœniteant. Si quis intinxerit manum in aliquo cibo, & non idonea manu, centum palmatis emendetur. Si in farina, aut in aliquo cibo ſicco, aut in pulte, aut lacte coagulato mus, vel muſtela mortua inueniuntur, quod in circuitu eius remanſerit, proiicietur foras, & quod reliquum eſt, manducetur. Item, qui autem quod in Pœnitentiale ſcriptum eſt, implere poterit, bonum eſt, quia autem non poteſt, conſilium damus per miſericordiam Dei: in primis, pro vno die in pane, & aqua quinquaginta pſalmos, genu flectendo: aut ſine flexu, ſexaginta pſalmos, infra eccleſiam, vel in vno loco per ordinem pſallat: & pro vno die valent ducentæ genuflexiones, vel vnus denarius pro die valet & tres eleemoſynæ tribus pauperibus *valent: quidam dicunt quadraginta percuſſiones, vel pſalmos, & in æſtate centum quadraginta pſalmos. vel percuſſiones. Item pro vno menſe, quem in pane, & aqua pœnitere debet, pſalmos in genuflexu, vel ſine flexu: id eſt, ſexcentos octoginta, & poſtea omnes dies reficiant ad ſextam, niſi quarta, & ſexta feria ieiunet ad nonam. A carne, & vino abſtineat ſe, alium cibum poſtquam pſallat, ſumat. In ſecundo anno remiſſior pœnitentia erit, de Natale Domini vſque in Epiphaniam, & illos prædictos dies, qui ſupra ſcribuntur, qui in pœnitentia non computantur. Item qui non poteſt ſic agere pœnitentiam ſicut ſuperius diximus, in primo anno eroget in eleemoſynam ſolidos viginti tres, pro vno anno in pane, & aqua, donet in eleemoſynam ſolidos viginti duos, & in vnaquaque hebdomada vnum diem ieiunet ad nonam alium ad veſperum, & tres quadrageſimas, in ſecundo anno viginti ſolidos, pro tertio anno decem, & octo ſolidos: qui ſunt ſexaginta quatuor ſolidi. Potentes homines pro culpis criminalibus faciant, vt Zachæus ait. Domine omnium bonorum meorum dimidium do pauperibus, & ſi aliquid iniuſti abſtuli, in quadruplum reddam, & de mancipiis dimittam liberos, & captiuos redimam, & à quo die deſinam peccare, non deſinam communicare ſicut Apoſtolus ait: Qui per corpus peccat, per corpus emendat, hoc eſt, ieiuniis, & vigiliis, & orationibus ad Dominum. Qui conuerſus fuerit, & omne malum fecerit, in effundendo ſanguinem, in furto, in fornicatione, in mendacio, & iuramento, & omnibus malis, & poſtea Deo ſeruire vult vſque in finem: tres, & duos annos pœniteat, vel quomodo ſacerdos iudicet. Ipſe tamen cogitet de medicamento animarum, quomodo ſuam, vel eorum animas ſaluare valeat in erudiendo, in docendo ſanum ſermonem, quod qui bene miniſtrat, bonum gradum ſibi adquirit apud eum, qui eſt ſuper omnia, Deus benedictus in ſæcula ſæculorum Amen.

Item de pretio anni, vel diei

CAP. XIII.

PRimo anno quidam promiſerunt quatuor, triduanas, interueniente vna nocte. Alii aiunt duodecim triduanas: hoc eſt, ſemel in vno menſe triduanas, quidam dixerunt, quidam verberibus, aut in vigiliis inſiſtendo quatriduum, alii ſic, alii vero ſic; Pretium autem diei, hoc eſt agapen, duobus, vel tribus pauperibus. Alii totum pſalterium: id eſt, in æſtate: in hieme vero, & in verno, vel autumno quinquaginta pſalmos, quidam duodecim plagas, vel percuſſiones, vel plus minus: vel diſcernat tempora. Quidam in labore alieno, vel in flectendo quadraginta bis deſinat, quadraginta ter deſinat, cētum viginti ſexies deſinat, & addentur decem, ſecundo viginti; ſuperiori triginta, ſi labor non ſit.

IN BEDAM PRESBYTERVM DE REMEDIIS PECCATORVM NOTÆ.

IN PRÆFATIONEM.

SEXVM, ætatem, &c.) *Hæc inueni in fragmen. Caroli, vel potius apud Amilarium, vt in veteri libro eſt. Conſideret etiam ſexum, &c*

à cibis abſtinendo) *alios eleemoſynas, dando, addit Amil.*

ſiue in cruce ſtando) *Valde placet. quod hic dicitur, licet id alibi non legerim in hoc genere librorum, niſi apud Amilar. Affine eſt quod ſæpe Chriſtus admonet vt tollat vnuſquiſq; crucem ſuam & eum ſequatur. Mat. 10 g. Mar. 8 d. Luc. 9 c & 14. f.*

ad purgationem, &c.] *ad animæ ſalutem pertinent, Amil.*

Cap. 1. Excerptum de canonib. catholicorum Patrum, vel pœnitentiæ, ad remedium animarum domini Agberti Archiepiſcopi.] *Ex ſcriptis Prophetæ, (mala Prophetarum) & Gregorii. Hieronymi, & Auguſtini & de tribus Pœnitentialibus collectum Burch. Vorm. li. 19. c. 8. Inſcriptio vero eius capitis eſt. Salubre antidotum animarum. In veteri alio libro ſic eſt. De qualitate culparum & de diſciplina atque doctrina ſacerdotum idem ſancti Apoſtoli, deinde alii, vt Hieron. Aug. Paphnutius, Gregorius, Theodorus.*

ad vera medicamenta ſalutis) *ac vitia medicamento ſalutis æternæ ſuperare, Bur & via medicamenta ſalutis æternæ, vetus liber mendoſe.*

pœnitentibus medicamentorum] *ſic etiam liber Bur editus, ſed in veteri eſt. pœnitentiarum, in alio veteri, diuerſum facit pœnitentibus medicamentorum.*

Pag. 2. ver. 3. Diuerſa igitur iudicia] *diuerſa agunt iudicia, Bur aptius.*

V. 6. ô ſacerdotes] *vocem o, Bur. omittit.*

V. 7. oporteat] *oportet, Burc. & vetus ille liber.*

V. 8. per ſtultum] *propter, malo quam per.*

Ibid. fiant peiora] *ſic etiam vetus liber. putreſcant. & peiora fiant Bur.*

V. 9. Propheta dicente.] *Pſal. 37. b.*

b. d. Computruerunt, & deteriorauerunt cicatrices, &c.] *Computruerunt cicatrices &c. Bur. computruerunt omnia oſſa mea vetus liber.*

V. 11. ne duplicem pœnam] *ſic etiam Burch. ne duplices pœnas, vetus liber.*

Verſ. 12. vel ſeptupla, vel millena] *vel ſeptuplam vel millenam, Burc. vel ſeptuplas, vel millenas, vetus liber.*

V. 13. Si cæcus, &c.] *Mat. 15. b. Luc. 6. f.*

V. 14. Si tu non cogitas] *Et ſi tu cogitas. Bur. aptius In vet. libro hæc non ſunt vſque ad illa, item vere ſunt.*

V. 17. deducit, & reddit] *deducet, & reddet, Bur. editus deducet & reddit, vetus B. liber.*

V. 18. nonnulli cæcorum, canum ſimilitudine currentium] *nonnulli, cæcorum canum ſimilitudinem habentium currentium, Bur. nam nulli cæcorum canum ſimilitudinem currentium, vetus liber. habentes pro habentium ſcribo, cetera, vt Burch.*

V. 20. vehuntur] *euehuntur, B. prouehuntur, vet. li.*

Ibid. qui non) *non, Burch. & vetus liber.*

V. 21. inhiantes cæci diuina ſapientia] *ſic etiam B. inhiantes cæci diuinæ ſapientiæ, vetus liber. quod minus diſplicet.*

V. 25. Ezechiel &c., *hæc omittit vetus liber vſque ad illa, qui voluerit. Vide Ezec. 34.*

V. 29. Item Ezechiel, *Quærendus locus Ezech. vide Oſee 4.*

V. 32. gaudentes. *gaudent, Burch.*

P. 3. v. 2. qui voluerit ſacerdotalem auctoritatem accipere, *qui voluerit ſacerdotis nomen habere, Burch. Si quis voluerit, vetus liber, cetera, vt edita ſunt. Idem Burch. lib. 2. c. 2. & Iuo Carnot. lib. 3. tit. 2. c. 17. Panor. & parte 6.*

tempora diſcernant. Attendat etiam ſacerdos, vt ſalui ſint omnes &c. Amil. Burch. habet, vt & loca, & tempora pœnitendi diſcernat. Hæc omnia de canonibus & de ſanctor. Patrum ſententiis, de Hieronymo, de Auguſtino, Gregorio, Theodoro, Beda, & de Pœnitentiali Romano vera collegimus, vt nulli neceſſe ſit perire, ſcientibus & intelligentibus animarum medicis hæc temperanda committimus. In Ieſu filio Sirach &c.

V.28. ſanctus Penufius) Paphnutius, ſcribo, vt ſupra in inſcriptione huius capitis ex veteri libro. Apud Burch. lib. 17. c. 48. ſcriptum eſt, Ex dictis Paphnutii æremitæ pro Paphnutii eremitæ. id melius ſcriptum eſt apud Iuon. par. 9. c. 99, decreti. Vide vitas Patrum, & Caſſianum. Eſt etiam celebre Paphnutii Epiſcopi nomen, qui interfuit in concilio Nicæno.

V. 30. & Theodorus) omittit Bedæ nomen, vt prius fecit.

V.32. potentes potenter &c.) Sap. 6. a.

Pag. 4. v. 1. patiuntur) ſuſtinebunt. Amil. patientur, fragm.

Ibid. filii Sirach) Eccleſiaſtici 4. b.

V. 2. puſillis) pupillis, Eccleſiaſt. & Burch. puſillis, Amil.

Ibid. & pro viro matri illorum) ſic Eccleſiaſt. omittit Burch. illorum matri amil.

V.3. ſanctus Iacobus] Iaco. 2. c.

V.5. vt idem ipſe conſequatur) Hæc neque Iaco. neque Burch. habent vnde conſequitur, Amil. vt idem conſequatur, fragm.

Ibid. vt ſanctus Benedictus &c.) Et ſanctus Auguſtinus dicit de illis, qui veram &c. Burch. vt ait S. Benedictus Qui veram &c. Vox ait, non eſt in fragm.

V. 7. in ieiunio] agant in ieiunio, Amil.

& perpetrata] & vt perpetrata, Bur.

V. 8. non faciunt, & ſi faciunt] non faciant: & ſi fecerint, Burch. edit. non committant, & ſi fecerint, vetus lib. non faciant, & ſi faciunt, Amil. & ſi faciant frag.

Ibid. non perſeuerant] non perſeuerent, vetus B. liber non perſeuerunt, edit. non recte. non perſeuerent, Ami.

V.10. perſeueras] perſeuerare, Burch. & Amil.

V.11. ignoſco) ignoſcam, Amil.

V.12. ignoſce) ignoſcet, Amil.

Ibid. iudicium diſtrictum) iudicium, Amil. iuſtum iudicium. fragm.

Ibid. canones, vt alii) canones, & iuxta inſtituta maiorum, vt ceteri, Burch.

Cap. II. de fornicatione] Vide Pœnit. Rom. tit. 3.

Adoleſcens ſi cum virginem &c.) De ſtupro virginis vide d. tit. 3. c. 20. & Burch. lib. 19. pag. 268.

P. 4. v. 25. Si monacham &c.) vide d. 1. c. 20. & Burch. d p. 268.

V.28. Si quis vacans &c.) vide d tit. 3. c. 3. & 20.

P. 5. v. 1. Si vxoratus vxorem &c.] vide d. c. 20. & Burchar. lib. 19. pag. 268.

V. 7. Si adoleſcens ſororem &c.) vide d. tit. 3. c. 8. & c. 14. & c. 20.

V.11. Si paruulus &c.) vide d. tit. 3. c. 23. in fine & Burchar. lib. 17. cap. 56.

V.13. Mulier qualicumque &c.) Ex Pœnitentiali Theodori, vt dictum eſt d. tit. 3. c. 15. refert Burch. lib. 17. c. 27. & Iuo par. 9. c. 85. decr. qui ſcribunt, quocumque pro qualicumque Viden. Burch. lib. 19. p. 277.

V.14. aut ſe ipſam) aut in ſe ipſa. d. c. 15. & Burch. & Iuo. aut in ſeipſam, fort.

Ibi. annos tres) duos annos, d. c. 15. & Iuo, & vetus B. liber. tres annos, editus. quinq. Burch. lib. 19.

Ibid. ſi ſanctimonialis &c] ex eod. Pœniten. vt refert Burch. d. lib. 17. c. 20. & Iuo d. par. 9. c. 86.

V.15. per machinam) per aliquod machinamentum, Burch. & Iuo.

V.17. Qui ſæpe &c.] vide d. tit. 3. c. 1. & 20.

V.21. Si mater &c.) Viden. Burch. d. lib. 19. p. 277. & infra c. 7.

V.25. Pueri ſe &c.) vide d. tit. 3. c. 23. & Burch. lib. 17. c. 56. ex Pœnit. Romano.

V.28. Qui complexu &c.) vide d. tit. 3. c. 21. & c. 27. ex Pœnit. Bedæ, & Romano.

P. 6. v. 4 Qui in eccleſia conſecrata nubunt) nō de legitimis nuptiis intelligas, ſed turpi coitu.

V. 6. Vxoratus contineat &c. vide d. tit. 3. c. 20. & tit. 7. c. 8. & 9. & infra c. 10.

V.12. nam qui tunc ſumpſerit) malo, nupſerit, ex Burchard. lib. 19. pag. 266. Iunxiſti te vxori tuæ menſtruo tempore, ſi feciſti, decem dies in pane, & aqua pœniteas Mulier tua ſi intrauerit eccleſiam ante mundum ſanguinem poſt partum, tot dies pœniteat, quot eccleſia carere debuerat. Si autem concubuiſti cum ea his diebus. viginti dies, in pane, & aqua pœniteas. Ex his verbis poterunt Bedæ verba, quæ ſequuntur, emendari. Sed certiora ſunt, quæ B. Gregorius ad Auguſtinum de eiſdem reb. ſcribit.

V.14. Si quis cum vxore &c.) vide d. tit. 3. c. 20. & Burch. d. p. 269. & infra c. 10.

V.15. Parens, cuius &c.) vide Pœn. Rom. tit. 1. c. 31. & Anſel. lib. 11. c. 41. & 42. ex Pœnit. Rom. Vide Burch. d. lib. 19. p. 277.

V.18. Si ſacerdos &c.) viden. Burch. lib. 4. c. 46. 47. & 49 & Iuo par. 1. c. 240. & 241. & 243. decr. & Theodul. Epiſcopus ad presbyteros Aurel. c. 17. & Anſel. lib. 9. c. 54. & Tarrac lib. 1. c. 2. & 3. & Grat. de conſecr. diſt. 4. c. 22. quicumq.

V. 22. id eſt benedictam ſimpliciter aquam in nomine Domini) hæc interpretatio non placet. cum neceſſitate vrgente liceat omnibus in quacumque aqua naturali baptizare.

V. 27. Euchariſtiam ſemper ſecum habere] fortaſſe chriſma pro Euchariſtiam ſcriben. Ex Burch. d. lib. 4. c. 73. & Iuone par. 1. c. 267. & Grat de conſ. d. 4. c. 125. nullus eſt in concil. Arauſic. c. 1.

Cap. III. de occiſione) Vide in Pœn. Ro. tit. Qui occiderit monachum, aut clericum &c.) vide cap. 1. & 2. & 34. eiuſd. tituli 1.

P.7.v.1. Qui pro vindicta &c.) vide c.10. d. tit. 1. ex Pœnit. Theodori,

V.4. Qui in bello &c. vide Burch. lib.6.c.23. Iuo lib.10.c.152. decr. & Pœn. Rom. tit 1.c.20.

V.5. Qui iubente domino &c.) vide Burch. d. lib. 6.c.17. & lib. 19.p. 264. & Iuo vbi ſupra c. 146. & Anſel. lib. 11.c.55.

V.8. Qui ſuper rixam &c.] vide c.23. d. tit.1. & tit. 4.c.19. & 20. & tit. 7.c.28. & 29. & Burch. p. 266. d. lib. 19. & lib. epiſt. c. 101. & 102. ex Pœnit. Rom. & Bedæ.

V.16. licet lex commendat) hoc eſt, iubeat, ex plebeio ſermone Italorum, qui commendare pro iubere dicunt, vt alii mandare. Vide Exodi 21. & Bern. Papien. c. 1. de iniuriis in 1. collect. & Greg.9.c.1. eiuſdem tit. & Capitul. lib. 6.c.10. & Iuon. par.16. cap.348. decr.

V.17. ne læſus ſcandalizet) ſcandalizetur, malo.

Ibid. Mulier partum &c.) vide d. tit. 1.c. 26. 27. & 28. & Burch lib 17.c.51. & 52. 53. & 54. & lib.19.p. 277.

V.21. Sed diſtat &c.] Burch. d. p. 277. & vide d. c.26. d. tit.1.

Ibid. per difficultatem] pro difficultate, Burch.

V.23. Qui periurat &c. Pœnit Rom. tit. 2.c.1. ex Pœnit. Theodori, Anſel. lib 11.c.58.

V.24. Qui ſciens &c.) Ex Pœnit. Theodori, Burch. lib.12.c.5. Iuo par.12. c.62. decr. Anſel. lib.11.c.59. Pius Papa, Grat. 22. q.5.c. 2. Vide infra c.9.

V.28. Si autem in manu hominis, apud Græcos nihil eſt) idem repetit c. 9: ſed neque Burch. neque alii hoc ſcribunt. & falſum eſt Græcos contemnere periuria, vide Phot tit.3. c. 18. & poſtea: & eius interpr. Theod. Balſam. Græcos fortaſſe appellat paganos, vt Apoſtolus Paulus.

V.29. Qui ſeducit neſcium periurare pernoxio] Qui autem ſeductus ignorans, infra c. 9. Qui autem ſeductus fuerit, & ignorans ſe peierauerit, Burch ſe periurauerit, Iuo ſe periurauit, Anſel. qui coactus pro ſeductus ſcribit, & Grat. qui ſe peierauerit, habet. Ex his arbitror ſcribendum. Qui ſeductus neſcius periurare, peierat.

V.30. qui poſtea] deleo vocem qui,

CAP. IV. de immunda carne.

Qui manducat &c) viden. Burch. lib. 19.p. 275. & epiſt. lib. c 84. 85. 86. 87. & 88. & poſtea. & Iuo par. 15. c. 96. 97. 98. 99. & 100. & poſtea decr. ex Pœnit. Bedæ, & Theodori. vide infra cap. 14. Viden. etiam Humbertus Siluæ Candidæ Epiſcopus Cardin. Leonis 9. Legatus contra Græcos.

Mus ſi ceciderit &c.] vide infra c.14.

Qui ſanguinem &c.) De ſanguine, & ſuffocato præter illud Act. 15. exſtat Apoſt. c. 63. & Trullianum c 67. Leo Nou. 58. item de occiſo à feris, vel morticino idem c. 63. vide etiam Hum. vbi ſupra, Burch. d. lib 19.q. 275. & 278. & d.c.85. & aliis. & c.90. & 91. Certius eſt, quod ex Auguſt. refert Nicol. ad conſulta Bulgar. c. 90.

Cap. v. de capitalib. criminibus) vide Pœniten. Roman. tit.9 c. 16, Burch. lib. 19 c.6. ex Pœniten. Theodori, & fragmen. Caroli, ſiue Amilar.

Prima ſuperbia, inuidia &c.) alio ordine Burchar. & Amil & Pœnit. Rom. ſuperbiam, vanam gloriam, inuidiam &c. & apud Caſſian. lib.5. cap. 1. gaſtrimargia, fornicatio, philargyria, & c. cenodoxia. ſuperbia. Theodul. c.31. ad presb. Aurelia. gaſtrimargia, hoc eſt, ventris ingluuies II. fornicatio, III. accidia, ſiue triſtitia. IV. auaritia. V. vana gloria. VI. inuidia VII. ira. VIII. ſuperbia. Noſtri ſeptem litteris ſeptem peccata comprehendunt, S A L I G I A. vanam, ſiue inanem gloriam cum ſuperbia coniungunt.

fornicatio, inanis gloria, ira longo tempore) illi poſt inuidiam ponunt iram, & octauam luxuriam, de ira longo tempore: Amil.

triſtitia ſæculi, auaritia, ventris ingluuies) triſtitiam, auaritiam, ventris ingluuiem, B. & Pœnit. Noſtri triſtitiam vocant accidiam, ſiue ἀκηδίαν de qua Suid. ἀκηδία ἡ ἀθυμία. ἀκηδιῶν. λύπη ἀδολεσχ. καὶ ἠκηδίασεν ἐπ' ἐμὲ τὸ πνεῦμά μου. Locus Pſalm. 142. Et anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus. De triſtitia ſæculi, quæ mortem operatur. Paulus 2. Tim. 7. ſed Græce λύπη dicitur. Apud Amilar. poſt alia inuenio. Acedioſus ab acedia dicitur, qui anxietatem, ſiue tædium cordis patitur, qui & inconſtans, & vagus dicitur, ab aliquibus inter octo vitia reputatur. Apud Caſſian. poſt philargyriam eſt ira, triſtitia, acedia, quod eſt anxietas. ſiue tædium cordis. Vide Pſal 118. ἐνύσταξεν ἡ ψυχή μου ἀπ' ἀκηδίας: Dormitauit anima mea præ tædio. De gula vero pro ventris ingluuie credimus noſtros fuiſſe plebeiam vocem Italorum ſecutos. Illi enim gulam vocant id genus vitii.

Auguſtinus adiecit ſacrilegium &c.) Hæc neque B. habet, neque Pœn item quæ ſequuntur ab eiſd. omiſſa ſunt. Amilar. ait. ſacrilegium Aug. inter ſeptem vitia refert, ſed octo pro ſeptem ſcribe, ex veteri libro.

P.8.v.23. vel idololatriis ſeruientem) eſſe pro vel, ſcribo, quæ poſtea in idolorum cultum cedunt. Amil. non ſine mendo.

Ibid. id eſt auſpiciis, & reliqua) vel auſpicii, vel reliquis, muto.

V.25. molles, Sodomita] molles, Sodomitæ.

CAP. VI. de minoribus peccatis.

Monachus &c.) viden. Burch. lib.8.c. 29. & 68. & lib.17.c.39. vide infra c.8.

De parricidis &c.) viden. Burch. lib. 6.c.34. & 35. & lib.19.p.265. & Pœn. Rom. tit.1.c.22.

CAP. VII. de cupiditate, ceteriſque flagitiis.

vel iracundia longa) vel in iracundia longa poſitus, ſcribi debuit.

vel his ſimilia quæ] vel his ſimiles, quos ſcribo: aut addo faciens.

Pag. 9.v. 20. Item ſi clericus &c.] Hæc ſcribi debuerunt c. 2. de eiſd. agitur c.8. Perturbatur

ordo.

ordo, quia ex diuerſis ſcriptoribus variis temporibus hæc, vt exiſtimo, ſumpta ſunt.

Ibi fornicauerit] *ſic ſæpe pro fornicatus fuerit. ſic B. Auguſt. fœnerauerit pro fœneratus fuerit: vt populus intelligat.*

V.23. Quicum matre &c.] *Vide Pœn. Rom. tit.3.c.20. & Bur d lib.19.p.273.*

V.27. Si clericus venationes &c.] *viden. Burch. lib.2.c.213 Iuo lib.3. tit. 15. c. 1. Panor. & par. 13.c.30. decr. & Grat. ſiue Palea diſt 34. c. 2. & Bern. Papien. c. 1. de clerico venat. &* Grego. *9. c. 1. eo. tit. ex concil. Agathen. c. 55. & Epaun. c. 3.*

V.28. Si mater &c.] *vide ſupra c. 2.*

P.10.v.2. Si presbyter &c.] *viden. Apoſt. c. 26. Neocæſ. c. 1. Mart.* Brac. *c. 27. Pariſ. ſub Lud. & Lotha. c. 35.* Burch. *lib.2.c.* 108. *Iuo lib. 3. tit. 8. c. 8. & par. 6. c. 185. decr. & infra c. 8. & Pœn. Rom. tit. 3. c. 23. &* Burch. *lib. 17. c. 56.*

V.6. Quid miſerit &c.] *viden. Pœn. Rom. d. tit. 3. c. 20. & Burch. lib. 19. p. 268.*

N.7. Si clericus homicidium &c.) *hæc ſcribi debuerunt c. 3. Viden.* Burch. *lib. 6. c. 47. Iuo par. 10. c. 174. decr. ex conc.* Tribur *c. 11. quod exſtat.*

V.13. Qui immolant &c.] *vide infra c. 11. Hæc ſunt ex Pœnit. Theodori, vt refert* Burch. *lib. 10. c. 12. & Iuo par. 11. c. 30. decr.*

V.16. Emiſſores tempeſtatum &c.) *vide Pœnit. Rom tit. 6. c. 3.*

Ver. 17. vt pœnitentia ſemper iſto ordine ſeruata ſit.) *Hæc ad modum pœnitentiæ pertinent, qua de re agitur in Pœnit. Rom. c. 23. tit. 9. & apud* Burch. *lib. 19. c. 9. & Iuon. par. 15. c. 189. decret. Scribo igitur hæc alio in capite. Vt pœnitentia ſemper iſto ordine ſeruanda ſit &c.*

V.19. tres dies ſine vino, & medone) *qui ſint hi tres dies, dicitur d. 23 c. feriam ſecundam, quartam, & ſextam. ſed illic dicitur, vt his tribus diebus in pane. & aqua ieiunet & aliis tribus à vino, & medone abſtineat. ſed cap. 24. ſextis tantum feriis in ſecundo anno ita ieiunat, ſecundis, & quartis ad veſperam reficitur ſicco cibo, vt hoc capite. Quem ſiccum cibum appellet illic explanatur: panem, legumina, poma, & olera. Hoc eſt, quod dicitur in concil Laodice. c. 50* ξηροφαγεῖν. *aridioribus vti eſt apud* Grat. *de conſecr diſt. 3. c. 8. non oportet Mart.* Br. *c. 50. ſincere abſtinentes, ſcripſit, Dionyſius diſtricto venerari ieiunio. Martini verba refert* Grat. *d. diſt. 3. c. 7. non liceat.*

V.28. faciat caritatem] *id eſt, vtatur eodem cibo, & potu, quod illi,* Burch. *& Iuo. & Pœn. Rom.*

V.30. Apoſtolus dicit] *1. Corin. 10 g.*

Cap. VIII. de clericorum pœnitentia.

Item in canone &c. *Ex Pœnit. Theodori,* Burch. *lib. 17. c. 39 Vide Pœnit. Rom. tit. 8. c. 6 Anſel. lib. 8 c. vlt.*

Apoſtolorum] *cap. 25.*

indicatur] *iudicatur,* Burch.

vt Epiſcopus, presbyter &c.] *Dionyſii Exigui verba interpretis d. c. 25 in Corp. canon, Refert* Burch. *lib. 2 c. 189. Iuo par. 6. c. 234. decreti, Anſel. c 30. &* Grat. *diſt. 81. c. 12. Viden. Triburien. c. 11. & Raban. c. 1. Pœniten.*

Pag.11. v. 5. qui non iudicat Deus &c.] *ſic* Burch. *d. cap. 39. Dicit enim Scriptura: Non iudicabit Dominus &c idem d. c. 186. & Iuo, & Anſel ſi paruerit ſententiæ dicit enim Scriptura: Non iudicat Deus &c. Grat. Vide Naum cap. 1. Dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus &c. Dionyſius.* οὐκ ἐκδικήσει δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει. *LXX. Non conſurget duplex tribulatio, Vulgaris editio.*

V.6. faciens naturalem, indicauit] *fecerit naturalem, ſynodus iudicauit, vetus* B. *liber. indicauit, editus. ſynodus Hibernien. fortaſſe, de qua dictum eſt d. tit. 8. c. 6.*

V.7. duodecim annos] *decem annos,* Burch.

V.8. poſt annos tres &c. *hæc omiſit* Bur.

V.9. Presbyter cum puella &c.] *Presbyter non prælato monachi voto, cum puella, vel meretrice peccans,* B.

V.10. annos tres, vel quattuor] *annos duos, vetus* B. *liber. tres. editus.*

Ibid. tres quadrageſimas &c.] *& in tribus quadrageſimis ſecundam, & quartam, & ſextam feriam, & in ſabbato,* Burch.

V.11. ſicco cibo] *pœniteat addit.* Bur.

V.12. plus addetur] *ieiunium, addit* B.

V.13. ſeptem annos) *ſic etiam* Burch. *editus. quinque annos, vetus liber.*

V.14. vel tres] *omittit* Burch.

V.15. ſi cum puella, annos tres) *hæc omiſit* Burch.

V.16. ſi diaconus, vel monachi ſunt) *ſcribe, ſi diaconi monachi ſunt, vt* Bur.

Ibid. quinque, vel ſeptem) *ſeptem,* Burch. *aliis omiſſis.*

V.18. ſi ſine voto &c.) *Apud* Burch. *hoc loco de Epiſcopo iterum dicitur. Item Epiſcopus, ſi ſine voto monachi cum puella, vel meretrice peccauerit, decem annos pœniteat Clericus &c.*

V. 19. Clericus ſine) *Clericus cum tali puella ſine,* B.

V.20. vnum annum) *ſic* Burch. *editus. dimidium annum, vetus liber.*

V. 21. duos annos pœniteat) *ſic etiam* Burch. *editus vnum annum, vetus liber.*

Ibid. duos annos frequenter tres) *duos annos: ſi frequenter, tres annos.* Burch. *editus, ſimiliter, ſi frequenter, duos annos, vetus.*

V.22. plus pœniteat &c.) *tres annos, alii dicunt ſex, vet.* B. *lib. quatuor annos, alii dicunt ſeptem, edit.*

V. 23. exul fiat. Sic & virgo &c.) *Hæc omittit* Burch. *vſque ad illa, Theodorus dixit.*

V.27. Monachus faciens &c. *Monachus fornicationem faciens, ſeptem annos pœniteat. Item fornicationem quærens, & non inueniens, vetus* Burch. *liber. In edito pro illis. Item fornicata eſt. Itē* Beda *dixit. Monachus fornic. quærens &c. Operæ pretium eſt addere verba c. 4. Neocæſ conc. Si quis mulierem concupiſcens, propoſuerit cum ea cōcūbere, & cogitatio eius non perueniat ad effectū apparet, quod gratia Dei liberatus ſit. Vide Pœn. Rom. tit. 3. c. 25.*

Ver.28. vnum annum pœniteat, & dimidium) *annum, & dimidium pœniteat, vetus B. liber annum dimidium pœnit. editus non recte.*

Ibid. Item monachus &c.) *Item Romanus Pœnitentialis dicit. Monachus fornicationem faciens cum meretrice, vel puella, tres, ſi cum monali &c. Burch. vetus. ſanctimoniali, editus.*

Ver.30. Laicus maculans &c.) *Addit plura Bur. Item laicus maculans vxorem proximi ſui, vt adulterium pœniteat. Si cum virgine peccauerit, vterque pœniteat annum vnum. Si cum a..lla Dei &c. Burch. vetus laicus priuatus, eſt in edito.*

Ver.31. annos duos) *ſic etiam vetus Burch. liber quatuor annos, editus.*

P.12.v.1. tres annos) *quinque annos, Burch. vetus. ſeptem annos, editus.*

Ibid. ſi ſine coniugio &c.) *Hæc omittit Burch.*

Ver.3. id eſt, qui ſæpe &c.) *qui in conſuetudine habet, amplius pelli debet. Si autem in gradu ſunt, degradentur, & ſicut laici pœnit. Burch.*

Ver.6. viri inter annos &c.) *Vir, qui inter femora fornicatus fuerit, vnum, ſi iterauerit, duos annos pœniteat. Si autem in terga fornicatus fuerit, tres annos, ſi pueri, duos annos,* Burch.

V.7. quidam ſeptem &c.) *hæc omittit Burch.*

V.9. Oportebat) *Oportet enim, Burch.*

V.10. ſicut ſupra diximus) *cap.1.*

V.11. octo annos) *decem annos,* Burch.

V.12. ſi conſuetudo, decem) *& gradum amittat* Burch.

Cap.ix. de iuramento) *vide ſupra c.3. in fine, & in Pœn. Rom. tit.1.*

Qui iuramentum &c. *vide d. c.3.*

Si quis coactus &c. *viden. Burch. lib.12. c. 6. ex Pœnit. Romano. & d. tit.2. c.2.*

alii annum vnum, & ex eis in pane, & aqua, vt alii iudicant) *Mendoſa ſunt hæc, alii iudicant tres annos, vnum ex his in pane, & aqua pœniteas. d. tit.2. c.2. & Burch. & alii illic relati.*

Si quis in manu &c.) *De his verbis diximus d. c.3.*

Cap. x. de abſtinentia mulierum) *vide Pœnit. Roma. tit.3. c.20. & tit.7. c.9. & ſupra c.2.*

Qui autem nupſerit) *coierit ſignificat, vt alibi.*

vel ſuum pretium reddat) *hoc eſt, anni pretium, de quo dictum eſt in Pœnit. Rom. tit.9 c.27.*

vel viginti ſex ſolidos) *d. c.28. ſunt viginti duo.*

Mulier ſi diuinationes &c. *Burch. lib.10. c.8. ex Pœnit Romano, & Iuo par.11. c.36. decr. Pœnit. Rom. tit.6. c.2.*

Mulier ſi aliquem interfecerit imitantem maleficia ſua) *vocem imitantem, mendoſam eſſe arbitramur. irridentem ſcriberem. ſi cetera cohærerent.*

Mulier ſi occiderit &c. *viden. Burch. lib.19. c. 156. & Iuo par.15. c.164. decr. Vide Pœn. Rom. tit.1. c.26.*

Si vir &c.) *vide Pœn. Rom tit.3. c.20. & ſupra c.2. & Anſel. lib.11. c.119. eius inſcriptio eſt: Statuta Patrum.*

interea nupſerit, *in terga nupſerit, ex Anſel. cuius verba ſunt. Statuta Patrum. Si quis cum muliere ſua retro nupſerit, quadraginta dies pœniteat. Si autem in terga, pœniteat ſicut de animalib.*

Cap.xi. de auguriis, vel diuinationib.

Auguria, vel ſortes &c. *Ex Pœniten. Romano, Burch. lib.10. c.9. & Iuo par.11. c.37. decr. & Anſel. lib.11. c.121.*

vel diuinationibus obſeruare, *vel diuinationes, qui eas obſeruauerint, Burch. aptius. Iuo vocem eas omittit.*

inſpectione futura promittunt, *omiſit hæc B. & Iuo.*

votum vouerint in arborem, *votum vouerint, vel perſoluerint ad arborem, vel ad lapidem, vel ad quamlibet.* Burch. plenius, & Iuo.

ſi clericus laici &c. *omnes excommunicentur. Si ad pœnitentiam venerint, clerici annos tres, Burch. aptius, & Iuo.*

laici duos, vel vnum. *laici annum vnum, Burch. & Iuo.*

P.14.v.2. Mulier ſi filium &c. *Ex Pœnit. Bedæ presbyteri, Burch. c.14. Iuo c.41. vbi ſupra. Viden. Burch. d. lib.19. p.272.*

V.3. quinq. annos, *vnum annum, Burch. & Iuo*

V.4. Nolite exercere, *Quicumq. exercuerint hæc, Burch. d. lib.10. c.33. & Iuo d. par.11. c.58. ex concil. Arelaten. c.5. hæc pro hoc, Iuo.*

V.5. ſe defenſare poſſe confidunt, *ſe poſſe defendere credant, Burchar. credunt, Iuo.*

V.6. Cariagios, & diuinos præcantatores, *& quicumque diuinos præcantatores, phylacteria etiam diabolica, vel characteres diabolicos, vel herbas, vel ſuccos ſuis, vel ſibi impendere tentauerint. Burch. & Iuo. In veteri libro inueni hæc verba. Admoneo vos pariter, vt nullus ex vobis cariagios, & diuinos, & ſortilegos requirat. Et in concil. Narbonen. non edito cap.14. Si qui viri, ac mulieres diuinatores, quos dicunt eſſe cariagios. atque ſorticularios in cuiuſcumque domo fuerint inuenti &c. Cara autem. non caria ſcriptum eſt in his tribus libris; quod Hiſpani ſine præfatione honoris dicere, non poſſumus. Eadem vox inueniebatur apud Auguſtinum in ſermo. de tempore 163. & 215. & 241. vt apparet ex Iuone parte 1 c.134. & par.11. c.17. decr. & libro Cæſar. lib.12. cap.44.*

Ibid. laici tres dies &c. *monachus quinq. clericus quatuor, laicus duos annos pœniteat, Bur. & Iuo.*

V.8. Si fidelis &c.) *Ex Pœniten. Bedæ presbyteri. Burch. lib.14. cap.15. & Iuo par.13. c.83. decr.*

Cap.xii. de ebrietate) *vide Pœnit. Roman. tit.5.*

Si per ebrietatem &c.) *Ex Pœniten. Bedæ, Burch. lib.5. c.46. & 49. Iuo lib.1. tit.4. c.32. Panor. & par.2. c.55. decr. Cæſaraug. lib. 11. c.13. & Grat. de conſecr. diſt. 2. c.28 ſi quis.*

Epiſcopus centum decem) *Epiſcopi X C. Burch. & alii; quod malo: eſt enim errati facilis occaſio in his litteris C X. & XC. vt in X L. pro L X. in hoc ipſo capite, apud Burch. & Iuon. in Panor & Cæſar. vtrumque omiſſum eſt in*

decr. Iuonis. & apud Grat.

quidam bis pſalterium ſuum ſacrificii &c) *Hæc mendoſa ſunt. Apud Burch. d. lib. 5 cap. 49. Si ſacrificium in ignem proiicit. & Iuon. par. 2. c. 58. decr. ex Pœnit. Roma. Theodoro adſcribit noſter liber Pœnit. Rom. d. tit. 5. c. 8. ſcribo: quidam bis pſalterium. Si ſuum ſacrificium &c.*

P. 14. v. 24. ſi clericus &c.) *Viden. Burch: lib. 14: c. 13. & Iuo par. 13. c. 81. decr. ex Pœnit. Rom. & vide c. 5. d. tit. 5.*

CAP. XIII. de euchariſtia.

Si quis euchariſtiam &c.) *vide Pœniten. Rom. tit. 5. cap. 10. & 11. & 12.*

P. 15. v. 5. & in igne accendetur) *in eo vermis comburatur, d. c. 11. &* Burch. *lib. 5. c. 51.*

V. 7. ſi ſtella arſerit, altare ceciderit) *verba mendoſa. fortaſſe, ſi ſtillauerit. & in altare ceciderit. Vide d. tit. 5 c. 10.*

V. 10. Qui autem in plebem &c.) *malo, in plebe. ſic autem appellant Itali eccleſiam cum cura, ſiue parochiam.*

V. 12. Qui perfuderit calicem) *ſic etiam d. c. 11. Perfundens aliquid ſuper altare de calice. & poſtea, perfundens calicem, dum ſolemnitas Miſſæ celebratur. Vide d. c. 10.*

CAP. XIV. de diuerſis cauſis.

Qui creaturam perdiderit) *craterem forte pro creaturam ſcribendum.*

Qui morticinum &c.) *vide ſupra cap. 4.*

Qui fraudatum comedit] *Fraudatum interpretor furto, aut fraude quæſitum. Vide Tobiæ c. 2 b.*

V. 24. Qui comedit &c.] *Ex Pœnit. Romano, B. lib. 19. c. 106. & Iuo par. 15. c. 118. decr. Vide ſupra c. 4.*

Ver. 25. cane, vel catto) *ſic vulgus vocat felem, ælurum Græci, & Ægyptii.*

V. 26. vel vnum diem ieiunet) *aliquid ante hæc verba deſidero. nam* Burch. *ita ſcribit. Si neſcit, duos dies ieiunet, vel ſi redimere voluerit, L. pſalmos cantet. Item Iuo.*

Ver. 28. ſi ſæcularis, quatuor dies] *ſi laicus eſt, ſeptem dies, Burchar. & Iuo.*

V. 30. pſalterium cantet) *CL. pſalmos cantet, Burch. & Iuo.*

P. 16. v. 1. quatuor dies) *ſeptem dies,* Burch. *& Iuo*

V. 2. triginta) *viginti, Burch. & Iuo.*

Ibid. in viginti annis) *qui eſt xx. annorum, B. & Iuo.*

V. 3. quatuor dies] *ſeptem dies, Burch. &* Iuo.

V. 4. in aliquo cibo] *liquido, addunt Bur. & Iuo.*

V. 9. Item qui autem &c.] *Ex eod. Pœn. Rom. Burch. c. d lib. 19. c. 11. & Iuo d par. 15. c. 191.*

V. 12. pro vno die &c.] *Ex eod.* Burch. *c. 12. & Iuo c. 192. vbi ſupra, & Pœn. Rom. tit. 9. c. 25.*

V. 13. genu flectendo] *genibus flexis in eccleſia, Burch. &* Iuo, *& Pœnit.*

Ibid. aut ſine flexu ſexaginta pſalmos) *hæc Burch. omittit. &* Iuo, *& Pœn.*

V. 14. per ordinem pſallat) *eadem faciat, & vnum pauperem paſcat, & eo die, excepto vino, carne, & ſagimine, ſumat quidquid velit, Bur. & Iuo, & Pœn.*

V. 15. ducentæ genuflexiones) *Qui in eccleſia genua centies flexerit, Burch c. 14. ex eod Pœn. & Iuo c. 194. vbi ſupra, & Pœn. Rom. d tit 9. c. 26.*

Ibid. vel vnus denarius] *ſi pauper eſt, ſi diues, tres denarii, Burch. c. 15. ex eod, Pœn. & Iuo c. 195. vbi ſupra, & Pœn Rom d. c. 26.*

V. 16. & tres eleemoſynæ trib. pauperib. valent) *& tres eleemoſynas tres pauperes valent, editus Bedæ liber mendoſe ſed fortaſſe ſic tum loquebantur. Apud Bur. ſcriptum eſt c. 16. & Iuo. cap. 196. vbi ſupra ex eod. Pœn. Rom. Pro vno die, quem in pane, & aqua pœnitere debet; tres pauperes paſcat, & eo die, excepto vino, carne, & ſagimine, ſumat quod placeat. Vide infra c. 15.*

V. 17. quidam dicunt quinquaginta percuſſiones &c.] *Apud* Burch. *c. 17. ex eod. Pœn. &* Iuon. *c. 197. vbi ſupra. Quidam dicunt xx. palmatas valere pro vno die.*

V. 18. Id eſt in hieme &c) *vide infra c. 15.*

V. 21. Item pro vno menſe &c.) *Ex eod. Pœn. Rom. Burch. c. 19. & Iuo c. 199. vbi ſupra.*

V. 22. pſalmos in genuflexo &c.) *pſalmos mille ducentos genib. flexis decantet. Si autem hoc facere non poteſt: ſine genuflexione ſedendo, aut ſtando in eccleſia, ſi fieri poteſt, ſin autem, in vno loco MDCLXXX. pſalmos decantet: Bur. & Iuo.*

V. 24. A carne, & vino) *& à carne, & à ſagimine, & à vino totum menſem, Bur. & Iuo.*

V. 26. In ſecundo anno &c.) *hæc non habent* Bur. *& Iuo.*

V. 29. Item qui non poteſt &c.) *Burc d. lib. 19. c. 23. ex Pœnit. Theodori. & Iuo d. par. 15. c. 203. & Pœnit Rom. tit. 9. c. 30,*

Verſ. 31. donet in eleemoſynam ſolidos viginti duos] *hæc ſuperuacanea videntur, & ea omittunt* Bur. *& alii. ſed ex alio loco ſumpta ſunt, vt apparet ex Burch. c 20. & Iuone c. 200. & Pœnit. cap. 27. vbi ſupra.*

V. 32. & in vnaquaq. &c.) *hæc non inuenio apud* B. *vbi ſupra. ſed d. c. 20. dicitur: Et omnes ſextas ferias ieiunet in pane, & aqua. idem Iuo d. c. 200.*

P. 17. v. 2. in ſecundo &c.) *hæc habet Burch. d. c. 23. & ceteri.*

V. 4. Potentes homines pro culpis &c.) *Potentes autem homines plus dare debent: quia cui plus committitur, plus ab eo exigetur. Burch. & Iuo.*

V. 5. Zacchæus ait) *Luc. 19 b.*

V. 7, in quadruplum reddam) *reddo, Luc.*

V. 10. Apoſtolus ait) *Quærendus locus, vid. 2. Cor. 5.*

V, 15. tres, & duos) *duos, vel tres, malo.*

CAP. XV. Item de pretio anni, & diei] *Hoc videtur fragmentum eſſe, & pars ſuperioris capitis. ſed valde mendoſe editum eſt.*

Primo anno quidam promiſerunt) *Pro vno anno quidam permiſerunt, ſcribo. Viden.* Burch. *d. lib. 19. c. 25. Iuo d. par. 15. c. 205. ex Pœnit. Romano.*

quatuor triduanas interueniente vna nocte) *hæc ita interpretor: vt* XII. *dies abſtineat cibo, ſed tertia quaq. nocte cibum ſumat.*

duodecim triduanas hoc eſt, ſemel in vno mēſe triduanas] *Cum* XII. *ſint menſes, ſi ſemel ſingulis menſibus inedia triduo vtatur fiunt* XII. *triduanæ, ſed interpollatæ. Apud Burch. & Iuonem eſt.* Duodecim *triduanæ ſingulæ cum pſalteriis tribus impletis, & cum palmatis trecentis per ſingula pſalteria, excuſant vnius anni pœnitentiam.*

quatriduum] *triduum malo.*

Pretium autem diei, hoc eſt, agapen, duobus vel tribus pauperibus] *Pretium autem diei hoc eſt, agape, duobus, vel tribus pauperibus, ſcribo. Viden. Burchar. cap.* 12. *&* 16. *& Iuo c,* 192. *&* 196. *vbi ſupra, & Pœnit. Roman. tit.* 8. *cap.* 25. *& ſupra cap.* 14. *Agape autem ſignificatur conuiuium, aut caritas, ſiue dilectio. Vnde Agapetus dilectus, vel vnicus filius apud Pollucem. quo verbo Chriſtus vocatur à Patre Matth.* 3. *Mar.* 1. *& Luc.* 3. *De agape Chriſtianorum, vide concil. Gangren. cap.* 11. *& Laodic.* 27 *&* 28.

quinquaginta pialmos) *Idem Burchar. d c.* 12. *& Iuo d. c.* 192. *& Pœnitent. Roman. d. cap.* 25. *indiſtincte. Cætera aliis intacta relinquimus: quæ ſine veteribus libris emendari nequeunt*

RABANI

RABANI MAVRI MOGVNTINENSIS ARCHIEPISCOPI POENITENTIVM LIBER.

PRÆFATIO.

Domino in domino dominorum dilectiſsimo, Othgario Archiepiſcopo, Rabanus peccator, in Chriſto optat ſalutem.

QVAMDIV vos, SANCTE PATER, ſperabamus ad nos venturos, citius fore aduentum veſtrum optabamus. Sed quia poſtquam abiſtis à nobis, & mœſtos nos de abſceſſu veſtro reliquiſtis, orandum nobis eſſe cenſebamus, vt diuina maieſtas incolumes vos ſeruans, concedat nobis, iterum vos ſanos videre: quia ſanitas veſtra ſoſpitas eſt noſtra. Si autem aliquid vobis aduerſi contigerit, triſtes nos, ac conturbatos ſine dubio efficiet. De cætero quoque quia quando hic præſentialiter fuiſtis placuit ſanctitati veſtræ, cum paruitate noſtra aliquid tractare, atque conferre, de diuerſis tranſgreſſionibus, in quibus fragilitas humana diuina præcepta tranſgreditur, quomodo per pœnitentiam reſtaurari poſſint, atque Deo reconciliari hi, qui in diuerſis ſceleribus præuaricantur legem Dei. Ideo quæ iuſſiſtis mihi, vt de canonibus, & ſanctorum Patrum ſententiis breuiter excerperem, atque in vnum colligerem, quæ à magiſtris Eccleſiæ huiuſmodi perſonis ad emendationem vitiorum promulgata ſunt; feci quod mandaſtis, & in vno libello ea deſcripſi, quo haberetis in promptu ante oculos ad legendum, quod mihi neceſſe erat ex diuerſis libris in vnum congregare, vt noſter labor veſtræ voluntati aliquo modo ſatisfaceret. Et ne forte neceſſarium vobis foret, in diuerſis voluminibus id quærere, quod vos iam conſtat in breui exquiſitum habere, huic quoque libello ſubiunxi alterum, quem nuper de conſanguineorum nuptiis, & de magorum præſtigiis, falſiſque diuinationibus confeceram, vt haberetis eos ſimul, quos ordo rationis concordes fecit. Legite ergo opuſculum, quod vobis directum eſt: & ſi quid in eo minus recte poſitum videatur, veſtro ſacro ſtudio ad vtilitatem legentium corrigatur. Bene valete, & in ſacris orationibus veſtris mei peccatoris memoriam habetote in nomine Domini.

CAPITVM ELENCHVS.

De his qui poſt ſacram ordinationem capitalia crimina committunt, & eorum pœnitentia, ſeu excommunicatione. CAP. I.
De inceſtis coniunctionibus, II.
De his qui adulterium committunt. III.
De his qui mœchantur.
De his qui ſacris virginibus ſe ſociant, & de virginibus velatis, ſi mœchatæ fuerint. V.
De his, qui irrationabiliter fornicantur. VI.
De coniugatis, ſi quis eorum ductus fuerit in captiuitatem. VII.
Quod aliud ſit vxor, aliud concubina; & quod non ſit coniugii duplicatio, quando ancilla reiecta, vxor aſſumitur. VIII.
De eo, qui vxorem capti ſortitus eſt in matrimonium. IX.
De illo; qui concubinam ſuper vxorem habet. X.
De parricidio, & his, qui partus ſuos necant. XI.
De homicidiis voluntarie commiſſis. XII.
De homicidiis, & falſis teſtibus. XIII.
De his, qui ſeruos ſuos extra iudicem necant, & domina, quæ per zelum ancillam occiderit. XIV.
De homicidiis non ſponte commiſſis; & illis qui ſe excuſant, quaſi inſontes ab homicidio in prælio commiſſo iuſſu Principum. XV.
De adminiſtratoribus, & his, qui preces criminales dictant. XVI.
De populi neceſſario commiſſu. XVII.
De furto. XVIII.
De coniuratione, vel conſpiratione. XIX.
De his, qui ſacramento ſe obligant, ne ad pacem redeant. XX.
De his, qui noxia iuramenta conficiunt, quomodo pœnitere oporteat. XXI.
De his, qui ad eccleſiæ patrocinium confugiunt, ne tradantur perſequentibus ſe ſine fœdere pacti. XXII.
De his, qui diuinationes expetunt, & incantationibus, ſiue auguriis deſeruiunt. XXIII.
Quod non liceat Chriſtianis, ſeruare traditiones Gentilium, nec vllis obſeruationibus feſtiuis eorum communicare. XXIV.
Quod non ſit cum Paganis conuiuandum XXV.
De Chriſtianis, qui cum Iudæis veſcuntur; & quod Iudæis non liceat habere Chriſtianas vxores, vel concubinas, ſeu mancipium Chriſtianum. XXVI.
Quod non congruat Chriſtianis, commeſſationibus intereſſe, nec hiſtriones fieri, ſaltare in nuptiis, neque in conuiuiis. XXVII.
Vt menſam Epiſcopi ſcripturæ diuinæ legantur: & quod ſacris ordinibus deditos viros non conueniat, ebrietatem ſectari. XXVIII.
De continentia, & caſtitate clericorum. XXIX.
Quod non debeant ſacerdotes, quaſlibet in Eccleſiæ familiis truncationes facere; nec aliquid quod morte plectendum ſit, iudicare. XXX.
De clericis, qui in mutuam cædem prorumpunt. XXXI.
De auaritia, & cupiditate, & quod non ſit vſura exigenda. XXXII.
De apoſtatis. XXXIII.
De profeſſione monachi. XXXIV.
De pœnitentiæ temperamento, & quando reconciliandi ſunt ipſi pœnitentes. XXXV.
De his, qui in pœnitentia poſiti vita exceſſerunt.
De his, qui pœnitentiam violantes ſpernunt; & rurſus præuaricantur. XXXVII.
Quod nulli ſit vltima pœnitentia deneganda. XXXVIII.
Quod oporteat eum, qui pro illicitis veniam poſcit, etiam à multis licitis abſtinere; & quod non oporteat eum, tempore pœnitentiæ lucra negotiationis exercere. XXXIX.
Quod ad militiam ſæcularem poſt pœnitentiam rediri non debeat. XL.

De his, qui poſt ſacram ordinationem capitalia crimina committunt, & eorum pœnitentia, ſeu excommunicatione.

CAPVT. I.

IN primis ergo viſum eſt, vobis conſcribi de his, qui ſacros ordines habent, & ante vel poſt ordinationem, contaminatos in capitalibus criminibus ſe eſſe profitentur, in quibus, vt mihi videtur, hæc diſtantia debet eſſe, vt hi, qui deprehenſi, vel capti fuerint publice in periurio, furto, atque fornicatione, & ceteris huiuſmodi criminibus ſecundum ſacrorum canonum inſtituta, à gradu proprio deponantur: quia ſcandalum eſt populo Dei, tales perſonas ſuper ſe poſitas habere, quas vltra modum vitioſas conſtat eſſe. nempe inde detrahunt homines ſacrificio Dei, & rebelles hinc, atque contrarii exiſtentes, eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt, ſicut quondam filiis Heli peccantibus feciſſe leguntur. Qui autem de prædictis viris per occultam coufeſſionem male à ſe abſconſe commiſſa, coram oculis Dei, præſente etiam ſacerdote, qui eis indicturus eſt pœnitentiam, confitentur, & ſemetipſos grauiter deliquiſſe accuſant, ſi veraciter pœnituerint, & ſe per ieiunia, & eleemoſynas, vigilias, atque ſacras orationes cum lacrymis purgare certauerint, his etiam gradu ſeruato ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt; qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire, neque vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.

Nam de illis, qui ad honorem presbyterii ſine examinatione prouecti ſunt, in Nicæno concilio cap. VIII. taliter ſcriptum eſt: Si qui presbyteri ſine examine ſunt prouecti, vel cum diſcuterentur peccata ſua, confeſſi ſunt, & homines contra canones commoti, manus confeſſis imponere tentauerunt, tales regula non admittit: quia quod irreprehenſibile eſt, catholica defendit eccleſia.

Item in Neocæſarienſi concilio cap. VIII. de hoc ita definitum eſt: Presbyter, ſi præoccupatus corporali peccato prouehatur, & confeſſus fuerit de ſe, quod ante ordinationem deliquerit, oblata non conſecret, manens in reliquis officiis propter ſtudium bonum. Nam peccata reliqua plerique dixerunt, per manus impoſitionem poſſe dimitti. Quod ſi de ſe non fuerit ipſe confeſſus & argui manifeſte non quiuerit, poteſtatis ſuæ iudicio relinquatur.

Item in eodem concilio cap. X. Simili modo etiam diaconus, ſi eodem peccato ſuccubuerit, ab ordine miniſterii ſubtrahatur.

De illis quoque qui poſt acceptum gradum peccauerint, in Apoſtolorum canone ita legitur: Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus eſt, deponatur, non tamen communione priuetur. Dicit enim Scriptura: Non vindicabit Dominus bis in id ipſum.

Item in eodem concilio cap. XXVIII. Si quis Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, depoſitus iuſte ſuper certis criminibus, auſus fuerit adtrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum, hic ab eccleſia penitus abſcindatur. Accuſationem autem aduerſus ſacri ordinis viros facile non recipiendam, ſed prius cauſam diligenter examinandam, & poſtea iudicium inferendum, Apoſtolus docet ſcribens ad Timotheum: Accuſationem, inquit, aduerſus presbyterum non recipias, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus. Peccantes autem coram omnibus argue, vt ceteri metum habeant. Quales autem ipſi teſtes eſſe debeant, in Africano concilio cap. XCVI. manifeſtatur, vbi ita ſcriptum eſt: Placuit, vt omnes ſerui, vel proprii liberti ad accuſationem non admittantur, vel omnes, quos ad accuſanda publica crimina leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiæ, maculis aſperſi, id eſt, hiſtriones ac turpitudinibus ſubiectæ perſonæ. Hæretici etiam, ſiue Pagani, ſeu Iudæi, ſed tamen omnibus quibus accuſatio denegatur in cauſis propriis, accuſandi licentia deneganda eſt.

Item in eodem concilio cap. XCVIII. Teſtes autem ad teſtimonium non admittendos, qui nec ad accuſationem admitti præcepti ſunt, vel etiam quos ipſe accuſator de ſua domo produxerit. Ad teſtimonium autem intra annos XIV. ætatis ſuæ non admittatur.

Item in eodem concilio cap. XCXII. Placuit, vt quotieſcumque clericis ab accuſatoribus multa crimina obiiciuntur, vt vnum ex ipſis, de quo prius egerit, probare non valuerit, ad cetera non admittatur.

De his autem, quorum occulta peccata ſunt nec manifeſte ab aliquo argui poſſunt, ſi ſalubriter compuncti pro peccatis ſuis, confeſſionem Epiſcopo, ſiue presbytero occulte faciunt, bonum mihi videtur, vt ſecundum id, quod ſibi decretum fuerit ab Epiſcopo, ſiue presbytero, pœnitentiam agant, non trepide, nec tarde, ſed feruenter, & ſollicite: ac ſic ſe veniam peccatorum à Domino percepturos, & gradum ſe recuperaturos confidant. Quod ſeruum Dei incluſum ſcripſit, ita probat dicens: Nam tua ſanctitas inde à nobis requiſiuit, vt tibi reſcribe-

rem de ſacerdotali officio poſt lapſum reſurgendi, dum dicis de hoc canone, diuerſas te legiſſe, diuiſasque ſententias: alias reſurgendi, alias nequaquam poſſe. Nam nos generaliter à Nicæna incipientes, hanc cum reliquis quattuor veneramur, quæ ipſam ſequentes, ceteræ in cunctis ſententiis vnanimes concordant. Nos ergo præcedentes nos Patres ſequimur. quia auctore Deo, à ſacra doctrina illorum non diſcordamus. A capite itaque incipientes, vſque in quartum altaris miniſtrum, hanc formam ſeruandam cognoſcimus, vt quem mino em maior præcedit, ſicut honore eſt maior, ita ſit in crimine: & quem maior ſequitur culpa, maior ei implicetur vindicta: & ſic poſtea pœnitentia credatur eſſe fructuoſa. Quid enim prodeſt, triticum ſeminare, & fructum illius non colligere? aut domum conſtruere, & non illic habitare? Poſt dignam enim ſatisfactionem, credimus poſſe redire ad honorem. Propheta dicen-
Pſal.40 te; Numquid qui cadit, non adiiciet vt reſurgat: & qui auerſus eſt, non reuertetur? Idem peccatori ait: In quacumque die conuerſus inge-
Ezech. 3.18. mueris, tunc ſaluus eris, vnde & Pſalmiſta ait. Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum re-
Pſal.50 ctum innoua in viſceribus meis. Ne proiicias me à facie tua, & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me. Dum enim petiit, ne à Deo proiiceretur pro lapſi culpa, alienam quippe Rex, & Propheta rapuiſſe ſe vxorem tremefactus expauit, Propheta indicante flagitium ſuum, pœnitentiam agens addidit: Redde mihi lætitiã ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Si enim ipſe dignam Deo pœnitentiam non feciſſet, nequaquam aliis prædicaret, ait enim: Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te conuertentur. Dum enim peccata ſua proſpexit Propheta mundata per pœnitentiam, non dubitauit prædicando caſtigare aliena, & ſic ſacri-
Ibidem ficium de ſemetipſo Deo offerre ſtuduit, cum dicebat: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Ad hæc iſta ſufficerent: ſed omnis ſententia quo plus ſacræ ſcripturæ teſtimoniis confirma-
Ezech. 18. tur, facilius creditur: de hoc enim Propheta dicit: Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat, de hoc peccantibus dicitur: Peccator in quacumque die conuerſus ingemuerit, omnes iniquitates eius in obliuionem traduntur. Si enim Redemptor noſter, qui peccatores non perdere, ſed iuſtificare venit, in obliuione peccantium delicta dereliquit, quis hominum condemnanda reſeruet, cum Apoſtolus dicat: Si Deus iuſtificat, quis eſt qui condemnet? Ad fontem etiam miſericordiæ recurrentes. Euangelicam proferamus ſententiam: Gaudebo,
Luc.15. inquit, ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, plus quam ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia: & ouem perditam nonageſimam nonam, * non errantibus relictis, humero ad ouile reportauit. Si ouis errans poſt inuentionem humero ad ouile reportauit, cur iſta poſt pœnam ad Eccleſiæ miniſterium non reuocetur? Quid eſt ergo grauius, carnale delictum admittere, ſine quo non multi, ſed pauci inueniuntur, aut Dei filium timendo negare? in quo peccato ipſum beatum principem Apoſtolorum Petrum, ad cuius nunc corpus indigni ſedemus, lapſum eſſe cognoſcimus: ſed poſt negationem pœnitentia ſecuta eſt, & poſt pœnitentiam miſericordia data: quia illum ab apoſtolatu non deiecit, qui ante ſe ipſum negare prædixit. Tibi hæc fili cariſſime dicta ſufficiant, vt illum, quem conſpicis delicta fletu delere, in conſpectu Diuinitatis non dubites miſericordiam conſequi: quia nullum peccantem reuerſum deſpicit, qui peccatores ſanguine ſuo redimere venit. Hinc etiam & beatus Auguſtinus ad Petrum diaconum de Fide ſcribens, ait: Omni homini in hac vita eſſe poteſt vtilis pœnitentia, quam quocumque tempore homo egerit, quamlibet iniquus, quamlibet annoſus, ſi toto corde renuntiauerit peccatis præteritis, & pro eis in conſpectu Dei non ſolum corporis, ſed etiam cordis lacrymas fuderit, & malorum operum maculas bonis operibus diluere curauerit, omnium peccatorum indulgentiam mox habebit. Hoc enim nobis Dominus Prophetico promittit eloquio, dicens Si conuerſus ingemueris, ſaluus eris. Et alio loco dicitur: Fili, peccaſti, ne adiicias iterum: ſed & de præteritis deprecare, vt tibi dimittantur Numquam peccanti eſſet indicta pro peccatis deprecatio, ſi peccanti non eſſet remiſſio concedenda. Sed etiam pœnitentia peccatori tunc prodeſt, ſi eam in eccleſia catholica gerat, cui Deus in perſona beati Petri, ligandi, ſoluendique tribuit poteſtatem, dicens. Quæ alligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæ ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. In quacumque igitur homo ætate veram peccatorum ſuorum pœnitentiam egerit, & vitam ſuam Deo illuminante correxerit, non priuabitur indulgentiæ munere, quia Deus ſic per Prophetam dicit: Nolo mortem morientis, tantum vt reuertatur à via ſua mala, & viuat anima eius. Verumtamen nullus hominum debet ſub ſpe miſericordiæ Dei, in ſuis diutius remanere peccatis, cum etiam in ipſo corpore nemo velit ſub ſpe futuræ ſalutis diutius ægrotare. Tales enim, qui ab iniquitatibus ſuis recedere negligunt, & ſibi à Deo indulgentiam repromittunt, nonnumquam ita præueniuntur repentino Dei furore, vt nec conuerſionis tempus, nec beneficium remiſſionis inueniant. Ideo vnumquemque veſtium ſancta Scriptura benigne præmonet dicens: Ne tardaueris conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira eius, & in tempore Pſal.
vindictæ diſperdet te. Dicit etiam beatus Dauid: 94.
Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Hebr.3.
Cui quoque beatus Paulus concordat his verbis: Videte fratres, ne forte ſit in aliquo veſtrum cor malum, incredulitas diſcedendi à Deo viuo, ſed adhortemini vos ſemetipſos per ſingulos dies, donec hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis

bis fallacia peccati. Obdurato igitur corde viuit ſiue qui non conuertitur, deſperans de indulgentia peccatorum, ſiue qui ſic miſericordiam Dei ſperat, vt vſque in finem vitæ præſentis in ſuorum criminū peruerſitate remaneat. Proinde diligentes miſericordiā Dei, metuentesque iuſtitiam, nec de remiſſione peccatorum deſperemus, nec remaneamus in peccatis: ſcientes, quia illa omnium hominum debita ſit exactura æquitas iuſtiſſimi iudicis: quæ non dimiſerit miſericordia clemētiſſimi Redēptoris. Sicut enim miſericordia ſuſcipit, abſoluitque conuerſos: ita iuſtitia repellet, & puniet obduratos. Hi ſunt qui peccantes in Spiritum ſanctum, neque in hoc ſæculo, neque in futuro remiſſionem accipient peccatorum. Nam de hoc Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus, ad inquiſitionem Maſſionis Epiſcopi, ita reſcripſit dicens: Verum quod ſequenter in epiſtolis venerabilis fraternitas tua innotuit, nulla eſt in huiuſmodi ſententiis decretorum diuerſitas intelligenda, quod alibi legitur, in lapſu corporali reſtaurandum honoris gradum poſt pœnitentiam, alibi poſt huiuſmodi delictum, nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum. Hæc enim diuerſitas hoc modo diſtinguitur: Illos enim ad priſtinos officii gradus redire canon præcepit, quos pœnitentiæ præceſſit ſatisfactio, vel digna peccatorum confeſſio. At contra, hi, qui neque à vitio corruptionis emendantur, atque hoc ipſum carnale delictum quod admittunt, etiam vindicare quadam ſuperſtitioſa temeritate nituntur, nec gradum vtique honoris, nec gratiam communionis accipiunt. Ergò ita eſt vtraque dirimenda ſententia, vt neceſſe ſit illos reſtaurari in loco honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem meruerunt diuinæ pietatis: Hi nec immerito conſequuntur adeptæ dignitatis ſtatum, qui per emendationem pœnitentiæ recepiſſe noſcuntur vitæ remedium. Id enim, ne forte magis ambiguum ſit, diuinæ auctoritatis ſententia confirmetur. Ezechiel enim Propheta ſub typo præuaricatricis Hieruſalem, oſtendit, poſt pœnitentiæ ſatisfactionem, priſtinum reſtaurari poſſe honorem. Confundere, inquit, o Iuda; & porta ignominiam tuam. Et poſt paululum: Et tu, inquit, & filiæ tuæ reuertimini ab iniquitate veſtra. Quando dixit, confundere oſtendit, poſt confeſſiones id eſſe peccati opus, debere quemquam erubeſcere, & pro admiſſis ſceleribus verecundam frontem humi proſtratam demergere: pro eo, quod dignum confuſionis perpetrauerat opus. Deinde præcepit, vt portet ignominiam depoſitionis ſuæ, lugens cum humilitate quod peccauerat. Sic quoque reuocari ſecundum Prophetam ad priorem ſtatum poterit. Item Ioannes Euangeliſta Angelo Epheſi eccleſiæ, inter cetera ſimile quiddam ſcripſit: Memor eſto, inquit. vnde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, alioquin veniam tibi, & mouebo

[Margin: Iſidorus. — Ezec. 16. — Apoc. 2.]

candelabrum tuum de loco eius. In Angelo eccleſiæ, præpoſitum vtique, id eſt ſacerdotem oſtendit, iuxta Malachiam qui dicit: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt de ore eius, quia Angelus Domini eſt. Præpoſitus ergo lapſus in vitium, per Euangeliſtam monetur, vt memor ſit vnde ceciderit, & pœnitentiam agat, & prima faciat opera, vt non moueatur candelabrum eius. Nam candelabrum Angeli, doctrina eſt ſacerdotis, vel honor poteſtatis, quam geſtat, intelligitur, iuxta quod ſcriptum eſt apud Samuelem in damnationem Heli: Oculi eius caligauerunt, nec poterat videre lucernam Dei, antequam extingueretur. Lucerna quippe Dei fuerat, quando dignitate ſacerdotali pollens, iuſtitiæ claritate fulgebat, quam extinctam Propheta aſſeruit, dum ob ſcelera filiorum, ſacerdotis poteſtatem, meritorumque lumen amiſit. Candelabrum ergo, ſiue lucerna ſacerdotis, quæ intelliguntur chariſmata honoris, tunc, iuxta Ioannem, extinguitur, vel mouetur, quando poſt delicti caſum, neglecta pœnitentia, admiſſa ſcelera non deflentur. Non enim dixit, pro eo, quod cecidiſti, commouebo candelabrum tuum, ſed, niſi pœnitentiam egeris, mouebo candelabrum tuum. Ergo quemquam præpoſitum peccantem, ſi præuenerit pœnitentia, delicti vtique ſequitur & venia Et in Prouerbiis ſcriptum eſt: Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Nam & ipſum quod canonum cenſura poſt ſeptem annos remeare pœnitentem in ſtatum priſtinum præcepit, non hoc electione proprii arbitrii ſancti Patres, ſed potius ex ſententia diuini iudicii ſanxerunt. Nam legitur, quod Maria ſoror Aaron Propheteſſa, dum ob detractiones aduerſus Moyſen incurriſſet delictum, illico ſtigmate lepræ perfuſa eſt. Cumque peteret Moyſes, vt emundaretur, præcepit eam Dominus extra caſtra ſeptem diebus egredi, & poſt emundationem rurſus eam in caſtra admitti. Maria ergo non ſoror Aaron caro intelligitur ſacerdotis, quæ dum ſuperbiæ debita ſordidiſſimis cogitationum contagiis maculatur, extrà caſtra ſeptem diebus, hoc eſt, extra collegium ſanctæ Eccleſiæ ſeptem annis proiiciatur, vbi poſt emundationem vitiorum, loci, vel priſtinæ dignitatis recipiet meritum. Ecce in quantum valuimus, concilii antiquam plane, & plenam auctoritate ſententiam, ſacris teſtimoniis explanaui, oſtendens, eum poſſe reſtaurari proprio honore, qui per pœnitentiæ ſatisfactionem nouit propria delicta deflere: eum vero non poſſe reſtaurari, qui nec luget quæ egit, & lugenda ſine vllo pudore religionis, vel timore iudicii diuini cōmittit. In fine autem epiſtolæ hoc adiiciendum putaui, vt quotieſcumque in geſtis cōciliorū diſcors ſētētia inuenitur, illius magis teneatur ſententia, cuius antiquior, & potior extitit auctoritas.

[Margin: Malac. 2. — 1. Reg. 3. — Pro. 28. — Nu. 12.]

In concilio igitur Ilerdenſi cap. v. de his, qui altario ſeruiunt, ſi ſubito carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente digne pœnituerint, ita vt mortificato corpore cordis contriti ſacrificium Deo offerant, maneant in poteſtate Pontificis, vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiori tempore ab Eccleſiæ corpore ſegregare, ita tamen, vt ſic officiorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. Quod ſi iterato velut canes ad vomitum reuerſi fuerint, non ſolum dignitate officii careant, ſed etiam ſanctam communionem niſi in exitu non percipiant.

Item in concilio Carthaginenſi cap. xxvii. ſcriptum eſt, quod presbyteri, & diaconi in grauiori culpa conuicti, manus impoſitionem tamquam laici nequaquam ſuſcipiant. Confirmatum eſt, vt ſi quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos à miniſterio neceſſe ſit remoueri, non eis manus tamquam pœnitentibus laicis imponatur: neque permittendum, vt rebaptizati ad clericatus gradum promoueantur.

De inceſtis coniunctionibus.

CAP. II.

DE inceſtis coniunctionibus in concilio Agathenſi cap. lxi. ita ſcriptum eſt: Inceſtis coniugiis nihil prorſus veniæ reſeruamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanauerint. Inceſtos vero nullo coniugii nomine deputandos, quos etiam deſignare funeſtum eſt: Hos enim eſſe cenſemus: Si quis relictam fratris, quæ pœne prius ſoror extiterat, carnali coniunctione violauerit. Si quis fratris germanam vxorem acceperit. Si quis nouercam duxerit. Si quis conſobrinæ ſuæ ſe ſociauerit. Quod ita præſenti tempore prohibemus, vt ita ea, quæ ſunt ante nos conſtituta, non diſſoluamus. Si quis relictæ, vel filiæ auunculi miſceatur, aut patris filiæ, vel priuignæ ſuæ concubitu polluatur. Sane quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugii libertatem.

Item de eiſdem in concilio Aurelianenſi cap. xiv. ſcriptum eſt: Ne frater ſuper torum defuncti fratris aſcendat. Ne quiſquam; amiſſa vxore, ſorori audeat ſociari. Quod ſi fecerit, ab eccleſiaſtica diſtrictione feriatur.

Item de eiſdem in concilio Ilerdenſi cap. iv. ita dictum eſt: Qui ſe inceſti pollutione commaculant; placuit, quouſque in ipſo deteſtando, & illicito carnis contubernio perſeuerant, vſque ad miſſam tantum catechumenorum in eccleſia permittantur. cum quibus etiam nec cibum ſumere vlli Chriſtianorum, ſicut Apoſtolus iuſſit oportet.

Item de his in Ancyrano concilio cap. xxiv. ita ſcriptum eſt: Quidam ſponſam habens, ſororem eius violauit, & grauidam reddidit, poſt modum deſponſatam ſibi duxit vxorem, illa vero, quæ corrupta eſt, laqueo ſe peremit. Hi, qui fuerunt conſcii, poſt decennem ſatisfactionem iuſſi ſunt ſuſcipere gradus pœnitentiæ conſtitutos.

Item in Neocæſarienſi concilio cap. ii. ita dictum eſt, de his, quæ duobus fratribus nupſerint, vel qui duas ſorores vxores acceperint: Mulier, ſi duobus fratribus nupſerit, abiiciatur vſque ad mortem. Verumtamen in exitu propter miſericordiam, ſi promiſerit, quod facta incolumis, huius coniunctionis vincula diſſoluat, fructum pœnitentiæ conſequatur. Quod ſi defecerit mulier, aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

Item de his, qui duabus ſororibus copulantur, in Elibertano concilio cap. lxi. ita ſcriptum eſt: Si quis poſt obitum vxoris ſuæ ſororem eius duxerit, & ipſa fuerit fidelis, quinquennium à communione placuit abſtineri: niſi forte velocius dari pacem, neceſſitas coegerit infirmitatis.

Item de muliere, quæ duos fratres ſumit in coniugio, vel vir qui duas ſorores habuerit, in concilio Martini Epiſcopi cap. lxxviii. ita ſcriptum eſt: Si qua mulier duos fratres, aut ſi quis vir duas ſorores duxerit, à communione abſtineat vſque ad mortem. In morte eis communio pro miſericordia detur. Si vero ſuperuixerint, communione accepta, & de infirmitate conualuerint, agant plenam pœnitentiam tempore conſtituto.

Item in canone Apoſtolorum, cap xix. ſcriptum eſt: Qui duas in coniugium ſorores acceperit, vel filiam fratris, clericus eſſe non poterit.

De his, qui adulterium committunt.

CAP. III.

ADulterium autem non ſolum lex damnat, ſed etiam euangelica auctoritas omnino fieri vetat. Vnde & ſancti Patres cœleſti magiſterio imbuti, de hoc quid ſeruandum ſit, ſanciuerunt. Nam in Ancyrano concilio cap. xviii. ita ſcriptum eſt: Si cuius vxor adulterata fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum pœnitentiam agentem, oportet eum perſequi ſecundum priſtinos gradus.

Item in Africano concilio cap. lxxx. de his, qui vxores, aut quæ viros dimittunt, vt ſic maneant ſcriptum eſt: Placuit, vt ſecundum euangelicam, & apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab vxore, neque dimiſſa marito alteri coniungatur, vt ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur: in qua cauſa legem imperialem petendam promulgari.

Item

Item in decretis Innocentii Papæ cap. XXIV. ſcriptum eſt, quod viri cum adulteris non conueniant. Et illud deſideratum eſt ſciri, cur communicantes viri cum adulteris vxoribus non conueniant, cum contra vxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Chriſtiana religio adulterium in vtroque ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius vxores adulteras apud ſacerdotes deferre conſueuerunt, & ideo mulieribus prodito earum crimine, communio denegatur, virorum autem latente commiſſo, non facile quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur. Qui vtique ſubmouebitur, ſi eius flagitium detegatur. Cum ergo par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit.

Item in eiuſdem decretis cap. XXVII. ſcriptum eſt, quod hi, qui intercedente repudio, diuortium pertulerunt, ſi ſe aliis nuptiis adiunxerint, adulteri eſſe monſtrentur. De his etiam requiſiuit dilectio tua. qui interueniente repudio, alii ſe matrimonio copularunt: quos in vtraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt. Qui vero vel vxore viuente quamuis diſſociatum videatur eſſe coniugium, ad aliam copulam feſtinarunt, neque poſſunt adulteri non videri: in tantum etiam, vt hæ perſonæ, quibus tales coniuncti ſunt, etiam ipſæ adulterium commiſiſſe videantur: ſecundum illud, quod legimus in Euangelio: Qui dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, mœchatur. Similiter & qui dimiſſam duxerit, mœchatur. Et ideo omnes à communione abſtinendos. De parentibus autem, aut propinquis eorum nihil tale ſtatui poteſt, niſi incentores illiciti conſortii fuiſſe detegantur.

In concilio quoque Elibertano cap. IX. de feminis, quæ adulteros maritos reliquerunt, & aliis nubunt, ſcriptum eſt: Femina fidelis, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum ducit, prohibeatur, ne ducat. Si duxerit non prius accipiat communionem, niſi quem reliquit, de ſæculo exierit: niſi forte neceſſitas infirmitatis dare compulerit.

De his, qui mœchantur.

CAP. IV.

Item in concilio Elibertano cap. XXX. de mœchis ſcriptum eſt: Subdiaconos eos ordinari non debere, qui in adoleſcentia ſua fuerint mœchati, eo quod per ſubreptionem ad altiorem gradum promouebantur: ſi qui ſunt in tempore præterito ordinati, amoueantur.

Item in eodem concilio cap. XXXI. de adoleſcentibus, qui poſt lauacrum mœchantur, ſcriptum eſt: Adoleſcentes, qui poſt fidem lauacri ſalutaris fuerint mœchati, cum duxerint vxores, acta legitima pœnitentia, placuit ad communionem eos admitti.

Item in eodem concilio cap. XLII. de eo, qui vxorem habens ſæpius mœchatur, ſcriptum eſt: Si quis fidelis habens vxorem, non ſemel ſed ſæpe fuerit mœchatus, in fine mortis eſt conueniendus. Quod ſi ſe promiſerit ceſſaturum: detur ei communio. Si reſuſcitatus rurſus fuerit mœchatus, placuit vlterius non ludere eum de communione pacis.

Item in eodem concilio cap. XLII. de virginibus Deo ſacratis, ſi adulterauerint: Virgines, quæ ſe Deo dicauerunt, ſi pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini ſeruierint, non intelligentes quid admiſerint, placuit, nec in finem eis dandam eſſe communionem. Quod ſi ſemel perſuaſu ſuo ab infirmi corporis lapſu poſt commiſſa vitia tempore vitæ ſuæ huiuſmodi feminæ egerint pœnitentiam, vt abſtineant ſe à coitu, placuit, eas in finem communionem accipere debere.

Item in eodem concilio cap. XIV. de virginibus ſæcularibus ſi mœchatæ fuerint, ſcriptum eſt: Virgines quæ virginitatem ſuam non cuſtodierint, ſi eos, qui eaſdem violauerint, duxerint & tenuerint maritos, eo quod ſolas nuptias violauerint, poſt annum ſine pœnitentia reconciliari debebunt. Vel ſi alios cognouerint viros, eo quod mœchatæ ſunt, placuit, poſt quinquennii tempora, acta legitima pœnitentia admitti eas ad communionem oportere.

Item in Ancyrano concilio cap. XVIII. de his, qui virginitatem profeſſi ſunt, & de his, qui ſub ſororis habitu cum aliquibus commorantur, ſcriptum eſt: Quotquot virginitatem promittentes, irritam faciunt ſponſionem, inter bigamos cenſeantur. Virgines autem, quæ conueniunt cum aliquibus tamquam ſorores habitare, prohibemus.

De his, qui ſacris virginibus ſe ſociant, & de virginibus velatis, ſi mœchatæ fuerint.

CAP. V.

Item in decretis Gelaſii Papæ cap. XX. de his, qui ſe ſacris virginibus ſociant, & fœdera inceſta committunt, quod communicare non poſſint, niſi forte publicam pœnitentiam geſſerint, dictum eſt: Virginibus ſacris temere ſe quoſdam ſociare cognouimus, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta fœdera, ſacrilegaque miſcere: quas protinus æquum eſt à ſacra communione detrudi, & niſi per publicam, probatamque pœnitentiam omnino non recipi, aut his certe viaticum de ſæculo tranſeuntibus, ſi tamen pœnituerint, non negetur.

Item in decretis Innocentii Papæ cap. XX. de virginibus non velatis, ſi deuiauerint, ſcriptum eſt: Hæ vero, quæ nec dum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali ſemper ſe ſimulauerant permanere, licet velatæ non fuerint, ſi forte nupſerint

his agenda aliquanto tempore pœnitentia eſt; ſponſio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolui, quanto magis iſta pollicitatio quam cum Deo pepigit, quomodo ſolui ſine vindicta poterit? Nam ſi Apoſtolus Paulus illas, quæ à propoſito viduitatis diſceſſerunt, dixerat habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto potius virgines, quæ prioris promiſſionis fidem frangere ſunt conatæ?

De his, qui irrationabiliter fornicantur.

CAP. VI.

IN concilio Ancyrano cap. xv. de his, qui fornicantur irrationabiliter, id eſt, qui miſcentur pecoribus, aut cum maſculis polluuntur, ſcriptum eſt: De illis, qui irrationabiliter verſati ſunt, ſiue verſantur, quotquot ante viceſimum annum tale crimen commiſerint, quindecim annis exactis in pœnitentia, communionem mereantur orationum: deinde quinquennio in hac communione durantes: tunc demum oblationis ſacramenta contingant. Diſcutiatur autem & vita eorum, quales tempore pœnitudinis extiterint: & ita miſericordiam conſequantur. Quod ſi inexplebiliter his hæſere criminibus ad agendam pœnitentiam prolixius tempus inſumant. Quotquot autem peracta viginti annorum ætate & vxores habentes hoc peccato prolapſi ſunt, viginti quinq; annis pœnitudinem gerentes, in communionem ſuſcipiantur orationum, in qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis ſacramenta percipiant. Quod ſi qui & vxores habentes, & tranſcendentes quinquageſimum annum ætatis, ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam conſequantur.

Item in eodem, de his, qui in pecudes, vel in maſculos, aut olim polluti ſunt, aut hactenus hoc vitio tabeſcunt, cap. xvi. ſcriptum eſt: Eos qui irrationabiliter vixere, & lepra iniuſti criminis alios polluerunt, præcepit ſancta ſynodus, inter eos orare, qui ſpiritu periclitantur immundo.

De coniugatis, ſi quis eorum ductus fuerit in captiuitatem.

CAP. VII.

IN decretis quoque Innocentii papæ cap. xxxvii. ſcriptum eſt, quod ſi cuius vxor in captiuitatem fuerit abducta, & alteram maritus acceperit, reuertente prima, ſecunda mulier debet excludi. Innocentius Probo ſcripſit: Conturbatio procellæ barbaricæ facultati legum intulit caſum. Nam bene conſtituto matrimonio inter Fortunium, & Vrſam, captiuitatis incurſus faceret vacuum, niſi ſacræ religionis ſtatuta prouiderent. Cum enim in captiuitate prædicta Vrſa mulier teneretur aliud coniugium cum Reſtituta Fortunius memoratus iniiſſe cognoſcitur: ſed fauore Domini reuerſa Vrſa, nos adiit, & nullo diffidente, vxorem ſe memorati eſſe perdocuit: Quare domine fili, merito illuſtris, ſtatuimus: Fide catholica ſuffragante, illud eſſe coniugium quod erat primitus diuina gratia fundatum: conuentumque ſecundæ mulieris, priore ſuperſtite, nec diuortio reiectæ, nullo pacto poſſe eſſe legitimum.

Quod aliud ſit vxor, aliud concubina, & quod non ſit coniugii duplicatio, quando ancilla reiecta, vxor aſſumitur.

CAP. VIII.

IN decretis Leonis papæ cap. XIX. ſcriptum eſt, quod aliud ſit vxor, & aliud concubina: nec erret, quiſquis filiam ſuam in matrimonium tradiderit ei, qui habuit concubinam. Non omnis mulier viro iuncta, vxor eſt viri, quia nec omnis filius hæres eſt patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos ſunt legitima, & inter æquales: & multo prius hoc ipſum Domino conſtituente, quam initium Romani iuris exiſteret. Itaque aliud eſt vxor, aliud concubina, ſicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apoſtolus, ad manifeſtandum harum perſonarum diſcretionem, teſtimonium ponit ex Geneſi, vbi dicitur Abrahæ: Eiçe ancillam, & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ, cum filio meo Iſaac. Vnde cum ſocietas nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit, vt præter ſexuum coniunctionem haberet in ſe Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum; dubium eſt, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur, nuptiale non fuiſſe myſterium. Igitur cuiuſlibet loci clericus, ſi filiam ſuam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, niſi forte illa mulier, & ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honeſta videatur: paterno arbitrio viris iunctæ carent culpa, ſi mulieres, quæ à viris habebantur, in matrimonio non ſuccurrunt, quia aliud eſt nupta, aliud concubina.

Item in eiuſdem decretis cap. xx. ſcriptum eſt, quod non ſit coniugii duplicatio, quando ancilla reiecta, vxor aſſumitur. Ancillã à thoro abiicere, & vxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugii, ſed profectus eſt honeſtatis. Culpanda ſit ſane talium negligentia, ſed non penitus deſperanda, vt crebris exhortationibus incitati: quod neceſſarie expetiuerunt, fideliter exequantur. Nemo enim deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus eſt: quia nonnunquam quod diffidentia ætatis differtur, conſilio maturiori perficitur, in matrimonio videtur eſſe.

De eo, qui vxorem capti ſortitus eſt in matrimonium.

CAP. IX.

ITem in decretis Leonis Papæ cap. lxIII. ſcriptum eſt: quod non videatur eſſe culpabilis, qui vxorem capti ſortitus eſt: nec tamen culpabilis iudicetur, & tamquam alieni iuris peruaſor habeatur, qui perſonam eius mariti, qui iam non eſſe exiſtimabatur, aſſumpſit. Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captiuitatem ducti ſunt, pertinebant, in ius alienum tranſire potuerunt: & tamen plenum iuſtitiæ eſt, vt iiſdem reuerſis, propria reformetur. Quod ſi in mancipiis, vel agris, aut etiam in domibus, ac poſſeſſionibus rite ſeruatur, quanto magis in coniugiorum redintegratione faciendum eſt, vt quod bellica neceſſitate turbatum eſt, pacis remedio reformetur.

De illo, qui concubinam ſuper vxorem habebit.

CAP. X.

IN Toletano concilio cap. VII. ſcriptum eſt, de eo, qui vxorem habet, ſi concubinam habuerit, quod non communicet. Si quis habens vxorem fidelis, ſi concubinam habeat, non communicet. Ceterum is, qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habeat, à communione non repellatur: tantum vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ, vt ei placuerit, ſit coniunctione contentus. Alias vero viuens, abiiciatur donec deſinat, & ad pœnitentiam reuertatur.

De parricidio, & his, qui partus ſuos necant.

CAP. XI.

PArricidium autem, quam ſit deteſtabile crimen, in iudicio facto inter Caim, & Abel fratrem ſuum, Dominus ipſe oſtendit, cum ad Caim parricidam ait: Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Fructus eius: Vagus, & profugus eris ſuper terram In quo etiam poſuit ſignum, hoc eſt, vt tremens, & gemens profugus ſemper viueret, nec auderet iam vſpiam ſedes habere quietas. Sed quia in modernis temporibus parricidæ profugi diſcurrunt per diuerſa loca, & variis vitiis, atque gulæ illecebris deſeruiunt, melius mihi videtur, vt in vno loco manentes, pœnitentia diſtricta ſemetipſos caſtigent, ſi forte à Domini bonitate indulgentiam facinoris ſui percipere mereantur. Non enim eis licebit vltra, militiæ cingulum ſumere, & nuptiis, atque coniugii copula vti, quia ſacri canones hoc eis non conſentiunt: ſicut modo de pœnitentibus pro culpis grauium criminum decreta ſynodalia decernere, oſtenſuri ſumus.

Itaque in Ancyrano concilio cap. XX. ſcriptum eſt, de his, qui partus ſuos ex fornicatione diuerſis modis interimunt. De mulieribus quæ fornicantur & partus ſuos necant, vel quæ agunt ſecum, vt vtero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio vſque ad exitum vitæ eas ab Eccleſia remouet. Humanius autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus ſecundum præfixos gradus pœnitentiæ largiamur.

Item in concilio Elibertano cap. lxIII. ſcriptum eſt de his, quæ filios ex adulterio necant: Si qua per adulterium abſente marito conceperit, idque poſt facinus occiderit, placuit, vix in fine dandam eſſe communionem, eo quod geminauerit ſcelus.

Item in concilio Ilerdenſi cap. II. ſcriptum eſt de his, qui aborſum faciunt, vel natos ſuos extinguunt. Hi vero, qui male conceptus, ex adulterio factos, vel editos necare ſtuduerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliſerint, in vtroque ſexu adulteris poſt ſeptem annorum curricula communio tribuatur; ita tamen, vt omni tempore vitæ ſuæ, fletibus & humilitati inſiſtant.

De homicidijs voluntarie commiſſis.

CAP. XII.

IN concilio Neocæſarienſi cap. XXI. de homicidiis ſcriptum eſt: Qui voluntarie homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem iugiter ſe ſubmittant, perfectionem vero circa exitum conſequantur.

De homicidijs, & falſis teſtibus.

CAP. XIII.

ITem in concilio Agathenſi cap. XXXIV. de homicidiis, & falſis teſtibus ſcriptum eſt, Itaque cenſuimus, homicidas, & falſos teſtes à communione eccleſiaſtica ſubmouendos, niſi pœnitentiæ ſatisfactione crimina admiſſa diluerint.

De his, qui ſeruos ſuos extra iudicem necant, & domina, quæ per zelum ancillam occiderit.

CAP. XIV.

ITem in concilio Agathenſi cap. lxII. ſcriptum eſt de his, qui ſeruos ſuos extra iudicem necant: Si quis ſeruum proprium ſine conſcientia iudicis occiderit, excommunicatione, vel pœnitentia biennii reatum ſanguinis emundabit.

Item in concilio Elibertano cap. V. ſcriptum eſt, ſi domina per zelum ancillam occiderit: Si qua femina furore zeli accenſa, flagris verberauerit ancillam ſuam, ita vt intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eo quod incertum ſit, voluntarie, an caſu occiderit, ſi voluntate, ſeptem annos, ſi caſu, per quinquennii tempora acta legitima pœnitentia, ad communionem, placuit admitti. Quod ſi infra tempora conſtituta fuerit infirma, accipiat communionem.

De homicidiis non ſponte commiſsis, & illis, qui ſe excuſant quaſi inſontes ab homicidio in prælio commiſſo iuſſu Principum.

CAP. XV.

IN concilio Neocæſarienſi cap. xxii. ſcriptum eſt de his, qui non ſponte homicidium commiſerint: De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcepit: ſecunda vero quinquennii tempus explere.

Quod autem quidam homicidium, quod nuper in ſeditione, & prælio Principum noſtrorum perpetratum eſt, excuſant, quaſi neceſſe ſit, pro hoc cuilibet agere pœnitentiam, eo quod iuſſu Principum peractum ſit, & Dei iudicium ſemper iuſtum eſt, & nulla reprehenſione dignum; de quo etiam ſcriptum eſt: Iuſtus Dominus in omnibus viis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Qui iudicat orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua. Sine quo nec paſſer cadit ſuper terram. Sed nemo omnia iudicia Dei penetrare poteſt, quoniam ſcriptū eſt iudicia Dei abyſſus multa. Vnde oportet eos conſiderare, qui hanc necem nefariam defendere cupiunt, vtrum illos coram oculis Dei quaſi innoxios excuſare poſſint, qui propter auaritiam, quæ omnium malorum radix eſt, & idolorum ſeruituti comparatur, atque propter fauorem dominorum ſuorum temporalium, æternum Dominum contempſerunt; & mandata illius ſpernentes, non caſu, ſed per induſtriam homicidium, perfecerunt. Nam de his legimus, qui homines non ſponte interfecerunt: Deum per legiſlatorem vrbes refugii deputaſſe, ad quas confugientes, ſaluarentur ab vltore ſanguinis proximi ſui, & non morerentur. Inde in Deuteronomio ſcriptum eſt: Hæc erit lex homicidæ, cuius vita ſeruanda eſt. Qui percuſſerit proximum ſuum neſciens, & heri, & nudiustertius nullū contra eum habuiſſe odium comprobatur, ſed abiiſſe ſimpliciter cum eo in ſiluam ad ligna cædenda, & in ſucciſione lignorum ſecuris fugerit de manu, aut ferrum lapſum de manubrio amicum eius percuſſerit, & occiderit: hic ad vnam vrbium ſupradictarum confugiet, & viuet: ne proximus eius, cuius ſanguis effuſus eſt, ſtimulo doloris percutiat animam eius. De eo vero, qui per induſtriam aliquem occiderit, in Exodo ita præceptum eſt: Si quis de induſtria, & per inſidias occiderit proximum, ab altari meo euellas eum, vt moriatur. Et in Deuteronomio: Si quis, inquit, odio habens proximum ſuum, inſidiatus fuerit vitæ eius, & ſurgens percuſſerit illum, & mortuus fuerit, & fugerit ad vnam de ſupradictis vrbibus, mittēt ſeniores ciuitatis illius, & eripient eum de loco refugii, & tradent eum in manus proximi eius, cuius ſanguis effuſus eſt, & morietur, nec miſereberis eius. Si ergo eum, quem Dominus morte eſſe iudicauit, reum non eſſe quis dicit, quoniam cōtrarius legi Dei non exiſtit qui hoc, quod Dominus præcepit, caſſum eſſe contendit? Videndum ergo illi eſt, ne forte in illorum numero ſit, quibus per prophetam dicitur: Væ vobis, qui conſuitis puluillos ſub omni cubito, & ceruicalia ad decipiendas animas. Et alibi: Væ vobis inquit, qui dicitis bonum malum, & malum bonū: ponentes lucē tenebras & tenebras lucem: dicentes amarum dulce, & dulce amarū. Tales ergo mortificāt animas, quæ non moriuntur, & viuificant, quæ non viuunt. Quiſquis ergo, malorum operum, ſine condigna pœnitentia, quēquam veniam à Deo percipere poſſe dixerit, pœnitus errat. Et cum deceptus alios decipere feſtinat, duplici noxa conſtringitur, hoc eſt proprii erroris, & alienæ perceptionis. Sed inter hæc ſciendum, quod magna diſtantia eſt inter legitimum Principem, & ſeditioſum tyrannum inter eum, qui ſubuertere nititur Chriſtianæ pacis tranquillitatem, & illum, qui armis contra iniquitatem certat defendere æquitatem. De qua plurima ſub lege vetere, & ſub teſtamento nouo fortium virorum inueniuntur exempla; quæ nos poſſunt inſtruere, quid de huiuſcemodi facto debeamus ſentire.

(Marginal references: Pſal. 44; Pſal. 35; Deu. 19; Exo. 21; Deu. 19; Ezec. 13; Eſaia. 5)

De adminiſtratoribus & his, qui preces criminales dictant.

CAP. XVI.

DE adminiſtratoribus autem, quia iudicia ſæcularia ſecundum legem maiorum ſuorum exercent, quid ſacri canones inde ſentiant, facile eſt inuenire, nam in decretis Innocentii Papæ cap. xxiii. ita legitur: Quæſitum eſt ergo ſuper his, qui poſt baptiſmum adminiſtrauerunt & aut tormenta ſola exercuerunt, aut etiam capitalem protulerunt ſententiam; de his nihil legimus maioribus definitum. Meminerant enim à Deo poteſtates has fuiſſe conceſſas, & propter vindictam noxiorum, gladium fuiſſe promiſſum; & Dei miniſtrum eſſe datum, vindicem eſſe in huiuſmodi. Quemadmodum igitur reprehenderent factum quod auctore Domino viderunt eſſe conceſſum? De his ergo, ita vt hactenus ſeruatum eſt, ſic habemus: ne aut diſciplinam euertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipſi autem in ratione reddenda geſta ſua omnia ſeruabunt.

Item in eiuſdem decretis cap. xxx. ſcriptum eſt quod qui preces criminales dictant, habeantur immunes. Illud autem ſciſcitari voluiſti, an preces dictantibus liberum concedatur. Vtique propter baptiſmi regenerationem à Principibus poſcere mortem alicuius, vel ſanguinem de reatu. Quam rem Principes numquam ſine cognitione concedunt; ſed ad iudices commiſſa ipſa, vel crimina ſemper remittunt, vt cauſa cognita vindicetur. Quæ cum quæſtori fuerint delegata, aut abſolutio, aut damnatio, pro negotii qualitate profertur. Et dum legum in improbos exercetur auctoritate, erit dictator immunis.

De populi neceſſario commiſſu.

CAP. VII.

DE populi autem neceſſario commiſſu, quomodo inultum ſoleat præteriri, idem Papa quibuſdam Epiſcopis de Macedonia ad interrogata reſpondens, ita ſcripſit dicens: præuideat ergo dilectio veſtra, hactenus talia manſiſſe: & aduertite quod vtique vt dicitis, neceſſitas imperauit, in pace etiam eccleſias conſtitutas non poſſe præſumere. Sed vt ſæpe accidit, quoties à populis, & à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non poteſt vindicari, inultum ſolere tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio: de reliquo maxima ſollicitudine præcauendum. Non enim hic; vt mihi videtur iſte doctor Apoſtolicus dicit non neceſſarium eſſe populo pro male commiſſis agere pœnitentiam, ſed quod in omnes propter multitudinem non poteſt vindicari, priora dimittenda Dei iudicio: de reliquo maxima ſollicitudine præcauendum ne fiant

De furto.

CAP. XVIII.

DE furto vero in concilio Agathenſi cap. v. ita ſcriptum eſt: Si clericus furtum eccleſiæ fecerit peregrina ei communio tribuatur.

Item in eodem concilio cap. XXVI. ſcriptum eſt: Si qui vero clerici documenta, quibus eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere, aut negare, aduerſariis fortaſſe tradere damnabili, & punienda obſtinatione præſumpſerunt; quidquid per abſtinentiam documentorum damni eccleſiæ illatum eſt, de propriis facultatibus reddãt, & communione priuentur, etiam qui in damno eccleſiæ impie ſollicitati à traditoribus ſuſceperint.

De coniuratione vel conſpiratione.

CAP. XIX.

DE coniuratione, vel conſpiratione, in concilio Chalcedonenſi cap. XIV. ſcriptum eſt: Coniurationis, vel conſpirationis crimen & ab exteris legibus eſt omnino prohibitum; multo magis hoc in Dei eccleſia ne fiat, admonere conueniet. Si qui ergo clerici, vel monachi reperti fuerint coniurantes, aut conſpirantes, aut inſidias ponentes Epiſcopis, aut clericis à gradu proprio pœnitus abiiciantur.

De his, qui ſacramento ſe obligant, ne ad pacem redeant.

CAP. XX.

DE his vero, qui ſacramento ſe obligant, ne ad pacem redeant, in concilio Ilerdenſi cap. VII. ita ſcriptum eſt: Qui ſacramento ſe obligauerit, vt litiget cum quolibet, ne ad pacem vllo modo redeat; pro periuro, vno anno à communione corporis, & ſanguinis Domini ſegregatus, reatum ſuum eleemoſynis, & fletibus, & quantum potuerit ieiuniis abſoluat. Ad caritatem vero, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire feſtinet.

De his, qui noxia iuramenta conficiunt, quomodo pœnitere oporteat.

CAP. XXI.

DE iniquo ergo iuramento, & ad proximi noxam pertinente, in Toletana Synodo cap. II. ita ſcriptum continetur: Etenim dum periurare compellitur, creatorem quidem offendimus, ſed nos tantummodo maculamus. Cum vero noxia promiſſa complemus, & Dei iuſſa ſuperbe contemnimus, vt proximis impia crudelitate noceamus, & nos ipſos crudeliori mortis gladio trucidamus. Illic enim duplici culparum telo percutimur, hic tripliciter iugulamur. Reſtat ergo, vt eo noſtra pergat ſententia, quo miſericordiæ patuerit via. Quæ ita Domino probatur Matt. 9. accepta, vt plus eam cupiat, quam ſacrificia veneranda, dicente ipſo: Miſericordiam volui, & non ſacrificium. Hac indulgentiæ conceſſa licentia, miſerationis ipſius opus in glorioſi Principis poteſtatem redigimus: vt quia Deus illi miſerandi aditum patefecit, remedia pietatis, ipſe quoque non deneget; quæ ita principali diſcretione moderata perſiſtant, vt & illis ita ſit, quatenus miſericordia contributa, vt nuſquam gens, aut patria per eoſdem aut periculum quodcumque perferat, aut iacturam: hæc miſerationis obtentu temperaſſe ſufficiat. Cæterum quia iuramenta pro regiæ poteſtatis ſalute, vel conſtitutione gentis, & patriæ, vel hactenus ſunt exacta, vel deinceps extiterunt exigenda; omni cuſtodia, omnique vigilantia indiſſolubiliter decernimus obſeruanda, membrorum truncatione mortiſque ſententia, religione pœnitus abſoluta. Sed ne prauatum mentium verſuta nequitia noſmet ad periurii aliquando prouocet culpam; neue à ſanctæ Fidei regula hanc adſerat venire ſentẽtiam, tã diuinæ auctoritatis oracula, quam præcedentium Patrum huic narrationi curauimus innectenda. Sic enim per Hieremiam dixit: Repente loquar aduerſus Hier. 18 gentem, aduerſus regnum, vt eradicem, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, quod locutus ſum aduerſus eam, agã & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui, Ezec. 15 vt facerem ei. Et per Ezechielem: Si dixero, inquit, iuſto quod vita viuat, & confiſus in iuſtitia ſua fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius obliuioni tradentur: & in iniquitate ſua, quam operatus eſt, in ipſa morietur. Si autem dixero impio, morte morieris, & egerit pœnitentiam, vita viuet, & non morietur. Si ergo noſtra conuerſio ſic diuinam mutat ſententiam, cur miſerorum tantæ lacrymæ, vel preſſura tam cru-

dam non temperent ex miſeratione vindictam Ambroſ Hinc populo etiam Iſraelitico ſæpe vltio promiſſa ſuſpenditur: Niniuitarum perditio diuinæ ſenrentiæ permutatione ſedatur. Nam ſanctus Ambroſius in libro tertio de Officiis cap. XII. ita ait: Purum igitur, ac ſincerum oportet eſſe effectum, vt vnuſquiſque ſimplicem ſermonem proferat: vas ſuum in ſanctitate poſſideat, ne fratrem circumſcriptione verborum inducat nihil promittat inhoneſtum. At ſi promiſerit, tolerabilius eſt promiſſum non facere, quam facere quod turpe ſit. Sæpe plerique conſtringunt ſeipſos iuriſiurandi ſacramento: vt ipſi cognouerint promittendum non fuiſſe ſacramentum, Mat. 14 tamen contemplatione faciunt quod ſpoponderunt. Sicut de Herode ſupra ſcripſimus, qui ſaltatrici præmium turpiter promiſit, crudeliter ſoluit. Turpe, quod regnum pro ſaltatione promittitur: crudele, quod mors Prophetæ pro iuriſiurandi religione donatur. Quanto tolerabilius tale fuiſſet periurium ſacramento. Et poſt pauca de Iephthe diſcernens. Miſerabilis neceſſitas, quæ ſoluitur parricidio. Melius eſt non vouere id, quod ſibi is, cui promittitur, nolit exolui. Et poſt paululum: Non ſemper igitur promiſſa ſoluenda omnia ſunt. Denique ipſe Dominus, ſicut Scriptura indicat, frequenter ſuam mutat ſententiam. Vir quoque ſanctiſſi- Auguſti mus Auguſtinus, inueſtigationis acumine acutus: Inueniendi aditus patet, minora ſemper eligantur. Quia & qui murorum ambitu ne fugiat clauditur, ibi ſe in fugam præcipitat, vbi breuior murus inuenitur. Hinc & Iſidorus ait: Iſidorus Tolerabilius eſt enim non implere ſacramentum, quam permanere in ſtupri flagitio. Similiter in Synonymis: In malis promiſſis reſcinde fidem; in turpi voto muta decretum; quod incaute vouiſti, ne facias. Impia eſt promiſſio, quæ ſcelere adimpletur. Vnde neceſſe eſt, vt male iurans Exo. 20. dignam pœnitentiam agat, eo quod nomen Domini contra præceptum illius ſumpſit in vano: quia in Exodo ſcriptum eſt: Nec enim inſontem habebit Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen domini Dei ſui fruſtra. Et in Leuitico: Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen domini Dei tui: ego Dominus. Tamen malum, quod facturum ſe ſacramento deuouerat, omnino non faciat: quoniam ſtulta vota frangenda ſunt.

De his, qui ad eccleſiæ patrocinium confugiunt, ne tradantur perſequentibus ſe ſine fœdere pacti.

CAP. XXII.

DE his ergo, qui ad eccleſiæ patrocinium confugiunt, ne tradantur, in concilio Arauſicano cap. v. ita ſcriptum eſt. Eos autem, qui ad eccleſiam confugerint, tradi non oportere; ſed loci ſancti reuerentia, & interceſſione defendi. In concilio Aurelianenſi cap. I. de homicidiis, & adulteris, & furibus ſi ad eccleſiam confugerint, ita ſcriptum eſt. d conſtituimus obſeruandum, quod eccleſiaſtici canones decreuerunt, & lex Romana conſtituit; vt ab eccleſiæ atriis, vel domo Epiſcopi eos abſtrahere omnino non liceat: ſed nec altari conſignari, niſi ad Euangelia datis ſacramentis, de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri; ita vt ei, cui reus fuerit criminoſus, de ſatisfactione conueniat. Quod ſi ſacramenta ſua conuictus fuerit violaſſe reus periurii, non ſolum à communione eccleſiæ, vel omnium clericorum, verum etiam, & à catholicorum conuiuio ſeparetur. Quod ſi cui reus eſt, noluerit ſibi intentione faciente componi, & ipſe reus de eccleſia actus timore diſceſſerit, ab eccleſiæ clericis non quæratur.

Item in eodem concilio cap. II. ſcriptum eſt de raptoribus, ſi ad eccleſiam confugerint. De raptoribus autem, id conſtituendum eſſe cenſuimus, vt ſi ad eccleſiam raptor cum rapta conuenerit, & fœminam ipſam violentiam pertuliſſe conſtiterit, ſtatim liberetur de poteſtate raptoris: & raptor, mortis, vel pœnarum impunitate conceſſa, ad ſeruiendum ſubiectus ſit, aut redimendi ſe liberam habeat facultatem. Si vero quæ rapitur, patrem habere conſtiterit, & puella raptori conſenſerit, poteſtati patris excuſata reddatur: & raptor à patre ſuperioris conditionis ſatisfactione teneatur obnoxius.

Item in eodem concilio cap. III. ſcriptum eſt de ſeruis, ſi ad eccleſiam confugerint. Seruus; ſi ad eccleſiam confugerit pro qualibet culpa, ſi à domino omiſſa culpa ſacramentum ſuſceperit, ſtatim ad ſeruitium domini ſui redire cogatur. Et poſtea quam dato ſacramento domino ſuo fuerit conſignatus, ſi aliquid pœnæ pro eadem culpa, qua excuſatur, probatus fuerit pertuliſſe; pro contemptu Eccleſiæ, & præuaricatione fidei à communione, & conuiuio catholicorum, ſicut ſuperius comprehenſum eſt, extraneus habeatur. Si vero ſeruus pro culpa ſua ab Eccleſia defenſatus, ſacramenta domini clericis exigentibus de impunitate perceperit, exire nolentem, à domino liceat occupari.

De his, qui diuinationes expetunt, & incantationibus, ſiue auguriis deſeruiunt.

CAP. XXIII.

IN Ancyrano concilio cap. XXIV. de his, qui diuinationes expetunt, & morem Gentilium ſubſequuntur, aut in domos ſuas huiuſcemodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi cauſa; ſub regula quinquennii iaceant ſecundum gradus pœnitentiæ definitos.

Item in concilio Laodicenſi cap. XXXVI. de his, qui incantationibus & phylacteriis vtuntur ita ſcriptum eſt. Quod non oporteat ſacris officiis deditos, vel clericos magos, aut incantatores exiſtere, aut facere phylacteria, quæ animarum ſuarum vincula eſſe comprobantur: eos autem

autem, qui his vtuntur, ab eccleſia pelli præcipimus.

In concilio Agathenſi de ſortilegiis, vel augurium ſeruantibus vt ab Eccleſia ſeparentur, cap. XLII. ſcriptum eſt. Ne de eo fortaſſe videatur omiſſum, quod maxime fidem catholicæ religionis infeſtat, quod aliquanti clerici, ſiue laici ſtudent auguriis, & ſub nomine fictæ religionis, qua Sanctorum ſortes diuinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcumque inſpectione futura promittunt; hoc quicumque clericus, vel laicus detectus fuerit, vel conſulere, vel docere; ab Eccleſia habeatur extraneus.

Item in concilio Toletanenſi cap. XXIX. ita ſcriptum eſt. Si quis Epiſcopus, aut presbyter, ſiue diaconus, vel quilibet ex ordine clericorum magos aut aruſpices, aut ariolos, vel ſortilegos, aut eos, qui profitentur artem aliquam curioſam, aut aliquis eorum ſimilia exercentes conſulens fuerit deprehenſus; ab honore dignitatis ſuæ depoſitus, monaſterii curam excipiat: ibique perpetuæ pœnitentiæ deditus, ſcelus admiſſum ſacrilegii ſoluat.

In ſynodo Martini cap. LIX. ita ſcriptum eſt. Non liceat ſacerdotibus, vel clericis, incantatores eſſe, & ligaturas facere: quod eſt colligatio animarum. Si quis hæc facit, de eccleſia proiiciatur.

Quod non liceat Chriſtianis, ſeruare traditiones Gentilium; nec vllis obſeruationibus feſtis eorum communicare.

CAP. XXIV.

Item in eadem ſynodo cap. LXXI. ſcriptum eſt. Non liceat Chriſtianis, tenere traditiones Gentilium, & obſeruare lunæ, aut ſtellarum curſum. Non liceat Chriſtianis, obſeruare, vel colere elementa, aut lunæ, aut ſtellarum curſum, aut inanem ſignorum fallaciam, pro domo facienda, vel ſegetibus, vel arboribus plantandis, vel coniugiis ſociandis: Scriptum eſt enim. Omnia quæ facitis, aut in verbo, aut in opere, omnia in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti facite, gratias agentes Deo.

Item in eodem concilio cap. LXXII. ita ſcriptum eſt, quod non liceat Kalendas obſeruare. Non liceat iniquas obſeruationes agere Kalendarum, & otioſis vacare rebus, neque lauro, aut viriditate arborum circuire domos. Omnis hæc obſeruatio paganiſmi eſt.

Item in eodem concilio cap. LXXIII. ſcriptum eſt, quod non liceat medicinales herbas aliqua obſeruatione colligere. Non liceat in collectione herbarum, quæ medicinales ſunt, aliquas obſeruationes, aut incantationes, niſi tantum cum ſymbolo diuino, & oratione Dominica; vt tantum Deus creator omnium, & dominus honoretur.

In concilio Laodicenſi cap. XXXIX. ſcriptum eſt de his Chriſtianis, qui celebrant feſta gentilium. Quod non oporteat cum gentilibus feſta celebrare, & communicare prauitatibus eorum qui ſine Deo ſunt.

Quod non ſit cum paganis conuiuandum.

CAP. XXV.

IN concilio Africano cap. XXVII. ſcriptum eſt de Paganorum conuiuiis auferendis. Illud etiam petendum, vt quoniam contra præcepta diuina conuiuia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili adtracta ſunt; ita vt nunc à Paganis Chriſtiani ad hæc celebranda cogantur, ex qua re temporibus Chriſtianorum Imperatorum perſecutio altera fieri occulte videatur, vetari talia iubeant; & de ciuitatibus, & poſſeſſionibus impoſita pœna prohiberi: maxime cum etiam natalibus beatiſſimorum Martyrum per nonnullas ciuitates, & in ipſis locis ſacris talia committere non reformident, quibus diebus etiam, quod pudoris eſt dicere, ſaltationes ſceleratiſſimas per vicos atque plateas exerceant, vt matronalis honor, & innumerabilium fœminarum pudor deuote venientium ad ſacratiſſimum diem, iniuriis laſciuientium appetatur: vt etiam ipſius ſanctæ religionis pœne fugiatur acceſſus.

In decretis Leonis Papæ cap. XXX. ſcriptum eſt de his, qui conuiuio Gentilium, & eſcis immolaticiis vſi ſunt. Si qui conuiuio ſolo Gentilium, & eſcis immolaticiis vſi ſunt, poſſunt ieiuniis, & manus impoſitione purgari: ab idolothyris abſtinentes, ſacramentorum Chriſti poſſunt eſſe participes. Si autem aut idola adorauerunt, aut homicidiis, aut fornicationibus contaminati ſunt, ad communionem eos, niſi per pœnitentiam publicam, non oportet admitti.

De chriſtianis, qui cum Iudæis veſcuntur, & quod Iudæis non liceat habere Chriſtianas vxores, vel concubinas, ſeu mancipium Chriſtianum.

CAP. XXVI.

IN concilio Eliberitano cap. IV. ſcriptum eſt de Chriſtianis, qui cum Iudæis veſcuntur Si vero quis clericus, vel fidelis cum Iudæis cibum ſumpſerit, placuit eum à communione abſtinere, vt debeat emundari.

In concilio Toletanenſi cap. XIV. ſcriptum eſt de Iudæis. Suggerente concilio, id glorioſiſſimus Dominus noſter canonibus inferendum præcepit, vt Iudæis non liceat, Chriſtianas habere vxores, vel concubinas; neque mancipium Chriſtianum in vſus proprios comparare. Sed & filii, qui ex tali coniugio nati ſunt, aſſumendos eſſe ad baptiſmum: nulla officia publica eos opus eſt agere, per quæ eis occaſio tribuatur, pœnam Chriſtianis inferre. Si qui vero Chriſtiani ab eis Iudæis in ritu ſũt maculati, vel etiam circumciſi, non reddito pretio, ad libertatem, & religionem redeant Chriſtianam.

Quod non congruat Chriſtianis, comeſſationibus intereſſe nec hiſtriones fieri, nec ſaltare in nuptiis, neque in conuiuiis.

CAP. XXVII.

IN concilio Laodicenſi cap. lv. ſcriptum eſt, non congruere Chriſtianis, comeſſationibus intereſſe. Quod non oporteat ſacerdotes, aut clericos ex collatis, vel comeſſationibus conuiuia celebrare. Hoc autem ne laicis poſſe congruere.

In concilio Africano cap. xxx. ſcriptum eſt de hiſtrionibus, Chriſtianis factis, & de his etiam petendum, vt ſi quis ex qualibet ludicra arte ad Chriſtianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere, non eum liceat à quoquam iterum ad eadem exercenda reduci, vel cogi.

In concilio Laodicenſi cap. liii. ſcriptum eſt, vt in Chriſtianorum non ſaltetur nuptiis. Quod non oporteat Chriſtianos euntes ad nuptias plaudere, vel ſaltare: ſed venerabiliter cœnare vel prandere, ſicut Chriſtianos decet.

Vt ad menſam Epiſcopi ſcripturæ diuinæ legantur: & quod ſacris ordinibus deditos viros non conueniat ebrietatem ſectari.

CAP. XXVIII.

IN concilio Toletanenſi cap. xii. ſcriptum eſt, vt ad menſam Epiſcopi ſcripturæ diuinæ legantur. Pro reuerentia Dei, & ſacerdotum, ad vniuerſa ſancta conſtituit ſynodus, vt quia ſoleat crebro menſis otioſæ fabulæ interponi, in omni ſacerdotali conuiuio lectio ſcripturarum diuinarum miſceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.

In canone Apoſtolorum cap. xlii. ſcriptum eſt, quod Epiſcopus, presbyter, aut diaconus aleator, & ebrioſus eſſe non debeat. Epiſcopus, presbyter, aut diaconus aleæ, atque ebrietati deſeruiens, aut deſinat, aut certe damnetur.

De continentia, & caſtitate clericorum.

CAP. XXIX.

IN concilio Carthaginenſi cap. iii. de continentia, & caſtitate clericorum ita ſcriptum eſt. Aurelius Epiſcopus dixit: Cum præterito concilio de continentiæ, & caſtitatis moderamine tractaretur, gradus iſti tres, qui conſtrictione quadam caſtitatis per conſecrationes adnexi ſunt, Epiſcopos inquam, presbyteros, & diaconos ita placuit, vt condecet, ſacros antiſtites, ac Dei ſacerdotes, nec non & leuitas vel qui ſacramentis diuinis inſeruiunt continentes eſſe in omnibus, quo poſſint ſimpliciter quod à Deo poſtulant, impetrare. Vt quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſeruauit antiquitas nos quoque cuſtodiamus.

Quod non debeant ſacerdotes quaslibet in eccleſiæ familiis truncationes facere; nec aliquid, quod morte plectendum ſit iudicare.

CAP. XXX.

IN concilio Toletanenſi cap. vi. ſcriptum eſt, non debere ſacerdotes, quaſlibet in eccleſiæ familiis truncationes facere; nec aliquid, quod morte plectendum, iudicare. His vero, à quibus Domini ſacramenta tractanda ſunt, iudicium ſanguinis agitare non licet; & ideo magnopere talium exceſſibus prohibendum eſt, ne indiſcretæ præſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum eſt, ſententia propria iudicare præſumant: aut truncationes quaſlibet perſonis, aut per ſe inferant, aut inferenda præcipiant. Quod ſi quiſquam horum immemor præceptorum, aut in eccleſiæ familiis, aut in quibuſlibet perſonis tale aliquid fecerit, & conceſſi ordinis honore priuatus, & loco, ſub perpetuo damnationis teneatur religatus ergaſtulo. Cui tamen communio exeunti ex hac vita non neganda eſt, propter Domini miſericordiam, qui non vult peccatoris mortem, ſed vt conuertatur, & viuat.

De clericis, qui in mutuam cædem prorumpunt.

CAP. XXXI.

IN concilio Ilerdenſi cap. xi. ſcriptum eſt de clericis, qui in mutuam cædem prorumpunt. Si qui clerici in mutuam cædem proruperint, prout dignitas officiorum in tali exceſſus contumelia pertulerit, à Pontifice diſtrictius vindicetur.

De auaritia, & cupiditate; & quod non ſit vſura exigenda.

CAP. XXXII.

IN concilio Carthaginenſi cap. v. de auaritia ſcriptum eſt. Aurelius Epiſcopus dixit; Auaritiæ cupiditas deteſtanda, quam rerum omnium malarum matrem eſſe, nemo dubitat. Proinde inhibendum eſt, ne quis alienos fines vſurpet, aut per præmium terminos Patrum ſtatutos tranſcendat; nec cuiquam clericorum liceat, de qualibet re fœnus accipere: quamquam nouellæ ſuggeſtiones, quæ vel obſcuræ ſunt, vel ſub genere latent, inſpectæ à nobis, formam accipient, cæterum de quibus apertiſſime diuina ſcriptura ſanxit, non eſt differenda ſententia, ſed potius exequenda. Proinde quod in laicis reprehenditur, id multo magis debet in clericis prædamnari. Vniuerſum concilium dixit, Nemo contra Prophetas, nemo contra Euangelia facit ſine periculo.

In

In concilio Toletanenſi cap. xxxii. ſcriptum eſt de auaritiæ malo. Auaritia radix cunctorum malorum, cuius ſitis etiam ſacerdotum mentes obtinet. Multi enim fidelium in amore Chriſti, & Martyrum in parochiis Epiſcoporum baſilicas conſtruunt, oblationes conſcribunt, ſacerdotes hæc auferunt, atque in vſus ſuos conuertunt. Inde eſt, quod cultores ſacrorum deficiunt, dum ſtipendia ſua perdunt. Inde labentium baſilicarum ruinæ non reparantur, quia auaritia ſacerdotali omnia auferuntur. Pro quare conſtitutum eſt à præſenti concilio, Epiſcopos ita diœceſes ſuas regere, vt nihil ex earum iure præſumant auferre: ſed iuxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus, quam de tributis, ac frugibus tertiam partem conſequantur. Quod ſi amplius quippiam ab eis præſumptum extiterit, per concilium reſtauretur: appellantibus aut ipſis conditoribus, aut certe propinquis eorum, ſi iam illi à ſæculo diſceſſerunt. Nouerint autem conditores baſilicarum, in rebus, quas eiſdem eccleſiis conferunt, nullam poteſtatem habere: ſed iuxta canonum inſtituta, ſicut eccleſiam, ita & dotem eius ad ordinationem Epiſcopi pertinere.

In concilio Nicæno cap. xvii. de clericis vſuras accipientibus ſcriptum eſt. Quod multi ſub regula conſtituti auaritiam & turpia lucra ſectantur, oblitique diuinæ ſcripturæ dicentis: Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, mutuum dantes centeſimas exigunt: iuſte cenſuit ſancta, & magna ſynodus, vt ſi quis inuentus fuerit poſt hanc definitionem vſuras accipiens, aut ex inuentione aliqua, vel quolibet modo negotium tranſigens: aut hemiolia, id eſt, ſescupla exigens, vel aliquid tale prorſus excogitans turpis lucri gratia: deiiciatur à clero, & alienus exiſtat à regula.

In decretis Leonis Papæ cap. iii. ſcriptum eſt, quod vſuram non ſolum clerici exigere non debeant, ſed nec laici Chriſtiani. Nec hoc quoque prætereundum eſſe duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos, vſuras iam exercere, quod nos, non dicam in eos, qui ſunt in clericali officio conſtituti, ſed & in laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

De apoſtatis.

CAP. xxxiii.

IN decretis Syricii Papæ cap. iii. de apoſtatis ſcriptum eſt. Adiectum eſt etiam, quoſdam Chriſtianos ad apoſtaſiam, quod dici nefas eſt, tranſeuntes, & idolorum cultu, ac ſacrificiorum contaminatione profanatos, quos Chriſti corpore, & ſanguine, quo dudum redempti fuerant, renaſcendo, iubemus abſcindi. Et ſi reſipiſcentes forte aliquando fuerint ad lamenta conuerſi, his, quamdiu viuunt, agenda pœnitentia eſt, & in vltimo fine ſuo reconciliationis gratia tribuenda: quia docente Domino, Nolo mortem peccatoris, ſed tantum conuertatur, & viuat.

In concilio Arelatenſi cap. xxii. de apoſtatis ſcriptum eſt. Qui tardius reuertuntur, niſi per dignam pœnitentiam non recipiantur. De his, qui apoſtatant, & nunquam ſe ad Eccleſiam repræſentant, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, & poſtea infirmitate arrepti, petunt communionem, placuit, non dandam eis communionem niſi reuelauerint, & egerint fructus dignos pœnitentiæ.

In eodem concilio cap. xxv. de apoſtatis, ſi non reuertantur, ſcriptum eſt. Hi, qui poſt ſanctæ religionis profeſſionem apoſtatant, & ad ſæculum redeunt, & poſt modum pœnitentiæ remedia non requirunt, ſine pœnitentia communionem penitus non accipiant: quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti. Et quicumque ille, poſt pœnitentiam habitum ſæcularem non præſumat: quod ſi præſumpſerit, ab Eccleſia alienus habeatur.

De profeſſione monachi.

CAP. xxxiv.

IN ſynodo Toletana cap. lix. ſcriptum eſt de profeſſione monachi. Monachum aut paterna deuotio, aut propria profeſſio facit. Quidquid horum fuerit alligatum, tenebit. Proinde his ad mundum reuerti intercidimus aditum, & omnes ad ſæculum interdicimus regreſſus.

De pœnitentiæ temperamento, & quando reconciliandi ſunt ipſi pœnitentes.

CAP. xxxv.

IN Africano concilio cap. x. de pœnitentibus ita ſcriptum eſt. Vt pœnitentibus ſecundum differentiam peccatorum, Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur, & vt presbyter inconſulto Epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi abſentia Epiſcopi neceſſitate cogente. Cuiuſcumque autem pœnitentis publicum, & vulgatiſſimum crimen eſt, quod vniuerſam Eccleſiam commouerit, ante abſidam manus ei imponatur.

In decretis Innocentii Papæ cap. vii. de pœnitentibus ſcriptum eſt. De pœnitentibus autem, qui ſiue ex grauioribus commiſſis, ſiue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interuenit ægritudo, quinta feria ante Paſcha eis remittendum, Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Ceterum de pondere æſtimando delictorum, ſacerdotis eſt iudicare vt attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus, & lacrymas corrigentis:

ac tum iubere dimitti, cum viderit ſatisfactionem. Sane quiſquis in ægritudinem inciderit, atque vſque ad deſperationem deuenerit, ei eſt ante tempus paſcha relaxandum, ne de ſæculo abſque communione diſcedat.

De his qui in pœnitentia poſiti vita exceſſerunt.

CAP. XXXVI.

IN concilio Arelatenſi cap. XII. ſcriptum eſt de his, qui in pœnitentia poſiti vita exceſſerunt. Placuit nullum communione vacuum dimitti, ſed pro eo, quod orauit pœnitendo, oblatio illius recipiatur.

In concilio Arauſicano cap. III. ſcriptum eſt de pœnitentibus, qui de corpore exeunt. Qui recedunt de corpore pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione, eis communicare: quod morienti ſufficit conſolationis * ſecundum definitionem congruentem, viaticum nominauerunt. Vt ſi ſuperuixerint, ſtent in ordine pœnitentium, vt oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione recipiant.

De his, qui pœnitentiam violantes ſpernunt, & rurſus præuaricantur.

CAP. XXXVII.

IN concilio Aurelianenſi cap. IV. ſcriptum eſt de his, qui pœnitentiam violant. Eos vero, qui ſuſceptam pœnitentiam religionemque ſuæ profeſſionis obliti, ad ſæcularia relabuntur, placuit à communione ſuſpendi, & ab omnium catholicorum conuiuiis ſeparari. Quod ſi poſt interdictum, cum eo quiſque præſumpſerit manducare, & ipſe communione priuetur.

In concilio Toletano cap. IV. ſcriptum eſt de ſæcularibus accipientibus pœnitentiam qui ſe totondere, & rurſus præuaricantes laici effecti ſunt. Comprehenſi ab Epiſcopo ſuo, ad pœnitentiam, ex qua receſſerunt, reuocentur. Quod ſi aliqui per pœnitentiam irreuocabiles ſunt, nec admoniti reuertuntur, vere vt poſtea coram Eccleſia anathematis ſententia condemnentur. Non aliter & hi, qui detonſi à parentibus fuerint, aut ſponte ſua miſſis parentibus ſe ipſos religioni deuouerunt, & poſtea habitum ſæcularem ſumpſerunt, & iidem à ſacerdote comprehenſi, ad cultum religionis, acta prius pœnitentia reuocentur. Quod ſi reuerti non poſſunt apoſtatæ, anathematis ſententia abiiciantur. Quæ forma ſeruabitur etiam in viduis, virginibuſque ſacris, ac pœnitentibus feminis, quæ ſanctum monialem habitum induere, & poſtea aut veſtem mutauerunt, aut ad nuptias tranſierunt.

Quod nulli ſit vltima pœnitentia deneganda.

CAP. XXXVIII.

IN decretis Cæleſtini Papæ cap. XV. ſcriptum eſt, quod nulli ſit vltima pœnitentia deneganda. Agnouimus enim pœnitentiam morientibus non denegari, nec illorum deſideriis abnui, quod obitus ſui tempore animæ ſuæ cupiunt ſubueniri remedio. Horremus fateor tantæ impietatis aliquem reperiri, vt de Dei pietate deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quouis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub horrore peccatorum hominem, pondere, quo ſe ille expedire deſiderat, liberare. Quid hoc rogo aliud eſt, quam morienti mortem addere, eiuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? cum Deus ad ſubueniendum paratiſſimus, inuitans ad pœnitentiam ſic promittat: Peccator in quacumque die conuerſus fuerit, peccata eius non reputabuntur ei. Et iterum: Nolo mortem peccatoris, ſed tantum conuertatur, & viuat. Salutem ergo homini adimit, quiſquis mortis tempore pœnitentiam denegarit. Et deſperauit de clementia Dei, qui eum ad ſubueniendum morienti ſufficere, vel momento poſſe non credidit. Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum vnius horæ pœnitentia non iuuiſſet. Cum eſſet in pœna pœnituit, & per vnius ſermonis promiſſionem habitaculum paradiſi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuerſio in vltimis poſitorum, mente potius eſt æſtimanda, quam tempore, Propheta hoc taliter aſſerente: Cum conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris. Cum ergo Dominus ſit cordis inſpector, quouis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti: cum ille ſe obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.

Quod oporteat eum, qui pro illicitis veniam poſcit, etiam à multis licitis abſtinere & quod non oporteat eum tempore pœnitentiæ lucra negotiationis exercere.

CAP. XXXIX.

IN decretis Leonis Papæ cap. XXII. ſcriptum eſt, quod oporteat eum qui pro illicitis veniam poſcit, etiam à multis licitis abſtinere. Aliud quidem eſt, debita iuſta repoſcere, aliud, propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam poſtulantem oportet etiam à licitis abſtinere, dicente Apoſtolo: Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Vnde ſi pœnitentes habent cauſam, quam negligere forte non debeant, melius expedit eis eccleſiaſticum, quam forenſe iudicium.

Item in eiſdem decretis cap. XXIII. ſcriptum eſt, quod pœnitenti nulla lucra negotiationis exercere conueniat. Qualitas lucri negotiantē aut excuſat, aut arguit: quia eſt inhoneſtus quæſtus, & turpis. Verumtamen pœnitenti vtilius eſt diſpendia pati, quam periculis negotiationis obſtringi. Quia difficile eſt, inter ementis, ven-

vendentiſque commercium, non interuenire peccatum.

Quod ad militiam ſæcularem poſt pœnitentiam rediri non debeat.

CAP. XL.

ITem in eiſdem decretis cap. XXIV. ſcriptum eſt, quod ad militem ſæcularem poſt pœnitentiam redire non debeat. Contrarium eſt omnino eccleſiaſticis regulis poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſæcularem, cum Apoſtolus dicat: Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus. Vnde non eſt liber à laqueis diaboli, qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare.

EPILOGVS.

Hæc tibi ſancte pater pauca capitula ex ſanctorum Patrum conciliis colligere curaui, vt haberes in promptu ex eorum ſententiis, quo iudicare poſſit rudes, & indomitos animos nouellæ gentis, apud quam modo conuerſaris: vt ſciant, ſe impunite peccare non poſſe, ſed paratam ſententiam ſemper à vobis fore, orientia vitia peruerſorum citius reſecare, & humilibus atque digna ſatisfactione peccata ſua plorantibus opportunum ſolamen cõſolationis conferre. Oportet enim, vt quia veſtra ſanctitas inter illos modo conſiſtit, per prædicationem verbi Dei, & cuſtodiam veræ religionis omnibus ſacrum ſtudium veſtrum innoteſcat: quatenus hic fructus boni laboris laudem vobis adquirat, & in futuro mercedem, & gloriam pariat ſempiternam. Amen.

IN RABANI LIBRVM POENITENTIVM NOTÆ.

PRæfatio Othgario Archiepiſcopo) *Hunc arbitror fuiſſe eiuſdem ſedis Archiepiſcopum, cui Rabanus ſucceſſit. Heribaldum vocant Iuo, & Gratian. & liber Tarracon. in locis mox citandis.*

CAP. I. In primis viſum eſt &c.] *Hæc verba referunt Iuo Carnoten lib. 3. tit. 11. cap. 20. Panor. & parte 6. cap. 20. decr. & liber Tarracon. lib. 6. cap. 227. & Gratian. diſt. 50 cap. 34. de his. & Pœniten. Rom. tit. 8. cap. 1. ex concilio Ilerdenſi non recte.*

Pag. 5. verſ. 3. in Nicæno concilio cap. VIII.) *Caput nonum eſt Græcis, & in Corpore canonum.*

Verſ. 4. Si quis presbyteri &c.] *Verba ſunt Dionyſii Exigui interpretis Græci canonis noni Nicæni, vt apparet ex Corpore canonum Refert Burch. lib 2. cap. 13. & Iuo parte 6. cap. 33. decr. & Anſ. lib. 8. cap. 13. Ex alio interprete Gratian. diſt in. 81. cap. 4. ſi qui ſine & ex Martini Bracar. cap. 24. diſt. 24. c. vlt.*

Ver. 9. Item in Neocæſarien. concilio cap. VIII.] *Cap. ix. ex Græcis, & in Corpore canonum.*

Ver. 20. Presbyter ſi præoccupatus &c.) *Dionyſii Exigui verba ſunt interpretis Græci canonis noni Neocæſarien. vt conſtat ex Corpore canonum Refert. Burch. lib. 2. cap. 49. Iuo lib. 3. tit. 11. cap. 19. Panor. & par. 6. cap. 150. decr. & ex alio interprete Grat 15. q. 8. cap. 1. & ex Martino Bracar. cap. 25. Burch. d. lib. 2. cap. 48 & Iuo d tit 11. c. 18. Panor. & d. par. 6. cap. 49. decr. & Gratian. d. q. 8. cap. 4. ſi quis preſbyter.*

Ver. 18. cap. x. Simili modo &c.) *Dionyſii verba ſunt interpretis cap. 10. Neocæſarien. in Corpore canonum. Ex alia interpretatione Gratia. d. cap. 1. & ex Martino Burchard. Iuo & Grat. vbi ſupra.*

Ver. 22. in Apoſtolorum canone ita legitur. Epiſcopus, aut presbyter &c.] *Verba ſunt Dionyſii interpretis canonis xxv. Apoſtolorum Græci, vt apparet ex Corpore canonum. Refert Anſelm. lib. 11. cap 30. & ex alio interprete Burch. lib. 2. cap. 189. & Iuo par. 6. cap. 234. decr. ex Grat. diſt. 81. cap. 12. presbyter. Vide concil. Triburienſe cap. 11. & Burch. lib. 6. cap. 47. & Iuon. parte 10. cap. 174. decret.*

Ver. 27. Item in eodem concilio cap. XXVIII. Si quis Epiſcopus &c.) *Dionyſii verba ſunt interpretis canonis Apoſtolorum xxviii. Græcis, xxxix. in Corpore canonum. Refert Bernar. Papien. cap. 1. de clerico excom. in 1. collect. Decretal. & Greg. 9. cap. 1. eiuſd. tit.*

V. 30. Accuſationem autem &c.] *Rabani verba ſunt. Viden. Xyſt. 2. epiſt. 2. & Grat. 2. q. 7. cap. 19. accuſatio.*

Pag. 6. ver. 6. in Africano concilio cap. XCVI.] *ſic etiam eſt in corpore canonum. cap. cxxx. eſt Græce Carthagin. concilii. & cap. 2. concilii Carthagin. 7. in conciliis Latinis.*

V. 17. Placuit, vt omnes &c.] *Refert. Iuo parte 16. cap. 64. decret & Gratian. 4. q. 1. cap. 1. in fine, & 4. q. 6. cap. 2.*

Ver.13. denegatur in cauſis propriis, accuſandi licentia deneganda eſt] *ſcribe, denegatur. in cauſis propriis accuſandi licentia deneganda non eſt. In Corpore canonum habetur accuſandi licentia non neganda & in concil. non neganda eſt, habet Iuo non deneganda, Grat.* μὴ ἐκκλείεσθαι ἀρνεῖσθαι, *Tilianus liber.*

V.15. Item in eodem concilio cap. xcviii. Teſtes autem &c.) *ſic etiam eſt in Corpore canonum. & in concilio Carthagin. 7. cap. 4 & in Carthagin. Græco c. 132. Refert Capitulare Caroli & aliorum lib. 7 c. 10. Burch. lib. 16. c.20. Iuo lib.4. tit. 8. c.1. Panor & par. 6. c. 364 decr. & Grat. 4 q. 2. & 3. c.1.*

Ver. 19. non admittatur) *non admittantur, Corp. canon. & alii.*

Ver 20. cap. xcvii. Placuit, vt quotienſcumque &c. *ſic etiam eſt in Corpore canonum & in dicto concilio Carthagin. 7 cap. 3. & in Carthagin. Græco cap 131. Refert Capitulare d. libro 7 c. 100. & lib. 1 cap 45. Burch lib 2. cap. 198. Iuo lib 4. tit. 7 cap. 12. Panorm & par. 6 cap 271 decret & liber Cæſaraug lib. 5. cap. 61. & Gratian. 3. q 10. cap. 1.*

Ver. 24. De his autem &c.] *Rabani verba ſunt, quæ inuenies in Pœnit. Rom. tit. 8. c. 2. vt ex concilio* Toletano.

Ver. 32 beatus Gregorius Papa in epiſtola &c.] *Exſtat lib 7. regiſtri epiſt. 53.*

Pag 7. ver. 2. Nam tua ſanctitas inde &c) *Refert Burch. 19 cap 43. Iuo lib. 3 tit. 11. c. 15. Panor & par. 6. cap 85. decret. & Grat. diſt. 50. cap. 6 quia ſanctitas. Hoc proinde, eſt in regiſtro, & apud Iuon in decret. inde, habet Burch neutrum Panorm. & Gratian. & vetus regiſtri liber.*

Ver. 4. de hoc canone, diuerſas te legiſſe, diuiſaſque ſententias) *de hoc canone diuerſos legiſſe. & diuerſas ſententias inueniſſe, editus liber regiſtri. de hoc in canonibus diuerſas te legiſſe, diuiſaſque ſententias, vetus liber aptius de hoc canones diuerſos te legiſſe, diuerſaſque ſententias Burchard & Iuo de hoc canonum diuerſorum te legiſſe diuerſas ſententias Grat.*

V.12. vt quem minorem præcedit, ſicut honore eſt maior, ita ſit in crimine) *vt ſicut minorem maior præcedit in honore. ita & in crimine. regiſtr. edit. vt qui minor eſt, maior ei præcedat ſed ſicut honore, ita & crimine, vetus lib. vt quia minorem &c. Burchard. cetera vt Raban. præcedit honore, ita ſit in crimine Iuo in Panorm. cetera vt regiſt. Idem in decret. vt Raban præcedit honore, ita etiam crimine. Gratian. cetera vt regiſtr.*

Ver. 17. Poſt dignam enim &c.) *Auguſtin. apud Paleam cap. 24. diſt. 50. Hæc melius apud Burch & Iuonem in decr. & Rabanum ſunt, quam apud Grat d. c. 16. & Iuo in Panor*

P.8. v. 2. caſtigare aliena *ſic etiam Burch. & Iuo in decr. curare aliena, regiſt.*

V.13 Apoſtolus dicat) *ad Rom.* 8.

V. 18. ouem perditam nonageſimam nonam, non errantibus] *ouem perditam, nonaginta nouem non errantibus ſcribe.*

V. 21. cur ita poſt pœnam ad eccleſiæ miniſterium non reuocetur? *cur poſt pœnitentiam ad eccleſiæ miniſterium lapſus non reuocetur? regiſt. edit. poſt pœnam, vetus liber. cur iſte poſt pœnitentiam ad eccleſiæ miniſterium non reuocetur? Burchard cur lapſus poſt pœnitentiam ad miniſterium non reuocetur? Iuo in decret. lapſus non reuocetur, Gratian cetera, vt Burchard. Addit ſolus Grat. ſicut in Apocal. dicitur de miniſtro eccleſiæ Memento, vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac Apocal. 2. Hæc inuenies in Iſidori epiſt de qua poſtea.*

V.24 timendo negare) *ſic etiam Burch. & vetus regiſtri liber. iureiurando negare, editus, & Iuo in panorm. & Grat. negare, idem Iuo in decr.*

V.32. quia nullum peccantem reuerſus deſpicit] *quia ille peccatorem reuerſum non deſpicit, regiſtr. edit peccantem, vetus liber. Burchardus, vt Rabanus, & Iuo vtrobique.*

Pag. 9. ver. 2. Hinc etiam & beatus Auguſtinus ad Petrum &c. (*ſic etiam Burch d. lib. 19 d. c. 41 ſed is liber creditur non eſſe B Auguſtini, ſed Fulgentii, hæc autem verba ſunt c. 3. refert etiam Iuo parte 15 c. 57. decr.*

V. 11. Si conuerſus ingemueris &c.) *Si conuerſus fueris. & ingemueris, Fulg. & Burch. Iuo Vide Eſa. 30.*

V.14. ſi peccanti) *ſi deprecanti, Fulg. & Burch: & Iuo.*

V.18. Matt. 18.] *ſcribe, Matt. 16.*

V.23. quia Deus ſic per Prophetam dicit. Nolo mortem morientis tantum vt &c.) *quia Deus, ſicut per Prophetam dicit non vult mortem peccatoris, ſiue morientis ſed magis vt &c. Fulg quantum vt, pro ſed magis vt, Bur. & Iuo, cetera, vt Fulgen Vide Ezech. 33.*

V. 32. vnumquemque veſtrum) *noſtrum pro veſtrum. Fulg. Burch. & Iuo.*

P.10. v. 1. Ne tardaueris &c) *Eccleſ. 5.*

V. 7. cor malum, incredulitas) *cor malum incredulitatis. Fulg. Burchar & Iuo.*

V. 8. adhortemini *Fulg. & alii.*

V.10. Obdurato igitur corde viuit) *viuit corde, B. Obdurato ergo viuit corde, Iuo. Obduratus igitur viuit. Fulg.*

V.23. Nam de hoc Iſidorus &c.) *ſic etiam Bur. d. c. 43. & Iuo d. cap. 57.*

V.24. Maſſionis Epiſcopi) *Maſſionis Epiſcopi, Burch. & Iuo Maſſanum appellat Grat, diſt. 50. c. 28 domino. Maſonem. 3 q 2. cap 11 hoc ipſum. quod placet. Maſſonem Burch. lib 19. c. 73 Maſſanum Iuo lib. 3. tit. 11. cap 17. Panor. Maſſionem, idem par. 6. c. 397 decret. Maſonem. par. 15. cap. 86 & liber* Tarracnnenſis *lib. 4. cap. 84. Maſonum Anſel. lib 8. cap 37. & Cæſaraug. lib. 8. c. 69 Exſtat hæc epiſt. Iſidori ante librum ſententiarum. ſiue de ſummo bono, in qua eſt editum. ad beatum Maſſenum ſed in veteri eſt, Maſoni Epiſcopo*

V. 25.

V. 25. Verùm quod ſequenter) *conſequenter, eſt in veteri libro proſequenter. Apud Burch. & Iuonem eſt ſequenter. & in edita epiſt. apud Anſel. & in libro Tarrac. conſequenter.*

Verſ. 27. quod alibi legitur in lapſu corporali) *ſic etiam Iſid. & Burch d. c. 43. & 73. & Iuo d. c. 397. & 57. & 86. At in veteri libro, & apud Anſel. & in libro Tarrac. eſt. quod alibi legitur, id eſt in canone Anquiritano, capitulo xix. poſt lapſum corporalem. & in Panor. Iuonis, videlicet, quod in canone Anquiritano cap. xix. legitur poſt lapſum corporalem. ſic etiam apud Grat. Vide Ancyr. c. 20. Græce Latinis quibuſdam c 19. & Martin. Brac. c. 77. Raba. c. 3. huius libri.*

Pag. 11. v. 17. reuertimini ab iniquitate veſtra) *ſic etiam Burch. d. cap. 43. reuertimini ad iniquitatem veſtram, vetus liber. reuertimini ad antiquitatem veſtram Iſid. in d. epiſt. & Iuo in Panor. & d. cap. 57. & Anſ. & liber Tarrac. tuam pro veſtram, Grat. cetera, vt Iſid. vide Ezech. 16.*

Ibid. Quando dixit, confundere, oſtendit poſt confeſſiones id eſſe peccati opus] *poſt confeſſionem id eſt, peccati opus, vetus liber. Quod dixit, confundere, oſtendit poſt confeſſionis confuſionem id eſt, poſt peccati opus, Iſidor. in epiſt. edita. poſt confuſionem, id eſt, peccata vetus liber. Quod dixit, confundere, oſtendit poſt confuſionis, id eſt, peccati opus, Burch. Iuo d. c. 57. poſt confeſſionem, Iuo in Panor. cetera vt Burch poſt confuſionem, Anſ. & Tarra. cetera, vt Burch.*

V. 19. debere quemquam] *debere quemque, malo. vt in quibuſd. libris eſt.*

V. 21. perpetrauerat) *perpetrauerit, vetus liber. perpetrauit. alius.*

Ibid. Deinde præcepit, vt portet ignominiam depoſitionis ſuæ, lugens cum humilitate, quod peccauerat. Sic quoque reuocari &c.) *In veteri eſt. Deinde præcipit, vt poſt ignominiã, id eſt, deiectionem nominis ſiue dignitatis, reuertatur ad antiquitatem. Ergo dum quiſque poſt opus confuſionis ſuæ confunditur, atque ignominiam portat, & depoſitionem ſuam luget cum humilitate, reuocari &c. In epiſt. edita. Deinde præcepit, vt portet ignominiam, id eſt, dehonorationem nominis ſuæ dignitatis. Ergo dum quiſque poſt opera confuſionis ſuæ confunditur, atque ignominiam depoſitionis ſuæ lugens cum humilitate portauerit, reuocari &c. pro ſuæ dignitatis, eſt in veteri, ſiue dignitatis, cetera vt in edita. Sicque reuocari &c. Burchard. cetera, vt Raba ſic etiam Iuo d. cap. 57. Deinde præcepit, vt poſt ignominiam, & deiectionem ſui nominis, ſiue dignitatis, reuertatur ad ſuam antiquitatem. Ergo dum quiſque poſt opus confuſionis ſuæ confunditur, atque ignominiam portans, depoſitionem ſuam cum humilitate luget, reuocari &c. Iuo in Panormit. Deinde præcepit, vt poſt &c. Anſelm. cetera, vt in primo veteri quiſquam pro quiſq. Tarraconenſe cetera, vt in eodem veteri opus cõfeſſionis, Grat. pro opus confuſionis, cetera, vt Panor.*

Ver. 29. In Angelo &c. *Refert Burch. lib. 19. c. 81. & Iuo parte 15. c. 94. decret.*

V. 31. cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt de ore eius, quia Angelus Domini eſt) *ex pro de, vetus liber, in quo additur vox exercituum. ante verbum eſt, requirunt ex ore, habet Iſidor in edita epiſt. cuſtodiunt ſapientiam, & legem exquirent ex ore vetus epiſt. exquirent ex ore, habet Burch. & exercituum eſt. requirunt ex ore, Iuo d. c. 94. & exercituum eſt. In libro Tarracon. vt in primo veteri.*

Pag. 12. v. 9. iuſtitiæ claritate fulgebat] *luce iuſtitiæ, & caritatis fulgebat. vetus epiſt.*

V. 18 ſi præuenerit pœnitentia, delicti vtique ſequitur & venia) *ſi præuenerit pœnitentia delicti, vtique ſequitur & reparatio meritorum. vetus liber ſi præuenit pœnitentia delicti, vtique ſequitur reparatio meriti, Iſid. in epiſt. edita præueniret, vetus, & ſequeretur meriti pro meritor. Anſel. cetera, vt prior vetus, ſic etiam liber Tarrac.*

Verſ. 22. Nam & ipſum, quod canonum cenſura &c.] *Refert Burchard. lib. 19. cap. 82. Iuo par. 6. cap 398 & par. 15. cap 95. decr.*

V. 26. ob detractiones] *obtrectationibus vetus liber. & Tarraconenſe obtrectationis, Iſid. in epiſt. & Burch. & Iuo d c. 95. & Anſel. detractionis Iuo d. c. 398. & Grat.*

V. 30. in caſtra admitti *ſic etiam Grat in caſtris admitti, vetus liber. & epiſt Iſidori. & Anſ. & Tarrac. caſtris reuerti. Burch. & Iuo d. c. 95. intra caſtra admitti, Iuo d c. 398.*

V. 32. cogitationum) *ſic Iuo d. c 398. & Grat. corruptionum, vetus liber, & Iſid in epiſt. & Burchardus & Iuo d. cap. 95 & Anſel. & Tarrac.*

Pag. 13. v. 1. contagiis maculatur) *ſic etiam Iſid. & Anſ & Tarrac. maculatur contagiis. Gra maculatur erroribus Burch & Iuo d c. 95. illecebris maculatur, d. cap 398. & in marg contagiis.*

Verſ. 4. Ecce in quantum valuimus, concilii antiquam plane, & plenam auctoritate ſententiam) *valui, concilii Anquiritani antiquam &c. vetus liber, & Iuo in Panor. & Anſ. & Tarraconenſe valui conſilio, antiquam &c. Iſid in epiſt. edita. valui concilii Anquiritani plene auctoritatem, vetus. Ancyritani, Gratian d. cap. 28. & plenam auctoritatem, cetera, vt prior vetus. Verba Ancyrani concilii quæ ſuſpicor Iſidorum vidiſſe, ſunt hæc. Si quis adulterium commiſerit, ſeptem annis in pœnitentia completis, perfectioni reddatur ſecundum priſtinos gradus. Vid c. 3 Rabani.*

Ver. 6. oſtendens eum poſſe reſtaurari proprio honore) *in proprio ordine, vetus liber, & Iuo in Panor & Anſel. & Tarraconenſe in proprio gradu, Grat. oſtendens eum proprio honori poſſe reſtaurari. Iſid. in epiſt.*

V. 8. cũ vero nõ poſſe reſtaurari, qui nec luget,

quæ egit, & lugenda ſine vllo pudore religionis, vel timore iudicii diuini committit] *qui vero nec luget, quæ geſſit; ſed lugenda &c. diuini iudicii committit, eum nullo modo poſſe ad priſtinum gradum reſtaurari, vetus liber, & Anſelm. & Tarraconenſe geſſit, pro egit, Iſido. in epiſt. cetera, vt Raban. qui vero negligit, nec luget, quæ geſſit, nec lugenda &c. committit, eum nullo modo poſſe ad priſtinum gradum reſtaurare cognoſcas. Iuo in Panormit. & lugenda &c. diuini iudicii committit &c. reſtaurari cognoſcas, Gratian. cetera, vt Iuo.*

V.11. epiſtolæ] *huius, addit vetus lib. & Iſid. in ep. & Iuo in Panor. huius epiſtolæ. Anſel. & Tarrac. & Grat.*

V.13. illius magis teneatur ſententia, cuius antiquior, & potior extitit auctoritas] *illa quippe teneatur opinio, cuius antiquior, aut potior extat auctoritas, vetus liber, illius concilii magis teneatur ſententia, cuius aut antiquior, aut potior exſtat auctoritas. Data prid. Kal. Mart. anno tertio Vuiterici Regis. Iſid. in epiſto. cuius antiquior, aut potior exiſtat auctoritas. Iuo in Panor. cetera, vt Iſid. exceptis Data &c. extat pro extitit, Iuo d. par. 6. cap. 398. cetera vt Raban. illius concilii teneatur ſententia, cuius antiquior, aut potior extat auctoritas. Anſ. maius teneatur, Tarraç. cetera, vt Anſ. illius concilii ſententia magis teneatur &c. & potior &c. Grat. cetera vt Anſ.*

V.15. In concilio igitur Ilerdenſi cap. v. de his, qui altario &c.] *Rabani verba ſunt, vox igitur ſuperuacanea, eſt pro de his qui, ſcribe, Hi qui, ex conciliis & poſt vocem altario, addo Dei Refert Burch. lib. 19. cap. 74. & Iuo par. 15. cap. 87. decr. & Grat. diſt. 50. cap. 51. hi qui. & 15. q. 8. c. 2.*

V.16. carnis] *in flenda carnis, concil. flenda carnis, Burchard. & Iuo.*

V.23. reuerſi fuerint) *& veluti ſues in volutabris luti iacuerint, additur in concil. immerſi pro luti, habet Burch. & Iuo. Vide Prou. 26. & 2. Pet. 2.*

V.26. Item in concilio Carthagin. cap. XXVII.] *ſumitur ex Corpore canonum, idem numerus eſt in concil. Græcis, at in Latinis eſt c. 11. concilii Carthag. 5. Refert Capitulare Caroli, & Ludouici lib. 5 c. 66. Burch. lib. 19. c. 72. Iuo par. 15. c. 85. decr. Anſel. lib. 11. cap. 29. & Grat. diſt. 50. c. 64. confirmandum.*

V.32. pœnitentibus laicis) *pœnitentib. tamquam fidelibus laicis, Corp. can. & concil. & Burch. & alii.*

Inceſtis coniugiis &c.) *De inceſtis coniunctionibus nihil &c. concil. & Burch. lib. 7. c. 4. & Iuo par. 9. cap 40. decr. & Anſel. lib. 11. c. 82. & Grat. 35. q. 2. c. 8. de inceſtis. Inceſtis coniunctionibus nihil. Capitul. lib. 7. cap. 200. in addit. Sic etiam eſt in concil. Epaunen. cap. 30. quod refertur in concil. Turonen. 2. cap. 22. De inceſtis coniunctionibus, ſicut à ſanctis Patribus inſtitutum eſt, nihil &c. Arelaten. ſub Carolo cap. xi. De inceſtis autem coniunctionibus vnde multimodis fines regionis noſtræ circumquaque inſtigante diabolo polluuntur. ſecundum Agathen. concilium c. 61. nihil &c. Colonien. ſub Carolo 3 cap. 6.*

P.14. V.6. Inceſtos vero &c.] *vidend. Gregor. lib. 12. epiſt. 31. regiſt. Iuo par. 9. c. 25. & 26. decr. Anſel. lib. 10. c. 71. in addit. c. 40. in Rom. Capitul. d. c. 200.*

V.9. violauerit] *ſic etiam Epau. & Turon. & Arel. polluerit, concil. Agath. & Iuo d. c. 25. & Grat.*

Ibid. Si quis fratris germanam] *ſic etiam Arel. frater pro fratris, concil. & Iuo, & Grat. neutrum Epaun. Si quis inſuper germanam, Turon.*

V.11. Si quis conſobrinæ &c.] *Si quis conſobrinæ, ſobrinæq; ſe ſociat, ab eccleſia ſegregetur: Turō.*

Ibid. Quod ita &c.) *Hæc clauſula ponitur in concil. Agathen. ante clauſulam Sane quib. &c. in fine huius capitis ſed in Epaun. huc loco. Quod vt à præſenti &c. & in Turon.*

V.12. vt ita ea] *vt ea, concil. Agath. in ea, Epau. & Turo.*

V.13. relictæ, vt filiæ) *relictæ, Epau. & Turon.*

V.14. aut patris filiæ] *ſic etiam Arel. patrui pro patris, concil. Agath. & Iuo. aut patrui, Epau. & Turon.*

V.15. concubitu polluatur] *ſic etiam Epaun. & Turo. & Arel. aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuit, concubitu polluat, aut duxerit vxorem quos omnes & olim, atq; ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus; & inter catechumenos vſq; ad legitimam ſatisfactionem manere, & orare præcipimus. conc. Agath. in Arel. poſt vocem polluatur, eſt: vel ſi quid eſt huiuſmodi, quod & hic adnotare longum eſt &c Apud Iuon. vt in Agath. vſq; ad verbum polluat pro quo eſt polluerit, aut duxerit vxorem.*

V.16. habebunt) *non habebunt, Epau. ſed in Turon. refertur idem Epaun. ſine negatione.*

Ver.18. Aurelianenſi cap. XIV. *ſic eſt in collectione Iſidori Mercatoris in Colonien. cap. xx.*

V.20 Ne quiſquam &c.) *Ne ſe quiſquam amiſſæ vxoris ſorori audeat ſociare. concil.*

Ver.22. Ilerden. cap. IX.) *Exſtat in concil. & refert concil. Colon. ſub Carolo 3. c. 6. & Burch. lib. 7. c. 3. & Grat. 35. q. 2. c. 9. de his.*

V.26. permittantur] *admittantur, conc. Ilerd. & Colon. & Burch. & Grat.*

V.28. Ancyrano concilio cap. XXIV.) *Ex interpretatione Dionyſii Exigui, vt conſtat ex Corp. canonum Græcis eſt caput XXV.*

P.15. V.2. iuſſi ſunt ſuſcipere gradus) *iuſſi ſunt ſuſcipi ſecūdū grad⁹, Corp. can ſic etiā eſt Græce.*

V.3. Neocæſarien. concil. cap. 11.] *Dionyſii etiam interpretis verba ſunt in Corp canonum, & in concilio Triburien. cap. 44. Refert etiam Bur. li. 17. c. 1. & Iuo par. 9. c. 67. decr. & Anſel. lib. 11. c. 95. Viden. Mart. Brac. c. 80. de quo poſtea.*

V.9. conſequatur] *& communio ei concedatur, addit.*

V.10. permanenti] *Epiſcopus vero poteſtatem habeat, ſecundū conuerſationem ipſius, aut adducere negligenti.*

aut

...at minuere pœnitenti. Tamen ulterius continens, & à viro diſiuncta permaneat, addit Tribur.

V.12. in Elibertano concilio cap.lxi. *Exſtat in conc. Sunt, qui putent, Eliberitanum ſcribendum eſſe. Et apud Rabanum ſemper eſt Heliberitanum, in veteri editione. Eſt autem in* Bœtica, *non in Gallia Narbonenſi hæc ſynodus.*

V.18. in concilio Martini Epiſcopi cap. lxxviii] *Exſtat in collectione Martini Epiſcopi* Bracar*en. ex ſynodis Orientis cap.80. Refert.* Burch. *lib.17.c.2. & Iuo par. 9.c.68. decr. Sumitur ex cap 2. Neocæſar. concilii, de quo ſupra.*

V.20. duxerit] *habuerit, concil. duxerit*, Burch. *& Iuo.*

V.21. pro miſericordia) *non ſunt in conc. habet Burch. & Iuo, qui habent, viaticum accipiant, pro illis, eis communio detur.*

V.25. in canone Apoſtolorum cap.xix.] *Ex Dionyſii interpretatione in Corpore canon. idem numerus eſt in Græcis conciliis.*

CAP.III. de his, qui adulterium committunt.

Pag. 16.v.1. in Ancyrano concilio cap.xviii.] *Cap. xix. eſt in Corpo. can. & verba ſunt Dionyſii interpretis. Græcis eſt cap. 20. & in collectione Iſidori Mercatoris. Viden. Martin. Brac.c.77. & quæ dicta ſunt cap.1. Rabani ex Iſidoro.*

V.3. pœnitentiam agentem, oportet eum perſequi] *pœnitenti, oportet eum perfectionem conſequi, Corp. can. perfectioni reddatur Iſidor. Mercat.* δοκεῖ αὐτὸν τὸ τέλειον τυχεῖν. *Iſidorus in epiſt. ad Maſonẽ de clericis lapſis, vt reſtituantur peracta pœnitẽtia putat canonem cenſuiſſe. Ego mentionem clericorum nullam video.*

V.4. ſecundũ priſtinos gradus] κατ' ὁδοῦ βαθμοὺς ὁδῷ περάγοντας. *gradus pœnitentiæ interpretor, non ordinẽ, aut dignitatẽ. Vid. Greg. Thaum. Vt perinde ſit, ac ſi diceret, per gradus ad plenam communionem perueniat, ſic p.21. eiuſd. concilii,* κατ' ὁδὸν βαθμοὺς τοὺς ὡρισμένους πληρῶσαι, *vt in veteri libro eſt, & Tribur. cap. 54. Adde cap. 23. eiuſd. Ancyr.*

V.6. in Africano concilio cap.lxix.] *ſic eſt in Corpor. canon. in concilio Mileuit 17. In Carthagin. Græco c. 105. Refert Burch. lib. 9. cap. 64. & Iuo parte 8 c. 200. decr: & Anſel. lib. 10.c.15. &* Grat.32.*q.7.c.5. placuit.*

V.10. vt ita maneant] *ſed pro vt, Corp. can. & concil. & Burch. & alii.* ἀλλ' ἤ, *aut, Græce.*

V.13. in decretis Innocentii Papæ cap. xxiv.] *ſic eſt in Corpore canon. At in conciliis epiſt. 3. c. 4. ad Exuper. Toloſan. Epiſcopum Refert Gratia.32.q.5.c.vlt.*

V.28. in eiuſdem decretis cap.xxvii. *ſcribe xxvi. vt eſt in Corpo. cano. ex ead. epiſt. 3. c. 6. in concil.*

Pag.17.v.3. in tantum etiam, vt hæc] *in tantum, vt etiam hæ, Corp. can. & conc.*

Ver.8. à communione) *fidelium, addit Corp. can. & conc.*

Ver.12. Elibertano cap.ix] *ſic eſt in concil. Refert Burch. lib. 9. cap. 63. Iuo par. 8. cap. 199. decr. Anſel. lib.11.c.92. &* Grat. *32.q.7.cap.8. fidelis.*

V.16. niſi quidem) *quamuis, quem, conc. & Burch. & alii.*

CAP.IV. de his, qui mœchantur.

Elibertano cap. xxx.] *Eſt in concil. cum aliquâ varietate.*

V.22. eo quod per ſubreptionem ad altiorem gradum promouebantur] *eo quod poſt modum per ſubreptionem ad altiorem gradum non ſit promouendus. concil.*

V.25. in eodem concilio cap.xxxi.) *ſic eſt in concil.*

V.30. in eodem concilio cap.xlii. *In conciliis eſt cap. xlvii.*

Pag.18.ver.5. in eodem concilio cap.xiii. *ſic eſt in concil. Refert ſynodus Colonien. ſub Carolo 3.c.6. & Magun 3. ſub Arnulfo c. vlt. &* Grat *27.q.1 c.25. virgines.*

V.8. quid admiſerint] *quid amiſerint, concil. Elib. & Colon. & Magun. & Grat.*

Ibid. nec in finem) *nec in fine, conc. Elib. & Colon. & Magun & Grat.*

V.9. Quod ſi ſemel perſuaſu ſuo &c.] *Quod ſi ſemetipſas pœnituerint, quod infirmitate corporis lapſæ fuerint, & toto tempore &c. concil. & in marg. perſuaſerunt pro pœnituerint. In veteri libro eſt. Quod ſi ſemel perſuaſæ aut infirmi corporis lapſu vitiatæ toto tempore &c. quod etiam eſt in Colon. ſynodo. Quod ſi ſemel perſuaſæ, ad infirmi corporis vitia lapſæ, toto tempore &c. Magun. & in marg. lapſu vitiatæ. Quod ſi ſibimet perſuaſerint, quod infirmitate corporis lapſæ fuerint, & toto tempore &c. Grat.*

V.12. vt abſtineant] *ſic Colon. eo quod lapſæ potius videantur, placuit eas in fine, Elib. fine pro finem, Magun. cetera vt Raba. item* Grat.

V.14. in eodem concilio cap. xiv.] *ſic etiam eſt in conc.*

V.22. in Ancyrano concilio cap. xviii.] *Dionyſii Exigui verba ſunt, vt conſtat ex Corpo canon. Græcis eſt caput 19. Refert Iuo parte 6. c.351. decret. &* Tarraconenſi *lib.1. c.110. & Grat.27.q.1.cap.24. quotquot.*

Cap.v. de his, qui ſacris virginibus ſe ſociant &c.

Item in decretis Gelaſii Papæ cap. 20) *ſic etiam eſt in Corpore canon & in concilio Triburienſi cap. 23. ex epiſt.1. ad Epiſcopos Lucaniæ cap 22. in concil.*

inceſta committunt] *inceſta commiſcent. Corp. can.*

Pag.19.v.4. quas protinus] *quos pro quas, Corp. can. & conc.*

V.7. aut his certe] *ſic eſt in marg. Corp. can. ſed tamen his, in contextu, ſed his certe, concil.*

Ver. 9. in decretis Innocentii Papæ cap.xx.) *ſic eſt in Corp. canon. ex epiſt. 2. c. vlt. ad Victoricum Rothomagen. Epiſcopum, in concil. Refert concil.*

Magun.ſub Raba.cap.22. Ancyrano pro Neocæſarienſi ſcribendum ex Corpore canonum, & ex concilio Triburienſi cap.54. Eſt autem interpretatio Dionyſii Exigui. Refert Burch.lib.6. cap 13.& Iuo par.10.cap.142.decret. & Anſel.lib.11. cap. 46. Viden. Martin. Bracar. *cap. 79.Epaun.31.Triburienſi cap.52.& 55.Troſle. cap.13.*

CAP. XIII. de homicidiis, & falſis teſtibus.

Item in concilio Agathenſi cap. XXXIV.) *XXXVII. eſt in concilio Ead. verb. ſunt in conc. Venetic. cap. 1. & Troſl. cap.13. Refert.conc. Magun.d.cap.22. Burch. lib.6.cap.29. & Iuo par.10.cap.38.& 158.decret. & Grat.24.q.3. cap.24.itaque.*

CAP.XIV. de his,qui ſeruos ſuos extra iudicem necant &c.

Item in concilio Agathenſi cap. LXII.) *ſic etiam in concil.Refert concil. Magun. d. cap.22. Bur. lib 6.cap.18. Iuo par.10.cap.147.decret.& Anſel.lib.11.cap.55.Vide conc.Vormac.cap.38.*

Pag.25. v. 5.iudicis) *ſic etiam concil. iudicum, qui tale quid commiſerit,quod morte ſit dignum, Vorm. vel iudicio iudicis, Burch. & Iuo, & Anſel.*

Ibid. excommunicatione &c.) *ſic etiam Vorm. vt homicidium ſponte commiſſum, lugeat, Burch.& Iuo,& Anſel.*

V.8.in concilio Eliberitano cap.v.] *ſic eſt in conciliis. & in concilio Vormacien. cap.39.& Magun.ſub Raba.cap.22. Refert Burch.lib.6. cap. 19. Iuo parte 10. cap. 22. & 148. decret. Anſel.lib.11.cap.35. Pœnit. Roma. tit.1.cap. 4. & Grat.diſt.50.cap.43.ſi quis.*

V.12.occiderit] *ſic Elib. & Mag. & Burch. & alii acciderit,Vormac.*

CAP.de homicidiis non ſponte commiſſis &c.

In concilio Neocæſarienſi cap.XXII.] *ſcribendum Ancyrano. Sunt autem verba Dionyſii interpretis in Corpore canonum. Refert concil. Triburienſe cap. 52. & Magun.ſub Raba.c.23. & Burch.lib.6.cap.15.Iuo par.10. c.25.& 144. decre,& Anſelm.lib. 11. cap. 47. ex alio interprete Gratia. diſtin.50. cap. 42. eos Vidend. Martin.* Bracard. *cap.79.*

V.24.explere) *plura verba ſunt in Corp. can. & in Triburien.quæ Græca non habemus,neque in conc. Magun. neque apud Burch. ſunt, neque apud Iuo,neque Anſ. neque* Grat. *neq, Martin.*

Ver.25.Quod autem quidam &c.] *Rabani verba ſunt.*

CAP.XVI.de adminiſtrationibus & his, qui preces criminales dictant.

P. 28. v. 1. in decretis Innocentii Papæ cap. XXIII.) *ſic etiam eſt in Corpore canonum, ex epiſt.3.ad Exuperium Toloſan. Epiſcopum c. 3. in concil. Refert Burch.lib. 6.cap. 44. & Iuo par.10.cap.94.decre. & Anſel. lib.13.c.14. & Tarrac.lib.6.c.31.& Grat.23.q.4.c. 45 quæſitū.*

V.6.Meminerant &c.) *Rom.13.*

V. 8.promiſſum] *permiſſum Corp. can. & conc. & Burch.& alii.*

Ibid. vindicē in huiuſmodi) *in huiuſmodi vindictam, Corp.cano. vindicem , in marg. vindicem pro vindictam,conc. &* Bur.*& alii. vindices, Grat.*

V.10.viderunt] *viderent, Corp. can. & conc.* Bur. *& alii videtur, Grat.*

V.11.habemus] *habeamus,conc. &* Iuo *& Tarra. &* Grat.

V.13.Ipſi) *Ipſis , Corp. can. & conc. &* Burch. *& alii.*

V.14.ſeruabunt] *ſeruabuntur, Corp. can.& conc. &* Burch.*& alii.*

V.15.in eiuſdem decretis cap. XXX.] *cap. XXV. in Corp.can.ex d.epiſt.3.c.5.in concil.Refert Grat. d.q.4.cap.46.illud.*

V.18. concedatur. Vtique propter) *concedatur, vtiq; poſt, Corp.can.& Grat.concedatur. Vtiq; poſt,conc.*

V.21. Et tum legum &c.) *Refert Iuo par. 10. c. 94.in fine decr.*

CAP. XVII.de populi neceſſario commiſſu.) *Vox neceſſario,non placet.*

idem Papa quibuſdam Epiſcopis de Macedonia &c.) *Eſt in Corp.canon. c.56. ex epiſt.22. c. 6.in concil.Refert Grat. 1.q.7.c.14.quotiens.*

Ver.vlt.manſiſſe] *tranſiſſe,Corp.can & conc.*

P.29.v.1. non poſſe præſumere) *ſic etiam Corp. canon.non præſumere,conc.*

V.6.Non enim hic &c.] *Rabani verba ſunt.*

CAP.XVIII.de furto.

in concilio Agathenſi cap. v.] *ſic eſt in concil Refert Grat.13.q.2.c. 12 clerici. in fine.*

peregrina ei communio tribuatur) *hoc eſt, inter peregrinos communionem accipiat, non inter clericos eiuſdem eccleſiæ. Vide Agath.c. 2. & Regien.cap.3 & Ilerden.c.16 ,ſic laica communio eſt inter laicos data. Apoſt.c.15. Eliber.cap. 76.& Agathen.c.50. Aurel.c.6. Aurel.3 c.2. Siric.ep.1.c 11, Innoc.ep. 22 c.4.Pelag.2 epiſt. 2.Felix 3.in ſyn.Rom.c.2.Hadr.2, in ſyn. Rom. c.2.& in epiſt.lecta in ſyn. 8. CP. act.7. Baſil. ad Amphilo.cap.32.*

V.16.in eodem concilio cap. XXVI.) *ſic etiam in concil.Refert Burch.lib.3.c.183.Iuo par.3.c.156. decr.Anſel.lib.5.c.76. Cæſaraug.l.7.c.99. &* Grat.*12.q.2.c.33.ſi quis.& cap.40.ſi quis.*

V.20.per abſtinentiam) *per abſtinentiam ,conc. & Burch. & alii.*

CAP.XIX. de coniuratione, vel conſpiratione.

in concilio Chalcedonenſi cap. XIV.] *cap. XVIII. eſt in Corp.can.ex interpretatione Dionyſii Refert conc. Tullenſe poſt epiſt.ſyno. &* Grat. 11. *p.1.c.22.conſpirationum ex alio interpret.*

Si qui ergo clerici &c.) *Refert Burch. lib 10.cap.* 68.*& Iup par 12.c. 87. decr.& Anſ. l 8.c.16. & Pœnit.Rom.tit.6.c.18.& Grat.12.q. 1.cap. 24.ſi qui.*

CAP.XX. de his,qui ſacramento ſe obligant, ne ad pacem redeant.

in concilio Ilerdenſi cap. VII.] *ſic eſt in concil. Refert Bur.l.12.c.27. & Iuo par.12.c. 74. decr. & Grat. 22. q. 4. c.11. qui ſacramento. Vide* Troſle.*c.11.Pœnit.Rom.tit.2.c.11.*

vt litiget) vt litigans, conc. & Grat.

Ad caritatem &c.) 1 Pet. 4. b.

CAP. XXI. de his qui noxia iuramenta conficiunt &c.

in Toletana ſynodo cap. II.) Toletana octaua capite ſecundo, ex concil. Refert Bur. l. 12. c. 29. & Iuo par. 12. c. 16. & 84. decr. & l. 8. tit. 8. c. 30. Panor. Cæſaraug. lib. 6. cap. 13. & Grat. diſt. 13. c. 1.

P. 30. v. 20. vt proximis impia crudelitate noceamus) ſic etiam Burch. & pro vt. & nocemus pro noceamus, concil. & Iuo d. c. 16. & 84. & in Panor. & Cæſ. & Grat.

V. 21. mortis gladio] ſic etiam Bur. & Iuo d. c. 16. & 84. & in Pan. & Cæſ. & Grat. gladio, conc.

V. 23. vt eo] vt hac; conc. Burch. vt Raba. & Iuo d. cap. 84.

V. 24. quo) qua, conc. quo, Bur. & Iuo.

Ver. vlt miſerandi) ſic Burch. miſerendi, conc. & Iuo

P. 31. v. 2. ita ſit, quatenus] ſic aliquatenus, conc. ita ſit, Burch. & Iuo.

V. 3. vt nuſquam) & pro vt, conc. vt. Burch. vt & nuſquam, Iuo.

V. 6. quia) quæcumque conc. quæ, Bur. ceterum, Iuo.

Ibid. vel conſtitutione) & confutatione, conc. Burchar. vt Raban. & Iuo.

V. 8. extiterunt) extiterint, conc. & Bur. & Iuo.

V. 14. Patrum] Patrum aſſerta. conc. Patrum, Burch. & Iuo.

V. 15. inflectenda] adduntur alia in conc. ea non habent Bur. & Iuo. habet Grat. 22. q. 4. cap. 9. incommutabilis.

V. 20. per Ezechielem] Ezech. 33. c.

V. 29 Nineuitarum] Niniuitarum.

V. 30. ſedatur] adduntur alia in concil. ex Ambroſio lib. 1. de officiis c. 50. non ſunt apud Bur. & Iuon.

V. 31 Ambroſius in libro tertio de officiis cap. XII] refert Iuo par. 12. c. 17. decr. Cæſar. lib. 6. c. 14 & Gratia. 22. q. 4. cap. 8. vnuſquiſque.

V. 32. v. 3. inducat) ſic Burch. & Iuo. & Cæſ. & Grat. ſeducat, concil.

V. 5. Sæpe plerique &c.) Iuo lib. 8. & tit. 8. cap. 16. Panor.

V. 7. Sacramentum tamen) ſacramenti tamen, conc. & Iuo d. cap. 17. & Cæſ. & Grat. d. cap. 16. & ius ſacramenti, tamen, Burch.

V. 12. de Iephthe] Iudic. 11. f. g.

V. 14. non vouere] quam vouere. additur in conc. & apud Gratia. non habet Burch.

V. 16. Non ſemper &c.) Grat. 22. q. 4. cap. 12. non ſemper.

V. 19. acutus: Inueniendi aditus patet] Mendoſus locus ex conciliis ſanandus, item ex Bur. laudatur principio B. Auguſtinus: veſtigationis acumine cautus, inueniendi arte præcipuus &c. mox eius verba ponuntur. Duo ſunt omnina genera mendaciorum &c. poſtea ex libris moralib. B. Gregorii referuntur illa, Quia ergo Beemoth. &c. Nerui teſticulorum &c. vt apud Gratian. diſt. 13. c. 2. Poſtea additur: Vt cum mens inter minora, & maxima peccata conſtringitur, ſi omnino nullus ſine peccato exitus euadendi patet &c. inueſtigationis acumine acutus habet Bur. qui verbor. Gregor. initium facit ab illis: Cum mens &c. euadendi aditus patet.

V. 22. Hinc & Iſidorus ait) ſic etiam Bur d. c. 29. in lib. ſententiar. ſecundo, additur in conc. vbi laudes Iſidori ſcriptæ ſunt Vide l. 2. c. 31. ſenten. de ſummo bono. Refert Bur. l. 12. c. 10. & Iuo li. 8. tit. 8. c. 25. p. 1. Panor. & par. 12. c. 36. & 67. decr. & Grat. 22. q. 4 c. 13 non eſt.

V. 24 ſynonymis] Refert Iuo d. par. 12. cap. 12. & Cæſaraug. l. 6. c. 11. & Grat. c. 5. in malis. d. q. 4.

V. 27. Vnde neceſſe eſt &c.) Rabani verba ſunt, quæ habet etiam Bur. d. c. 29. & c. 7. li. e. 12. & Iuo par. 12. c. 64. decr. & Grat. d. q. 4. cap. 14. & 15.

V. 29. in vano) in vanum, Bur. & Iuo, & Grat.

V. 31. in Leuitico) Leuit. 19.

CAP. XXII. de his, qui ad eccleſiæ patrocinium confugiunt &c.

in concilio Arauſico cap. V.) ſic etiam eſt in conc. Refert Bur. lib. 3. c. 195 & Iuo par. 3. c. 112. decr. & Grat. diſt. 87. c. 6. eos.

P. 33. v. 16. in concilio Aurelianenſi cap. 1.] ſic eſt apud Iſidor. Mercatorem. cap. 3 in Colonien. editione. Refert Bur. l. 3. c. 190. & Iuo par. 3. cap. 187. decr. & Grat. 17. q. 4. c. 36. id conſtituimus.

V. 14. eos abſtrahere) reos pro eos, conc. vel à clauſtro. quia hæc pro emunitate habentur, eos abſtrahi, Bur immunitate, Iuo, & abſtrahere, cetera, vt Bur. & Grat & Raban.

V. 15. altari] alteri conſignare. conc. & Iuo, vt Grat & alteri conſignari. Bur.

V. 22. ſibi intentione) intentione, conc. Bur. vt Raban. & Iuo, & Gratian.

V. 25. in eodem concilio cap. II.] ſic etiam Iſidor. Mercat. c. 4. Colon. Refert Bur. lib. 3, c. 191. & Iuo li. 2. tit. 7. c. 1. Pan. & par. 3. c. 108. decr. Anſ. li. 8. c. 57. Cæſaraug. l. 10. c. 88. & l. 15. c. 69. & Grat. 36 q. 1. c. 3. de raptorib.

V. 28. conuenerit] confugerit, conc. & Bur. & alii.

V. vlt. ad ſeruiendum) aut ſeruiendi conditioni, conc & Cæſar d cap. 69. liberam habeat eundi facultatem. Si vero parentes mulieris eccleſiaſticis viris obedire noluerint, excommunicentur. Bur. & Iuo in Pan. & in decr. aut ad ſeruiendum, Anſ & Grat. aut ſeruituti, Cæſ. d. cap 88.

P. 34. v. 5. in eodem concilio cap. III.) ſic etiam in collect. Iſidor. Merc c. 5. Colon edit Refert Bur. d. l. 3. c. 192. & Iuo l. 2. tit. 8. c. 2. Pan. & d. par. 3 c. 109. decr. & Grat. 17. q. 4. cap. 36. id conſtituimus.

V 7 omiſſa culpa) pro admiſſa culpa, conc. & Grat. pro commiſſa culpa, Bur & Iuo.

V. 13. ſicut ſuperius comprehenſum eſt] his carent concilia, & Grat. Bur. vt. Raba. & Iuo.

CAP. XXIII. de his, qui diuinationes expetunt &c.

In Ancyrano concilio cap. XXIV.) cap. XXXIII. in Corp. can ex interpretatione Dionyſii Exigui c. 24. eſt Græcis. Refert Bur. lib. 10. c. 5. Iuo

lib

*lib.8.tit 5.c.2.Pan.& par.11 c.12. decr. Pœniten.Roman tit. 6.c.11. & Grat. 26. q.5.c. 2. qui diuinationes.Vidend.Martin.Brac.c.71. & conc.*Troſle.c.15. *& Leo 4.in epiſt. ad Epiſcopos Britanniæ c.4. & Capitul.lib. cap.21. in addit.1.*

V.24.ſecundum gradus pœnitentiæ definitos) *apertius hæc Græci ſcribunt, qui triennio ſubiectos eſſe definiunt, biennio in oratione ſine oblatione. Vide Gregor.* Thaumatur. κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὡρισμένους, τρία ἔτη τῆς ὑποπτώσεως, καὶ δύο ἔτη εὐχῆς χωρὶς προσφορᾶς. *Vide ſupra cap.3.*

V.26.In concilio Laodicenſi cap. XXXVI.) *ſic etiam eſt in Corp. can. ex Dionyſii interpretatione. Refert Iuo lib.8.tit.5.c.3.Pan. & par. 11.c 3.decret. Grat.26.q.5. cap.4. non oportet. Viden Martin Brac.c.60.& conc. Agathen. c.68.& Capitul.lib.1.c 21.*

V.35.v. 1. In concilio Agathenſi &c. cap. XLII.) *ſic eſt in conc. Refert. Bur. l. 10. c. 27. & Iuo l.8.tit.6.c.1. Panor. & par. 11.c. 4. decret. & Grat.d.q. 5. c. 6. aliquanti. Vide conc. Venet. cap.16.*

Ibid.de ſortilegiis) *de ſortilegis, conc. aptius.*

V. 3.Ne de eo) *Ac ne id, conc. Agath. At ne fortaſſe id, Venet. Nec illud eſt prætereundum, Burch.*

V. 6. qua Sanctorum ſortes) *per eas, quas Sanctorum ſortes vocant, conc. Agath, & Iuo in Pan. & in decr. &* Grat. *per eas, non eſt in Venet. cetera vt in Agath. quam ſortes Sanctorum vocant, Burch.*

V.7.aut quarumcumque) *ſcripturarum, addunt conc. Agath & Venet, & Bur. & alii.*

V.10.in concilio Toletanenſi cap. XXIX.) *Toletano 4.cap. 28. in conc. Refert Bur. lib. 10. c.48.& Iuo lib.3.tit.15.c.3.& l.8.tit.5.cap. 4. Pan.& par.11.c. 5. & 73. decr. & Anſel. lib. 11.c.122.& Grat d.q.5.c.5.ſi quis.*

V.12.aut ariolos) *ſic etiam Bur. & Anſel. aut certe augures, addunt cõcilia &* Iuo, *& Grat.*

V.13 artem aliquam curioſam) *artem magicam, conc & Iuo, & Grat. vox curioſam, omittitur à Burch.*

V.14.aut aliquis eorum ſimilia exercentes conſulens] *aut aliquem eorum ſublimia exercentem conſuluiſſe, conc. aliquos pro aliquis Bur. & Anſ ce tera vt Raba. aliquos, Iuo &* Grat *& conſuluiſſe, cetera, vt R.*

V.16. curam) *cenſuram, conc. monaſterium ingreſſus,* Bur. *& Anſ. curam, Iuo, & Grat.*

V.18.in ſynodo Martini cap. LIX.) *cap. LX in collect. Iſidori Mercat. cap. lxi. in Colon. non eſt autem ſynodus Martini, ſed Martini Epiſcopi Braca. collect. ex Orientis conciliis. Hoc vero caput ſumpſit ex Laodicen. c.36: de quo ſupra dictum eſt.*

Cap. XXIV. Quod non liceat Chriſtianis, ſeruare traditiones Gentilium &c.

Item in eadem ſynodo cap. LXXII.) *Martini Bracar, cap. lxxii. & lxxiii. apud Iſidor. Mercat. cap. lxxiii. in editione Colonien. Refert Bur. lib. 10 c.13. & Iuo par. 11. c. 40. decr. & Grat. 26. q.5. c.3. non liceat.*

V. vlt. Omnia, quæ facitis &c.) *ad Coloſſ.3 c.*

P.36.v.2.agentes Deo) *addit alia Bur. & Iuo.*

V.3.in eodem concilio cap. LXXII.) *lxxiv. Martini, in concil. Refert* Bur.li.10.c.15. *& Iuo par. 11.c.42.decr.& Grat.26.q.7.c.13. non licet.*

V.5.& otioſis vacare rebus) *& otiis vacare gentilibus, conc. vocem gentilib. omittit* Bur. *& Iuo, & Grat.*

V. 6. circuire] *cingere, concil. & Bur. & Iuo & Grat.*

V.8. in eodem concilio cap. LXXIII.) *cap. lxxv. Martini, in conc. Refert Bur. lib. 10. c 20. Iuo par.11.c.47.decr. & Grat. 26. q.5. c. 3. non liceat. p.1.*

V.9.aliqua) *cum aliqua, conc.*

V.11.intendere) *attendere, conc. & Bur. & Iuo, & Grat.*

V. 15. In concilio Laodicenſi cap XXXIX.] *ſic etiam eſt in Corpore canonum ex Interpretatione Dionyſii Exigui.*

Cap. XXV. Quod non ſit cum Paganis conuiuandum.

In concilio Africano cap. XXVII.) *ſic etiam eſt in can. Græcis eſt cap.61.*

P.37.v.5.In decretis Leonis Papæ cap. XXX.) *ſic etiam eſt in Corp. can. ex epiſt. 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum c.17. in concil.*

Cap. XXV. de Chriſtianis, qui cum Iudæis veſcuntur &c.

In concilio Elibertano cap. VIV. *c. L. eſt in conc.*

V.20.abſtinere) *ſic eſt in conc. editis. abſtineri, in veteribus.*

Ibid. emundari) *emendari, conc.*

V.21.In concilio Toletanenſi cap. VIV.) *Toletano IV. cap. XIV. in conc. Refert* Grat. *diſt.*54. *cap.14. nulla.*

V.22.Dominus noſter) *Rex. addunt conc.*

V.25.filii) *filios, conc.*

V.27. eos opus eſt agere) *eis iniungantur. conc. & Grat.*

V.29. Iudæis in ritu) *Iudaiſmi ritu, conc. in Iudaiſmo ritu, Grat. non recte.*

Cap. XXVII. quod non congruat Chriſtianis, commeſſationibus intereſſe &c.

In concilio Laodicenſi cap. LV) *ſic etiam eſt in Corp.can. ex interpretatione Dionyſii Exigui. Græcis eſt c. 54. Refert ex alio interprete Grat. diſt.44.c.10. non oportet. Viden. Martin. Brac. cap.62.*

P.38. v. 9. In concilio Africano cap. XXX) *ſic eſt in Corp.can. Græcis eſt Carthag. c.4.*

V.15. In concilio Laodicenſi cap. LIII.] *ſic etiam eſt ex Dionyſii interpretatione in Corp.can.*

V.17. plaudere, vel ſaltare) *Græci ballere, vel ſaltare, Iſid. Merc.*

Cap. XXVIII. Vt ad menſam Epiſcopi ſcripturæ diuinæ legantur &c.

In concilio Toletanenſi cap. VII.) *Toletano tertio cap. vii. in conc. Refert Bur. l. 2. c. 169. &*

cundo cap x:i. in concil. Vide cap. 13. concilii Nicæni.

orauit pœnitendo) *honorauit pœnitentiam conc.*

I. concilio Arauſico cap. III.) *ſic etiam eſt in conc, Refert Burch. lib. 18. c. 18. c. 17. Iuo par. 15. c. 39. decr & Grat. 26. q. 6. c. 7. qui recedunt.*

P. 44. v. 10. eis communicare) *eos pro eis, concil. eis, Burch. & Iuo, & Grat.*

Ibid. quod morienti ſufficit conſolatiouis) *quod morientis ſufficit conſolationi, conc. & in marg reconciliationi ſic etiam Iuo. quod in moriente ſuffecit, conſolatione, B reconciliationi, Grat cetera vt conc.*

V. 11. ſecundum definitionem congruentem) *Mendoſus locus ſecundum definitiones patrum, qui huiuſmodi communionem congruenter, conc & Iuo. congruentem, Bur. cetera, vt conc. definitionem, Grat & congrue cetera, vt conc.*

V. 1 li] *Quodſi, conc. & Grat. vt ſi, Bur. & Iuo.*

Cap. xxxviii. de his, qui pœnitentiam violantes ſpernunt &c.

In concilio Aurelianenſi cap. IV.) *c. vii. in Iſidori Mercat collectione cap. xiii. in Colonien. editione Refert Grat. de pœnit diſt, 5. c 5 de his.*

Eos vero &c.] *De his, qui ſuſcepta pœnitentia religionem ſuæ &c. conc & Grat.*

In concilio Toletano cap. lv.) *Toletano quarto c liv. in concil.*

qui ſe totondere) *ſe totonderant, conc.*

per pœnitentiam) *ſic etiam in conc. ſed in marg. per potentiam.*

vere vt poſtea coram] *vt vere apoſtata coram, conc melius.*

P. 45. v. 2. miſſis] *ſcribe, amiſſis, vt eſt in conc.*

V. 6. Quod ſi reuerti &c.] *Quodſi conuerti non poſſunt, velut apoſtatæ &c conc. & in marg. Quodſi reuocantur, & reuerti nolunt.*

V. 7. ſententia abiiciatur] *ſententiæ ſubiiciantur, concil.*

V. 9. ſanctum monialem habitum induere) *ſanctimonialem habitum induerunt, conc.*

Cap. xxxviii. Quod nulli ſit vltima pœnitentia deneganda.

In decretis Cæleſtini Papæ cap. xv.] *ſic etiam eſt in Corp. can. ex epiſt. 2. c. 2. ad Epiſcopos Galliæ, in conc. Hoc etiam caput xv. appellatur in Triburien. conc. ca. 31. extremo. Refert verba Bur. lib. 18. c. 22. Iuo par. 15. c. 44. deer. Anſel. lib. 11. c. 19.* Tarrac. *lib. 6. cap. 55. & Grat. 26. q. 6 c. 13. agnouimus.*

non denegari) *denegari, Corpor. can. & conc. aptius. & Burchar. & alii.*

abnui; quod] *adnui, qui, Corp. can. & conc. rectius, & Bur. & alii.*

animæ,] *hoc animæ, Corp. canon. & concil. &* Tarrac. *& Grat.*

V. 20. ſub honore] *ſub onere, Corp. can & conc. & Bur. & alii.*

V. 21. pondere] *perdere, Corp. can redimere, conc. & Grat ſed in veteri libro conc. eſt, pondere, & apud Bur & alios. ponere,* Tarracon.

Ibi. expedire deſiderat, liberare] *expediri deſiderat, & liberari, Corp can. & concil. & Grat. ſed in veteri libro, vt Raba & apud Bur. & alios. expediri deſiderat, liberare, Tarr.*

V. 23. abſoluta eſſe] *abſolui, conc. ſed in veteri libro, vt Raba.*

V. 29. deſperauit] *deſperat, Corp. can. & conc. &* Grat. *deſperarit, Burc. deſperauerit, Iuo, & Anſ. deſperauit, Tarrac.*

V. 31. credidit] *credit, Corp. can & conc. & Anſ. credidit, vetus conc. liber. & Burch. & alii. credit, Grat,*

P. 40. v. 3. promiſſionem] *profeſſione, vetus liber, in quo vox permittitur. profeſſionem. Burch. & alii. confeſſione. Grat.*

V. 6. quam tempore) *non tempore, vet. liber.*

V. 7. Cum conuerſus) *Ezech 3. & 18. & 33.*

V. 9. cum ille) *cum illi, Corp. canon. & vetus liber, & Tarr. cum ille. conc. edita, & Grat.*

Cap. xxxix. Quod oporteat eum, qui pro illicitis veniam poſcit, etiam à multis licitis abſtinere &c.

In decretis Leonis Papæ cap. xxxii.) *ſic etiam eſt in Corpore can. ex epiſt. 90. ad Ruſticum Narbonen. Epiſcopum cap. 8. in concil. Refert Anſel. lib. 11. c. 233. &* Grat. *11. q. 1. cap. 35. aliud. & de pœn. diſt. 1. cap. 64. aliud.*

V. 22. expedit eis) *expetit quis, Corp. can. expetit; concil. & Anſ. melius eſt illi, vt expetat, Grat: d. c. 35. melius expectet, idem d. cap. 64.*

V. 24. Item in eiſdem decretis cap. xxiii.) *ſic eſt in Corpore canon. ex ead. epiſt. c. 9. in concil. Refert* Bur. *lib. 2. c. 128. & li. 19. cap. 95. Iuo par. 6. c. 202. & par. 13. c. 25. & par. 15. c. 107. decr. Anſel. lib. 1 . c. 1. 1. Cæſaraug. lib. 8. cap. 80. & Grat. de pœnit. diſt. 5. c. 2. qualitas.*

V. 27. inhoneſtus) *honeſtus, Corp. can. & Bur. & alii. & honeſtus, conc. & Iuo d. c. 25. & Anſ. &* Grat.

Cap. xl. Quod ad militiam ſæcularem poſt pœnitentiam rediri non debeat

Item in eiſdem decretis cap. xxiv.] *ſic eſt in Corpore canon. ex ead. epiſto. 90. c. 10. in concil. Refert Burch. lib. 19. cap. 66. Iuo par. 15. cap. 80. decr. Anſel. lib. 11 cap. 239. Tarrac. lib. 5. cap. 19. & Grat. de pœnit. diſt. 5. c 3. contrarium.*

EPISTOLA CANONICA SANCTI GREGORII NICENI EPISCOPI

AD SANCTVM LETOIVM, MELITENES EPISCOPVM.

VNum hoc quoque eſt eorum, quæ ad ſanctum feſtum ſpectant, vt nos intelligamus legitimam & canonicam in his, qui peccarunt diſpoſitionem, quo pacto curetur omnis morbus animæ, qui ex aliquo peccato naſcitur. Quoniam enim hoc etiam eſt vniuerſale feſtum creationis, quod in præſtituto anni circuli ambitu, ſingulis annis in vniuerſo mundo impletum propter eius, qui ceciderat reſurrectionem, peragitur, caſus autem eſt peccatum, reſurrectio vero ex peccati caſu erectio, recte hodie habebit, ſi non ſolum eos, qui ex regeneratione per lauacri gratiam tranſmutati ſunt, adducamus: ſed eos etiam, qui per pœnitentiam, & conuerſionem à mortuis operibus ad viuentem viam rurſus aſcendunt, ad ſalutarem ſpem manu ducamus: à qua per peccatum alienati ſunt. Neque vero paruum opus eſt, ea, quæ de his dicenda ſunt, in recto, & probato iudicio diſponere, iuxta præceptum Prophetæ, quod iubet oportere ſermones diſponere in iudicio, vt quemadmodum habet ipſum oraculum, non moueatur in æternum, & in memoria æterna ſit iuſtus. Quemadmodum enim etiam in corporis curatione vnus quidem eſt medicinæ finis, ſanare eum, qui laborat, varium autem eſt curationis genus, pro morborum enim varietate conuenienter quoque ratio curandi vnicuique morbo adhibetur, ita cum multa ſit in morbo quoque animæ affectionum varietas, multiformis quoque neceſſario erit medica curatio ad affectionis rationem medicinam exercens.

Vt ſit autem arte aliqua procedens propoſitæ quæſtionis ratio, ſic diſputationem complectemur. Tria ſunt, quæ in anima noſtra conſiderantur ſecundum primam diuiſionem, ratio, concupiſcentia, & ira. In his ſunt & recte facta eorum, qui ex virtute viuunt, & caſus eorum, qui in vitium delabuntur. quamobrem oportet eum, qui ægrotanti animæ parti conuenientem medelam eſt adhibiturus, prius quidem conſiderare, in quonam conſiſtit affectio: deinde ſic male affectæ conuenientem medicinam facere, ne propter imperitiam rationis curandi, alia quidem ſit pars, quæ ægrotat, alia vero, quæ medicinam recipiat: ſicut certe multos videmus medicos, qui propter primo læſæ partis ignorationem morbum ſuis medicamentis protrahunt. Cum enim ſæpe exiſtat morbus ex caloris magnitudine: quoniam iis, qui propter frigidi abundantiam male affecti ſunt, vtile eſt, quod calefacit, & refouet, quod illis ex ratione contulit, inconſiderate idem iis, qui immoderata caliditate ſuccenduntur, applicantes effecerunt, vt eſſet morbus curatu difficilimus. Quemadmodum ergo medicis in primis neceſſaria exiſtimata eſt elementorum proprietatis cognitio, vt vniuſcuiuſque eorum, quæ bene, vel male affecta ſunt, id quod præter naturam tale eſt, ad ſuum ſtatum reuocetur. Sic & nos ad hanc recurrentes diuiſionem, eorum, quæ in anima conſiderantur, quæ eſt principium, & fundamentum conuenientis affectionum curationis, generalem faciamus diuiſionem. Trifariam ergo, vt diximus, diuiſa proprietate motio-

motionum animæ in illud, quod habet vim ratiocinandi, quod concupiſcendi, & quod iraſcendi, rationis quidem compotis animæ partis rectum officium eſt, pia de Deo exiſtimatio, boni & mali diſcernendi ſcientia, & quæ habet veram, ac ſinceram de rerum ſubiectarum natura opinionem: quid eſt quidem in his, quæ ſunt, expetendum, quid vero reſpuendum, & abiiciendum: & rurſus ex contrario, quod in ea parte eſt vitium, omnino conſiderabitur, quando circa res quidem diuinas fuerit impietas, nullum autem circa id, quod vere honeſtum eſt iudicium, peruerſa autem, & corrupta de rerum natura opinio, vt lucem tenebras ducat, & tenebras lucem, vt dicit Scriptura. Concupiſcentis autem partis motus ex virtute quidem eſt, ſi ad id, quod eſt reuera concupiſcendum, & vere pulchrum, erigatur deſiderium, & ſi qua eſt in nobis amatoria facultas, & affectio, tota in illo verſetur, vt credamus, nihil aliud eſſe ſua natura expetendum, præter virtutem, & naturam, vnde virtus emanat. Huius autem partis declinatio eſt, & peccatum, ſi quis cupiditatem tranſtulerit ad inanem, quæ non poteſt conſiſtere, gloriam, vel ad florem eum, qui in corporum, quaſi cute nitet. Vnde naſcitur cupiditas pecuniæ, gloriæ, & voluptatis, & ceterarum omnium rerum eiuſmodi, quæ ab hoc vitii genere dependent. Rurſum vero habitus iracundi rectum officium eſt, cum malo inimicitiæ, & bellum cum animi perturbationibus, & ad fortitudinem habere animum optime munitum, vt ea non metuat, quæ multis terribilia videntur, ſed vſque ad ſanguinem contemnat, & rerum iucundiſſimarum auocatione, & omnium, vt dicam vno verbo, quæ conſuetudine aliqua, & anticipata opinione multos detinent in voluptate, pro fide, & virtute depugnans, fiat ſuperior. Huius autem partis prolapſiones omnibus apertæ ſunt, inuidia, odium, ira, conuicia, certamina, contentioſæ, & vltionis appetentes affectiones, quæ acceptæ iniuriæ recordationem longe extendunt, & multi ad cædem, & ſanguinem peruenerunt. Dum enim non inueniret inerudita ratio, quomodo armis ſuis vtiliter vteretur, ferri aciem in ſe conuertit, eaque arma, quæ nobis à Deo data ſunt, ei, qui male vtitur, exitium afferunt.

His itaque, quo modo dictum eſt, diſtinctis, quæcumque quidem peccata ratiocinantem animæ partem attingunt, eſſe difficiliora à Patribus iudicata ſunt, & maiore, & pleniore & laborioſiore conuerſione digna: quemadmodum ſi quis fidem in Chriſtum negauit, vel ad Iudaiſmum, vel idolorum cultum, vel Manichæiſmum, vel aliud quid tale impietatis genus neſciuiſſe viſus ſit? Qui ſuapte quidem ſponte ad eiuſmodi malum veniens, deinde ad ſe reuertens, totum vitæ ſuæ habet pœnitentiæ tempus. Numquam enim ſi myſtica peragatur oratio, Deum vna cum populo adorare dignus cenſetur, ſe ſeorſum precabitur, à ſacramentorum autem communione omnino erit alienus: in hora autem ſui exceſſus tum ſacramenti parte dignus cenſebitur. Sin autem contigerit, vt is præter ſpem viuat in eodem iudicio rurſus vitam traducet, myſticorum ſacramentorum ad exitum vſque expers: tormentis autem, & grauibus ſuppliciis excruciatis, præſtituto tempore pœnas dent, ſanctis Patribus in eo clementia ſic viſa, tamquam anima non lapſa ſit, ſed corporalis imbecillitas, tormentis non reſiſtens. Quare menſura eorum, qui in fornicatione peccarunt, & vi, doloreque expreſſa tranſgreſſio in conuerſione commenſurata eſt.

Qui vero ad præſtigiatores, vel vates abierunt, vel eos, qui per dæmones ſe piacula quædam, & auerſiones operaturos pollicentur, examinantur, vtrum in fide in Chriſtum permanentes, à neceſſitate aliqua ad illud peccatum impulſi ſunt, & afflictio aliqua vel intolerabilis iactura hunc illis animum indidiſſet, an omnino neglecto, quod à nobis creditum eſt teſtimonio, ad dæmonum auxilium confugerunt. Si enim ad fidem tollendam, & quod Deum eſſe non crederent, qui à Chriſtianis creditur, & adoratur, illud fecerunt, tranſgreſſorum ſcilicet iudicio ſubiicientur. Sin autem non ferenda neceſſitas aliqua, puſillo eorum animo ſuperato, eo deduxit falſa aliqua ſpe impulſos, eodem modo erit & in ipſos clementia, inſtar eorum qui tormentis in tempore confeſſionis reſiſtere non potuerunt.

Eorum autem, quæ propter cupiditatem, & voluptatem fiunt, peccatorum talis eſt diuiſio: hoc enim vocatur adulterium illud vero ſcortatio, ſiue fornicatio. Ac nonnullis quidem eorum, qui ſunt ſubtiliores, placuit etiam fornicationis peccatum adulterium eſſe exiſtimare, quoniam vna eſt legitima coniugatio, & vxoris cum marito, & mariti cum vxore. Quidquid ergo non legitimum eſt omnino præter legem: & qui habet non proprium habet omnino. Homini enim vna data eſt à Deo auxiliatrix: & mulieri vnum appoſitum eſt caput. Ergo ſiquidem quis proprium vas ſuum, vt diuinus Apoſtolus nominat, ſibi ipſi poſſederit, concedit lex naturæ iuſtum vſum. Si quis autem extra proprium verſus fuerit, erit omnino in aliena: eſt autem vnicuique alienum, quidquid non proprium, etiam ſi non habeat confitentem dominum. Non longe ergo à

Ver.13. denegatur in cauſis propriis, accuſandi licentia deneganda eſt) *ſcribe, denegatur. in cauſis propriis accuſandi licentia deneganda non eſt. In Corpore canonum habetur accuſandi licentia non neganda & in concil. non neganda eſt, habet Iuo non deneganda, Grat.* μὴ ϛοιχεῖν ἀρνεῖσθαι, *Tilianus liber.*

V.15. Item in eodem concilio cap. xcviii. Teſtes autem &c.) *ſic etiam eſt in Corpore canonum. & in concilio Carthagin 7. cap. 4 & in Carthagin. Græco c. 132. Refert Capitulare Caroli & aliorum lib. 7 c. 10. Burch. lib. 16. c. 20. Iuo lib. 4 tit. 8. c. 1. Panor & par. 6. c. 364 decr. & Grat. 4 q. 2. & 3. c. 1.*

Ver. 19. non admittatur) *non admittantur, Corp. canon. & alii.*

Ver 20. cap. xcvii. Placuit, vt quotienſcumque &c.) *ſic etiam eſt in Corpore canonum & in dicto concilio Carthagin. 7 cap. 3. & in Carthagin. Græco cap 13. Refert Capitulare d. libro 7 c. 100. & lib. 1 cap 45. Burch lib. 2. cap. 198. Iuo lib 4. tit. 7. cap. 12. Panorm & par. 6 cap 271 decret & liber Cæſaraug lib. 5. cap. 61. & Gratian. 3. q 10. cap. 1.*

Ver. 24. De his autem &c.) *Rabani verba ſunt, quæ inuenies in Pœnit. Rom. tit. 8. c. 2. vt ex concilio Toletano.*

Ver. 32. beatus Gregorius Papa in epiſtola &c.) *Exſtat lib. 7 regiſtri epiſt. 53.*

Pag 7. ver. 2. Nam tua ſanctitas inde &c) *Refert Burch. 19 cap 43. Iuo lib. 3 tit. 11. c. 15. Panor & par. 6. cap 85. decret. & Grat. diſt. 50. cap. 6 quia ſanctitas. Hoc proinde, eſt in regiſtro, & apud Iuon in decret. inde, habet Burch. neutrum Panorm. & Gratian. & vetus regiſtri liber.*

Ver. 4. de hoc canone, diuerſas te legiſſe, diuiſaſque ſententias) *de hoc canone diuerſos legiſſe, & diuerſas ſententias inueniſſe, editus liber regiſtri. de hoc in canonibus diuerſas te legiſſe, diuiſaſque ſententias, vetus liber aptius de hoc canones diuerſos te legiſſe, diuerſaſque ſententias, Burchard & Iuo de hoc canonum diuerſorum te legiße diuerſas ſententias Grat.*

V. 12. vt quem minorem præcedit, ſicut honore eſt maior, ita ſit in crimine) *vt ſicut minorem maior præcedit in honore, ita & in crimine regiſtr. edit. vt qui minor eſt, maior ei præcedat ſed ſicut honore, ita & crimine, vetus lib. vt quia minorem &c. Burchard. cetera vt Raban præcedit honore, ita ſit in crimine Iuo in Panorm. cetera vt regiſt. Idem in decret vt Raban præcedit honore, ita etiam crimine. Gratian. cetera vt regiſtr.*

Ver. 17. Poſt dignam enim &c.) *Auguſtin. apud Paleam cap. 24. diſt. 50. Hæc melius apud Burch & Iuonem in decr. & Rabanum ſunt, quam apud Grat d. c. 16. & Iuo in Panor*

P. 8. v. 2. caſtigare aliena) *ſic etiam Burch. & Iuo in decr. curare aliena, regiſt.*

V. 13 Apoſtolus dicat) *ad Rom. 8.*

V. 18. ouem perditam nonageſimam nonam, non errantibus] *ouem perditam, nonaginta nouem non errantibus ſcribe.*

V. 21. cur ita poſt pœnam ad eccleſiæ miniſterium non reuocetur?) *cur poſt pœnitentiam ad eccleſiæ miniſterium lapſus non reuocetur: regiſt. edit. poſt pœnam, vetus liber. cur iſte poſt pœnitentiam ad eccleſiæ miniſterium non reuocetur? Burchard cur lapſus poſt pœnitentiam ad miniſterium non reuocetur? Iuo in decret. lapſus non reuocetur, Gratian cetera, vt Burchard. Addit ſolus Grat. ſicut in Apocal. dicitur de miniſtro eccleſiæ Memento, vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac Apocal. 2. Hæc inuenies in Iſidori epiſt. de qua poſtea.*

V. 24 timendo negare) *ſic etiam Burch. & vetus regiſtri liber. iureiurando negare, editus, & Iuo in panorm. & Grat. negare, idem Iuo in decr.*

V. 32. quia nullum peccantem reuerſus deſpicit] *quia ille peccatorem reuerſum non deſpicit, regiſtr. edit peccantem, vetus liber. Burchardus, vt Rabanus, & Iuo vtrobique.*

Pag. 9. ver. 2. Hinc etiam & beatus Auguſtinus ad Petrum &c. (*ſic etiam Burch d. lib. 19. d. c. 41. ſed is liber creditur non eſſe B Auguſtini, ſed Fulgentii, hæc autem verba ſunt c. 3. refert etiam Iuo parte 15 c. 57. decr.*

V. 11 Si conuerſus ingemueris &c.) *Si conuerſus fueris & ingemueris, Fulg. & Burch. Iuo Vide Eſa. 30.*

V. 14. ſi peccanti) *ſi deprecanti, Fulg. & Burch. & Iuo.*

V. 18. Matt. 18.] *ſcribe, Matt. 16.*

V. 23. quia Deus ſic per Prophetam dicit. Nolo mortem morientis tantum vt &c.) *quia Deus, ſicut per Prophetam dicit non vult mortem peccatoris, ſiue morientis, ſed magis vt &c. Fulg. quantum vt, pro ſed magis vt, Bur. & Iuo, cetera, vt Fulgen Vide Ezech. 33.*

V. 32. vnumquemque veſtrum) *noſtrum pro veſtrum, Fulg. Burch. & Iuo.*

P. 10. v. 1. Ne tardaueris &c) *Ecclеſ. 5.*

V. 7. cor malum, incredulitas) *cor malum incredulitatis. Fulg. Burchar & Iuo.*

V. 8. adhortemini *Fulg. & alii.*

V. 10. Obdurato igitur corde viuit) *viuit corde, B. Obdurato ergo viuit corde, Iuo. Obduratus igitur viuit. Fulg.*

V. 23. Nam de hoc Iſidorus &c.) *ſic etiam Bur. d. c. 43. & Iuo d. cap. 57.*

V. 24. Maſſionis Epiſcopi) *Maſſionis Epiſcopi, Burch. & Iuo Maſſanum appellat Grat, diſt. 50. c. 28 domino. Maſonem 3 q 2. cap 11 hoc ipſum. quod placet. Maſſonem Burch. lib. 19. c. 73 Maſſanum Iuo lib. 3. tit. 11. cap 17. Panor. Maſſionem, idem par. 6. c. 397 decret. Maſonem. par. 15. cap 86 & liber Tarraconenſis lib. 3. cap. 84. Maſonum Anſel. lib 8 cap. 57. & Cæſaraug lib. 8. c 69 Exſtat hæc epiſt. Iſidori ante librum ſententiarum. ſiue de ſummo bono, in qua eſt editum. ad beatum Maſſenum ſed in veteri eſt, Maſoni Epiſcopo*

V.25. Verum quod ſequenter) *conſequenter, eſt in veteri libro proſequenter. Apud Burch. & Iuonem eſt ſequenter. & in edita epiſt. apud Anſel. & in libro Tarrac. conſequenter.*

Verſ. 27. quod alibi legitur in lapſu corporali) *ſic etiam Iſidor. & Burch d. c. 43. & 73. & Iuo d. c. 397. & 57. & 86. At in veteri libro, & apud Anſel. & in libro* Tarrac. *eſt. quod alibi legitur, id eſt in canone Anquiritano, capitulo xix. poſt lapſum corporalem. & in Panor. Iuonis, videlicet, quod in canone Anquiritano cap. xix. legitur poſt lapſum corporalem. ſic etiam apud Grat. Vide Ancyr. c. 20. Græce Latinis quibuſdam c. 19. & Martin. Brac. c. 77. Raba. c. 3. huius libri.*

Pag. 11. v. 17. reuertimini ab iniquitate veſtra) *ſic etiam* Burch. *d. cap. 43. reuertimini ad iniquitatem veſtram, vetus liber. reuertimini ad antiquitatem veſtram Iſid. in d. epiſt. & Iuo in Panor. & d. cap. 57. & Anſ. & liber Tarrac. tuam pro veſtram, Grat. cetera, vt Iſid. vide Ezech. 16.*

Ibid. Quando dixit, confundere, oſtendit poſt confeſſiones id eſſe peccati opus] *poſt confeſſionem id eſt, peccati opus, vetus liber. Quod dixit, confundere, oſtendit poſt confeſſionis confuſionem id eſt, poſt peccati opus, Iſidor. in epiſt. edita. poſt confuſionem, id eſt, peccata vetus liber. Quod dixit, confundere, oſtendit poſt confuſionis, id eſt, peccati opus, Burch.* Iuo *d. c. 57. poſt confeſſionem. Iuo in Panor. cetera vt Burch poſt confuſionem, Anſ. & Tarra. cetera, vt Burch.*

V. 19. debere quemquam] *debere quemque, malo. vt in quibuſd. libris eſt.*

V. 21. perpetrauerat) *perpetrauerit, vetus liber. perpetrauit. alius.*

Ibid. Deinde præcepit, vt portet ignominiam depoſitionis ſuæ, lugens cum humilitate, quod peccauerat. Sic quoque reuocari &c.) *In veteri eſt. Deinde præcipit, vt poſt ignominiã, id eſt, deiectionem nominis ſiue dignitatis, reuertatur ad antiquitatem. Ergo dum quiſque poſt opus confuſionis ſuæ confunditur, atque ignominiam portat, & depoſitionem ſuam luget cum humilitate, reuocari &c. In epiſt. edita. Deinde præcepit, vt portet ignominiam, id eſt, dehonorationem nominis ſuæ dignitatis. Ergo dum quiſque poſt opera confuſionis ſuæ confunditur, atque ignominiam depoſitionis ſuæ lugens cum humilitate portauerit, reuocari &c. pro ſuæ dignitatis, eſt in veteri, ſiue dignitatis, cetera vt in edita. Sicque reuocari &c. Burchard. cetera, vt Raba ſic etiam Iuo d. cap. 57. Deinde præcepit, vt poſt ignominiam, & deiectionem ſui nominis, ſiue dignitatis, reuertatur ad ſuam antiquitatem. Ergo dum quiſque poſt opus confuſionis ſuæ confunditur, atque ignominiam portans, depoſitionem ſuam cum humilitate luget, reuocari &c. Iuo in Panormit. Deinde præcepit, vt poſt &c. Anſelm, cetera, vt in primo veteri quiſquam pro quiſq. Tarraconenſe cetera, vt in eodem veteri opus cõfeſſionis, Grat. pro opus confuſionis, cetera, vt Panor.*

Ver. 29. In Angelo &c. *Refert Burch. lib. 19. c. 81. & Iuo parte 15. c. 94. decret.*

V. 31. cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt de ore eius, quia Angelus Domini eſt) *ex pro de, vetus liber, in quo additur vox exercituum. ante verbum eſt, requirunt ex ore, habet Iſidor in edita epiſt. cuſtodiunt ſapientiam, & legem exquirent ex or vetus epiſt. exquirent ex ore, habet* Burch. *& exercituum eſt. requirunt ex ore,* Iuo *d. c. 94. & exercituum eſt. In libro Tarracon. vt in primo veteri.*

Pag. 12. v. 9. iuſtitiæ claritate fulgebat] *luce iuſtitiæ, & caritatis fulgebat. vetus epiſt.*

V. 18. ſi præuenerit pœnitentia, delicti vtique ſequitur & venia) *ſi præuenerit pœnitentia delicti, vtique ſequitur & reparatio meritorum. vetus liber ſi præuenit pœnitentia delicti, vtique ſequitur reparatio meriti, Iſid. in epiſt. edita præueniret, vetus, & ſequeretur meriti pro meritor. Anſel. cetera, vt prior vetus, ſic etiam liber* Tarrac.

Verſ. 22. Nam & ipſum, quod canonum cenſura &c.] *Refert* Burchard. *lib. 19. cap. 82. Iuo par. 6 cap 398 & par. 15. cap 95. decr.*

V. 26. ob detractiones] *obtrectationibus vetus liber. &* Tarraconenſe *obtrectationis, Iſid. in epiſt & Burch. & Iuo d c. 95. & Anſel. detractionis Iuo d. c. 398. & Grat.*

V. 30. in caſtra admitti *ſic etiam Grat in caſtris admitti, vetus liber, & epiſt Iſidori. & Anſ. &* Tarrac. *caſtris reuerti, Burch. & Iuo d. c. 95. intra caſtra admitti, Iuo d c. 398.*

V. 32. cogitationum) *ſic Iuo d. c 398. & Grat. corruptionum, vetus liber, & Iſid in epiſt. & Burchardus & Iuo d. cap. 95 & Anſel. & Tarrac.*

Pag. 13. v. 1. contagiis maculatur) *ſic etiam* Iſid. *& Anſ &* Tarrac. *maculatur contagiis. Gra maculatur erroribus Burch &* Iuo *d c. 95. illecebris maculatur, d. cap 398. & in marg contagiis.*

Verſ. 4. Ecce in quantum valuimus, concilii antiquam plane, & plenam auctoritate ſententiam) *valui, concilii Anquiritani antiquam &c. vetus liber, &* Iuo *in Panor. & Anſ. & Tarraconenſe valui conſilio, antiquam &c.* Iſid *in epiſt. edita. valui concilii Anquiritani plene auctoritatem, vetus. Ancyritani, Gratian d. cap. 28. & plenam auctoritatem, cetera, vt prior vetus. Verba Ancyrani concilii quæ ſuſpicor Iſidorum vidiſſe, ſunt hæc. Si quis adulterium commiſerit, ſeptem annis in pœnitentia completis, perfectioni reddatur ſecundum priſtinos gradus. Vid c. 3 Rabani.*

Ver. 6. oſtendens eum poſſe reſtaurari proprio honore) *in proprio ordine, vetus liber, & Iuo in Panor & Anſel. &* Tarraconenſe *in proprio gradu. Grat. oſtendens eum proprio honori poſſe reſtaurari. Iſid. in epiſt.*

V. 8. eũ vero nõ poſſe reſtaurari, qui nec luget,

quæ egit, & lugenda ſine vllo pudore religionis, vel timore iudicii diuini committit] *qui vero nec luget, quæ geſſit; ſed lugenda &c. diuini iudicii committit, cum nullo modo poſſe ad priſtinum gradum reſtaurari, vetus liber, & Anſelm. & Tarraconenſe geſſit, pro egit, Iſido. in epiſt. cetera, vt Raban. qui vero negligit, nec luget, quæ geſſit, nec lugenda &c. committit, cum nullo modo poſſe ad priſtinum gradum reſtaurare cognoſcas. Iuo in Panormit. & lugenda &c. diuini iudicii committit &c. reſtaurari cognoſcas, Gratian. cetera, vt Iuo.*

V. 11. epiſtolæ] *huius, addit vetus lib. & Iſid. in ep. & Iuo in Panor. huius epiſtolæ. Anſel. & Tarrac. & Grat.*

V. 13. illius magis teneatur ſententia, cuius antiquior, & potior extitit auctoritas] *illa quippe teneatur opinio, cuius antiquior, aut potior extat auctoritas, vetus liber, illius concilii magis teneatur ſententia, cuius aut antiquior, aut potior exſtat auctoritas. Data prid. Kal. Mart. anno tertio Vuiterici Regis. Iſid. in epiſto. cuius antiquior aut potior exſtat auctoritas. Iuo in Panor. cetera, vt Iſid. exceptis Data &c. extat pro extitit, Iuo d. par. 6. cap. 398. cetera vt Raban. illius concilii teneatur ſententia, cuius antiquior, aut potior extat auctoritas. Anſ. maius teneatur, Tarrac. cetera, vt Anſ. illius concilii ſententia magis teneatur &c. & potior &c. Grat. cetera vt Anſ.*

V. 15. In concilio igitur Ilerdenſi cap. v. de his, qui altario &c.] *Rabani verba ſunt, vox igitur ſuperuacanea, eſt pro de his qui, ſcribe, Hi qui, ex conciliis & poſt vocem altario, addo Dei Refert Burch. lib. 19. cap. 74. & Iuo par. 15. cap. 87. decr. & Grat. diſt. 50. cap. 51. hi qui. & 15. q. 8. c. 2.*

V. 16. carnis] *in flenda carnis, concil. flenda carnis,* Burchard. *& Iuo.*

V. 23. reuerſi fuerint) *& veluti ſues in volutabris luti iacuerint, additur in concil. immerſi pro luti, habet* Burch. *& Iuo. Vide Prou. 26. & 2. Pet. 2.*

V. 26. Item in concilio Carthagin. cap. xxvii.] *ſumitur ex Corpore canonum, idem numerus eſt in concil. Græcis, at in Latinis eſt c. 11. concilii Carthag. 5. Refert Capitulare Caroli; & Ludouici lib. 5 c. 66. Burch. lib. 19. c. 72. Iuo par. 15. c. 85. decr. Anſel. lib. 11. cap. 29. & Grat. diſt. 50. c. 64. confirmandum.*

V. 32. pœnitentibus laicis) *pœnitentib. tamquam fidelibus laicis, Corp. can. & concil. & Burch. & alii.*

Inceſtis coniugiis &c.) *De inceſtis coniunctionibus nihil &c. concil. & Burch. lib. 7. c. 4. & Iuo par. 9. cap 40. decr. & Anſel. lib. 11. c. 82. & Grat. 35. q. 2. c. 8. de inceſtis. Inceſtis coniunctionibus nihil. Capitul. lib. 7. cap. 200. in addit. Sic etiam eſt in concil. Epaunen. cap. 30. quod refertur in concil. Turonen. 2. cap. 22. De inceſtis coniunctionibus, ſicut à ſanctis Patribus inſtitutum eſt, nihil &c. Arelaten. ſub Carolo cap. xi. De inceſtis autem coniunctionibus vnde multimodis fines regionis noſtræ circumquaque inſtigante diabolo polluuntur. ſecundum Agathen. concilium c. 61. nihil &c. Colonien. ſub Carolo 3 cap. 6.*

P. 14. v. 6. Inceſtos vero &c.] *vidend. Gregor. lib. 12. epiſt. 31. regiſt. Iuo par. 9. c. 25. & 26. decr. Anſel. lib. 10. c. 71. in addit. c. 40. in Rom. Capitul. d. c. 200.*

V. 9. violauerit] *ſic etiam Epau. & Turon. & Arel. pollueris, concil. Agath. & Iuo d. c. 25. &* Grat.

Ibid. Si quis fratris germanam] *ſic etiam Arel. frater pro fratris, concil. & Iuo, & Grat. neutrum Epaun. Si quis inſuper germanam, Turon.*

V. 11. Si quis conſobrinæ &c.] *Si quis conſobrinæ, ſobrinæq; ſe ſociat, ab eccleſia ſegregetur. Turõ.*

Ibid. Quod ita &c.) *Hæc clauſula ponitur in concil. Agathen. ante clauſulam Sane quib. &c. in fine huius capitis ſed in Epaun. hoc loco. Quod vt à præſenti &c. & in Turon.*

V. 12. vt ita ea] *vt ea, concil. Agath. in ea, Epau. & Turo.*

V. 13. relictæ, vt filiæ) *relictæ, Epau. &* Turon.

V. 14. aut patris filiæ] *ſic etiam Arel. patrui pro patris, concil. Agath. & Iuo. aut patrui, Epau. & Turon.*

V. 15. concubitu polluatur] *ſic etiam Epaun. & Turo. & Arel. aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuit, concubitu polluat, aut duxerit vxorem quos omnes & olim, atq; ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus, & inter catechumenos vſq; ad legitimam ſatisfactionem manere, & orare præcipimus. conc. Agath. in Arel. poſt vocem polluatur, eſt: vel ſi quid eſt huiuſmodi, quod & hic adnotare longum eſt &c. Apud Iuon. vt in Agath. vſq; ad verbum polluat pro quo eſt polluerit, aut duxerit vxorem.*

V. 16. habebunt) *non habebunt, Epau. ſed in Turon. refertur idem Epaun. ſine negatione.*

Ver. 18. Aurelianenſi cap. xiv. *ſic eſt. in collectione Iſidori Mercatoris in Colonien. cap xx.*

V. 20 Ne quiſquam &c.) *Ne ſe quiſquam amiſſæ vxoris ſorori audeat ſociare. concil.*

Ver. 22. Ilerden. cap. ix.) *Exſtat in concil. & refert concil. Colon. ſub Carolo 3. c. 6. & Burch. lib. 7. c. 3. & Grat. 35. q. 2. c. 9. de his.*

V. 26. permittantur] *admittantur, conc. Ilerd. & Colon. &* Burch. *& Grat.*

V. 28. Ancyrano concilio cap. xxiv.) *Ex interpretatione Dionyſii Exigui, vt conſtat ex Corp. canonum Græcis eſt caput xxv.*

P. 15. v. 2. iuſſi ſunt ſuſcipere gradus) *iuſſi ſunt ſuſcipi ſecũdũ grad⁹, Corp. can ſic etiã eſt Græce.*

V. 3. Neocæſarien. concil. cap. 11.] *Dionyſii etiam interpretis verba ſunt in Corp canonum, & in concilio* Triburien. *cap. 44. Refert etiam Bur. li. 17. c. 1. & Iuo par. 9. c. 67. decr. & Anſel. lib. 11. c. 95. Viden. Mart. Brac. c. 80. de quo poſtea.*

V. 9. conſequatur] *& communio ei concedatur, addit.*

V. 10. permanenti] *Epiſcopus vero poteſtatem habeat, ſecundũ conuerſationem ipſius, aut adducere negligenti.*

aut

at minuere pœnitenti. Tamen vlterius continens, & à viro diſiuncta permaneat, addit Tribur.

V.12. in Elibertano concilio cap.lxi. *Exſtat in conc. Sunt, qui putent, Eliberitanum ſcribendum eſſe. Et apud Rabanum ſemper eſt Heliberitanum, in veteri editione. Eſt autem in* Bœtica, *non in Gallia Narbonenſi hæc ſynodus.*

V.18. in concilio Martini Epiſcopi cap. lxxviii] *Exſtat in collectione Martini Epiſcopi* Bracaren. *ex ſynodis Orientis cap.80. Refert.* Burch. *lib.17.c.2. & Iuo par. 9.c.68. decr. Sumitur ex cap 2. Neocæſar. concilii, de quo ſupra.*

V. 20. duxerit] *habuerit, concil. duxerit,* Burch. *& Iuo.*

V.21. pro miſericordia) *non ſunt in conc. habet Burch. & Iuo, qui habent, viaticum accipiant, pro illis, eis communio detur.*

V. 25. in canone Apoſtolorum cap. xix.] *Ex Dionyſii interpretatione in Corpore canon. idem numerus eſt in Græcis conciliis.*

Cap. iii. de his, qui adulterium committunt.

Pag. 16. v.1. in Ancyrano concilio cap. xviii.] *Cap. xix. eſt in Corpo. can. & verba ſunt Dionyſii interpretis. Græcis eſt cap. 20. & in collectione Iſidori Mercatoris. Viden. Martin. Brac. c. 77. & quæ dicta ſunt cap.1. Rabani ex Iſidoro.*

V.3. pœnitentiam agentem, oportet eum perſequi] *pœnitenti, oportet eum perfectionem conſequi, Corp. can. perfectioni reddatur Iſidor. Mercat.* δοκεῖ αὐτὸν τὸ πλεῖον τυχεῖν. *Iſidorus in epiſt. ad Maſonē de clericis lapſis, vt reſtituantur peracta pœnitētia putat canonem cenſuiſſe. Ego mentionem clericorum nullam video.*

V. 4. ſecundũ priſtinos gradus] κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας. *gradus pœnitentiæ interpretor, non ordinē, aut dignitatē. Vid. Greg. Thaum. Vt perinde ſit, ac ſi diceret, per gradus ad plenam communionem perueniat, ſic p.21. eiuſd. concilii,* κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὡρισμένους πληρῶται, *vt in veteri libro eſt, & Tribur. cap. 54. Adde cap. 23. eiuſd. Ancyr.*

V,6. in Africano concilio cap. lxix.] *ſic eſt in Corpor. canon. in concilio Mileuit. 17. In Carthagin. Græco c. 105. Refert Burch. lib. 9. cap. 64. & Iuo parte 8 c. 200. decr: & Anſel. lib. 10. c.15. &* Grat. *32. q.7. c. 5. placuit.*

V.10. vt ita maneant] *ſed pro vt, Corp. can. & concil. & Burch. & alii.* ἀλλ' ἤ, *aut, Græce.*

V.13. in decretis Innocentii Papæ cap. xxiv.] *ſic eſt in Corpore canon. At in conciliis epiſt. 3. c. 4. ad Exuper. Toloſan. Epiſcopum Refert Gratia. 32. q. 5. c. vlt.*

V.28. in eiuſdem decretis cap. xxvii. *ſcribe xxvi. vt eſt in Corpo. cano. ex ead. epiſt. 3. c. 6. in concil.*

Pag. 17. v.3. in tantum etiam, vt hæc] *in tantum, vt etiam hæ, Corp. can. & conc.*

Ver. 8. à communione) *fidelium, addit Corp. can. & conc.*

Ver.12. Elibertano cap. ix] *ſic eſt in concil. Refert Burch. lib. 9. cap. 63. Iuo par. 8. cap. 199. decr. Anſel. lib. 11. c. 92. &* Grat. *32. q. 7. cap. 8. fidelis.*

V.16. niſi quidem) *quamuis, quem, conc. & Burch. & alii.*

Cap. iv. de his, qui mœchantur.

Elibertano cap. xxx.] *Eſt in concil. cum aliqua varietate.*

V. 22. eo quod per ſubreptionem ad altiorem gradum promouebantur] *eo quod poſt modum per ſubreptionem ad altiorem gradum non ſit promouendus. concil.*

V. 25. in eodem concilio cap. xxxi.) *ſic eſt in concil.*

V.30. in eodem concilio cap. xlii. *In conciliis eſt cap. xlvii.*

Pag.18. ver.5. in eodem concilio cap. xiii. *ſic eſt in concil. Refert ſynodus Colonien. ſub Carolo 3. c. 6. & Magun 3. ſub Arnulfo c. vlt. &* Grat *27. q.1 c. 25. virgines.*

V.8. quid admiſerint] *quid amiſerint, concil. Elib. & Colon. & Magun. & Grat.*

Ibid. nec in finem) *nec in fine, conc. Elib. & Colon. & Magun. & Grat.*

V.9. Quod ſi ſemel perſuaſu ſuo &c.] *Quod ſi ſemetipſas pœnituerint, quod infirmitate corporis lapſæ fuerint, & toto tempore &c. concil. & in marg. perſuaſerunt pro pœnituerint. In veteri libro eſt. Quod ſi ſemel perſuaſæ. aut infirmi corporis lapſu vitiatæ toto tempore &c. quod etiam eſt in Colon. ſynodo. Quod ſi ſemel perſuaſæ, ad infirmi corporis vitia lapſæ, toto tempore &c. Magun. & in marg. lapſu vitiatæ. Quod ſi ſibimet perſuaſerint, quod infirmitate corporis lapſæ fuerint, & toto tempore &c. Grat.*

V. 12. vt abſtineant] *ſic Colon. eo quod lapſæ potius videantur, placuit eas in fine, Elib. fine pro finem, Magun. cetera vt Raba item* Grat.

V.14. in eodem concilio cap. xiv.] *ſic etiam eſt in conc.*

V.22. in Ancyrano concilio cap. xviii.] *Dionyſii Exigui verba ſunt, vt conſtat ex Corpr. canon. Græcis eſt caput 19. Refert Iuo parte 6. c.351. decret. &* Tarraconenſi *lib.1. c. 110. & Grat. 27. q.1. cap. 24. quotquot.*

Cap. v. de his, qui ſacris virginibus ſe ſociant &c.

Item in decretis Gelaſii Papæ cap. 20) *ſic etiam eſt in Corpore canon & in concilio Triburienſi cap. 23. ex epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ cap 22. in concil.*

inceſta committunt] *inceſta commiſcent. Corp. can.*

Pag.19. v.4. quas protinus] *quos pro quas, Corp. can. & conc.*

V.7. aut his certe] *ſic eſt in marg. Corp. can. ſed tamen his, in contextu, ſed his certe, concil.*

Ver. 9. in decretis Innocentii Papæ cap. xx.) *ſic eſt in Corp. canon. ex epiſt. 2. c. vlt. ad Victoricum Rothomagen. Epiſcopum, in concil. Refert concil.*

Magun.ſub Raba.cap.22. Ancyrano pro Neocæſarienſi ſcribendum ex Corpore canonum, & ex concilio Triburienſi cap.54. Eſt autem interpretatio Dionyſii Exigui. Refert Burch.lib.6. cap 13.& Iuo par.10.cap.142.decret. & Anſel.lib.11. cap. 46. Viden. Martin. Bracar. *cap. 79. Epaun.*31. *Triburienſi cap.52.& 55. Trosle. cap.13.*

Cap. xiii. de homicidiis, & falſis teſtibus.

Item in concilio Agathenſi cap. xxxiv.) *xxxvii. eſt in concilio Ead. verb. ſunt in conc. Venetic. cap. 1. & Trosl. cap.13. Refert. conc. Magun.d.cap.22. Burch. lib.6.cap.29. & Iuo par.10.cap.38.& 158.decret. & Grat.24.q.3. cap.24.itaque.*

Cap.xiv. de his,qui ſeruos ſuos extra iudicem necant &c.

Item in concilio Agathenſi cap. lxii.) *ſic etiam in concil. Refert concil. Magun. d. cap.22. Bur. lib 6.cap.18. Iuo par.10.cap.147.decret.& Anſel.lib.11.cap.55.Vide conc.Vormac.cap.38.*

Pag.25. v. 5.iudicis) *ſic etiam concil. iudicum, qui tale quid commiſerit,quod morte ſit dignum, Vorm. vel iudicio iudicis, Burch. & Iuo, & Anſel.*

Ibid. excommunicatione &c.) *ſic etiam Vorm. vt homicidium ſponte commiſſum, lugeat, Burch.& Iuo,& Anſel.*

V.8.in concilio Eliberitano cap.v.] *ſic eſt in conciliis. & in concilio Vormacien. cap. 39. & Magun. ſub Raba. cap.22. Refert Burch.lib. 6. cap. 19. Iuo parte 10. cap. 22. & 148. decret. Anſel.lib.11.cap.35. Pœnit. Roma. tit.1.cap. 4. & Grat.diſt.50.cap.43. ſi qua.*

V.12.occiderit] *ſic Elib. & Mag. & Burch. & alii acciderit, Vormac.*

Cap. de homicidiis non ſponte commiſſis &c.

In concilio Neocæſarienſi cap.xxii.] *ſcribendum Ancyrano. Sunt autem verba Dionyſii interpretis in Corpore canonum. Refert concil. Triburienſe cap. 52. & Magun.ſub Raba.c.23. & Burch.lib.6.cap.15.Iuo par.10. c.25.& 144. decre,& Anſelm.lib. 11. cap. 47. ex alio interprete Gratia. diſtin.50. cap. 42. eos Vidend. Martin.* Bracard.*cap.79.*

V.24.explere) *plura verba ſunt in Corp. can. & in Triburien. quæ Græca non habemus, neque in conc. Magun. neque apud Burch. ſunt, neque apud Iuo, neque Anſ. neque* Grat.*neq, Martin.*

Ver.25.Quod autem quidam &c.] *Rabani verba ſunt.*

Cap.xvi. de adminiſtrationibus & his, qui preces criminales dictant.

P. 28. v. 1. in decretis Innocentii Papæ cap. xxiii.) *ſic etiam eſt in Corpore canonum, ex epiſt.3.ad Exuperium Toloſan. Epiſcopum c.3. in concil. Refert Burch.lib. 6. cap. 44. & Iuo par.10.cap *94.decre. & Anſel. lib.13.c.14. & Tarrac.lib.6.c.31.& Grat.23.q.4.c. 45 quæſitū.*

V.6.Meminerant &c.) *Rom.13.*

V. 8. promiſſum] *permiſſum Corp. can. & conc. & Burch.& alii.*

Ibid. vindicē in huiuſmodi) *in huiuſmodi vindictam, Corp. cano. vindicem, in marg. vindicem pro vindictam, conc. & Bur.& alii. vindices, Grat.*

V.10.viderunt] *viderent, Corp. can. & conc. Bur. & alii videtur,* Grat.

V.11.habemus] *habeamus, conc. &* Iuo. *& Tarra. & Grat.*

V.13.Ipſi) *Ipſis, Corp. can. & conc. &* Burch. *& alii.*

V.14.ſeruabunt] *ſeruabuntur, Corp. can.& conc. & Burch.& alii.*

V.15.in eiuſdem decretis cap. xxx.] *cap. xxv. in Corp.can.ex d.epiſt.3.c.5.in concil. Refert* Grat. *d.q.4.cap.46.illud.*

V.18. concedatur. Vtique propter) *concedatur, vtique poſt, Corp.can.& Grat.concedatur. Vtique poſt, conc.*

V. 21. Et tum legum &c.) *Refert Iuo par. 10. c. 94. in fine decr.*

Cap. xvii. de populi neceſſario commiſſu.) *Vox neceſſario, non placet.*

idem Papa quibuſdam Epiſcopis de Macedonia &c.) *Eſt in Corp.canon. c.56. ex epiſt.22. c. 6. in concil. Refert Grat. 1.q.7.c.14. quotiens.*

Ver.vlt.manſiſſe] *tranſiſſe, Corp.can & conc.*

P.29.v.1. non poſſe præſumere) *ſic etiam Corp. canon. non præſumere. conc.*

V.6.Non enim hic &c.] *Rabani verba ſunt.*

Cap.xviii. de furto.

in concilio Agathenſi cap. v.] *ſic eſt in concil Refert Grat.13.q.2.c. 12 clerici. in fine.*

peregrina ei communio tribuatur) *hoc eſt, inter peregrinos communionem accipiat, non inter clericos eiuſdem eccleſiæ. Vide Agath.c. 2. & Regien.cap.3 & Ilerden.c.16, ſic laica communio eſt inter laicos data. Apoſt.c.15. Eliber.cap. 76.& Agathen.c.50. Aurel.c.6. Aurel.3.c.2. Syric.ep.1.c 11, Innoc.ep. 22 c.4. Pelag.2 epiſt. 2. Felix 3. in ſyn. Rom. c.2. Hadr.2, in ſyn. Rom. c.2.& in epiſt.lecta in ſyn. 8. CP. act.7. Baſil. ad Amphilo.cap.32.*

V.16.in eodem concilio cap. xxvi.) *ſic etiam in concil. Refert Burch.lib.3.c.183. Iuo par.3.c.156. decr. Anſel.lib.5.c.76. Cæſaraug.l. 7.c.99. &* Grat.*12.q.2.c 33. ſi quis.& cap.40. ſi quis.*

V.20.per abſtinentiam.] *per abſtinentiam, conc. & Burch. & alii.*

Cap.xix. de coniuratione, vel conſpiratione.

in concilio Chalcedonenſi cap.xiv.] *cap.xviii. eſt in Corp.can. ex interpretatione Dionyſii Refert conc. Tullenſe poſt epiſt.ſyno. &* Grat. *11. p.1.c.22. conſpirationum ex alio interpret.*

Si qui ergo clerici &c.) *Refert Burch. lib 10.cap. 68.& Iuo par 12.c. 87. decr.& Anſ. l 8.c.16. & Pœnit.Rom tit.6.c.18.& Grat.12.q. 1.cap. 24. ſi qui.*

Cap.xx. de his, qui ſacramento ſe obligant, ne ad pacem redeant.

in concilio Ilerdenſi cap. vii.] *ſic eſt in concil. Refert Bur.l.12.c.27. & Iuo par.12.c. 74. decr. & Grat. 22. q. 4. c.11. qui ſacramento. Vide* Trosle.*c.11. Pœnit.Rom.tit.2.c.11.*

vt litiget) *vt litigans, conc. & Grat.*

Ad caritatem &c.) 1 *Pet. 4. b.*

CAP. XXI. de his qui noxia iuramenta conficiunt &c.

in Toletana ſynodo cap. II.) *Toletana octaua capite ſecundo, ex concil. Refert* Bur. *l. 12. c. 29. & Iuo par. 12. c. 16. & 84. decr. & l. 8. tit. 8. c. 30. Panor. Cæſaraug. lib. 6. cap. 13. & Grat. diſt. 13. c. 1.*

P. 30. v. 20. vt proximis impia crudelitate noceamus) *ſic etiam Burch. & pro vt. & nocemus pro noceamus, concil. & Iuo d. c. 16. & 84. & in Panor. & Cæſ. & Grat.*

V. 21. mortis gladio] *ſic etiam Bur. & Iuo d. c. 16. & 84. & in Pan. & Cæſ. & Grat. gladio, conc.*

V. 23. vt eo] *vt hac, conc. Burch. vt Raba. &* Iuo *d. cap. 84.*

V. 24. quo, *qua, conc. quo,* Bur. *& Iuo.*

Ver. vlt miſerandi) *ſic Burch. miſerendi, conc. & Iuo*

P. 31. v. 2. ita ſit, quatenus] *ſic aliquatenus, conc. ita ſit, Burch. & Iuo.*

V. 3. vt nuſquam) *& pro vt, conc. vt. Burch. vt & nuſquam, Iuo.*

V. 6. quia) *quæcumque conc. que,* Bur. *ceterum, Iuo.*

Ibid. vel conſtitutione) *& contutatione, conc. Burch. &r. vt Raban. & Iuo.*

V. 8. extiterint) *extiterint, conc. &* Bur. *& Iuo.*

V. 14. Patrum] *Patrum aſſerta. conc. Patrum, Burch. & Iuo.*

V. 15. innectenda] *adduntur alia in conc. ea non habent Bur. & Iuo. habet* Grat. *22. q. 4. cap. 9. incommutabilis.*

V. 20. per Ezechielem] *Ezech. 33. c.*

V. 29. Nineuitarum] *Niniuitarum.*

V. 30. ſedatur] *adduntur alia in concil. ex Ambroſio lib. 1. de officiis c. 50. non ſunt apud Bur. & Iuon.*

V. 31. Ambroſius in libro tertio de officiis cap. XII] *refert Iuo par. 12. c. 17. decr. Cæſar. lib. 6. c. 14 &* Grat*ia. 22. q. 4. cap. 8. vnuſquiſque.*

V. 32. v. 3. inducat) *ſic* Burch. *& Iuo. & Cæſ. & Grat. ſeducat, concil.*

V. 5. Sæpe plerique &c.) *Iuo lib. 8. & tit. 8. cap. 16. Panor.*

V. 7. Sacramentum tamen] *ſacramenti tamen, conc. & Iuo d. cap. 17. & Cæſ. & Grat. d. cap. 16. & ius ſacramenti, tamen, Burch.*

V. 12. de Iephthe] *Iudic. 11. f. g.*

V. 14. non vouere] *quam vouere. additur in conc. & apud Gratia. non habet Burch.*

V. 16. Non ſemper &c.) *Grat. 22. q. 4. cap. 12. non ſemper.*

V. 19. acutus: Inueniendi aditus patet] *Mendoſus locus ex conciliis ſanandus, item ex Bur. laudatur* principio *B. Auguſtinus; veſtigationis acumine cautus, inueniendi arte præcipuus &c. mox eius verba ponuntur. Duo ſunt omnino genera mendaciorum &c. poſtea ex libris moralib. B. Gregorii referuntur illa, Quia ergo Beemoth. &c. Nerui teſticulorum &c. vt apud Gratian. diſt. 13. c. 2. Poſtea additur: Vt cum mens inter minora, & maxima [illegible] ſtringitur, ſi omnino nullus ſine peccato [illegible] euadendi patet &c. inueſtigationis acumine acutus habet Bur. qui verbor. Gregor. initium facit ab illis: Cum mens &c. euadendi aditus patet.*

V. 22. Hinc & Iſidorus ait) *ſic etiam Bur d. c. 29. in lib. ſententiar. ſecundo, additur in conc. vbi laudes Iſidori ſcriptæ ſunt Vide l. 2. c. 31. ſenten. de ſummo bono. Refert* Bur. *l. 12. c. 10. & Iuo li. 8. tit. 8. c. 25. p. 1. Panor. & par. 12. c. 36. & 67. decr. & Grat. 22. q. 4 c. 13 non eſt.*

V. 24 ſynonymis] *Refert Iuo d. par. 12. cap. 12. & Cæſaraug. l. 6. c. 11. &* Grat. *c. 5. in malis. d. q. 4.*

V. 27. Vnde neceſſe eſt &c.) *Rabani verba ſunt, quæ habet etiam Bur. d. c. 29. & c. 7. li. e. 12. & Iuo par. 12. c. 64. decr. &* Grat. *d. q. 4. cap. 14. & 15.*

V. 29. in vano) *in vanum,* Bur. *& Iuo, & Grat.*

V. 31. in Leuitico) *Leuit. 19.*

CAP. XXII. de his, qui ad eccleſiæ patrocinium confugiunt &c.

in concilio Arauſico cap. V.) *ſic etiam eſt in conc. Refert Bur. lib. 3. c. 195. & Iuo par. 3. c. 112. decr. &* Grat. *diſt. 87. c. 6. eos.*

P. 33. v. 16. in concilio Aurelianenſi cap. 1.] *ſic eſt apud Iſidor. Mercatorem. cap. 3 in Colonien. editione. Refert Bur. l. 3. c. 190. & Iuo par. 3. cap. 187. decr. & Grat. 17. q. 4. c. 36. id conſtituimus.*

V. 14. eos abſtrahere) *reos pro eos, conc. vel a clauſtro. quia hæc pro immunitate habentur, eos abſtrahi, Bur immunitate, Iuo, & abſtrahere, cetera, vt* Bur. *& Grat & Raban.*

V. 15. altari] *alteri conſignare. conc. &* Iuo, *vt Grat & alteri conſignari, Bur.*

V. 22. ſibi intentione) *intentione, conc. Bur. vt Raban. & Iuo, & Gratian.*

V. 25. in eodem concilio cap. II.] *ſic etiam Iſidor. Mercat. c. 4. Colon. Refert Bur. lib. 3, c. 191. & Iuo li. 2. tit. 7 c. 1. Pan. & par. 3. c. 108. decr. Anſ. li. 8. c. 57. Cæſaraug. l. 10. c. 88. & l. 15. c. 69. & Grat. 36 q. 1. c. 3. de raptorib.*

V. 28. cõuenerit] *cõfugerit, conc. & Bur. & alii.*

V. vlt. ad ſeruiendum) *aut ſeruiendi conditioni, conc & Cæſar d cap. 69. liberam habeat eundi facultatem. Si vero parentes mulieris eccleſiaſticis viris obedire noluerint, excommunicentur. Bur. & Iuo in Pan. & in decr. aut ad ſeruiendum, Anſ & Grat. aut ſeruituti, Cæſ. d. cap. 88.*

P. 34. v. 5. in eodem concilio cap. III.) *ſic etiam in collect. Iſidor. Merc c. 5. Colon edit Refert Bur. d. l. 3. c 192 & Iuo l. 2. tit. 8. c. 2. Pan. & d. par. 3 c. 109. decr. & Grat. 17. q. 4. cap. 36. id conſtituimus.*

V. 7 omiſſa culpa) *pro admiſſa culpa, conc. & Grat. pro commiſſa culpa, Bur & Iuo.*

V. 13. ſicut ſuperius comprehenſum eſt] *his carẽt cõcilia, & Grat. Bur. vt. Raba. & Iuo.*

CAP. XXIII. de his, qui diuinationes expetũt &c.

In Ancyrano concilio cap. XXIV.) *cap. xxiii. in Corp. can ex interpretatione Dionyſii Exigui. c. 24. eſt Græcis. Refert Bur. lib. 10. c. 5. Iuo*

lib

*lib.8.tit 5.c.2.Pan.& par.11 c.12.decr. Pœniten.Roman tit. 6.c.11. & Grat. 26.q.5.c.2. qui diuinationes.Vidend. Martin, Brac.c.71. & conc.*Troſle.*c.15.& Leo 4.in epiſt. ad Epiſcopos Britanniæ c.4. & Capitul.lib. cap.21. in addit.1.*

V.24.ſecundum gradus pœnitentiæ definitos) *apertius hæc Græci ſcribunt, qui triennio ſubiectos eſſe definiunt, biennio in oratione ſine oblatione. Vide Gregor.* Thaumatur. κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὡρισμένους, τρία ἔτη ὑποπτώσεως, καὶ δύο ἔτη εὐχῆς χωρὶς προσφορᾶς. *Vide ſupra cap.3.*

V.26.In concilio Laodicenſi cap. xxxvi.) *ſic etiam eſt in Corp.can. ex Dionyſii interpretatione. Refert Iuo lib.8.tit.5.c.3.Pan. & par. 11.c 3.decret. Grat.26.q.5. cap.4. non oportet. Viden. Martin Brac.c.60.& conc. Agathen. c.68.& Capitul.lib.1.c.21.*

V.35.v.1.In concilio Agathenſi &c. cap. xlii.) *ſic eſt in conc. Refert. Bur.l. 10.c.27. & Iuo l.8.tit.6.c.1. Panor. & par. 11.c. 4. decret. & Grat.d.q.5.c.6. aliquanti. Vide conc. Venet. cap.16.*

Ibid.de ſortilegiis) *de ſortilegis, conc. aptius.*

V.3.Ne de eo) *Ac ne id, conc. Agath. At ne fortaſſe id, Venet. Nec illud eſt prætereundum, Burch.*

V.6.qua Sanctorum ſortes) *per eas, quas Sanctorum ſortes vocant, conc. Agath, & Iuo in Pan. & in decr. &* Grat. *per eas, non eſt in Venet. cetera vt in Agath. quam ſortes Sanctorum vocant, Burch.*

V.7.aut quarumcumque) *ſcripturarum, addunt conc. Agath & Venet, & Bur. & alii.*

V.10.in concilio Toletanenſi cap. xxix.) *Toletano 4.cap. 28. in conc. Refert Bur. lib. 10. c.48.& Iuo lib.3.tit.15.c.3.& l.8.tit.5.cap. 4. Pan.& par.11.c. 5. & 73. decr. & Anſel. lib. 11.c.122.& Grat.d.q.5.c.5.ſi quis.*

V.12.aut ariolos) *ſic etiam Bur. & Anſel. aut certe augures, addunt cõcilia &* Iuo. *& Grat.*

V.13 artem aliquam curioſam) *artem magicam, conc & Iuo, & Grat. vox curioſam, omittitur à Burch.*

V.14.aut aliquis eorum ſimilia exercentes conſulens] *aut aliquem eorum ſublimia exercentem conſuluiſſe, conc. aliquos pro aliquis Bur. & Anſ cetera vt Raba. aliquos, Iuo. & Grat & conſuluiſſe, cetera, vt R.*

V.16.curam) *cenſuram, conc. monaſterium ingreſſus, Bur. & Anſ. curam, Iuo, & Grat.*

V.18.in ſynodo Martini cap. lix.) *cap. LX in collect. Iſidori Mercat. cap. lxi. in Colon. non eſt autem ſynodus Martini, ſed Martini Epiſcopi Braca. collect. ex Orientis conciliis. Hoc vero caput ſumpſit ex Laodicen. c.36. de quo ſupra dictum eſt.*

Cap. xxiv. Quod non liceat Chriſtianis, ſeruare traditiones Gentilium &c.

Item in eadem ſynodo cap. lxxii.) *Martini Bracar. cap. lxxii. & lxxiii. apud Iſidor. Mercat. cap. lxxiii. in editione Colonien. Refert Bur. lib. 10 c.13. & Iuo par. 11.c.40. decr. & Grat. 26.q.5.c.3. non liceat.*

V.vlt. Omnia, quæ facitis &c.) *ad Coloſſ. 3 c.*

P.36.v.2.agentes Deo) *addit alia Bur. & Iuo.*

V.3.in eodem concilio cap. lxxii.) *lxxiv. Martini, in concil. Refert* Bur.li.10.c.15. *& Iuo par. 11.c.42.decr. & Grat.26.q.7.c.13. non licet.*

V.5.& otioſis vacare rebus) *& otiis vacare gentilibus, conc. vocem gentilib. omittit* Bur. *& Iuo, & Grat.*

V. 6. circuire] *cingere, concil. & Bur. & Iuo & Grat.*

V.8.in eodem concilio cap. lxxiii.) *cap. lxxv. Martini, in conc. Refert Bur. lib. 10. c 20.* Iuo *par.11.c.47.decr. & Grat. 26. q. 5. c. 3. non liceat. p.1.*

V.9.aliqua) *cum aliqua, conc.*

V.11.intendere) *attendere, conc. & Bur. & Iuo, & Grat.*

V. 15. In concilio Laodicenſi cap xxxix.] *ſic etiam eſt in Corpore canonum ex Interpretatione Dionyſii Exigui.*

Cap. xxv. Quod non ſit cum Paganis conuiuandum.

In concilio Africano cap. xxvii.) *ſic etiam eſt in can. Græcis eſt cap.61.*

P.37.v.5.In decretis Leonis Papæ cap. xxx.) *ſic etiam eſt in Corp. can. ex epiſt. 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum c.17. in concil.*

Cap. xxv. de Chriſtianis, qui cum Iudæis veſcuntur &c.

In concilio Elibertano cap. viv. *c. L. eſt. in conc.*

V.20.abſtinere) *ſic eſt in conc. editis. abſtineri, in veteribus.*

Ibid. emundari) *emendari, conc.*

V.21.In concilio Toletanenſi cap. viv.) *Toletano iv. cap. xiv. in conc. Refert* Grat. *diſt. 54. cap.14. nulla.*

V.22.Dominus noſter) *Rex. addunt conc.*

V.25.filii) *filios, conc.*

V.27.eos opus eſt agere) *eis iniungantur. conc. & Grat.*

V.29. Iudæis in ritu) *Iudaiſmi ritũ, conc. in Iudaiſmo ritu, Grat. non recte.*

Cap. xxvii. quod non congruat Chriſtianis, commeſſationibus intereſſe &c.

In concilio Laodicenſi cap. lv) *ſic etiam eſt in Corp.can. ex interpretatione Dionyſii Exigui. Græcis eſt c. 54. Refert ex alio interprete Grat. diſt.44.c.10. non oportet. Viden. Martin. Brac. cap.62.*

P.38. v. 9. In concilio Africano cap. xxx) *ſic eſt in Corp.can. Græcis eſt Carthag. c.4.*

V.15. In concilio Laodicenſi cap. liii.] *ſic etiam eſt ex Dionyſii interpretatione in Corp.can.*

V.17.plaudere, vel ſaltare)

Græci ballere, vel ſaltare, Iſid. Merc.

Cap. xxviii. Vt ad menſam Epiſcopi ſcripturæ diuinæ legantur &c.

In concilio Toletanenſi cap. vii.) *Toletano tertio cap. vii. in conc. Refert Bur. l. 2. c. 169. &*

cundo cap x:i. *in concil. Vide cap.13. concilii Nicæni.*

orauit pœnitendo)*honorauit pœnitentiam conc.*

I concilio Arauſico cap.III.)*ſic etiam eſt in conc, Refert Burch.lib.18.c.18.c.17. Iuo par. 15.c.39.decr & Grat.26.q.6.c.7.qui recedunt.*

P.44.v.10.eis communicare)*eos pro eis, concil. eis, Burch. & Iuo, & Grat.*

Ibid. quod morienti ſufficit conſolatiouis) *quod morientis ſufficit conſolationi, conc. & in marg reconciliationi ſic etiam Iuo quod in moriente ſuffecit, conſolatione, B reconciliationi, Grat cetera vt conc.*

V.11. ſecundum definitionem congruentem) *Mendoſus locus ſecundum definitiones patrum, qui huiuſmodi communionem congruenter, conc. & Iuo. congruentem, Bur. cetera, vt conc. definitionem, Grat & congrue cetera, vt conc.*

V.11] *Quod ſi, conc. & Grat. vt ſi, Bur. & Iuo.*

Cap. xxxviii. de his, qui pœnitentiam violantes ſpernunt &c.

In concilio Aurelianenſi cap.iv.) *c. vii. in Iſidori Mercat collectione cap.xiii. in Colonien. editione Refert Grat. de pœnit diſt.5.c 5 de his.*

Eos vero &c.] *De his, qui ſuſcepta pœnitentia religionem ſuæ &c. conc & Grat.*

In concilio Toletano cap.lv.) *Toletano quarto c liv. in concil.*

qui ſe totondere)*ſe totonderant, conc.*

per pœnitentiam)*ſic etiam in conc. ſed in marg. per potentiam.*

vere vt poſtea coram] *vt vere apoſtata coram, conc melius.*

P.45.v.2.miſſis]*ſcribe, amiſſis, vt eſt in conc.*

V.6. Quod ſi reuerti &c.] *Quod ſi conuerti non poſſunt, velut apoſtatæ &c. conc. & in marg. Quod ſi reuocantur, & reuerti nolunt.*

V.7. ſententia abiiciatur] *ſententiæ ſubiiciantur, concil.*

V.9. ſanctum monialem habitum induere)*ſanctimonialem habitum induerunt, conc.*

Cap. xxxviii. Quod nulli ſit vltima pœnitentia deneganda.

In decretis Cæleſtini Papæ cap.xv.] *ſic etiam eſt in Corp. can. ex epiſt. 2. c. 2. ad Epiſcopos Galliæ, in conc. Hoc etiam caput xv. appellatur in Triburien. conc. ca.31. extremo. Refert verba Bur.lib.18.c.22. Iuo par.15. c. 44. decr. Anſel.lib.11.c.19.* Tarrac. *lib.6.cap.55. & Grat.26.q.6.c.13. agnouimus.*

non denegari)*denegari, Corpor.can. & conc. aptius. & Burchar. & alii.*

abnui, quod]*adnui, qui, Corp. can. & conc. rectius, & Bur. & alii.*

animæ,]*hoc animæ, Corp. canon. & concil. &* Tarrac. *& Grat.*

V.20. ſub honore, *ſub onere, Corp. can & conc. & Bur. & alii.*

V.21. pondere]*perdere. Corp. can redimere, conc. & Grat ſed in veteri libro conc. eſt, pondere, & apud Bur & alios. ponere,* Tarracon.

Ibi. expedire deſiderat, liberare] *expediri deſiderat, & liberari, Corp can. & concil. & Grat. ſed in veteri libro, vt Raba & apud Bur. & alios. expediri deſiderat, liberare, Tarr.*

V.23. abſolui a eſſe] *abſolui, conc. ſed in veteri libro, vt Raba.*

V.29. deſperauit] *deſperat, Corp. can. & conc. &* Grat. *deſperarit, Burc. deſperauerit, Iuo, & Anſ. deſperauit, Tarrac.*

V.31. credidit]*credit, Corp. can & conc. & Anſ. credidit, vetus conc. liber. & Burch. & alii. credit, Grat,*

P.40.v.3. promiſſionem]*profeſſione, vetus liber, in quo vox permittitur. profeſſionem. Burch. & alii. confeſſione Grat.*

V.6. quam tempore) *non tempore, vet. liber.*

V.7. Cum conuerſus) *Ezech 3. & 18. & 33.*

V.9. cum ille) *cum illi, Corp. canon. & vetus liber, & Tarr. cum ille. conc. edita, & Grat.*

Cap. xxxix. Quod oporteat eum, qui pro illicitis veniam poſcit, etiam à multis licitis abſtinere &c.

In decretis Leonis Papæ cap. xxxii.) *ſic etiam eſt in Corpore can. ex epiſt. 90. ad Ruſticum Narbonen. Epiſcopum cap. 8. in concil. Refert Anſel.lib.11.c.233. &* Grat. *11 q.1.cap.35. aliud; & de pœn. diſt.1.cap.64. aliud.*

V.22. expedit eis)*expetit quis, Corp. can. experit; concil. & Anſ. melius eſt illi, vt expetat,* Grat: *d.c.35. melius expectet, idem d.cap.64.*

V.24. Item in eiſdem decretis cap.xxiii.) *ſic eſt in Corpore canon. ex ead. epiſt. c. 9. in concil. Refert* Bur. *lib.2.c.128. & li.19. cap.95. Iuo par. 6.c.202. & par.13.c.25. & par.15.c.107. decr. Anſel.lib.1 .c.1.1. Cæſaraug.lib.8.cap.80. & Grat. de pœnit. diſt.5.c.2 æqualitas.*

V.27. inhoneſtus)*honeſtus, Corp. can. & Bur. & alii. & honeſtus, conc. & Iuo d.c. 25. & Anſ. &* Grat.

Cap. xl. Quod ad militiam ſæcularem poſt pœnitentiam rediri non debeat

Item in eiſdem decretis cap. xxiv.] *ſic eſt in Corpore canon. ex ead. epiſto. 90.c.10. in concil. Refert Burch.lib.19.cap.66. Iuo par.15.cap.80. decr. Anſel.lib.11 cap.239. Tarrac.lib.5. cap.19. & Grat. de pœnit. diſt.5.c 3. contrarium.*

motionum animæ in illud, quod habet vim ratiocinandi, quod concupiſcendi, & quod iraſcendi, rationis quidem compotis animæ partis rectum officium eſt, pia de Deo exiſtimatio, boni & mali diſcernendi ſcientia, & quæ habet veram, ac ſinceram de rerum ſubiectarum natura opinionem: quid eſt quidem in his, quæ ſunt, expetendum, quid vero reſpuendum, & abiiciendum: & rurſus ex contrario, quod in ea parte eſt vitium, omnino conſiderabitur, quando circa res quidem diuinas fuerit impietas, nullum autem circa id, quod vere honeſtum eſt iudicium, peruerſa autem, & corrupta de rerum natura opinio, vt lucem tenebras ducat, & tenebras lucem, vt dicit Scriptura. Concupiſcentis autem partis motus ex virtute quidem eſt, ſi ad id, quod eſt reuera concupiſcendum, & vere pulchrum, erigatur deſiderium, & ſi qua eſt in nobis amatoria facultas, & affectio, tota in illo verſetur, vt credamus, nihil aliud eſſe ſua natura expetendum, præter virtutem, & naturam, vnde virtus emanat. Huius autem partis declinatio eſt, & peccatum, ſi quis cupiditatem tranſtulerit ad inanem, quæ non poteſt conſiſtere, gloriam, vel ad florem eum, qui in corporum, quaſi cute nitet. Vnde naſcitur cupiditas pecuniæ, gloriæ, & voluptatis, & ceterarum omnium rerum eiuſmodi, quæ ab hoc vitii genere dependent. Rurſum vero habitus iracundi rectum officium eſt, cum malo inimicitiæ, & bellum cum animi perturbationibus, & ad fortitudinem habere animum optime munitum, vt ea non metuat, quæ multis terribilia videntur, ſed vſque ad ſanguinem contemnat, & rerum iucundiſſimarum auocatione, & omnium, vt dicam vno verbo, quæ conſuetudine aliqua, & anticipata opinione multos detinent in voluptate, pro fide, & virtute depugnans, fiat ſuperior. Huius autem partis prolapſiones omnibus apertæ ſunt, inuidia, odium, ira, conuicia, certamina, contentioſæ, & vltionis appetentes affectiones, quæ acceptæ iniuriæ recordationem longe extendunt, & multi ad cædem, & ſanguinem peruenerunt. Dum enim non inueniret ineruditа ratio, quomodo armis ſuis vtiliter vteretur, ferri aciem in ſe conuertit, eaque arma, quæ nobis à Deo data ſunt, ei, qui male vtitur, exitium afferunt.

His itaque, quo modo dictum eſt, diſtinctis, quæcumque quidem peccata ratiocinantem animæ partem attingunt, eſſe difficiliora à Patribus iudicata ſunt, & maiore, & pleniore & laborioſiore conuerſione digna: quemadmodum ſi quis fidem in Chriſtum negauit, vel ad Iudaiſmum, vel idolorum cultum, vel Manichaiſmum, vel aliud quid tale impietatis genus neſciuiſſe viſus ſit, qui ſuapte quidem ſponte ad eiuſmodi malum accurrens, deinde ad ſe reuiens, totum vitæ ſuæ habet pœnitentiæ tempus. Nunquam enim ſi myſtica peragatur oratio, Deum vna cum populo adorare dignus cenſetur, ſe ſeorſum precabitur, à ſacramentorum autem communione omnino erit alienus: in hora autem ſui exceſſus tum ſacramenti parte dignus cenſebitur. Sin autem contigerit, vt is præter ſpem viuat in eodem iudicio rurſus vitam traducet; myſticorum ſacramentorum ad exitum vſque expers: tormentis autem, & grauibus ſuppliciis excruciatis, præſtituto tempore pœnas dent, ſanctis Patribus in eo clementia ſic viſa; tamquam anima non lapſa ſit, ſed corporalis imbecillitas, tormentis non reſiſtens. Quare menſura eorum, qui in fornicatione peccarunt, & vi, doloreque expreſſa tranſgreſſio in conuerſione commenſurata eſt.

Qui vero ad præſtigiatores, vel vates abierunt, vel eos, qui per dæmones ſe piacula quædam, & auerſiones operaturos pollicentur, ii examinantur, vtrum in fide in Chriſtum permanentes, à neceſſitate aliqua ad illud peccatum impulſi ſunt, & afflictio aliqua vel intolerabilis iactura hunc illis animum indidiſſet, an omnino neglecto, quod à nobis creditum eſt teſtimonio, ad dæmonum auxilium confugerunt. Si enim ad fidem tollendam, & quod Deum eſſe non crederent, qui à Chriſtianis creditur, & adoratur, illud fecerunt, tranſgreſſorum ſcilicet iudicio ſubiicientur. Sin autem non ferenda neceſſitas aliqua puſillo eorum animo ſuperato, eo deduxit falſa aliqua ſpe impulſos, eodem modo erit & in ipſos clementia, inſtar eorum qui tormentis in tempore confeſſionis reſiſtere non potuerunt.

Eorum autem, quæ propter cupiditatem, & voluptatem fiunt, peccatorum talis eſt diuiſio: hoc enim vocatur adulterium illud vero ſcortatio, ſiue fornicatio. Ac nonnullis quidem eorum, qui ſunt ſubtiliores, placuit etiam fornicationis peccatum adulterium eſſe exiſtimare, quoniam vna eſt legitima coniugatio, & vxoris cum marito, & mariti cum vxore. Quidquid ergo non legitimum eſt omnino præter legem: & qui habet non proprium habet omnino. Homini enim vna data eſt à Deo auxiliatrix: & mulieri vnum appoſitum eſt caput. Ergo ſiquidem quis proprium vas ſuum, vt diuinus Apoſtolus nominat, ſibi ipſi poſſederit, concedit lex naturæ iuſtum vſum. Si quis autem extra proprium verſus fuerit, erit omnino in aliena: eſt autem vnicuique alienum, quidquid non proprium, etiam ſi non habeat conſitentem dominum. Non longe ergo à

peccato adulterii & ipſa fornicatio ab his, qui rem paulo accuratius examinant, ſuſcepta eſt, cum dicat etiam ſcriptura diuina. Ne multus ſis cum aliena: ſed quia imbecilliorum fuit Patribus cura habita, diſtinctum eſt peccatum hac generali diuiſione, vt fornicatio quidem dicatur libidinis expletio alicuius, quæ fit ſine alterius iniuria, adulterium vero, inſidiæ, & iniuria, quæ alteri infertur. In eo autem, & cum animalibus coitum, & cum pueris tum eſſe putant, quoniam & hæc ſunt naturæ adulterium. In id enim, quod eſt alienum, & quod eſt præter naturam, fit iniuria. Cum hæc ergo diuiſio in hac etiam peccati ſpecie facta ſit, vniuerſale eſt remedium, vt à concitata in eiuſmodi voluptates rabie per pœnitentiam homo purus efficiatur Sed quia eorum, qui in fornicatione polluti ſunt, iniuria aliqua cum hoc peccato non commixta eſt, propterea duplum conuerſionis tempus iis præſcriptum eſt, qui in adulterio inquinati ſunt, & in aliis itidem vetitis malis, animalium initu, & rabie in maſculum. In iis enim peccatum, vt dixi, duplicatur. Vnum quidem in nefaria voluptate, alterum autem, quod in iniuria, quæ fit alteri, conſiſtit. Eſt autem quædam huiuſmodi differentia in ratione pœnitentiæ in peccatis, quæ ſunt ſecundum voluptatem. Qui enim ex ſe ipſo ad ſua proferenda peccata impulſus eſt, eo, quod ſua ſponte occultorum accuſator eſſe voluerit, vt qui iam morbo medicinam adhibere cœperit, & ſignum in id, quod eſt melius, mutationis oſtenderit, in mitioribus pœnis verſatur. Qui autem in malo deprehenſus eſt, vel propter aliquam ſuſpicionem vel accuſationem ingratis conuictus eſt, longius illi conuerſionis tempus datur, vt ipſe perfecte purgatus, ſic ad ſacramentorum communionem recipiatur. Eſt ergo canon eiuſmodi, vt qui in fornicatione polluti ſunt, in tribus quidem annis ab oratione omnino expellantur, in tribus autem ſint ſolius auditionis participes: in tribus autem aliis annis, cum his, qui in conuerſione ſubſternuntur, deprecentur, & tunc ſint ſacramentorum participes. In his autem, qui ſtudioſius conuerſione vſi fuerint, & vita ipſa ad id, quod bonum eſt, reditum oſtenderint, licet ei, qui diſpenſat, pro eccleſiaſticæ œconomiæ vtilitate tempus auditionis contrahere, & celerius ad conuerſionem deducere, & rurſus hoc quoque tempus contrahere, & celerius communioni reddere, vt ſua probatione eius, qui curatur, conſtitutionem iudicet. Quemadmodum enim porcis margaritas proiicere eſt vetitum, ita & pretioſa margarita priuare eum, qui per vacuitatem perturbationis, & purgationem homo iam factus eſt, abſurdum eſt. Quæ autem in adulterio, & in reliquis immunditiæ generibus fit legis tranſgreſſio, vt dictum eſt, eodem iudicio ſanabitur omnino, quo & fornicationis ſcelus, ſed tempore duplicabitur. In eo autem eius etiam qui curatur, affectio conſiderabitur, quo modo & in his, qui fornicationis inquinamento illaqueati ſunt, vt vel citius, vel tardius eis ſit boni participatio.

Reſtat ad hæc, vt iraſcentem animæ partem examinandam proponamus, quando lapſa à bono iræ vſu, in peccatum ceciderit. Cum autē multa ſint, quæ per iram fiunt peccata, & omnis generis mala, placuit noſtris Patribus in aliis quidem non nimium ſubtiliter agere, neque multæ operæ pretium putare, omnia, quæ ex ira naſcuntur delicta curare: quamuis Scriptura non ſimplicem, vel ipſum ictum tantummodo prohibeat, ſed etiam omne conuicium, vel maledictum, & ſi quid aliud eiuſmodi ira efficit, ſed ſolam cædis pœnis cauerunt. Diuiditur autem hoc malum differentia voluntarii, & inuoluntarii, in quibus voluntaria quidem primum eſt cædes, quæ ex compoſito ſuſcepta eſt audacter ex apparatu eius. Deinde illa quoque in voluntariis exiſtimata eſt, quando quis in congreſſu verberans, & verberatus plagam per iram mortiferam intulerit. c v.

Qui enim ira ſemel victus eſt, & iræ impulſioni indulgens, nihil eorum, quæ malum poſſent amputare, ei in mentem venerit. Quare & illic quoque qui ex concertatione profectus eſt, cædis euentus in factum præoptationis voluntarium, non in caſum confertur. Inuoluntariæ autem habent manifeſta indicia, quando quis alicui alteri rei ſtudium applicans, caſu aliquid incurabile patrauerit. In his ergo cædes quidem in triplex tempus extenditur iis, qui per conuerſionem voluntario facinori remedium afferunt. Ter noueni enim ſunt anni, nouenario in vnoquoque gradu præfinito, vt in perfecta quidem ſegregatione nouennale tempus perduret, ab Eccleſia prohibitus: alios autem totidem annos in auditione permaneat, ſola doctorū & ſcripturarum auditione dignus habitus: in tertio autem nouenario cum ſubſtratis in conuerſione orans, ſic veniat ad communionem ſacramenti ſcilicet, & in eodem eadem erit obſeruatio ab eo, qui eccleſiam adminiſtrat & pro ratione conuerſionis illi quoque pœnæ extenſio contrahetur, vt pro nouem annis in vnoquoque gradu, octo, vel ſeptem, vel ſex, vel quinque ſoli fiant, ſiquidem magnitudo conuerſionis tempus vincat, & ſuperet correctionis ſtudio eos, qui in longo tempore præſtituto ſuſceptas à ſe maculas ſegniter eluunt.

Inuoluntarium autem venia quidem dignum, ſed non laudabile iudicatum eſt. Hoc autem dixi, vt ſit apertum, quod etiam ſi quis inuoluntarie fuerit in ſcelere homicidii, cum tamquam iam profanum piaculo redditum à ſacerdotali gratia eiiciendum canon pronuntiauit. Quantum autem eſt expiationis tempus in ſimplici fornicatione, tantum etiam recte habere exiſtimatum eſt in iis, qui cædem inuoluntariā feciſſēt, ſcilicet in iis, quoque pœnitētiis cōſilio examinato, vt ſi ſit fide quidē digna cōuerſio, non ſeruetur annorū numerus, ſed tempore contracto ad eccleſiæ reſtitutionem, &

& boni participationem deducatur. Si quis autem tempore non expleto à canonibus præſtituto vita excedat, iubet Patrum clementia, vt effectus ſacramentorum particeps non viatico vacuus ad extremam illam, & longam peregrinationem mittatur. Sin autem poſtquam ſacramenti particeps factus fuerit, rurſum ad vitam reuerſus ſit, ſtatutum tempus expectet in illo gradu exiſtens, in quo erat ante communionem illi ex neceſſitate datam.

c. vi. Altera autem idololatriæ ſpecies, ſic enim diuinus Apoſtolus auaritiam appellat, neſcio quo modo abſque vlla pœna medela à Patribus noſtris prætermiſſa ſit. Atqui hoc malum quidem videtur eſſe triplicis animi conſtitutionis affectio. Nam & ratiocinatio ab eius, quod pulchrum eſt, iudicio aberrans, eſſe in materia, quod pulchrum eſt, exiſtimat, non ad pulchritudinem quandam à materia ſeparatam reſpiciens. Et cupiditas ad ea, quæ ſunt inferiora, fluit, ab eo, quod vere eſt expetendum, præterfluens. Iam vero, & contentioſa, animoſaq; affectio ex hoc peccato multas occaſiones accipit, & vt dicam ſemel, concinit hic morbus auaritiæ definitioni Apoſtolicæ. Diuinus enim Apoſtolus eam non ſolum idololatriam, ſed etiam omnium malorum radicem pronunciauit, & tamen tale genus morbi neglectum, inconſideratum, & abſque vlla eius cura prætermiſſum eſt: quo fit, vt hic morbus valde in Eccleſia abundet, & nemo in his, qui ad clerum adducuntur, inquirit, num aliquo modo qui eo idololatriæ genere polluti ſint. Sed de his quidem, quoniam à Patribus noſtris prætermiſſum eſt, ſufficere exiſtimamus publica doctrinæ oratione ea quo modo fieri poteſt: curare, veluti quoſdam morbos ex repletione ortos, ex cupiditate amplius habendi ægritudines oratione purgantes. Solum autem furtum, & ſepulchrorum effoſſionem, & ſacrilegium vitium exiſtimamus, quod ſic Patrum ſucceſſione hæc nobis traditio facta ſit. Atqui apud diuinam Scripturam & fœnus & vſura ſunt prohibita, & per alicuius potentiam ad ſuam poſſeſſionem aliena traducere, etiam ſi negotiationis prætextu tale fieri contigerit. Quoniam ergo noſtra quidem ad canonum poteſtatem auctoritas ineſt ſatis, id quod in confeſſis prohibitum eſt, canonicum iudicium his, quæ iam dicta ſunt, adiiciemus. Diuiditur autem furtum in latrocinium, & in murorum effoſſionem. Idem autem vtriſque finis eſt aliena auferre, conſilii autem ipſorum magna eſt inter ſe differentia. Latro enim etiam homicidium ad id, quod ſtudet aſſequi, aſſumit, ad hoc ipſum paratus & armis, & multa manu, & oportunitatib. locorum, adeo vt is homicidarum iudicio ſubiiciatur: ſi per pœnitentiam ad Dei eccleſiam vltro reuerſus fuerit. Qui autem clam auferendo alienum vſurpat, deinde per enunciationem peccatum ſuum ſacerdoti aperuerit, vitii ſtudio in contrarium mutato ægritudinem curabit, dico autem largiendo quæ habet pauperibus: vt dum quæ habet, profundit, ſe ab auaritiæ morbo liberum aperte oſtendat. Sin autem nihil aliud præterquam ſolum corpus habeat, iubet Apoſtolus per fatigationem corporis ei morbo mederi. Dictio autem ita habet: Qui furatur, non amplius furetur, ſed potius laboret bonum operans, vt poſſit ei largiri, qui indiget. Eph. 4. e. c. vii.

Gal. 5. c. Ephe. 5. b. 1. Tim. 6. b.

Sepulchrorum autem effoſſio, ipſa quoque diuiditur in id, quod veniam meretur, & id, quod non meretur. Si enim quis mortuorum parcens religioni, & tectum corpus intactum relinquẽs, vt nec Soli oſtendatur naturæ fœditas, lapidibus aliquot ex his, qui ſepulchro iniecti ſunt, ad aliquod opus conſtruendum vtatur, ne hoc quidem eſt laudabile, ſed vt eſſet dignum venia, effecit conſuetudo, quando ad aliquid præſtantius, & Reipub. vtilius materia traducta ſit: ſed carnis conditæ, poſtquam terra iniecta eſt, puluerem perſcrutari, & oſſa mouere, ſpe aliquem ex defoſſis lucrifaciendi ornatum, id eodem iudicio condemnatum eſt, quo ſimplex fornicatio: quemadmodum in præcedente oratione diuiſio facta eſt, conſiderante ſcilicet œconomo, ex ipſa vita eius, cui medela adhibetur, medicinam vt ſpatium à canonibus pœnitentiæ præſtitutum poſſit contrahere. c. viii.

Sacrilegium autem in antiqua quidem Scriptura nihilo cædis condemnatione viſum eſt tolerabilius. Similiter enim & in cæde deprehenſus, & qui res Deo dicatas abſtulerat, lapidationis ſupplicium ſubibat. In eccleſiaſtica autem conſuetudine de pœnæ grauitate neſcio quo modo aliquid detractum, & coleuitatis deſcenſum eſt, vt illius morbi exiſtimetur tolerabilius piaculum. In minori enim tempore, quam adulterium, hi à Patrum traditione pœnam ſuſcepetunt. Vbique autem hoc in peccati genere ante omnia videndum eſt, qualis ſit eius, cui medela adhibetur, affectio, & non exiſtimare tempus ad medelam ſufficere quænam enim fuerit ex tempore medicina: ſed eius, qui ſibi per conuerſionem medetur, animam, & inſtitutum. c. ix.

Hæc tibi ô homo Dei ex his, quæ erant ad manum multo ſtudio compoſita, quod oporteat fratrum mandatis parere, ſtudioſe miſimus. Tu vero conſuetas pro nobis preces Deo offerre ne intermittas. Debes enim, vt gratus filius ei, qui te ſecundum Deum genuit in ſenectute, per tuas orationes alimentum, conuenientes præcepto quod iubet honorare parenter, vt tibi bene ſit, & ſis longæuus ſuper terram. Clarum eſt autem, quod vt ſymbolum ſacerdotale litteras accipies, neque munus hoſpitale contemnes, etiam ſi ſit minus, ſumma tui ingenii bonitate. Exo. 20. b.

IN EPISTOLAM CANONICAM SANCTI GREGORII NYCAENI EPISCOPI NOTAE.

HÆc Græce ſcripta eſt à B. Gregorio, Latinam fecit Gentianus Heruetus, mutauit quædam Petrus Galeſius in Latina interpretatione, cum eam contuliſſet cum Græcis libris. Fuit autem Gregorius Baſilii Epiſcopi frater. Obitus huius feſtos dies celebratur in Græcia IV. *Idus Ianuar. Vt conſtat ex Nouella Manuelis Comneni, quam refert ſcholiaſt Balſamonis tit.7.cap,1.nomocanonis Photii. In ſynodo Conſtantinop. quam ipſi ſextam dixerunt, hi canones approbantur. cap,2. in Trullo. Refert Iuo lib. 2. tit. 11. cap. 29. Panor. & parte 4. cap. 134. decret. liber Cæſaraug. lib. 2. cap 8. & Grat. diſt. 16. cap. 7. quoniam, in fine. Idem Gentianus Theodoro Balſamoni Antiocheno Patriarchæ tribuit huius epiſtolæ ſcholia, ſiue interpretationem, quam etiam Latinæ fecit: ego eam Ioannis Zonaræ fuiſſe, in libris meis Græcis inueni. Exſtant etiam Græce Alexii Ariſteni breuiora ſcholia. Pars huius epiſt, ad Letoium exſtat lib. 60. Baſil. vt dicemus capite quinto.*

Pag.1.verſ.25. Quemadmodum enim etiam in corporis curatione &c.) *Hac de re agitur in Timei Locrenſis libro de anima mundi, & in Platonis dialogo Timæo inſcripto & lib.3. & 4. Tuſculanar. quæſtionum Ciceronis. Stoicorum autem eſſe hanc comparationem, docet Cicero d. lib 4. his verbis. Hoc loco nimium operæ conſumitur à Stoicis, maxime à Chryſippo, dum morbis corporum comparatur morborum animi ſimilitudo. Videndus Ioan. Caſſianus collatione 24. c. 15.*

CAP. I.

Tria ſunt, quæ in anima noſtra conſiderantur, ſecundum primam diuiſionem, ratio, concupiſcentia, & ira τό τε λογικὸν καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδές. *Hæc etiam Timæi ſunt, & Platonis in eiſdem libris, & ex Platone lib.9 de repub, Ciceronis lib. 1. de diuinatione. Idem lib. 1. Tuſcul. quæ eſt ſic ait. Plato triplicem finxit, animam, cuius principatum, id eſt, rationem, in capite, ſicut in arce poſuit, & duas partes ſeparare voluit, iram, & cupiditatem quas locis diſcluſit, iram in pectore, cupiditatem ſubter præcordia locauit Et lib. 4. In his explicandis veterem illam equidem Pythagoræ primum, deinde Platonis deſcriptionem ſequar, qui animum in duas partes diuidunt: alteram rationis participem faciunt alteram expertem. in participe rationis ponunt tranquillitatem, id eſt placidam quietamque conſtantiam. in illa altera motus turbidos tum iræ, tum cupiditatis contrarios, inimicosque rationi. Adde Caßian. collat. 24. d. cap. 15 & 16. & 17.*

CAP. II.

quis fidem in Chriſtum negauit &c.] *Photius tit.13. cap.20. nomocan de apoſtatis, immolatoribus, magis, incantatoribus, mathematicis, diuinatoribus, & annuleta appendentibus refert Gregorii Nycaui cap.1. & 2.*

Pag.4.v.24. in eodem iudicio rurſus vitam traducet πάλιν ἐν τοῖς αὐτῷ κρίμασι, διαβιώσει. *Hoc Zonaras apertius interpretatur.* πάλιν ἀκοινώνητος ἔσται. *ſine communione iterum erit.* μένει πάλιν ἀμέτοχος, *Alexius ait, expers inquit, rurſus manet. Igitur appellat iudicium hoc eſt pœnitentis ſtatum.*

V.30. Quare menſura &c.) *vide caput 4.*

CAP. III.

Qui vero ad præſtigiatores &c.] *Partem eſſe hanc capitis ſecundi, apparet ex Photio, & ex libro 60. Baſilicor. in locis mox adferendis. Caput etiam ſecundum eſt in Alexii Ariſteni libro.*

CAP. IV.

Caput tertium appellatur à Photio tit. 3. cap. 5. nomocanonis de fornicatione, adulterio & ſtupro, & pædicatione. & tit. 14 cap. 2. de his, qui cum brutis animantibus commercium habent. & tit. 9. cap. 39. de pœnitentia, & apud Alexium Ariſtenum.

Pag. 5. v. 30. etiam ſi non habeat confitentem dominum) κἂν μοὶ ὁμολογούμενον ἔχῃ τὸν κυριεύοντι. *Zonaras interpretatur,* κἂν μὴ ἔχῃ τὸν κυριεύοντα *quamuis non habeat dominum, confitentē ſignificat certum, & apertum, omnib. que notum Gentianus interpretatur, etiam ſi id non confitetur, qui eſt dominus. quaſi dicat etiamſi non agat, vel perſequatur ius ſuum dominus.*

P. 6. v. 1. Ne multus ſis cum aliena) *Eccleſiaſt. 9.*

Ver. vlt. ab oratione omnino expellantur) *non ſolum ab oratione, ſed etiam à loco orationis, quaſi diceret à proſeucha. quæ vox vtrumque ſignificat. vt Act. 6. & Epipha hæreſi 68. contra Maſſalianos.*

P. 7 ver. 3. & tunc καὶ τότε, *hoc eſt & poſtea. ſiue poſt hæc, non vero interea. neque enim pœnitentes offerunt, aut ſacram euchariſtiam accipiunt ante expleta tempora conſtituta.*

CAP. V.

Hoc eſt caput 4. Alexio Ariſteno, & Photio tit. 14. cap. 3. de homicidis, & latronib. & Leoni lib. 60. tit. 39, cap. 27. Baſilicor.

V. 30. Diuiditur autem hoc malum &c.] *Hæc verba inuenies d cap. 27. Baſil. vbi cædes, pro hoc malum, eſt.*

V. 32. quæ ex compoſito ſuſcepta eſt audacter ex apparatu eius) *quæ fit meditatio, Baſil.*

P. 8. v. 3. in congreſſu] *in conflictu, ac pugna Cuiac. in Baſil.*

V. 5. iræ impulſioni indulgens] *affectioni manu indulgens, Cuiac.*

Ibid. nihil eorum, quæ malum poſſent amputare) *nihil in ea animi perturbatione eorum, quæ malum præcidere poſſent, Cuiac.*

V. 6. Quare & illic &c.] *quamobrem effectus cædis ex conflictu, voluntati non caſui deputatur. Cuiac.*

V. 11. aliquid incurabile patrauerit] *nefas quoddam admiſit, Cuiac.*

V. 12. per conuerſionem) *per pœnitentiam. Cuiac.*

V. 15. vt in perfecta &c.) *ita vt nouem annis omnino ſeparatus communione, & eccleſia prohibitus degat. Cuiac.*

V. 17. in auditione permaneat] *auditor exiſtat. Cuiac.*

V. 18. auditione dignus habitus] *auditione, etiam ſi conſiſtentiam acceperit, dignus, Cuiac.*

V. 19. cum ſubſtratis in conuerſione orans) *cum ſubmiſſi, reſipiſcens oret, Cuiac.*

V. 21. ab eo, qui eccleſiam adminiſtrat] *à diſpenſatore eccleſiæ, Cuiac.*

V. 22. conuerſionis) *reſipiſcentiæ, Cuiac. & v. 25.*

V. 25. & ſuperet correctionis ſtudio) *& maiori ſtudio ademendationem feratur Cuiac.*

Ver. 30. tamquam iam profanum piaculo redditum) *quaſi ex ſcelere iam factum profanum, Cuiac.*

V. 31. à ſacerdotali] *ſacerdotali, Cuiac:*

P. 9. v. 1. in ſimplici fornicatione] *in nuda ſcortatione, Cuiac.*

V. 4. conuerſio) *reſipiſcentia, Cuiac.*

Ver. 6. Si quis autem &c.) *hoc dicitur eſſe caput 5. Alexio Ariſteno, & Photio tit. 14. c. 4.*

V. 10. longam peregrinationem) *longum iter, Cuiac.*

CAP. VI.

Caput etiam 6. eſt Alexio Ariſteno, & Photio tit. 14. c. 1. de auaritia.

abſque vlla pœnæ medela à patribus noſtris prætermiſſa) *Zonaras cōtra hanc Gregorii opinionem obiicit Gregorii Thaumaturgi cap. 3. quod aliis eſt cap. 2. item Theophili Alexandr. Epiſcopi epiſt. ad Menam. Item de vſuris aperte concilii Nicœni canon exſtat. 17. præter canonem Apoſtolor. 44. & Carthagin. cap. 5. & ſextæ ſynodi repetitæ cap. 10.*

P. 10. v. 12. Quoniam autem &c.) *caput 6. circa medium appellatur à Photio tit. 1. c. 4.*

V. 15. Diuiditur autem furtum in latrocinium, & in muror. effoſſionem) *ſub hac ſpecie effoſſionis comprehenduntur alia furtorum genere, quæ clam fiunt, vt effractiones horreorum, ſiue domorum, veſtium, & pecuniarum clandeſtinæ rapinæ.*

CAP. VII.

Sic etiam Alexius, & Photius tit. 9. c. 39. de pœnitentia. & tit. 13. cap. 23. de furib. ſepulchrorum violatorib. latronib. & ſacrilegis.

P. 11. v. 14. œconomo) *hoc eſt ſacerdote, qui diſpenſare poteſt.*

CAP. VIII.

Sic etiam Alexius. & Photius d. c. 39. & c. 23.

IN EPISTOLÆ CANONICÆ GREGORII THAVMATVRGI

CAP. XL. NOTAE.

FLetus, ſeu luctus eſt extra portam oratorii &c.) *Hic Gregorius ſuperiori Gregorio antiquior eſt, cognomen ex admirandis ſignis, atque operib. habuit. Latina verba Gentiani Herueti interpretis ſunt, qui etiam Theodori Balſamonis ſcholion Latine conuertit. Apud Leonem libro LX. Baſilicor. eadem fere inueniuntur omiſſo Gregorii nomine, varietatem indicabimus. Fletus, ſiue luctus* ἡ πρόσκλαυσις *à Gregorio vocatur Iacobus Cuiacius lib. 60. tit. 37. cap. 18. Baſil. ita ſcribit. Sciendum vero quinque locos, & gradus eſſe pœnitentium. Adploratus, qui hic eſt, vt conſtat reus extra velum eccleſiæ, & ingredientibus flens dicat: Orate pro me. accidens etiam pedibus eorum. Auditio &c. Et tit. 39. cap. 1. poſt ſubmiſſionem, conſiſtentiam, & participationem ſcribit. Adploratus eſt, conſiſtere delinquentem extra velum eccleſiæ, & ſingulis, qui ingrediuntur, dicere cum gemitu Orate pro me: accidenter etiam pedib. eorum.*

Auditio eſt intra portam in ferula &c) ἡ ἀκρόασις ἔνδοθεν τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι. *Auditio, vt audiat ſacras ſcripturas ſtans in oſtio baſilicæ. Submiſſio &c. Cuiac d. c. 18. Ferula locus prope oſtium eſſe videtur, de quo quærendum.*

Audiens enim inquit &c.) *Cuius ſint verba hæc, ignoro. & fortaſſe hæc ſola Gregorii ſunt, cetera alicuius interpretis.*

Subiectio autem, ſubſtratio eſt &c.) ἡ δὲ ὑπόπτωσις. *Submiſſio, vt intra velum eccleſiæ in extrema parte ambonis conſiſtat ad catechumenorum preces concurrens. Conſiſtentia &c. Cuiac. d. c. 18. Submiſſio eſt ſtatio intra velum eccleſiæ, in extrema ambonis parte, cum ipſe ad catechumenorum preces concurrit. Conſiſtentia &c. Cuiac. d. c 1.*

Intra templi portam ſtans) *vox ſtans, pugnare videtur cum ſubſtratione, vel ſubiectione, vel ſubmiſſione. vnde exiſtens, vel conſiſtens magis placeret, niſi Græce quoque eſſet* ἱστάμενος. *ſed aut mendo non caret, aut ita intelligatur oportet.*

Congregatio, ſeu conſiſtentia eſt &c. ἡ σύστασις. *Conſiſtentia, vt ſtet cum fidelibus quoad diuina functio peracta ſit. Participatio &c. d. c. 18. Conſiſtentia eſt cum fidelib. ſtatio, quoad diuina functio peracta ſit Participatio &c. d. cap. 1.*

Poſtremo eſt participatio ſacramentorum) ἡ μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων. *Participatio ſacrorum, vt viuificantis panis conſors, & particeps fiat Cuiac. d. c. 18. Participatio ſacramentorum, viuificantis panis communio Adploratus &c. Idem d. c. 1. Hic locus pœnitentium non eſt, vt ſuperiores. ſed ſtatuitur differentia inter conſiſtentes, & participantes: quod illi expertes ſunt oblationum hi vero participes.*

IN CANONES POENITENTIALES, QVI CVM GRATIANI LIBRO EDI SOLENT NOTAE.

QVIA prodeſſe omnibus cupimus, & non omnes eadem ſapiunt, neque eodem modo diſcunt, pro ſingulorum ſcilicet ingenijs, & inſtitutionibus canones vulgo notos præterire noluimus. Sumuntur autem ex ſumma Aſtenſi lib.5. tit 32. Ante hunc librum Oſtienſis Cardinalis eadem paucis exceptis collegit in ſumma titulo de pœnitent. & remiſſion. Addidit quædam ſanctus Bonauentura in confeſſionali. Item beatus Antonius Archiepiſcopus Florentinus in ſumma, tertia parte, articulo 17. cap. 21. Nos tantum errata quædam librariorum correximus.

CANONES POENITENTIALES, QVORVM NOTITIA EST VIRIS ECCLESIATICIS VALDE

Neceſſaria. Sunt autem quædam regulæ directiuæ ad pœnitentias delinquentibus imponendas.

CONſiderandum eſt de canonibus pœnitentibus. Ad quorum intelligentiam prænotandum eſt, quod ſicut eſt in ſcientiis practicis; quæ verſantur circa opera, quod ſermo in vniuerſali eſt incertus, & dubius, ſed cum applicatur ad ſingulatia, incipit quodammodo habere certitudinem: vt qui conſiderat circunſtantias particulares, potius deuiet, quam ſe rectificet: vt patet in Medicina, & ſcientia morali. Sic eſt intelligendum in propoſito, quod canones inſtruunt in generali, quomodo eſt pœnitentia imponenda, ſed deſcenſum ad ſingularia presbyteris diſcretis relinquunt, qui cõſiderant circunſtantias perſonarum, attendentes ad canones, ſicut ad regulas † directiuas: quia ſi contra canones imponunt, non recte imponunt. Nulli ergo presbytero licet facere aliquid, quod poſſit Patrum regulis obuiare. diſt. 38. nulli. In canonibus autem maxime determinatur pœnitentia quo ad tempus, & magis, quam quo ad modum: quia illa determinatio eſt certior, & communior. Hæc Bonauentura 4.diſt.20.p.3. Vt ergo ſcias, qualiter debet procedere arbitrium presbyteri, nota, quod regulariter, ſic dictum eſt ſupra, ſeptennis eſt pro peccato mortali pœnitentia imponenda & hoc non tantum propter temporis diuturnitatem, ſed magis propter ſignificationem. In veteri enim lege Maria ſoror Moyſi leprâ percuſſa, ſeparata fuit extra caſtra ſeptem diebus. Numeri 12. Maria ſignificat pœnitentem, interpretatur enim amarum mare. Hæc pœnituit ſeptem diebus. ſed nunc pœnitet ſeptem annis, quod ſignificatum eſt Ezech. 4. Diem pro anno dedi tibi. Si quæratur, quare pœnitentia ſit aggrauata, cum lex noua ſit lex miſericordiæ. Reſpondeo; quod hic eſt maior ingratitudo propter maiorem gratiam, & maior contemptus propter maiorem dignitatem nouæ legis, in qua Chriſti ſanguis eſt effuſus: & grauius peccatum propter ſtatum peccantis, qui debet eſſe perfectior. Et vlterius ſatisfactio in lege noua debet eſſe perfecta, vt in priſtinum ſtatum reducat. Et quia ſol in vna die non redit in idem punctum, ſed in anno, ideo dies conuerſus eſt in annum. Rurſus, quia perfectum remedium eſt in lege noua, ideo annus multiplicari debet per ſeptem; propter ſeptem dona Spiritus ſancti recuperanda, & propter ſeptem dotes, ſcilicet tres animæ, & quatuor corporis obtinendas. Huiuſmodi autem pœnitentia non eſt omnibus imponenda, nec tamen eſt infirmanda: ſed eſt inſinuanda, vt cognoſcat, quam grauis eſt culpa; hæc Bona. vbi ſupra. Licet autem pro ſingulis peccatis criminalibus ſit ſtatuta talis pœnitentia, debet tamen imponi magis, vel minus aſpera, prout maioritas, vel minoritas criminis cum

ceteris circumſtantiis hoc expoſcit: vt in ſe-quentibus patet. A prædicta namque regula excipiuntur plurimi * caſus, in quibus propter dignitatem peccantis, vel criminis enormitatem imponitur pœnitentia maior, aliquando etiam ex variis cauſis minor. Ad hoc ergo, quod presbyter circa pœnitentias diſponendo † cautius arbitretur, notandi ſunt caſus, in quibus per canones certæ pœnitentiæ imponuntur: quos ſcilicet canones tenetur presbyter ſcire, vt dictum eſt ſupra. Sunt autem iſti:

† plerique † diſpenſando

Primus eſt, quod ſi presbyter fornicationem fecerit, pœnitentiam decem annorum faciat hoc modo, ſcilicet, quod ſit incluſus, ſiue à ceteris in aliquo loco remotus, ſacco indutus, & humi proſtratus, miſericordiam Dei iugiter implorans, primis trib. menſib. continuis à veſpera in veſperam pane, & aqua vtatur, exceptis Dominicis diebus, & feſtis præcipuis, in quibus modico vino, piſciculis, & leguminibus recreetur. Elapſis autem ſic tribus primis menſibus, de illo loco exeat, non tamen in publicum procedat, ne populus in eum † ſcandalizetur. Et per hoc videtur, quod in publico crimine loquatur. Poſt hoc reſumptis viribus aliquantulum, vnum annum & dimidium in pane, & aqua expleat: exceptis Dominicis, & aliis præcipuis feſtis, in quibus vino, ſagimine, ouis, & caſeo poterit vti. Finito ſic primo anno & dimidio, particeps fit corporis Domini, & ad pacem veniat, & ad pſalmos cum aliis fratribus canendos in choro vltimus recipitur. Ad cornu tamen altaris non accedat, ſed minorum ordinum tantum officia gerat. Deinde vſque ad completionem ſeptimi anni tres legitimas ferias ſcilicet ſecundam, quartam, & ſextam, acceptis diebus paſchalibus, qui ſunt quinquaginta, in pane, & aqua ieiunet; ſecundam tamen & tertiam vno pſalterio, ſi ſit operarius, redimere poterit. Et cum ſic ſeptimum annum compleuerit, poteſt eum Epiſcopus ad gradum priſtinum reuocare: ita tamen quod in tribus annis ſequentibus, ſine vlla redemptione omni ſexta feria in pane & aqua ieiunet. Et eadem pœnitentia imponenda eſt presbytero de omnibus aliis peccatis, quæ depoſitionem inducunt. Probantur autem hæc omnia 82. diſt. presbyter ſi fornicationem, quod intelligunt quidam de ſimplici fornicatione, alii, forte melius; ſecundum Rai. de adulterio, vel inceſtu: puta, quia cognouit coniugatam conſanguineam, vel affinem.

† eo

ii Secundus caſus ⁿ eſt quod ſi presbyter cognouit filiam ſuam ſpiritualem quam ſcilicet baptizauit, vel in baptiſmo, vel in confirmatione tenuit. vel quæ ſibi confeſſa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annis: & etiam debet deponi, ſi crimen ſit manifeſtum: & peregrinando quindecim annis pœniteat, & poſtea monaſterium intret, tota vita ſua moraturus ibidem Epiſcopus vero, qui talia commiſit, pœniteat quindecim annis. Ipſa vero mulier debet omnia ſua relinquere, & res ſuas pauperibus dare, & conuerſa vſque ad mortem in monaſterio Deo ſeruire 30. q. 1. ſi quis ſacerdos &c. non debet.

† cano ⁿ

Tertius eſt quod quicumque filiam ſuam ſpiritualem, vel matrem cognoſcit, ſeptem annis pœniteat, & ſimiliter ei conſentientes. 30. q. 3. non oportet.

Quartus eſt, quod qui contrahit cum aliqua alii deſponſata per verba de præſenti, ipſa dimiſſa quadraginta diebus ieiunet in pane, & aqua, & ſequentibus ſeptem annis pœniteat. extra. de ſpon. duo. accepiſti.

Quintus eſt, quod qui cognoſcit duas commatres, vel ſorores, ſiue vxor viuat, ſiue non, adminus ſeptem annis pœniteat, licet plus deberet 30. q. 4. ſi pater.

Sextus eſt, quod qui cognouerit monialem, ſiue deuotam, decem annis pœniteat: & ſimiliter ipſa, ſecundum formam tredecim annis pœniteat: & ſimiliter ipſa, ſecundum formam traditam 27. q. 1. de filia &c. deuotam. In quorum primo cap. dicitur, quod ſi filia Epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi poſt votum ſolemne contraxerit matrimonium, non admittatur ad communionem, niſi marito defuncto pœnitentiam egerit: ſi autem eo viuente deceſſerit, & pœnitentiam egerit, & communionem petierit, tantum in fine vitæ recipiet eam. In ſecundo capite dicitur quod deuota peccans non eſt recipienda in eccleſia, niſi peccare deſierit, & deſinens egerit pœnitentiam decem annis: poſtea recipiatur ad communionem. & antequã in eccleſia admittatur ad orationẽ, ad nullius conuiuium Chriſtianæ mulieris accedat.

Septimus eſt, quod qui ignoranter cognoſcit duas ſorores, vel matrem, & filiam, vel amitam, & neptem: pœniteat ſeptem annis, ſi autem ſcienter, perpetuo priuetur * coniugio. 34. q. 3. ſi quis cum duabus.

Octauus eſt, quod qui duxit in vxorem eam quam polluit per adulterium, pœniteat quinque † annis. 31. quæſtione prima ſi quia vidua.

† careat

Nonus eſt, quod qui contra naturam peccauit, ſi ſit clericus, debet deponi, vel religioni † tradi; ſi corrigibilis appareat, ad perpetuam pœnitentiam peragendam. Si vero ſit laicus, à cœtu fidelium vſque ad condignam ſatisfactionem debet fieri alienus, extra de exceſ. Præla. cleri. Hoc enim vitium maius eſt quam cognoſcere matrem. 32. q. 7. adulterii. & eſt Aug. Adulterii, inquit, malum vincit fornicationem: vincitur autem ab inceſtu. Peius enim eſt, cum matre, quam cum aliena vxore concumbere: ſed omnium horum peſſimum eſt, quod contra naturam fit: vt ſi vir membro mulieris non ad hoc conceſſo voluerit vti. Hæc Aug. Quocumque autem modo tale factum exerceatur, præterquam inter virum, & fœminam ordinate, in vaſe debito, vitium contra naturam iudicatur, vt dicit Rai.

† ſeptem ix.

Decimus eſt, quod qui coierit cum brutis, pœniteat

pœniteat plus, quam ſeptem annis: & ſimiliter pro inceſtu. 33. q. 2. hoc ipſum. & p. ſeq.

Vndecimus eſt, quod presbyter qui intereſt clandeſtinis nuptiis, triennio ſuſpenditur: & ſi culpa exegerit, grauius puniatur. extra. de clan. deſpon. cum inhibitio.

Duodecimus eſt, quod qui votum ſimplex violauerit, pœniteat tribus annis. 27. diſt. ſi vir.

Decimus tertius eſt, quod qui excommunicatus celebrauerit, debet triennio pœnitere, & feria ſecunda, quarta & ſexta à vino, & carnibus abſtinere. 11. quæſtio. tertia de illis. De pœna vero degradati celebrantis habetur 50. diſtin. accedens.

Decimus quartus eſt, quod homicida volũtarius ſine ſpe reſtitutionis deponatur: & pœniteat ſeptem annis diſtinctio. 50. miror.

Decimus quintus eſt, quod homicida caſualis pœniteat quinque annis: & hoc, ſecundum Rainu. ſi culpa caſum præceſſit aliter non, niſi forte ad cautelam. diſt. 50. eos & duobus capit. ſequentibus.

Decimus ſextus eſt, quod ſi quis fecerit homicidium propter neceſſitatem euitabilem, pœniteat duobus annis. diſt. 50. cap. de his clericis, quæ licet ſi ineuitabilis eſſet, in nullo ſibi imputaretur. 50. diſtin. quia te. Quod verum eſt quo ad culpam, ſed bonum eſſet, quod pœniteret quo ad cautelam, & innocentiam ſuam eccleſiæ oſtendendam extra. de homi. cap 2. p. vlti. Et ſecundum Rai. forte diſtingui poteſt in homicidio neceſſario ſic * in caſuali, ſcilicet, vtrum culpa præceſſerit neceſſitatem, vel non ar. diſt. 50. de his no. † extra. de homi. interfeciſti. Sed & ſi quis per inſaniam committit homicidium, non ei imputatur. 3. q. 9. indicas. Quin etiam qui intuitu diſciplinæ incaute percutiendo occiderit, deponitur. extra. de homi. presbyterum 15. q. 1. ſi quis non iratus. Sed & qui ligatum latronem interficit, deponitur. extra de homi. ſuſcepimus. Qui autem latronem occultum occidit, quem viuum comprehendere potuit; quadraginta diebus non intret eccleſiam: & alias pœnitere debet. extra. eo. c. 2. vbi de hoc dicitur. Qui vero Paganum vel Iudæum occidit, pœniteat quadraginta diebus diſt. 50. qui vero odii.

Decimus ſeptimus eſt, quod matricida pœniteat decem annis, ſecundum formam ſatis aperte † traditam: 33. q. 2. latorem. Vxoricidæ vero grauior pœnitentia debet imponi. Talis enim, & qui dominum occidit, nunquam equitat, nec vehiculo portatur, nec matrimonium contrahit: vſque ad decem annos carnes non comedit, nec vinum bibit: & alia, quæ habentur. 33. q. 2. admonere, &c. quicumque. Imponitur autem pœnitentia maior vxoricidæ, non quia illud peccatum ſit grauius iſto: ſed quia homines proniores ſunt ad occidendum vxores quam matres. Maius enim peccatum eſt occidere matrem quam vxorem, vt dicit Bonauent. in 4. ſententiar. & communiter omnes doct. Guil. vero Duran. tenet contrarium in repertorio. pro eo quod vxoricidæ imponitur pœnitentia maior. Mihi autem magis placet ſententia aliorum. Sed qualem pœnitentiam agere debent qui filios occidunt? Reſpondeo. Aut eſt certum, quod ipſi met ſcienter interfecerunt: & ſic debet eis imponi pœnitentia maior. quam pro alio homicidio, ar. extra eo. c. vlt in tex. & glo. & de homi. cum iuramento: de pœn. diſt. 1. aut facta. In hoc tamen caſu vir vxorem recuperat, quam coactus abiurauerat. & ipſa pœnitentiam agit ſecundum arbitrium Epiſcopi, ita quod ſi habet alios filios, pacifice gubernare poſſit eos extra. c. intelleximus. quod ſi virum non habet, induci debet; vt intret religionem ad quod ſi non poteſt induci; tutius eſt, ei dare licentiam nubendi. vt extra eo. venien. Et hoc, quando timetur de incontinentia, alias non: vt patet. 33 q. 2. in adoleſcentia. Et ſi pater ſit clericus, ab officio altaris debet perpetuo abſtinere: & ei grauior quam laico, non tamen publica, niſi veniat in publicum pœnitentia debet imponi. vt extra de pœ. quæſitum. Aut certum eſt, quod non interfecerunt ſponte nec in culpa fuerunt, ſed caſu fortuito contigit. & ſic diſtricto iure in nullo tenentur. ar. extra de homi. ex litteris. 2. &c. Ioannes. & c. vlt. niſi velint ad cautelam pœnitere. In dubio tamen præſumitur, quod non hoc ex certa ſcientia, ſed potius ex incuria prouenerit. extra. de præſum. afferre. Aut certum eſt, quod non adhibuerunt omnem diligentiam, quam potuerunt, & debuerunt: & ſic culpa præceſſit cauſam. Et ſi ſit grauis culpa, vt ſi poſuit puerum in medio vtriuſque ſecundum arbitrium pœnitentiarii imponitur pœnitentia quinque vel ſeptem annorum. 50. diſt. ſi qua femina. &c. ſe. &c. ſi quis ſponte, occulta ſi ſit occultum, publica, ſi ſit publicum & maior, ſi in lecto ſuffocetur, quam ſi in cunis: & maior presbytero Græco, quam laico. vt habetur extra. de pœn. quæſitum. Et licet diſpenſetur quo ad pœnitentiam, quæ eſt arbitraria, vt dicitur ibidem. non tamen quo ad ordines, propter homicidium, quod eſt delictum enorme, & diſpenſabile. diſtinct. 50. miror. Si autem culpa, quæ præceſſit caſum, ſit leuis: vt ſi poſuit puerum in eodem lecto, longe tamen à ſe, imponitur pœnitentia trium annorum. Secundum hoc intellige illud extra eodem de infantibus. Monendi ergo ſunt parentes, quod tam tenellos ſecum in vno non collocent lecto, ne qualibet negligentia interueniente, opprimantur; & ſuffocentur, vt 2. q. 5. conſuluiſti. Et hoc modo diſtinguit Oſtien. & Bern. extra eodem de infantibus. Quid de illis, qui filios vel ſeruos ſuos, infantes, vel etiam adultos languidos relegata pietate exponunt, id eſt, extra ſe ponunt ante eccleſias, vt aliqui moti miſericordia

colligant eos? Reſpondeo. Tales grauiter peccant, quia cum ignoretur ſæpe conſanguinitas expoſitorum, contrahere poſſent matrimonium cum ſorore, vel cum conſanguinea: ideo exponens tenetur de hoc peccato pœnitere, & eſt puniendus: ſicut expoſitus ſi ſcienter cum tali contraheret, puniretur. extra de pœniten. & remiſſio. officii ſecundum Oſti. Talis enim ſecundum Rai. eſt tamquam homicida iudicandus, qui hominem ſibi ita coniunctum periculo mortis exponit. Conſideratis tamen circunſtantiis, & vtrum ob hoc mors ſecuta fuerit, vel non fuerit, pœnitentia moderanda erit. Erunt autem tales irregulares, ſecundum Rai. ſi mors inde ſit ſecuta: quia ſcilicet fuerunt in culpa, eos exponendo vel alimenta negando. Tamen ſecundum Rod. ſi in nulla culpa fuiſſent, quia forte nec eleemoſynas quærendo, nec aliter eos alere poſſent, irregulares non eſſent, nec peccarent.

Decimus octauus eſt, quod qui presbyterum interficit, pœniteat duodecim annis. extra. de pœn. & re. cap. 2. De pœnitentia vero eius, qui occidit monachum, vel clericum, ſubdiaconum, vel diaconum, habetur 17. quæſt. 4. qui occiderit. De pœnitentia autem eius, qui machinatur in mortem domini ſui, vel in regimen eius, habetur 23. q. vlt. ſi quis.

Decimns nonus eſt, quod qui iniuſte alium ad mortem accuſat, quadraginta diebus in pane, & aqua per ſeptem annos ieiunet, & pœniteat: & hoc, ſi accuſatus ſit occiſus. Si autem tantum membrum perdiderit, triennio pœniteat. extra de accu. accuſaſti. Oſti. vero, & Io. de Deo intellexerunt, quod primus pœniteat per ſeptem annos, quolibet anno ieiunando quadraginta diebus in pane, & aqua. ſecundus vero per tres annos. G. vero Durand. intellexit prout littera magis ſonat: ſcilicet, quod primus ieiunabit quadraginta diebus in pane, & aqua, ſiue continue, ſiue interpollate: & per ſeptem annos ieiunabit, & pœnitebit, non tamen in pane, & aqua, ſed ad arbitrium preſbyteri. ſecundus vero per tres quadrageſimas; primā ante Natalem Domini, ſecunda ante Paſcha, tertia ante ſanctum Ioannem Baptiſtā has enim inſtituit beatus Petrus, vt habetur in chronicis. Ieiunabit autem tunc in pane, & aqua. Probantur hæc ſecundum Oſti. 22. quæſt. 5. cap. 1. 2. & 3. & 4.

Vigeſimus, quod periurus quadraginta diebus in pane, & aqua ieiunet, & ſeptem annis ſequentibus pœniteat: & ſemper debet eſſe in pœnitentia, ſcilicet interiori. 6. quæſtio. 1. quicumque.

Vigeſimus primus, quod qui compulſus conditionaliter à domino ſcienter peierat, ſi liber ſit, quadraginta diebus in pane, & aqua & hoc ſecundum glo. intellige, vel continue, vel interpollate pœniteat: & ſeptem annis ſequentibus, non tamen in pane, & aqua, vt dicit glo. Si vero ſeruus ſit eius, qui eum, coegit, tribus quadrageſimis, & legitimis feriis, ſcilicet ſecunda, quarta, & ſexta. 22. quæſtio. 5. qui compulſus.

Vigeſimus ſecundus, quod qui peierat in manu Epiſcopi, vel in cruce conſecrata; pœniteat tribus annis. Si verò in cruce non conſecrata, vno anno. Qui vero coactus & ignorans ignorantia iuris, & poſtea cognoſcit, pœniteat tribus quadrageſimis. 22. quæſtio. 5. cap. 2. Qui vero coactus pro vita redimenda, vel qualibet cauſa, vel neceſſitate peierat, quia corpus plus quam animam dilexit, tribus quadrageſimis pœniteat. ea. c. ſi quis coactus. Alii inducunt tres annos, & vnum ex his in pane, & aqua.

Vigeſimus tertius eſt, quod qui falſum ſcienter iurat, vel alium iurare cogit, diebus quadraginta pœniteat in pane, & aqua: & ſeptem ſequentibus annis: & numquam ſit ſine pœnitentia, ſcilicet interiori. Alii, ſi conſcii fuerint, ſimiliter pœniteant. 22. q. 5. ſi quis peierauerit.

Vigeſimus quartus, quod qui menſurat in falſa menſura, triginta diebus in pane, & aqua ieiunet. extra de emptio. & vend. vt menſuræ. De pœna vero falſarii literarum habetur extra. eo. ad audientiam & cap. dura &c. ad falſariorum. & de verb. ſignific. nouimus.

Vigeſimus quintus eſt, quod qui frangunt pœnitentiam ſolemnem, ſiue redeundo ad crimina priora, vel ſimilia, ſiue redeundo ad negotiationem, vel militiam ſæcularem, quæ ſibi fuerant interdicta, ſola intra eccleſiam fidelibus oratione iunguntur: à communione ſuſpenduntur, à catholicorum conuiuiis ſeparantur, & pœnitere debent decem annis, & communicent in fine vitæ. 33. quæſtio. 2. de his vero & de pœn. diſt. 5. ſi quis vero.

Vigeſimus ſextus eſt, quod qui canit Miſſam & non communicat, debet vno anno pœnitere, & interim Miſſas non cantare. de conſec. diſtinctio. 2. relatum.

Vigeſimus ſeptimus eſt, quod presbyter qui mortuum clericum inuoluit in palla altaris, pœniteat decem annis, & menſibus quinque, diaconus vero triennio, & dimidio. de conſe. diſt. 1. nemo per ignorantiam.

Vigeſimus octauus, quod qui committit ſacrilegium eccleſiam violando, vel chriſma ſiue calicem ſacrum pollutis manibus accipit, vel ſimilia ſacrilegia committit: pœniteat ſeptem annis. Primo anno extra cœmeterium, quod violauit, conſiſtat: ſecundo anno ante fores eccleſiæ: tertio in eccleſia. Et in hoc triennio carnes non comedat, vinum non bibat, niſi in Paſcha, vel Natali: non offerat, nec communionem accipiat. Quarto anno communicabit: & in illo, & in quinto, & in ſexto, & in ſeptimo tribus feriis à carnibus, & vino abſtineat ieiunando. 12. quæſtio. 2. de viro. Comburens autem eccleſiam, quindecim annis pœniteat, & eam reſtituat. 17. quæſtio. 4. p. ſi quis. & in verſi. maius. De pœna vero raptoris, ſiue furis rei eccleſiaſticæ, & de pœna

furis, & effractoris tam clerici, quam laici, habetur eadẽ quæſtione prima peccata, &c. ſi quis clericus.

Vigeſimus nonus, quod ſi parentes frangunt ſponſalia filiorum, à comnunione trienniο ſeparantur, & ſimiliter filii, ſi ſint in culpa. ſi tamen filii ſecundum promiſſionem factam contraxerint, excuſantur vtique ſcilicet quo ad pœnam eccleſiæ, ſed non quo ad reatum, ex quo dederunt operam in contrarium. 31. quæſtio. 3. ſi qui parentes. arg. de pœniten. diſt. 1. ſi cui.

Trigeſimus eſt, quod qui blaſphemauerit publice Deum, vel aliquem Sanctorum, & maxime beatam Virginem, illi debet Epiſcopus hanc pœnitentiam iniungere: ſcilicet, vt ſeptem diebus Dominicis præ foribus eccleſiæ in manifeſto, dum Miſſa cantatur, exiſtat, & vltimo illorum dierum Dominicorum pallium, & calciamenta deponat, & corrigiã ligatam circa collum habeat, & ſeptem præcedentibus ſextis feriis in pane, & aqua ieiunet, eccleſiam nullatenus ingreſſurus: & quolibet prædictorum dierum tres pauperes, vel duos, vel ſaltem vnum reficiat, ſi poteſt: & ſi non poteſt, hæc pœna in aliam commutetur, quod ſi renuerit agere omnia ſupradicta, interdicatur ſibi eccleſia, & in morte priuetur eccleſiaſtica ſepultura extra de maledi. ſtatuimus. Item blaſphemus: ſi diues fuerit, quadraginta, alioquin, triginta, vel viginti, & ſi ad hoc non ſufficit, quinque ſolidorum vſualis monetæ, vt dicitur ibidem, ſcilicet, quin ſoluat quinque ſolidos, quos ſi non habet, currat per ciuitatem, vel commutetur in pœnam aliam temporalem: hæc autem pœna ſoluetur ei, qui condemnat, id eſt, poteſtati ſæculari: Hanc enim pœnam temporalem præcepit Papa imponi per poteſtatem temporalem quod ſi neglexerit per Epiſcopum præcipit cogi. hæc Oſti. Habet autem prædicta pœna locum, ſecundum Gofe. cum quis blaſphemat non ex ira, vel ebrietate, vel dementia, quia tunc cum eo benignius ageretur. 2. quæſtio. 3. ſi quis iratus. per notandum. Secundum vero Oſti. hæc pœna eſt ſpecialiter inducta contra eos qui Deum blaſphemant ex ira. Non enim aliquis de leui blaſphemat Deum. niſi iratus. Tanta tamen poſſet eſſe iracundia, quod æquipararetur dementiæ: & tunc illud, quod dicit Gof. locum poſſet habere. Hæc Oſtien. Quid ſi quis iuret per caput, vel per ventrem, vel capillum? Reſpondet Oſti. quod ſi faciat hoc affirmando, vel iurando, non habet locum hæc pœna, ſecus eſt, ſi faciat, hoc deteſtando, vel vituperando, licet iratus. Item ſecundum Gofre. & Oſti. hæc, quæ dicuntur de pœna temporali, † vel pecuniaria, ſunt iudice pro tribunali ſedente in iudicio autem animæ presbyter diſcretus molliendo rigorem, diſpenſare poterit ex cauſa circa pœnam ſpiritualem ſuperiorem. 26. quæſtio. 7. pœnitentibus. Hæc Hoſtien, Item blaſphemus clericus, maxime presbyter, cogatur ad veniam poſtulandam quod ſi noluerit, degradetur diſtinctio. 46. clericus. Notandum vero, quod blaſphemus, ſecundum leges eſt decapitandus. vt in authen. vt non luxu. contra natu circa medium colla. 6. ſecundum vero canonem antiquum clericus erat degradandus, & laicus excommunicandus. 22. quæſtio. 1. ſi quis per capillum. Hodie vero laicus aget pœnitentiam ſupradictam, ſcilicet, illius canonis ſtatuimus. & hoc, ſi publice blaſphemauit. Si enim occulte, non pœnitebit publice, vt puto, clericus vero hodie eſt corrigendus pœna arbitraria, & occulta, non illa quæ eſt publica. clericus enim publice non debet pœnitere. Si autem rebellis fuerit, vel ſæpius hoc commiſerit, locum habet pœna legis, ſcilicet vt laicus decapitetur in foro ciuili: & in canonico anathematizetur, id eſt, eccleſiæ ingreſſus ſibi interdicatur, & in morte priuetur eccleſiaſtica ſepultura; clericus vero degradetur. hæc Hoſtien. tit. de maledicis.

† corporali.

Trigeſimus primus, de presbytero, qui reuelat confeſſionem, quod de iure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinari. de pœni. diſtinct. 6. ſacerdos.

Trigeſimus ſecundus eſt, quod qui in dicendis horis canonicis, & aliis officiis diuinis diſcrepat à conſuetudine propria metropolitanæ eccleſiæ, ſex menſibus priuatur communione; ſi hoc accidat ex contemptu, 12. diſtinctio. de his.

Trigeſimus tertius, quod Epiſcopus, qui ordinat ſine cauſa iuſta clericum inuitum, aut reclamantem, vel penitus inuitum, abſolute ſuſpenditur anno vno: 74. diſt. c. 1.

Trigeſimus quartus, quod Epiſcopus qui correctionem de venditione miniſteriorum diſſimulat, duobus menſibus, presbyter quatuor, diaconus tribus, ſubdiaconus, & ceteri ad arbitrium iudicis pœnitere debent. 1. q. 1. quidquid inuiſibilis.

Trigeſimus quintus; quod ſortilegus quadraginta diebus pœniteat. extra. de ſortile. c. 1.

Trigeſimus ſextus, quod qui videt in aſtrolabio, pœniteat duobus annis. extra. de ſortile. ex tuorum.

Trigeſimus ſeptimus eſt de ſtilla ſanguinis altaris cadentis ſuper terram, vel aliquid aliud, propter negligentiam presbyteri, debet presbyter pœnitere quadraginta diebus. Si cecidit ſuper pallio altaris. pœniteat quatuor diebus, de conſe. diſt. 2. c. ſi per negligentiam.

Trigeſimus octauus eſt, quod ſi aliquis euomit euchariſtiam propter ebrietatem, vel voracitatem, ſi laicus, pœniteat quadraginta diebus: ſi clericus, vel monachus, vel presbyter, vel diaconus, pœniteat ſeptuaginta diebus: ſi Epiſcopus, pœniteat nonaginta diebus, & debet euomitura comburi, & iuxta altare collocari. Si vero cauſa infirmitatis

euomuerit ſeptem diebus pœniteat. de conſecrat. diſtin. 2. ſi quis propter ebrietatem.

Trigeſimus nonus eſt, quando mus corrodit, vel comedit corpus Chriſti. De pœnitentia huius caſus inquire vbi ſit notata de conſe. diſtinctio. 2. circa finem c. qui bene.

Quadrageſimus, quod qui domum, vel aream voluntarie incendit, ſublata, vel incenſa omnia reſtituat, & tribus annis pœniteat. extra de iniuriis. ſi quis domum. Canon tamen dicit, quod ſi ex odio, vel iniuria hoc fecerit, excommunicari debet, nec abſolui, donec ſatisfecerit, & iurauerit, quod ignem decetero non apponet. Imponitur autem ſibi, vt Hieroſolymam, vel in Hiſpaniam, vadat, in Dei ſeruitio, anno integro ibi moraturus. Si quis autem Archiepiſcopus, vel Epiſcopus hoc relaxauerit, damnum reſtituat, & ab officio epiſcopali per annum abſtineat. 23. quæſt. 8. peſſimam Hodie autem poſtquam ſunt denuntiati, non poſſunt citra ſedem Apoſtolicam abſolui. extra de ſen. excommu. tua nos. Immo tex. loquitur de incendiariis indiſtincte. poſtquam ſunt publicati. Et Bern. hoc idem dicit expreſſe, & Gra.* extra. de ſen. excommunicatio. quicumque. & Gof. Rodul. contrarium dicat. Secundum autem leges, qui in ciuitate data opera incendium fecerit, ſi ſit humilis, ſubiicitur beſtiis: ſi ſit in aliquo gradu, decapitatur, vel in inſulam relegatur. D. de incen. rui. nau. lib. fin. Qui vero alibi, vt in villis, vel caſtris ibidem ædes poſitas combuſſerit, ſi hoc dolo fecerit, comburitur. Et hoc intelligendum ſecundum Oſti. ſi ſit humilis. Si autem hoc ex ſua negligentia contigerit, reſarciet damnum, vel ſi minus idoneus ſit, parum, vel leuiter caſtigetur. Et nomine ædium omne ædificium continetur, vt ibidem dicitur, l. qui ædes.

Quadrageſimus primus eſt, quod qui dederit, vel acceperit communionem ab hæretico, & neſcit hoc eſſe prohibitum ab eccleſia, & poſtea intelligit, pœniteat vno anno. Si autem ſciuit, & neglexit, pœniteat decem annis: vel ſecundum quoſdam, ſeptem: vel ſecundum alios, quinque. Qui vero permittit hæreticum Miſſam celebrare in eccleſia catholica, per ignorantiam iuris, pœniteat quadraginta diebus. ſi pro reuerentia eius, per annum pœniteat: ſi pro damnatione eccleſiæ catholicæ, & pro conſuetudine Romanorum, proiiciatur ab eccleſia, ſicut hæreticus, ſi ſit impœnitens: alioquin pœniteat decem annis. Si autem relicta eccleſia ad hæreticos tranſierit, & alios ad hoc induxerit, pœniteat duodecim annis: tribus extra eccleſiam, ſeptem inter audientes, duobus extra communionem, & duodecimo anno communionem ſine oblatione percipiat 24. q. 1. ſi quis dederit.

Quadrageſimus ſecundus, quod patronus, qui res eccleſiæ dilapidat, vno anno pœniteat. 17. q. 7.

Quadrageſimus tertius, quod qui domum ſuam magicis, & incantatoribus luſtrat, vel aliud facit, & qui ei hoc conſuluit, annis quinque pœniteat. 26. q. 5. qui diuinationes. &c. non liceat.

Quadrageſimus quartus, quod qui pacem cum proximo ſuo non facere iurat, vno anno pœniteat, & ad pacem redeat. 22. quæſt. 4. qui ſacramento.

Quadrageſimus quintus, quod pro periurio, adulterio, homicidio, dantur pro pœnitentia regulariter ſeptem anni: & ſimul pro fornicatione, licet non ita aſpera pœnitentia iniungatur. 22. q. 1. prædicandum. 33. q. 2. hoc & p. ſeq.

Quadrageſimus ſextus eſt, quod qui ſcienter rebaptizatur, ſeptem annis pœniteat: & feria quarta, & ſexta in pane, & aqua ieiunando tres quadrageſimas faciat: & hoc, ſi fecit pro hæreſi introducenda, ſi autem pro munditia, vel pro ſalute corporis obtinenda, vt extra. de apoſtatis. cap. 2. tribus annis pœniteat de conſecratione diſtin. 4. qui bis. & talis, qui bis baptizatur, vel confirmatur, fit de foro eccleſiæ, & cogitur fieri regularis. diſtinct. 84. dictum eſt. De pœna autem talium habetur de conſecratione diſtinct. 4. eos. Cuius capituli ſententiam prætermitto gratia breuitatis.

Quadrageſimus ſeptimus, quod qui vxorem alteram cognoſcit ante quam pœniteat, tribus annis pœniteat. 32. quæſt. 1. ſi quis ſecundo. Qui vero cognoſcit eam pœnitentem ante pœnitentiam peractam, pœniteat duobus annis, ea, q. ſi quis primo. Quomodo vero pœnitentia iniungenda ſit mulieri partum alterius ſupponenti, vel etiam de non viro ſuo concipienti, habetur extra de pœni. & rem. officii.

Ad regulas igitur prædictas inſpiciendo poteſt ſtudioſus indagator procedere ad pœnitentias pro diuerſis criminibus ſecundum canones imponendas: & ex cauſa, conſideratis circunſtantiis, vt dictum eſt ſupra, moderari poterit eas. Et licet ab ipſo omnes circunſtantiæ ſint diligenter attendendæ, principaliter tamen qualitates perſonæ, & præcipue, vtrum ſit perſona obnoxia alicui aliquo vinculo ſeruitutis. nam circa tales perſonas cauere debet pro poſſe presbyter, ne talem pœnitentiam eis imponat, per quam illis, quibus ſunt aſtrictæ, præiudicium fiat; maxime circa coniugatos: vnde ſi ſeruus, ſit & timore peccauerit obediens domino ſuo: in atrocioribus eſt mitius puniendus. 22. quæſt. 5. qui compul-